GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2022

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 13 / 16 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/35282 07.12.2022
ABDURRAHMAN ECER VE DİĞERLERİ

002 2021/36662 07.12.2022
İSKENDER SARIKAŞ VE DİĞERLERİ

003 2021/52831 07.12.2022
SALİH YAPRAK VE DİĞERLERİ

004 2021/56664 07.12.2022
MEHMET CAN ELBEY VE DİĞERLERİ

005 2021/58275 07.12.2022
HÜSEYİN SEVİNDİK VE DİĞERLERİ

006 2021/59979 07.12.2022
SERHAT AKBAY VE DİĞERLERİ

007 2022/5874 07.12.2022
ERKAN AYDIN VE DİĞERLERİ

008 2018/8293 08.12.2022
S.S. DORUK KENT 91 KONUT YAPI KOOPERATİFİ

009 2018/11098 08.12.2022
MUSTAFA ONUR KILIÇ

010 2018/12447 08.12.2022
RAŞİT DÖRTYOL (4)

011 2018/13452 08.12.2022
F.E.T.

012 2018/17636 08.12.2022
SEÇİL ESMANUR ERDEM

013 2018/27215 08.12.2022
BEKİR KILIÇ

014 2018/36783 08.12.2022
DOĞAN OTELCİLİK TURİZM TİCARET A.Ş

015 2018/37395 08.12.2022
NESLİHAN BAŞHAMAMCI

016 2018/37916 08.12.2022
AĞABEY KAHRAMAN VE DİĞERLERİ

017 2019/1276 08.12.2022
LEVENT KAYAALP

İçindekiler - devam

018 2019/1682 08.12.2022
BÜNYAMİN YILMAZ

019 2019/1986 08.12.2022
ABDULKADİR DOĞAN VE DİĞERLERİ

020 2019/4769 08.12.2022
MUSTAFA BOZKURT VE DİĞERLERİ

021 2019/5574 08.12.2022
MENDERES TİTİZ

022 2019/7370 08.12.2022
MEHMET YUSUF PAKSOY

023 2019/7847 08.12.2022
HİKMET BAŞARAN

024 2019/9012 08.12.2022
ORHAN EĞİLMEZ (2)

025 2019/9126 08.12.2022
AHMET GÖKEL

026 2019/9254 08.12.2022
ALİ İHSAN SEÇER VE DİĞERLERİ

027 2019/9885 08.12.2022
AHMET KOÇ VE DİĞERLERİ

028 2019/10144 08.12.2022
AHMET MUHTAR EGE VE SİBEL EGE

029 2019/15502 08.12.2022
CEMİL ÇELİK

030 2019/19826 08.12.2022
ALİ FEYYAZ BEYDAĞ

031 2019/29212 08.12.2022
HÜLYA SAĞLAM

032 2019/39998 08.12.2022
AYŞE NORTCU

033 2019/40795 08.12.2022
ABDULLAH VELİ SEYDA

034 2020/2399 08.12.2022
EYVAH ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2020/30658 08.12.2022
FERDİ SÖNMEZ VE DİĞERLERİ

036 2020/34663 08.12.2022
ŞEYMA NUR ERDEM

037 2020/35619 08.12.2022
ŞEHRİBAN ABI

038 2020/36795 08.12.2022
EMİN ŞAHİN

039 2021/18437 08.12.2022
FERHAT KARAMAN VE DİĞERLERİ

040 2021/18866 08.12.2022
MAHMUT GÜNEŞ VE DİĞERLERİ

041 2021/32619 08.12.2022
HAKKI CAN

042 2021/33825 08.12.2022
SERDAR UYKUR VE DİĞERLERİ

043 2021/47997 08.12.2022
NECMİ KALÇIK VE DİĞERLERİ

044 2021/50164 08.12.2022
HAMİT TEKİN VE DİĞERLERİ

045 2021/50198 08.12.2022
ERGÜN KARS VE DİĞERLERİ

046 2021/50432 08.12.2022
FERHAT DAYAR VE DİĞERLERİ

047 2021/55313 08.12.2022
MEHMET EMİN TURGAY VE DİĞERLERİ

048 2021/61336 08.12.2022
CAHİT UÇAR VE DİĞERLERİ

049 2022/2184 08.12.2022
KENAN ALTINTAŞ VE DİĞERLERİ

050 2022/6129 08.12.2022
SELMA AKGÜN VE DİĞERLERİ

051 2022/27657 08.12.2022
ONUR ERSOP VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

052 2018/10482 14.12.2022
E.Y.

053 2018/21866 14.12.2022
İDRİS TANİŞ (2)

054 2018/26955 14.12.2022
SİNA AZİZ MANASTIRI VE BAŞPİSKOPOSLUĞU (TUR-U SİNA MANASTIRI)

055 2018/36485 14.12.2022
ENİS ARAS

056 2019/35114 14.12.2022
W.J.F.N.

057 2015/19955 20.12.2022
EVİN CAĞLI VE DİĞERLERİ

058 2016/228 20.12.2022
MEHMET İNAN

059 2018/3226 20.12.2022
FETTAH DEMİRHAN

060 2018/3288 20.12.2022
KİBAR TEKTAŞ

061 2018/3936 20.12.2022
BİRSEL ÖZBİÇER VE SEVİM KARAPÜR

062 2018/6828 20.12.2022
AYCAN DERE

063 2018/6880 20.12.2022
MURAT ALMAS

064 2018/9824 20.12.2022
YILMAZ ŞANLI

065 2018/24539 20.12.2022
ÖZGÜR SOLAK

066 2018/24721 20.12.2022
TAHSİN SELÇUK

067 2018/26675 20.12.2022
EMRE KAYA

068 2018/36463 20.12.2022
EMRE EMİR VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

069 2019/65 20.12.2022
HAKAN TORUN VE DİĞERLERİ

070 2019/892 20.12.2022
VOLKAN GEDİK VE DİĞERLERİ

071 2019/1260 20.12.2022
LEYLA YILMAZ VE DİĞERLERİ

072 2019/1305 20.12.2022
ERDAL TEKİN VE DİĞERLERİ

073 2019/4066 20.12.2022
AHMET KARDEŞGİDEN

074 2019/8025 20.12.2022
ZAFER ONUR

075 2019/8193 20.12.2022
LEYLA KÜRTÜL VE DİĞERLERİ

076 2019/10270 20.12.2022
BURHANETTİN SADIK GÜL VE DİĞERLERİ

077 2019/13626 20.12.2022
HAMDİYE GÜNDÜZ VE DİĞERLERİ

078 2019/13730 20.12.2022
ALPASLAN SONUÇ

079 2019/13865 20.12.2022
SALİM ERCAN VE DİĞERLERİ

080 2019/14456 20.12.2022
GÖKSAL ŞAHİN

081 2019/14470 20.12.2022
FİLİZ FREİFRAU VON THERMANN VE DİĞERLERİ

082 2019/15370 20.12.2022
VEYSEL PİRİLDAR VE DİĞERLERİ

083 2019/16064 20.12.2022
KEMAL KARANFİL (3)

084 2019/16204 20.12.2022
ABDULLAH FESLİ VE DİĞERLERİ

085 2019/17089 20.12.2022
ARİF SEZGİN (2)

İçindekiler - devam

086 2019/18013 20.12.2022
FERİT AKBULUT

087 2019/18315 20.12.2022
ÖZGÜR ÇELİK (4)

088 2019/18348 20.12.2022
ÖZGÜR ÇELİK (3)

089 2019/18370 20.12.2022
ÖZGÜR ÇELİK (2)

090 2019/19019 20.12.2022
UMUT DENİZ YORULMAZ

091 2019/19052 20.12.2022
S.T.

092 2019/19873 20.12.2022
ABUZAR HIZYOLU VE DİĞERLERİ

093 2019/25530 20.12.2022
CELAL AYDIN

094 2019/26485 20.12.2022
BEBEK AYA HARALAMBOS KİLİSESİ VE BEBEK AYA YANİ MEZARLIK DOVA KİLİSESİ VE MEZARLIĞI VAKFI

095 2019/27389 20.12.2022
K.Y.

096 2019/27894 20.12.2022
DOĞAN ATEŞ

097 2019/33837 20.12.2022
RİFAT YENER YARDIMCI VE DİĞERLERİ

098 2019/38259 20.12.2022
OSMAN OKUYAN

099 2019/41618 20.12.2022
HÜSAMEDDİN ÖZER VE DİĞERLERİ

100 2019/41885 20.12.2022
İSA YAĞIZ VE DİĞERLERİ

ABDURRAHMAN ECER VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/35282 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN ECER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35282)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Abdurrahman ECER ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSKENDER SARIKAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/36662 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36662

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSKENDER SARIKAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36662)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : İskender SARIKAŞ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİH YAPRAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/52831 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52831

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİH YAPRAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52831)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Salih YAPRAK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET CAN ELBEY VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/56664 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56664

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET CAN ELBEY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56664)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mehmet Can ELBEY ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN SEVİNDİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/58275 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58275

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN SEVİNDİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58275)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Hüseyin SEVİNDİK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERHAT AKBAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/59979 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59979

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERHAT AKBAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59979)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Serhat AKBAY ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN AYDIN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/5874 | Karar tarihi: 07.12.2022

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5874

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN AYDIN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5874)

Karar Tarihi: 7/12/2022

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Erkan AYDIN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.S. DORUK KENT 91 KONUT YAPI KOOPERATİFİ

B. No: 2018/8293 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/8293

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.S. DORUK KENT 91 KONUT YAPI KOOPERATİFİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/8293)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : S.S. Doruk Kent 91 Konut Yapı Kooperatifi

Vekili : Av. Özcan SELVİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kanun yolu başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Kooperatifin 15/5/2016 tarihli Genel Kurulunda alınan kararların bir kısmının iptali için dava açılmış ve öncelikle telafisi imkânsız zararların oluşmaması için 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 449. maddesi kapsamında Genel Kurul kararının yürütülmesinin geri bırakılması istenmiştir.

9. Ankara 12. Asliye Ticaret Mahkemesi (Mahkeme) 3/1/2017 tarihli kararla talebin kısmen kabulüne ve iptali talep edilen Genel Kurul kararlarının bir kısmı hakkında yürütülmesinin geri bırakılmasına -iki hafta içinde istinaf yolu açık olmak üzere- karar vermiştir.

10. Başvurucu istinaf talebinde bulunmuş, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 28/3/2017 tarihli kararla istinaf dilekçesinin reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; esas dava devam ederken yapılan ihtiyati tedbir başvurusunun ilk derece mahkemesince kabulü hâlinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 394. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen itiraz prosedürünün gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. İtiraz prosedürü işletilmeden yapılan istinaf başvurusunun başvuru şartının yerine getirilmediği gerekçesiyle reddine karar verilmiştir.

11. Mahkeme, itiraz incelemesini yapmış ve 24/5/2017 tarihli kararla icranın geri bırakılması kararını değiştirecek delil, belge sunulmadığı gibi şartların da değişmediğini belirterek itirazın reddine -iki haftalık süre içinde istinaf yolu açık olmak üzere- karar vermiştir.

12. Başvurucu istinaf talebinde bulunmuş, Bölge Adliye Mahkemesi 31/1/2018 tarihli kararla istinaf başvurusunu kabul etmiştir. Mahkeme ilk derece mahkemesi kararının gerekçesini düzelterek 3/1/2017 tarihli ihtiyati tedbir kararına itirazın süre aşımı nedeniyle reddine hükmetmiştir. Karar gerekçesi şöyledir:

"Somut olayda, İlk Derece Mahkemesince istinaf kanun yolu açık olarak verilen 03.01.2017 tarihli karar üzerine davalı tarafça istinaf kanun yoluna başvurulmuş ise de işbu dilekçenin ihtiyati tedbire itiraz dilekçesi olarak kabul edilip HMK'nin 394/4. maddesine uygun şekilde işlem yapılarak bir karar verilmesi gerektiği 28.03.2017 tarihli kararımızda belirtilmiştir. Söz konusu karar uyarınca dilekçenin ihtiyati tedbir kararına itiraz dilekçesi olarak nitelendirilmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla bu itirazın da süresinde yapılması gerekmektedir. Mahkemenin 03.01.2017 tarihli kararında, teminat yatırıldığında karardan bir örneğin davalı kooperatif, davalı kooperatifin yönetim kurulu üyelerine tebliğine hükmedilmiştir. Teminat 04.01.2017 tarihinde yatırılmış, bu tebligatların en sonuncusu da 12.01.2017 tarihinde yapılmıştır. İtiraz dilekçesi ise 24.01.2017 tarihinde verilmiş olup yasada belirtilen 1 haftalık hak düşürücü süre kaçırılmıştır. (Yargıtay 11. H.D. 2013/15593 E., 2013/20628 K., 15.11.2013 T.) İlk Derece Mahkemesince bu gerekçe ile itirazın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçe ile talebin reddine karar verilmiş olması doğru değil ise de HMK'nin 353/1-b-2 maddesi hükmüne göre, sonucu itibariyle doğru olan kararın gerekçesi değiştirilmek suretiyle düzeltilerek yeniden esas hakkında karar verilmesi gerekmektedir."

13. Başvurucuya istinaf kararı 27/2/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 26/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 449. maddesişöyledir:

“Genel kurul kararı aleyhine iptal veya butlan davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra, dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verebilir.''

15. 6100 sayılı Kanun'un ''İstinaf yoluna başvurulabilen kararlar'' kenar başlıklı 341. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''(1) İlk derece mahkemelerinden verilen nihai kararlar ile ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü hâlinde, itiraz üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilir.

(2) Miktar veya değeri binbeşyüz Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir.

(3) Alacağın bir kısmının dava edilmiş olması durumunda binbeşyüz Türk Liralık kesinlik sınırı alacağın tamamına göre belirlenir.

(4) Alacağın tamamının dava edilmiş olması durumunda, kararda asıl talebinin kabul edilmeyen bölümü binbeşyüz Türk Lirasını geçmeyen taraf, istinaf yoluna başvuramaz.

(5) İlk derece mahkemelerinin diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin nihai kararlarına karşı, bölge adliye mahkemelerine başvurulabilir.

..."

16. 6100 sayılı Kanun’un 297. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Hüküm "Türk Milleti Adına" verilir ve bu ibareden sonra aşağıdaki hususları kapsar:

…

ç) Hüküm sonucu, yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi, varsa kanun yolları ve süresini.

…”

17. 6100 sayılı Kanun'un 321. maddesi şöyledir:

''(1) Tahkikatın tamamlanmasından sonra, mahkeme tarafların son beyanlarını alır ve yargılamanın sona erdiğini bildirerek kararını tefhim eder. Taraflara beyanda bulunabilmeleri için ayrıca süre verilmez.

(2) Kararın tefhimi, mahkemece hükme ilişkin tüm hususların gerekçesi ile birlikte açıklanması ile gerçekleşir. Ancak zorunlu hâllerde, hâkim bu durumun sebebini de tutanağa geçirmek suretiyle, sadece hüküm özetini tutanağa yazdırarak kararı tefhim edebilir. Bu durumda gerekçeli kararın en geç bir ay içinde yazılarak tebliğe çıkartılması gerekir.''

18. 6100 sayılı Kanun’un ''İhtiyati tedbir kararına karşı itiraz'' kenar başlıklı 394. maddesinin (2) ve (4)numaralı fıkraları şöyledir:

"...İhtiyati tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa, tedbirin uygulanmasından itibaren; hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde, ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak, kararı veren mahkemeye itiraz edebilir. (Ek cümle:22/7/2020-7251/42 md.) Esas hakkında dava açıldıktan sonra, itiraz hakkında, bu davaya bakan mahkemece karar verilir.

...

İtiraz dilekçeyle yapılır. İtiraz eden, itiraz sebeplerini açıkça göstermek ve itirazının dayanağı olan tüm delilleri dilekçesine eklemek zorundadır. Mahkeme, ilgilileri dinlemek üzere davet eder; gelmedikleri takdirde dosya üzerinden inceleme yaparak kararını verir. İtiraz üzerine mahkeme, tedbir kararını değiştirebilir veya kaldırabilir."

B. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkemeye erişim hakkının Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olduğunu (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52), bu kapsamda herkesin kişisel hak ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya yargı önüne getirme hakkının güvence altına alındığını (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36), Sözleşme'nin 6. maddesinde, mahkeme kararlarına karşı kanun yolu başvurusunda bulunma hakkının güvence altına alınmadığını ancak devletin kendi takdirine bağlı olarak taraflara kanun yolu başvurusunda bulunma hakkı tanıması durumunda, kanun yolu başvurusunu inceleyen mahkeme önünde uygulanan muhakeme usulünün bu ilkelere uygun olması gerektiğini belirtmiştir (Delcourt/Belçika, B. No: 2689/65, 17/1/1970, § 25).

21. AİHM, mahkemeye erişim hakkına yönelik birtakım sınırlandırmaların kabul edilebileceğini ancak sınırlamaların meşru bir amaca yönelik olmadığı veya kullanılan yöntem ile ulaşılması hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin bulunmadığı durumlarda, kısıtlamaların Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasına uygun olmayacağını belirtmiştir (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78, 28/5/1985, § 57).

22. AİHM; ulusal hukuk kurallarını yorumlama görevinin yerel mahkemelere ait olduğunu, AİHM'in rolünün bu yorumların Sözleşme ile uyumluluğunu denetlemekle sınırlı olduğunu, bu durumun kanun yolu başvurusunda öngörülen süre sınırlamaları ile ilgili yapılan yorumlar açısından da geçerli olduğunu, süreye ilişkin kuralların adaletin ve özellikle de yasal kesinliğin düzgün şekilde uygulanmasını amaçladığını (Pérez De Rada Cavanilles/İspanya, B. No: 28090/95, 28/10/1998, §§ 43, 45), bununla birlikte mahkemelerin usul kurallarını uygularken bir yandan adil yargılanma hakkını ihlal edebilecek aşırı şekilcilikten ve usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek aşırı esneklikten kaçınmaları gerektiğini belirtmiştir (Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, Mahkemece Kooperatif Genel Kurul kararının yürütülmesinin geri bırakılmasına dair ihtiyati tedbir niteliğindeki ara kararına karşı istinaf süresinin kararın tebliğinden itibaren iki hafta olarak gösterildiğini ve belirtilen süre içinde istinaf talebinde bulunmasına rağmen istinaf başvurusunun, süresinden sonra tedbir kararına itiraz edildiği gerekçesiyle süre aşımından haksız yere reddedilmesinden dolayı mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

25. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

28. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

29. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı, bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

30. Somut olayda istinaf başvurusunun tedbir kararına itirazın süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

33. Başvuru konusu olayda, başvurucunun istinaf başvurusunun tedbir kararına yönelik itirazın 6100 sayılı Kanun'un 394. maddesinde öngörülen sürede yapılmadığı gerekçesiyle reddedildiği anlaşılmaktadır. Buna göre Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen süreden ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

34. Yargı kararlarının tabi kılınacakları bir kanun yolu incelemesi neticesinde ortadan kaldırılma ihtimalinin hukuk düzeni içinde sürekli olarak gündemde tutulması hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını, hukuk aleminde etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak düşüncesiyle yargı kararlarına karşı üst mahkemeler nezdinde yapılması öngörülen kanun yolu başvuruları kanunlarla belli sürelere bağlanmıştır. Bu itibarla kanun yoluna başvurma hakkının belli bir süre koşuluna bağlanması, yukarıda belirtilen sakıncaları bertaraf ederek hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması gibi önemli ve meşru bir amaca hizmet eder (Ertuğrul Dalbaş, B. No: 2014/7805, 25/10/2017, § 59).

iii. Ölçülülük

35. İstinaf başvurusunun reddi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük yüklenip yüklenmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekir.

(1) Genel İlkeler

36. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet

Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

37. Somut olayda istinaf başvurusunun reddedilmesinin yukarıda belirtilen meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli bir yol olduğu açıktır. Asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

38. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsızlaştırmadıkça -hukuki belirlilik ilkesinin gereği olarak- mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen süre kurallarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38).

39. Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında devletin işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Kanun koyucu, devlet organlarının tesis ettiği işlemlere karşı kanun yolları ve hangi mercilere başvuracağı ve başvuru süresi bakımından tarafların doğru bilgi sahibi olmalarını sağlayarak dağınık mevzuat karşısında hangi yola müracaat edeceğini bilmeyen yahut tereddüt eden bireylerin hak arama özgürlüğünü etkin ve sağlıklı bir şekilde kullanmaları amaçlanmıştır (Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, B. No: 2013/7114, 20/1/2016, § 50).

40. Anayasa Mahkemesi; mahkemeye erişim hakkı yönünden inceleme yaptığı kararlarında, dava açma sürelerini düzenleyen, son derece karışık ve dağınık olan bir mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumunun mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini özellikle başvuru mercii ve süresi gösterilmeyen durumlarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkını zedeleyecek şekilde katı yorumdan kaçınmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle hukuk sisteminde var olan yedi, sekiz, on, on beş, otuz günlük, bir ve iki haftalık ve bir aylık kanun yolu sürelerinin çeşitliliği ve ilgili usul kanunlarında bu sürelere ilişkin yapılan değişiklikler dikkate alındığında kanun yolu sürelerinin karışıklığa neden olmayacak şekilde sade olduğunu söylemek güçtür. Bu noktada hak arama özgürlüğünün etkin bir şekilde kullanılabilmesi için mahkeme kararlarının hüküm kısmında kanun yolu süresinin belirtilmesinin ayrı bir önem taşıdığı açıktır (İnta Mühendislik Mimarlık İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2017/34763, 11/2/2021, § 46).

41. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi kararlarında vurgulandığı üzere adil yargılanma hakkı, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini de gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesi, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010 ve E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete (aynı zamanda mahkemelere) güven duyabilmesini, devletin (aynı zamanda mahkemelerin) de bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (İnta Mühendislik Mimarlık İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 47).

42. Örneğin benzer nitelikteki S.K. (B. No: 2015/2438, 19/4/2018) başvurusunda; iş mahkemesi kısa ve gerekçeli kararında temyiz süresini kararın tebliğinden itibaren on beş gün olarak göstermiştir. Başvurucu bu süreye güvenerek kararın tebliğinden itibaren on beş

günlük süre içinde hükmü temyiz etmiş; mahkemenin temyiz isteminin süreden reddine dair ek kararı, Yargıtayca iş mahkemesi kararlarına karşı temyiz süresinin tefhim veya tebliğden itibaren sekiz gün olduğu, temyiz isteminin ise süreden sonra yapıldığı belirtilerek onanmıştır. Anayasa Mahkemesi bu başvuruda, başvurucunun kendisine tanınan on beş günlük süreye güvenerek hareket ettiği, kararda belirtilen sürenin başvurucuyu yanılttığı ve hukuki belirsizlik yarattığı, Mahkemenin yanıltması sonucu ortaya çıkan belirsizliğe başvurucunun katlanmak zorunda bırakılmasının ölçülü olmadığı, dolayısıyla mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Usul hükümlerine göre mahkeme kararlarının hüküm kısmında kanun yolu ve süresinin belirtilmesi zorunluluğu, tarafların karara karşı öngörülen kanun yolunu etkili ve işlevsel bir şekilde kullanmaları açısından önem arz etmektedir.

44. 6100 sayılı Kanun'un 394. maddesinde ihtiyati tedbir kararına karşı ihtiyati tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa tedbirin uygulanmasından itibaren, hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak kararı veren mahkemeye itiraz edilebileceği düzenlenmiştir.

45. Başvuru konusu olayda Mahkemenin 3/1/2017 tarihli ihtiyati tedbir niteliğindeki kararı başvurucuya 10/1/2017 tarihinde tebliğ edilmiş, bu karara karşı itiraz yoluna başvurulması gerektiği hâlde Mahkemece kanun yolu "...kararın taraflara tebliğinden itibaren iki hafta içerisinde Ankara Bölge Adliye Mahkemesine istinaf kanun yolu açık olmak üzere..." şeklinde gösterilmiştir.

46. Başvurucu, gerekçeli karardaki kanun yolu ve süresine ilişkin belirleme doğrultusunda süresinde istinaf başvurusunda bulunmuş; Bölge Adliye Mahkemesinin yargısal süreci ihtiyati tedbir olarak niteleyerek istinaf kanun yolundan önce itiraz yolunun işletilmesi gerektiğinden bahisle istinaf dilekçesinin reddine karar vermesi üzerine başvurucu Ankara 12. Ticaret Mahkemesine itiraz yoluna başvurmuştur. Mahkemece, itirazın reddine ve kararın tebliğinden itibaren iki hafta içinde istinaf kanun yoluna müracaat edilebileceğinin belirtilmesi üzerine başvurucu yeniden istinaf talebinde bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi icranın geri bırakılmasına dair 3/1/2017 tarihli karara karşı itiraz kanun yoluna bir haftalık hak düşürücü süre içinde müracaat edilmediğini belirterek itirazı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir.

47. Başvurucu yargılama sürecinde başından beri kanun yolu ve süresiyle ilgili yargılama makamlarının gösterdiği şekilde gerekli müracaatlarını yapmıştır. Mahkemenin kanun yolu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü gözönüne alındığında kanun yoluna başvuru süresinin Mahkeme tarafından hatalı gösterilmesinin sonuçlarına başvurucunun katlanmak zorunda bırakılması sonucunu doğuran istinaf dairesinin yorumunun başvurucu üzerinde ağır bir yüke sebep olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

50. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

51. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesine (31/1/2018 tarihli ve E.2017/1610, K.2018/126 sayılı karar) iletilmek üzere Ankara 12. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2016/535) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ONUR KILIÇ

B. No: 2018/11098 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/11098

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ONUR KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/11098)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Mustafa Onur KILIÇ

Vekili : Av. Fikri İŞLER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 27/3/2018 tarihinde öğrendikten sonra 10/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede tedbir kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin 4 yıl 3 ayı aşan bir süre devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile banka hesabındaki paranın ödenmesi ve 5.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, elkoyma tedbirinin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Bununla birlikte olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 9. İdare Mahkemesine (E.2017/480 K.2017/2247) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAŞİT DÖRTYOL (4)

B. No: 2018/12447 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/12447

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAŞİT DÖRTYOL BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2018/12447)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Raşit DÖRTYOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; başvurucunun infaz hâkimliğine yaptığı şikâyette duruşmanın başvurucu hazır edilmeksizin Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) kullanılarak yapılması nedeniyle adil yargılanma hakkının, kaldığı koğuşun içerisini görüntüleyecek şekilde ceza infaz kurumu bahçesine kamera yerleştirilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 12/4/2018 tarihinde öğrendikten sonra 8/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun adil yargılanma hakkı yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Bölüme sevk işlemi kısmi kabul edilmezlik kararı ile yapılmıştır. Aynı kararla, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, Emrah Yayla ([GK] B. No: 2017/38732, 6/2/2020) ve Emrah Yayla (2) (B. No: 2017/34742, 13/10/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili

ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle başvurucular hakkında uygulanan disiplin cezaları nedeniyle yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ve kişilerin istemine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Emrah Yayla, §§ 58-86).

4. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayalı olarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir. Somut olayda da infaz hâkimliği kararına itiraz ederek duruşmada hazır bulunma hakkını kullanmak isteyen başvurucu yönünden anılan kararlarda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ve miktar belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2017/1952, K.2018/238) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.E.T.

B. No: 2018/13452 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/13452

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.E.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/13452)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : F.E.T.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yabancı üniversite tarafından verilen diplomaya ilişkin denklik talebinin reddi üzerine açılan davada davalı idarenin savunması ekindeki raporun tebliğ edilmemesi ve davanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, davanın reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/4/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Ukrayna VI. Vernadsky Tavriya Millî Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2006 yılında mezun olmuştur. Bu üniversiteden aldığı diplomaya denklik belgesi verilmesi talebiyle 28/2/2007 tarihinde Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) başvurmuştur. Başvurusuna cevap verilmemesi üzerine 25/2/2008 tarihinde tekrar YÖK'e başvurmuştur.

9. Yükseköğretim Yürütme Kurulu 22/7/2009 tarihli toplantısında, başvurucunun Türkiye hukuk müfredat programında bulunan hukuk fakültesinden başarılı olması hâlinde diploma denklik belgesi verileceği kararı alınmıştır. Bunun üzerine YÖK 8/2/2010 tarihli yazısı ile İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne başvurmuştur. Anılan yazıda başvurucunun belirlenecek olan fark derslerini alarak başarılı olması gerektiği bildirilmiştir.

10. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu istenilen konuda 24/1/2012 tarihli kararı almıştır. Kararda, başvurucunun belirlenen 8 hukuk dersi ile Türk dili, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi derslerinden başarılı olması hâlinde kendisine lisans denklik belgesine esas transkriptin verileceği belirtilmiştir. Anılan karar 1/2/2012 tarihli işlemle başvurucuya bildirilmiştir. Başvurucunun işleme karşı yapmış olduğu itiraz 8/3/2012 tarihli işlemle reddedilmiştir.

11. Başvurucu tarafından işlemin iptali istemiyle 7/5/2012 tarihinde İstanbul 7. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır. Mahkeme 9/5/2012 tarihinde dilekçenin reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu tarafından yeniden düzenlenen dilekçe ile 25/6/2012 tarihinde dava yenilenmiştir. Mahkeme 27/12/2012 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda 11/5/2007 tarihli ve 26519 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 7. maddesinin (ç) bendi vurgulandıktan sonra başvurucunun bu madde uyarınca henüz denklik belgesi için aranan seviye tespit sınavına girmediğinden işlemde bu yönüyle hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir. Öte yandan kararda, yasal mevzuat uyarınca YÖK'ün İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile iletişime geçtiği ve üniversite tarafından yapılan araştırma sonunda düzenlenen rapora göre başvurucunun hukuk eğitiminde almış olduğu dersler tespit edilmiş ve ilave olarak 8 hukuk dersi ile Türk dili, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi derslerinden başarılı olması hâlinde denklik belgesi verileceğinin belirlendiği ifade edilmiştir. Bu yönüyle de yapılan işlemin mevzuata uygun olduğu ve bilimsel çerçevede fark derslerinin belirlendiği açıklanmıştır.

13. Başvurucu 17/5/2013 tarihinde karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur.

14. Danıştay Sekizinci Dairesi 13/2/2017 tarihinde temyiz talebini reddetmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 31/1/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Nihai karar, başvurucuya 4/4/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 26/4/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 3.

maddesinin "Yüksek öğretim eğitim türleri" alt başlıklı (u) bendi şöyledir:

"u) Yükseköğretim Eğitim Türleri: Yükseköğretimde eğitim - öğretim türleri örgün, açık, dışarıdan (ekstern) ve yaygın eğitimdir.

(1) Örgün Eğitim: Öğrencilerin, eğitim - öğretim süresince ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda oldukları bir eğitim - öğretim türüdür.

(2) Açık Eğitim: Öğrencilere radyo, televizyon ve eğitim araçları vasıtasıyla yapılan bir eğitim - öğretim türüdür.

(3) Dışarıdan Eğitim (Ekstern Eğitim): Yükseköğretimin belirli dallarında, devam zorunluluğu olmaksızın sadece yarı yıl içi ve sonu sınavlarına katılma zorunluluğu bulunan bir eğitim - öğretim türüdür. Bu eğitimi izleyen öğrenciler ortak zorunlu dersler ile gerekli görülen bazı dersleri, ilgili yükseköğretim kurumlarınca mesai saatleri dışındaki uygun saatlerde düzenlenecek derslerde alırlar.

(4) Yaygın Eğitim: Toplumun her kesimine ve değişik alanlarda bilgi ve beceri kazandırma amacı güden bir eğitim - öğretim türüdür."

17. Dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan Yönetmelik'in 5. maddesi şöyledir:

"Diploma Denklik Komisyonu, Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından görevlendirilen Yükseköğretim Genel Kurulu Üyelerinin birinin başkanlığında ve Yükseköğretim Genel Kurulu tarafından seçilen öğretim üyeleriyle birlikte en az üç kişiden oluşur. Komisyon gerektiğinde Başkanlığın onayını almak suretiyle alt komisyonlar kurabilir."

18. Aynı Yönetmelik'in 6. maddesin şu şekildedir:

"Denklik başvurusunda bulunanlara başvurunun alındığına dair başvuruyu takiben en geç 1 ay içinde tarih-sayı içeren alındı belgesi verilir. Başvuruda eksik belgeler var ise tamamlanması istenir.

Yönetmelikte öngörülen belgelerle yapılan diploma denklik başvurularının ön incelemesi denklik birimi elemanları tarafından, incelenmesi Diploma Denklik Komisyonunca yapılır. Komisyon tarafından hazırlanan rapor Yükseköğretim Genel Kurulunda görüşülerek karara bağlanır. Genel Kurulun kararını müteakiben karar gereği en geç 1 ay içinde yerine getirilir."

19. Aynı Yönetmelik'in 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Başvurular bireysel olarak aşağıda belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde incelenir:

...

c) Diplomayı veren yükseköğretim kurumunun ve eğitimin yapıldığı programın öncelikle faaliyet gösterdiği ülke yetkili makamlarınca diploma vermeye yetkili bir kurum olarak tanınması, akreditasyon ya da kalite güvencesi kuruluşları tarafından akredite edilmiş olması ve Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınması halinde; denkliği talep edilen yükseköğretim programının eğitim düzeyi, mezuniyet için gereken ulusal kredi ve/veya ECTS toplamı, kazanılması gereken bilgi, beceri ve yeterlilikler açısından Türk yükseköğretim programına eşdeğer olup olmadığı.

...

Yapılan inceleme sonucunda;

...

ç) Diplomanın alındığı kurumun tanınmış bir kurum olduğu, eğitimin yapıldığı programın benzeri Türk yükseköğretim programına denk olduğu, eğitim düzeyi ve öğrenim alanı açıkça tespit edilenlere "lisans denklik" belgesi verilir. Eğitim düzeyi önlisans düzeyinde olduğu tespit edilenlere "önlisans denklik" belgesi verilir. Mezun olunan lisans programının Türkiyedeki eşdeğer programa göre zorunlu derslerinde eksiklik tespit edilenlere; Kurulumuzca yerleştirilecekleri Türkiyedeki bir üniversitede bu dersleri almaları ve başarılı olduğunu belgelemeleri sonucunda denklik belgesi verilir.

d) Mezun olunan lisans programının eğitim düzeyi ve içeriği konusunda bilimsel gerekçeleri gösterilmesi kaydıyla tereddüt hasıl olduğunda, başvuru sahibi usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen "seviye tespit sınavına" tabi tutulur.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Devlet tarafından tanınan bir üniversitenin verdiği diplomaya -başvurucunun bazı koşulları sağlamadığı gerekçesiyle- ülke içinde denklik verilmemesi adil yargılanma açısından daha önce Özcan Zengin (B. No: 2020/4244, 23/2/2022, §§ 33-44) başvurusunda değerlendirilerek başvuru konusunun medeni hak ve yükümlülük kapsamında olduğu kabul edilmiştir. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Özcan Zengin kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurunun medeni hak ve yükümlülük kapsamında olduğu değerlendirilmiş ve adil yargılanma hakkı kapsamında incelenebileceği kabul edilmiştir.

1. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılanma İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, davalı idarenin savunmasında yer alan rapor ve eklerinin kendisine tebliğ edilmemesi ve anılan rapordan karar düzeltme aşamasından sonra haberdar olması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

b. Değerlendirme

23. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

24. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi (AİHM) içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir (Mehmet Fidan, § 38).

25. Anayasa Mahkemesinin görevi başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını değerlendirmektir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanması şarttır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

26. Silahların eşitliği ilkesi; davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

27. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

28. Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, § 52).

29. Başvuruya konu olayda başvurucu Ukrayna VI. Vernadsky Tavriya Millî Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra diplomasına denklik verilmesi talebinde bulunmuştur. Konuya ilişkin olarak YÖK, İstanbul Üniversitesine başvurarak başvurucunun almış olduğu eğitimin değerlendirilmesini talep etmiştir. İstanbul Üniversitesi tarafından başvurucunun almış olduğu eğitim hakkında rapor hazırlanarak aldığı hukuk dersleri değerlendirilmiş ve bunun sonucunda başvurucunun diplomasına denklik verilebilmesi için ilave olarak 8 hukuk dersi ile Türk dili, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi derslerinden başarılı olması gerektiği tespit edilmiştir. Başvurucu bunun üzerine iptal davası açmıştır.

30. Mahkeme davayı reddederken dayanak aldığı noktalarından biri, idarenin savunmasına ek olarak sunduğu inceleme raporudur. Davanın çözümünün temel dayanaklarından birini teşkil eden inceleme raporunun başvurucuya tebliğ edilmemiş olmasının başvurucunun savunma hakkını etkilediği açıktır. Mahkeme kararında inceleme raporunun neden başvurucuya tebliğ edilmediğine ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Bununla birlikte anılan raporun içeriği incelendiğinde başvurucunun almış olduğu hukuk derslerinin değerlendirildiği ve bu değerlendirmeye dayanılarak belirlenen fark hukuk dersleri ile Türk dili, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi derslerinden başarılı olunması gerektiğinin belirtildiği anlaşılmaktadır.

31. Başvurucunun diplomasına denklik verilmesi için yabancı üniversitede aldığı eğitimin değerlendirilerek verilmesi gereken fark derslerinin tespitine yönelik raporun başvurucuya tebliğ edilmesi önemlidir. Ancak söz konusu raporun başvurucuya tebliğ edilmemesi tek

başına başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği anlamına gelmez. Anılan raporun başvurucuya tebliğ edilmemesi sebebiyle başvurucunun savunma hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi eden imkânların başvurucuya sağlanıp sağlanmadığı da önem taşımaktadır.

32. Başvurucu 6/4/2018 tarihli dilekçe ile Mahkemeye başvurarak davalı idarece hazırlatılan raporun bir örneğini istemiştir. Başvurucu 6/4/2018 tarihli ikinci dilekçesinde, istemiş olduğu raporun fotokopisini elden aldığını belirtmiştir. Başvurucunun yabancı üniversitede aldığı eğitimin değerlendirilmesine yönelik düzenlenen rapora karar düzeltme aşamasından sonra ulaşmış olduğu tartışmasızdır.

33. Adil yargılanma hakkı yargılamanın sonucunun adil olmasını garanti etmemekte, yargılama sürecinin hakkaniyete uygun bir biçimde yürütülmesini güvence altına almaktadır. Öte yandan yargılama sürecinde savunma hakkını zedeleyen birtakım eksikliklerin bulunması otomatik olarak adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmamaktadır. Adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken yargılamadaki bir eksikliğin yargılama süreci içinde telafi edilip edilmediği ve bunun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini etkileyip etkilemediği değerlendirilir (Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 41).

34. Olayda başvurucuya, yabancı üniversitede aldığı eğitimin değerlendirilmesine ilişkin inceleme raporu tebliğ edilmemiş ise de raporun sonucunda başvurucunun hangi fark dersleri vermesi gerektiğinin tespiti mahkeme kararında yer almıştır. Başvurucu bu sayede belirtilen inceleme raporundan haberdar olmuştur. Başvurucu bu andan itibaren raporun varlığından haberdar olmuştur ve kanun yolu aşamasına başvurmadan önce Mahkemeye başvurarak söz konusu rapora ulaşma imkânına sahiptir. Bu imkân ile birlikte raporun sonucunda hangi değerlendirmede bulunduğunun Mahkeme kararına yansıtıldığı gözönüne alındığında inceleme raporunun tebliğ edilmemiş olmasının başvurucuyu davalı tarafa nazaran zayıf bir duruma düşürdüğü söylenemez.

35. Mahkeme davayı reddederken ikinci bir gerekçe olarak, işlem tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik'in 7. maddesinin (ç) bendi uyarınca başvurucunun denklik belgesi için aranan seviye tespit sınavına girmesi gerektiğini ve başvurucunun söz konusu seviye tespit sınavına girmediğini göstermiştir. Davanın reddedilmesine yönelik olarak yalnızca inceleme raporu uyarınca yapılan işlemler gerekçe gösterilmemiştir. Mahkeme aynı zamanda başvurucunun Yönetmelik'in 7. maddesinin (d) bendi uyarınca seviye tespit sınavına girmesi gerektiğini belirtmiş ve bu hususun gerçekleşmemesi nedeniyle de işlemin hukuka uygun olduğunu ifade etmiştir.

36. Buna göre mahkeme kararının gerekçesinin doğrudan başvurucuya tebliğ edilmeyen rapora dayanmaması, öte yandan söz konusu rapordan başvurucunun mahkeme kararıyla birlikte haberdar olması ve raporda tespit edilen hususun mahkeme kararında yer almış olması karşısında başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürüldüğünden bahsedilemeyeceğinden yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmesi söz konusu değildir. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanaatine varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

42. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 5 yılı aşan yargılamaya ilişkin sürenin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

44. Başvurucu, mevzuat gereği diplomasına denklik verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Haksız ve hukuka aykırı bir şekilde diploma denklik talebinin reddedildiğini ifade etmiştir. Diplomasına denklik verilmemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

46. Eğitim, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Ayrıca eğitim, çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının

sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66). Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36; Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44) karar vermiştir.

47. Bununla birlikte eğitim kurumlarına erişim hakkı, eğitim hakkının sadece bir yönünü oluşturmaktadır. Hakkın etkili olması için buna ilave olarak eğitim alan kişi aldığı eğitimden menfaat sağlama imkânına da sahip olmalıdır. Bu imkâna sahip olabilmek için ise bir ülkede yürürlükte olan kurallara uygun olarak tamamlanan eğitimin ülkenin resmî makamlarınca tanınması gerekmektedir (Rauf Bekiroğlu, B. No: 2014/127, 19/7/2017, § 25; Şehmus Altuğrul, B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 41).

48. Bu bağlamda başvurucunun ulusal düzeyde denkliği olan bir üniversiteden almış olduğu eğitim sonunda diplomasına denklik verilmesi yönündeki talebi, aldığı eğitimin ülkenin resmî makamlarınca tanınması ve başvurucunun eğitiminden menfaat sağlaması için bir gerekliliktir. Aksi takdirde başvurucu, aldığı eğitimden yurt içinde bir kazanım sağlayamayacaktır. Bu nedenle denkliği olan bir üniversitede tamamlamış olduğu eğitim sonrasında başvurucunun diplomasına denklik verilmesi isteminin reddedilmesinin eğitim hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmiştir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

49. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

50. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 42. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın 42. maddesinde ya da ilgili diğer maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

51. Başvurucunun eğitim hakkına yönelik diplomasına denklik verilmemesi şeklindeki müdahalenin temeli, Yönetmelik uyarınca yapılan değerlendirme neticesinde lisans eğitiminde almış olduğu derslerin yeterli olmaması ve tespit edilen fark derslerin verilmesi gerektiği sonucuna varılmasıdır. Öte yandan Mahkeme bu hususa ek olarak Yönetmelik uyarınca YÖK tarafından yapılacak seviye tespit sınavına girilmemiş olmasını da değerlendirmiştir. Bu nedenle 2547 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (u) bendinin (1) numaralı alt bendi ile Yönetmelik'in 7. maddesinin (c) ve (ç) bentlerinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

52. Taşıdığı öneme karşın eğitim hakkı, niteliği gereği bazı düzenlemelere tabidir. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir (Ünal Yıldırım, B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 42; Savaş Yıldırım, B. No: 2013/6258, 10/6/2015, § 42). Devletin bu takdir alanı eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe artar, buna karşılık eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azalır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 67). Devletin sahip olduğu takdir yetkisi, toplumun ihtiyaçlarını gözeterek var olan eğitim kurumlarını kaldırmayı veya statülerinde değişiklik yapmayı da kapsamaktadır. Şüphesiz devletin belirtilen bu takdir alanı içinde hareket ederken meşru bir amaca dayanan değişiklikler yapması da kendisinden beklenecektir (Melih Sivas, B. No: 2016/15634, 28/6/2018, § 58).

53. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir." ifadesi ile devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Eğitim hakkının -Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar" bölümünde düzenlendiği hususu da gözetildiğinde- devlete tanınan bu takdir hakkının özünde bir sınırlama yetkisi de içerdiği anlaşılmıştır. Öte yandan Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (Adem Öğüt ve diğerleri, § 53).

54. Somut olayda idarenin başvurucunun diplomasına denklik vermemek suretiyle gerçekleştirdiği müdahalenin temeli başvurucunun diploma aldığı okulda gördüğü derslerin değerlendirilmesi sonucunda tespit edilen fark derslerin verilmesi gerektiğine dayanmaktadır. Bunun yanı sıra Mahkeme de YÖK tarafından yapılacak olan sınava girilmemiş olduğunu belirtmiştir. Buradan hareketle somut olaydaki müdahalenin ulusal ölçekte eğitim kalitesinin korunması şeklinde ifade edilebilecek bir meşru amaçla gerçekleştiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özcan Özsoy, B. No: 2014/5881, 15/2/2017, § 43; Şehmus Altuğrul, § 48).

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

55. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

56. Buna göre eğitim hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli olması da gerekir. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden

hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbirin tercih edilmesi gerekir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut alternatiflerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenlerin bulunması gerekir (Şehmus Altuğrul, § 50).

57. Öte yandan eğitim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre eğitim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun eğitim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (Şehmus Altuğrul, § 51).

58. Seçilen aracın ulaşılmak istenen amaçla kıyaslandığında bireye orantısız bir külfet yüklemiş olduğunun saptanması, ihlal sonucuna ulaşılabilmesi için bazı hâllerde tek başına yeterli olmayabilir. Kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların var olup olmadığı da büyük önem taşımaktadır. Elverişli ve gerekli olduğu hükmüne varılan aracın seçilmiş olması nedeniyle kişiye yüklenen aşırı külfeti hafifleten hukuksal mekanizmalar mevcutsa bir ihlalin olmadığı sonucuna varılabilir (Şehmus Altuğrul, § 52).

59. Eğitim hakkına yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığı değerlendirilirken başvurucunun ve idarenin kusurlarının bulunup bulunmadığı da gözönünde bulundurulur. Bu bağlamda tarafların yasal yükümlülüklerinin neler olduğu, bunların yerine getirilmesinde ihmalkârlık gösterilip gösterilmediği ve ihmalin varlığının tespiti hâlinde bunun hukuka aykırı sonucun doğmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı da dikkate alınır (Şehmus Altuğrul, § 53).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Bireysel başvuruya konu incelenmesi gereken uyuşmazlık; YÖK tarafından başvurucunun lisans eğitiminin tanınması yolunda yapmış olduğu müracaatın, öngörülen fark derslerinden de başarılı olma şartının yerine getirilmemesi şartına bağlanarak reddedilmesine ilişkindir.

61. YÖK, yabancı üniversitelerden alınan ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomasına denklik verme yetkisi olan kamu otoritesidir. YÖK'e bu yetkiyi veren normun -Yönetmelik'in 7. maddesinin (ç) bendi- kazuistik bir yöntemle düzenlenmediği açıktır. Bununla birlikte yurt dışında alınan eğitimin tanınması konusunda standartların tahdidi biçimde belirlenmemiş olmasının normun doğrudan öngörülemez olduğu sonucunu doğurduğu söylenemez. Zira ulusal ölçekte eğitim kalitesinin korunması görevini yerine getirme yükümlülüğü bulunan ve bu amacı gerçekleştirme noktasında takdir marjı oldukça yüksek olan bir kamu otoritesinin eğitim kalitesi yönünden yakalanması amaçlan standardı da zamanın değişen koşullarına uyarlayabilmesi beklenir. Bu bağlamda ilgili normun düzenleme kolaylığı sağlaması bakımından esnek olması öngörülemezlik sonucu doğurmaz.

62. Başvurucu, Ukrayna VI. Vernadsky Tavriya Millî Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Bu kapsamda başvurucunun denklik talebine konu ettiği diplomasının kendisine bir meslek icra etmeye izin verdiği açıktır. Yönetmelik'te mezun olunan lisans programında alınan derslerde eksik tespit edilmesi hâlinde YÖK tarafından belirlenen üniversitede fark derslerin verilmesinin istenebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu sayede alınan eğitim konusunda ulusal düzeyde belli bir standardın yakalanması amaçlanmaktadır.

63. YÖK, başvurucunun yurtdışında almış olduğu eğitimi hakkında inceleme yaptırarak rapor hazırlatmıştır. İnceleme raporunda başvurucunun tespit edilen 8 hukuk dersi ile Türk dili, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi derslerinden başarılı olması gerektiği ifade edilmiştir. Anılan rapor doğrultusunda YÖK başvurucunun denklik talebini belirlenen derslerin verilmesi şartına bağlamıştır.

64. Diploma tanıma ve denklik işlemleri konusunda devlete ve ulusal makamlara tanınan takdir yetkisi oldukça geniştir. Bu bağlamda gerek kanun koyucunun eğitim hakkını sınırlandırması hususundaki takdir yetkisinin gerekse ulusal makamların değerlendirmeleri sonucunda verilen ve yargısal denetimden geçmiş kararların Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır. Bu itibarla takdir yetkisinin meşru amaçlar doğrultusunda kullanılması, yurt dışında yükseköğrenim yapmış bireylere tanıma ve denklik işlemleri konusunda ölçüsüz olarak külfet yüklenmemesi gerekir (Yasemin Tekin, B. No: 2019/25326, 23/11/2021, § 31).

65. YÖK tarafından, başvurucunun yurt dışında aldığı hukuk eğitimi İstanbul Üniversitesi gibi köklü bir geçmişe sahip olan kurumun hukuk alanındaki eğitimcilerine incelettirilerek alınan eğitimin noksan olduğu tespit edilmiş ve ilave olarak alınması gereken dersler belirlenmiştir. YÖK, yabancı üniversitelerden alınan ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomasına denklik verme yetkisini haiz bir kamu otoritesidir ve kurumun bu alandaki amacı ülkede geçerli olacak yabancı yükseköğretim programlarının niteliklerini belirlemek ve bununla bağlantılı olarak da sahte ve niteliksiz diplomalara ulusal düzeyde geçerlilik tanınmasının önüne geçmektir. Bu amaçla başvurucunun diplomasına, ilave olarak alması gerektiği tespit edilen dersleri vermesi gerektiğinden bahisle denklik verilmemiştir. YÖK'ün takdir yetkisi kapsamında yapmış olduğu değerlendirmenin -fark derslerin verilmesi hâlinde denklik hususunun tekrar değerlendirileceği gözönüne alındığında- başvurucuya aşırı bir külfet yüklemediği değerlendirilmektedir.

66. Mahkeme, YÖK tarafından diplomaya denklik verilmesinin fark derslerini verme şartını bağlamasını hukuka uygun bulmasının yanı sıra kararında, Yönetmelik gereği YÖK tarafından yapılacak sınava girme şartının da yerine getirilmediğini belirtmiştir.

67. Mahkeme, başvurucunun Yönetmelik'te belirtilen YÖK tarafından belirlenecek sınava tabi olma şartının yerine getirilmediğini gerekçesine eklemiştir. Mahkemenin bu yorumunun iptale konu karara yeni bir koşul eklemesi sonucunu doğurduğu söylenemeyecektir. Zira Mahkeme tarafından seviye tespit sınavının da yerine getirilmediğine yönelik yapılan tespit, idareye diğer işlem ve eylemleri yönünden yol gösterici ve açıklayıcı niteliktedir. Bu nedenle Mahkemenin belirtilen değerlendirmesinin başvurucuya aşırı bir külfet yüklediğinden bahsedilemeyecektir.

68. Bu durumda somut olayın koşullarında başvurucunun eğitim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır. İlk derece mahkemesinin gerekçeleri, başvurucunun eğitim hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterlidir.

69. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edilmediğinin açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

70. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

71. Başvurucu, ihlal tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır.

72. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

73. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç tutarından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianınKABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 7. İdare Mahkemesi (E.2012/1040, K.2012/2369) ile Danıştay Sekizinci Dairesine (E.2013/8137, K.2017/751) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEÇİL ESMANUR ERDEM

B. No: 2018/17636 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/17636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEÇİL ESMANUR ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/17636)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Seçil Esmanur ERDEM

Vekili : Av. Asuman TOKGÖZ SUCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Başbakan'a hakaret ettiği gerekçesiyle kamu görevlisi başvurucuya verilen disiplin cezasına karşı açılan iptal davasında, sübuta ilişkin delillerin objektif olarak kararda değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Trabzon'un Ortahisar ilçesinde bir ortaokulda beden eğitimi öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

3. Başvuru konusu olay 2013 yılının Kasım ayının sonlarında Başbakan'ın Trabzon'u ziyareti sırasında konvoyuna yumurta atılarak hakarette bulunulduğu iddiası etrafında şekillenmiştir. İddiaya göre saat 20.30 civarında Başbakanlık araç konvoyunun toplanan kalabalığın arasından geçtiği sırada caddeye bakan apartmanlardan birinin ikinci kat balkonundan bir kadın konvoya doğru yumurta fırlatmış ve "Allah belanı versin, o. çocuğu şerefsiz!" veya "ibne" diyerek bağırmıştır.

4. Olaya ilişkin olarak hareket hâlindeki konvoyda yer alan koruma araçlarından birinde bulunan polis memurları İ.K. ve S.Y. bir tutanak tanzim etmiş, bahsi geçen sözlerin

başvurucu tarafından sarf edildiğini duyduklarını ve başvurucunun konvoya doğru yumurta attığını gördüklerini ifade etmiştir. Bahsi geçen polis memurlarının ve çevrede bulunan bazı sivil kişilerin olayla ilgili ifadeleri alınmış, tanıklardan bazıları bahse konu eylemi gerçekleştiren kişinin başvurucu olmadığı yönünde beyanda bulunmuştur.

5. Somut olayda başvurucunun ifadesine birçok kez başvurulmuştur. Başvurucu; ameliyat olan anneannesini ziyaret etmek için ilgili adreste bulunduğunu, evin hasta ziyaretine gelen insanlar nedeniyle kalabalık olduğunu, dışarıdan gelen bağırma sesi üzerine camdan dışarı baktığını, bu sırada sonradan Başbakan'ın koruması olduğunu öğrendiği takım elbiseli bir adamın kendisine "Seni gördüm, Başbakan'a hakaret ettin" dediğini ifade etmiştir. Başvurucu; olanları anlayamadığı için o sırada camda olan komşusuna ne olduğunu sorduğunu ancak komşusunun da ne olduğunu bilmediğini söylediğini belirtmiştir. Başvurucu; olay sırasında üzerinde beyaz renkli bir tişört bulunduğunu, kendisinin balkona hiç çıkmadığını, mutfağın penceresinden dışarıya baktığını savunmuştur. Başvurucu, Başbakan'a karşı özel bir kin gütmediğini, devlet memuru olarak nasıl davranılması gerektiğini bildiğini, eğitimli bir insan olduğunu, yazımına katkı sağladığı iki kitabın spor liselerinde okutulduğunu belirterek Başbakan'ın konvoyuna yumurta attığı ve küfrederek hakaret ettiği iddiasını kesinlikle kabul etmediğini ifade etmiştir.

6. İdari yönden yapılan disiplin soruşturmasında toplanan bilgi, belge ve ifadeler bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun Başbakan'a yumurta atarak küfür içeren sözlerle hakaret ettiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle başvurucu hakkında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (f) alt bendi uyarınca amirlerine, maiyetindekilere ve iş sahiplerine fiilî tecavüzde bulunmak, aynı fıkranın (g) alt bendi uyarınca memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı, utanç verici hareketlerde bulunmak eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle devlet memurluğundan çıkarma cezasının uygulanması teklif edilmiş ve başvurucunun konuya ilişkin savunması istenmiştir.

7. Başvurucu savunmasında, daha önce vermiş olduğu beyanlarını tekrar etmiştir. Nihayetinde Yüksek Disiplin Kurulu kararı ile başvurucu hakkında teklif edilen cezanın kabulüne karar verilmiştir.

8. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle Trabzon İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme, eylemin yumurta atılmasına ilişkin kısmının somut olarak ortaya konulamadığını, fiilin tamamlanmadığını ve anılan kısım yönünden "amirlerine, ... karşı fiili tecavüzde bulunmak" hükmünün uygulanmasının kanun koyucunun amacıyla bağdaşmayacağını belirtmiş; hakarete ilişkin kısım yönünden ise eylemin sübuta erdiği sonucuyla davanın reddine oyçokluğu ile karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Davacının, Başbakan'a küfür içeren ifadelerle hakaret ettiği iddiasına gelince; Olayın meydana geldiği sırada çok sayıda kişinin farklı sebeplerle yolda ve yol kenarında beklemekte olduğu, sesin sahibini teşhis edemeyen kişiler ve davacı da dahil olmak üzere şahitlerin çok yüksek sesle bağırma sesinin geldiğini beyan ettikleri, ifadelerine başvurulan kişilerin failin üzerinde beyaz renkli bir kıyafet olduğunu ifade ettikleri, davacının da o esnada beyaz bir kıyafet giydiğini, karakola da aynı kıyafetle geldiğini beyan ettiği, görgü tanıklarından Ş.Y.'nin, olay yerine yakın bir işmerkezinde çalıştığı, davacıyı da akrabasını ziyaret için birçok defa gelmesi nedeniyle tanıdığı, emniyette yapılan teşhiste de zorlanmadan davacıyı tespit etmesi hususları birlikte değerlendirildiğinde, Başbakan'a karşı

küfretme fiilinin davacı tarafından gerçekleştirildiği hususunun sübuta erdiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda; davacı hakkında amirlerine, maiyetindekilere ve iş sahiplerine fiili tecavüzde bulunmak fiili sübuta ermemiş ise de, soruşturma kapsamında alınan ifadeler ile olay yeri tutanağı ve emniyette yapılan teşhis sonucunda, davacı tarafından Başbakan'a karşı küfretme olayının sübuta erdiği görülmekle, fiilin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak fiili olarak değerlendirilmek suretiyle, Devlet memurluğundan çıkarılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır."

9. Başvurucu, ret kararına karşı temyiz isteminde bulunmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi (Daire), somut olaya konu hakaret eyleminin sübuta erdiğini ancak ilgili eylem nedeniyle başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasının ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu belirterek mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir.

10. Davalı idare, karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Dairece; davalı idarenin dilekçesinde ileri sürdüğü nedenlerin kararın düzeltilmesini gerektirecek nitelikte bulunduğu belirtilerek, kararın düzeltilmesi istemi kabul edilerek anılan kararın kaldırılmasına ve temyiz isteminin reddiyle mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 11/6/2018 tarihinde öğrendikten sonra 28/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

12. Öte yandan başvurucu hakkında adli yönden yapılan yargılama neticesinde başvurucunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı alenen hakaret suçunu işlediği gerekçesiyle adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; somut olayda maddi gerçek ortaya konulmaksızın devlet memurluğundan çıkarma cezası ile cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu ve uygulanan cezanın ölçülü olmadığını belirterek eşitlik ilkesi, adil yargılanma hakkı, çalışma hakkı ve kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut başvuruda bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amaç taşıyıp taşımadığı, şikâyete konu edilen işlemin belirtilen meşru amaç ile orantılı olup olmadığı, bu anlamda idare ve derece mahkemeleri kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususu değerlendirilirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesinde dile getirdiği iddialarını yinelemiştir.

14. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucunun aldığı disiplin cezasına ilişkindir. Başvuru, sendika avukatı tarafından yapılmış ve başvuru formu kapağında tüzel kişi başvurucu olarak sendikanın da adına yer verilmiştir. Ancak sendika tarafından başvuru formunda temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak herhangi bir iddia ileri sürülmemiştir. Bu nedenle incelemenin münhasıran başvurucu Seçil Esmanur Erdem yönünden yapılmasıgerekir.

15. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığı kabul edilmiştir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir (Abdullah Topçu, § 76). Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

18. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği, davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile cevap verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, §§ 35, 39). Diğer bir deyişle davanın taraflarının uyuşmazlığın sonucuna etkili, ayrı ve açık yanıt gerektiren iddia, itiraz ve savunmalarının karşılanması gerekir.

19. Somut olaya konu memurluktan çıkarma disiplin cezası, başvurucunun Başbakan'ın konvoyuna yumurta atarak hakarette bulunduğu iddiasıyla açılan disiplin soruşturması sonucunda verilmiştir (bkz. §§ 3-7). Yargılama neticesinde Mahkeme, soruşturma raporunda yapılan belirlemelere atıfta bulunarak eylemin yumurta atılması yönünden somut olarak ortaya konulamadığı, hakaret yönünden ise sübuta erdiği sonuç ve kanaatiyle davanın reddine oy çokluğu ile karar vermiştir. Anılan karar temyiz incelemesinde hakaret eylemi nedeniyle uygulanan disiplin cezasının ölçülü olmadığı gerekçesiyle bozulmuş, karar düzeltme incelemesinde ise temyiz isteminin reddiyle mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir (bkz. §§ 8-10).

20. Eldeki başvuru kamu görevlileri hakkında verilen disiplin cezasına ilişkindir. Anayasa Mahkemesi daha önce bu tür cezaların hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin yapmaları gerekenleri açıklamıştır. Bu itibarla öncelikle disiplin cezasına konu edilen eylemde kamu görevlisine atfedilebilir bir kusurun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 61; Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 45; Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 37; Mustafa Akıcıoğlu, B. No: 2018/2513, 11/5/2022, § 43). Nitekim AİHM de incelediği bir başvuruda, somut olaya konu sloganların başvurucular tarafından atıldığının mevcut belgelerden tespit edilemediğini belirterek sübutun önemine vurgu yapmıştır (Yılmaz ve Kılıç/Türkiye, B. No: 68514/01, 17/7/2008, § 66).

21. Somut olaya konu hakaret eylemi, Başbakan'ın araç konvoyunun Trabzon'un merkezî yollarından biri olan Cumhuriyet Caddesi'nde toplanan kalabalığın arasından geçişi

esnasında, belirli bir mesafeden bağırmak şeklinde ve güneşin batımından yaklaşık üç saat kadar sonra akşam vaktinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla olayın şartları gözönüne alındığında failin belirlenebilmesinin yüz yüze ve yakın mesafeden gerçekleşen haksız eylemlere nazaran son derece güç olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle kusurlandırılacak kişinin belirlenmesinde kuşkuya yer bırakmayacak nitelikte ve objektif bir yöntemin benimsenmesi hayati önemdedir.

22. Başvurucu, somut olayda "maddi gerçek ortaya konulmaksızın" kendisine disiplin cezası verildiğini belirterek özellikle görgü tanıkları B.K. ve Ş.Y.den alınan ifadelerdeki çelişkilere ilişkin iddialarının yargılama sürecinde karşılanmadığından yakınmaktadır. Somut olayda bahse konu ifadelerin gerek idare gerekse derece mahkemeleri tarafından sübut değerlendirmesinde temel belirleyici olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla ilgili ifadelerin olayın şartları bağlamında başvurucuyu açık bir şekilde kusurlandırmaya elverişli olup olmadığı meselesi uyuşmazlığın sonucuna etkili önemli bir husustur.

23. Tanıklardan B.K. olayın hemen ardından polis merkezinde verdiği ifadesinde konvoyun geçişi sırasında bir binanın camından tanımadığı beyaz polar giyimli bir bayanın konvoya doğru bağırdığını ve yumurtaya benzeyen bir madde attığını, savcılık ifadesinde bir bayanın bağırdığını duyması üzerine sesin geldiği yöne doğru baktığında karşı binadaki başvurucuyu gördüğünü ancak yüzünü göremediğini, idari soruşturma sırasında alınan ifadesinde ise başvurucunun konvoy geçerken aşağıya bir şey attığını ve bağırdığını gördüğünü ifade etmiştir. Tanık Ş.Y ise polis merkezinde verdiği ifadesinde konvoya bakarken beyaz giyimli bir bayanın bulunduğu ikametin üçüncü katındaki pencereden Başbakan'ın aracı geçerken araca doğru bakıp o. çocuğu dediğini duyduğunu; savcılık beyanında ise önce bir kadın sesi duyduğunu, bu sözü kimin söylediğini merak ederek başını çevirdiğinde balkonda beyaz giyimli bir bayan gördüğünü ve bu bayanı sima olarak tanıdığını; ceza mahkemesi duruşmasında verdiği ifadede ise bir bayanın bağırdığını duyduğunu, dönüp baktığında balkon penceresinde başvurucuyu gördüğünü ancak bizzat onun dediğini duymadığını belirtmiştir.

24. Görüldüğü üzere aynı tanıkların farklı ifadeleri arasında -eylemin başvurucu tarafından gerçekleştirildiğinin görüldüğü veya duyulduğuna ilişkin- çok ciddi çelişkiler olduğu yönündeki başvurucunun iddia ve itirazlarının karşılanması gerekir. Bu anlamda başvurucunun iddiasının davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu ve Mahkemenin anılan iddiayı makul bir gerekçe ile cevaplandırma yükümlülüğü altında bulunduğu kabul edilmelidir. Ancak bu duruma rağmen Mahkeme tarafından ifadelerde yer alan çelişkilerin ne şekilde giderildiğine ilişkin herhangi bir açıklama yapılmaksızın ifadelerin karara esas alındığı görülmektedir. Dolayısıyla mevcut çelişkili ifadeler ışığında başvurucunun isnat edilen eylemi gerçekleştirdiğinin bizzat tanıklar tarafından görüldüğünü veya duyulduğunu şu hâlde kabul etmek mümkün değildir.

25. Somut olayda eylem anına ilişkin birtakım çelişkiler barındıran mevcut ifadelerin haricinde ne idare ne de Mahkeme, duyulan sesin başvurucuya ait olduğunun teşhisi için gerekli olan değişkenleri -tanıkların başvurucunun sesine aşinalık durumu, mevcut gürültü seviyesi ve geliş mesafesinde sesin ayırt edilebilme durumu gibi- veya başvurucunun görüldüğünün tespiti için gerekli olan belirleyicileri -tanıkların konumu, görüş açısı ve mesafesi gibi- teknik imkânları gözeterek değerlendirmiştir.

26. Bunun yanında olayın meydana geldiği sırada başvurucunun bulunduğu evde hasta ziyaretine gelen çok sayıda kişinin bulunduğu iddiasına rağmen idari ve adli soruşturma

sırasında bu kişilerin ifadesine başvurulmadığı gibi caddeden gelen gürültü üzerine başvurucunun dışarıya baktığı yönündeki mevcut tanık -komşu- beyanlarının da somut olayın değerlendirmesinde dikkate alınmadığı ve buna ilişkin bir gerekçe açıklanmadığı görülmüştür. Nihayetinde Mahkeme kararı, bir bütün halinde failin başvurucu olduğu hakkında kuşkuya yer bırakmayacak şekilde objektif bir yargıya ulaşmayı mümkün kılan ilgili ve yeterli bir gerekçe içermemektedir.

27. Somut olayda Mahkeme, herhangi bir özne içermeyen ifadelerin Başbakan'a yöneldiği kabulüyle değerlendirmelerde bulunmuş ise de anılan kabulün hangi somut tespitlere dayandığını açıklamamıştır. Anayasa Mahkemesi birçok kararında mahkemelerin matufiyet değerlendirmesi yaparken somut olaya konu ifadelerin kime yöneldiğini açık bir şekilde ortaya koyma ve bu bağlamda dolaylı yorumlardan kaçınma yükümlülüğü altında bulunduklarını vurgulamıştır (matufiyet şartlarının değerlendirildiği emsal kararlar için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu (3), B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 64; Kadri Eroğul, B. No: 2019/976, 11/5/2022, § 26). Bu itibarla somut olaya konu ifadelerin kime yöneldiği Mahkeme tarafından açık ve net bir şekilde ortaya konulamamıştır.

28. Bu bağlamda başvurucunun açtığı davada ileri sürdüğü maddi gerçeğin ortaya konulamadığına ve soyut iddialarla disiplin cezası verildiğine yönelik uyuşmazlığın sonucuna etkili ayrı ve açık yanıt gerektiren iddia ve itirazlarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmaması yargılamanın bütünü yönünden adil yargılanma hakkını ihlal eder niteliktedir. Mahkemenin gerekçesinde başvurucunun teşhis sürecine ilişkin birtakım değerlendirmelere yer verilmiş ise de tanık ifadeleri -aynı tanıkların farkı beyanları- arasındaki çelişkilere ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmadığı gibi dosyada mevcut diğer ifadeler de -apartman komşusu- dikkate alınmamıştır. Bunun yanında başvurucunun temel iddiaları temyiz merciince de karşılanmamıştır. Anayasa Mahkemesince yukarıda yer verilen tespitler (bkz. §§ 19-27) ile birlikte değerlendirildiğinde mahkeme kararlarının gerekçelerinde başvurucunun olayın sübutuna ilişkin uyuşmazlığın sonucunu etkileyen, ayrı ve açık yanıt gerektiren iddia ve itirazlarına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe olmamasının yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon İdare Mahkemesine (E.2014/1682, K.2015/726) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR KILIÇ

B. No: 2018/27215 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/27215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/27215)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Bekir KILIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; apartmanın ortak alanındaki yapının bağımsız bölümlerden birinin eklentisi olarak yapılan tescilin iptali istemiyle açılan davada eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/8/2018 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1970 doğumlu olup Antalya'da ikamet etmektedir.

6. Başvurucu, Antalya ili Muratpaşa ilçesi Gençlik Mahallesi 1256 ada 10 parsel numaralı

taşınmazda bulunun apartmanda bağımsız bölüm malikidir. Kat mülkiyetine tabi olan apartmanda toplam 15 adet bağımsız bölüm bulunmaktadır. Başvurucu, olayların geçtiği tarihte apartmanın yöneticisidir.

7. Apartmanın bulunduğu taşınmazın içinde, ana yapıdan ayrı olarak inşa edilmiş 44 m² alana sahip bir yapı bulunmaktadır. Söz konusu yapı 9/9/1976 tarihinde noterde onaylanan kat malikleri listesinde (1) numaralı bağımsız bölümün eklentisi olarak gözükmektedir.

8. Başvurucu, eklentiye ilişkin olarak (1) numaralı bağımsız bölüm adına yapılan tescilin iptali istemiyle apartman yöneticisi sıfatıyla 13/5/2011 tarihinde Muratpaşa Kaymakamlığı Tapu Sicil Müdürlüğüne karşı Antalya 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde, Muratpaşa Belediyesi (Belediye) tarafından eklentinin yıktırılmasına 2/3/2001 tarihinde karar verildiği hâlde yıkım kararının uygulanmasından 23/3/2001 tarihinde vazgeçildiği belirtilmiştir. Dava dilekçesinde, eklentinin ana vaziyet planında bulunmadığı ve kat maliklerinin rızası dışında inşa edildiği ileri sürülmüştür.

9. Davaya müdahil olan (1) numaralı bağımsız bölüm maliki S.T. Asliye Hukuk Mahkemesine sunduğu cevap dilekçesinde, apartmanın 1976 yılında alınan inşaat ruhsatına istinaden inşa edildiğini belirtmiş; ihtilaf konusu yapının 21/1/1982 tarihinde (1) numaralı bağımsız bölümün eklentisi olarak tapuya tescil edildiğini ifade etmiştir. S.T. 4/4/1978 tarihinde eklentiye yapı kullanma izni verildiğini, ardından su ve elektrik aboneliklerinin tesis edildiğini vurgulamıştır.

10. Asliye Hukuk Mahkemesince bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. İnşaat mühendisi bilirkişi tarafından hazırlanan 18/3/2013 tarihli raporda; belediye tarafından onaylanan mimari projedeki vaziyet planında eklentinin bulunmadığı, ayrıca proje müellifi mimar tarafından hazırlanan ve belediye arşivinde bulunan eklenti projesinin belediyeden onaylı olmadığı tespiti yapılmıştır.

11. S.T. bu rapora itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, bilirkişinin eksik inceleme yaptığı belirtilmiş ve eklentiye ait projede belediye onayının bulunduğu ileri sürülmüştür. Eklentiye ilişkin mimarı proje dilekçe ekinde dosyaya ibraz edilmiştir. İtiraz dilekçesinde ayrıca 4/4/1978 tarihinde eklentiye yapı kullanma izni de verildiğine göre projenin onaysız olmasının mümkün olamayacağı iddia edilmiştir.

12. Asliye Hukuk Mahkemesi bilirkişiden ek rapor düzenlemesini istemiştir. 23/10/2013 tarihli ek bilirkişi raporunda; S.T.nin ibraz ettiği müştemilat projesinde eklenti yer almakta ise de projenin ek yerlerinde sadece mühür olduğu, imza veya parafın bulunmadığı belirtilmiştir. Raporda; ana proje ile eklenti projesinin farklı ebatlarda olduğu, ana projede S.T.nin değişen K. soyadının üzeri çizilerek yeni soyadının yazıldığı hâlde eklenti projesinde yeni soyadının yer aldığı vurgulanmış, eklentinin elektrik ve tesisat projesinin de olmadığı, ayrıca Bina Aplikasyon Tutanağı'nda da müştemilatın yer almadığı ifade edilmiştir. Raporda sonuç olarak eklentinin sonradan kaçak olarak inşa edildiği görüşü açıklanmıştır.

13. Asliye Hukuk Mahkemesi 4/12/2013 tarihinde davayı kabul ederek eklentinin tapu kaydının iptali ile yıkımına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, kapıcı konutu olarak imar mevzuatına uyulmaksızın inşa edilen eklentinin mimari projede bulunmadığı belirtilmiş; tapu kaydına ne şekilde eklenti olarak tescil edildiğinin de anlaşılamadığı vurgulanmıştır. Kararda, bu sebeple başvurucunun talebinin kabulü gerektiği açıklanmıştır.

14. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi uyuşmazlığın sulh hukuk mahkemesince çözümlenmesi

gerektiği gerekçesiyle 17/6/2014 tarihinde kararı bozmuştur. Bozma kararına uyan Asliye Hukuk Mahkemesi 14/11/2014 tarihinde görevsizlik kararı vererek talep hâlinde dosyanın sulh hukuk mahkemesine gönderilmesine hükmetmiştir.

15. Dosyanın gönderildiği Antalya 3. Sulh Hukuk Mahkemesi (Sulh Hukuk Mahkemesi) 1/7/2015 tarihinde, Asliye Hukuk Mahkemesi kararındaki gerekçelerle davayı kabul ederek eklentinin tapu kaydının iptali ile eklentinin yıkımına karar vermiştir.

16. S.T. bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde, ilk derece aşamasında ileri sürülenlere ek olarak bilirkişinin suçlayıcı ve taraflı rapor düzenlediği iddia edilmiştir.

17. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 3/5/2016 tarihinde Sulh Hukuk Mahkemesi kararını bozmuştur. Bozma kararında, taşınmazın (1) numaralı bağımsız bölümüne müştemilat olarak kayıtlı yapının mimari projesinin bulunduğuna ve bu eklenti projesinin ana taşınmazın mimari projesine ekleme yapılarak birleştirildiğine işaret edilmiştir. Bozma kararında, onaylı projeye uygun olarak kat irtifakı kurulması için Tapu Müdürlüğüne başvuru sırasında hazırlanan ve 6/9/1976 tarihinde tasdik edilen noter listesinde 80/1200 paylı bodrum katının (1) numaralı mesken niteliği eklentisi olarak gösterildiği belirtilmiş; Muratpaşa Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 16/12/2010 tarihli yazısında da söz konusu müştemilatın 21/1/1982 tarihinde tanımlandığının ve (1) numaralı bağımsız bölümün 4/4/1978 tarihli yapı kullanma izin belgesinin bulunduğunun belirtildiği vurgulanmıştır. Davalı S.nin değişen soyadının tapu kütüğünün beyanlar hanesinde gösterilmesi amacıyla yaptığı başvuru üzerine ihtilaf konusu eklenti için 14/3/2001 tarihinde şerh verildiğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir. Bozma kararında sonuç olarak ihtilaf konusu eklentinin baştan itibaren mimari projesinin bulunduğu kanaati açıklanmış ve aksi kabul üzerine kurulan hükmün isabetli olmadığı değerlendirilmiştir.

18. Sulh Hukuk Mahkemesi bozma kararına uyarak yargılamaya yeniden başlamıştır. Başvurucu tarafından bu esnada Sulh Hukuk Mahkemesine sunulan 10/2/2017 tarihli dilekçede, önceki kararda ısrar edilmesi gerektiği savunulmuştur. Anılan dilekçede başvurucu; bozma kararı üzerine Belediyeye müracaatta bulunduğunu belirtmiş ve Belediyenin 8/2/2017 tarihli cevabından söz etmiştir. Sulh Hukuk Mahkemesine ibraz edildiği anlaşılan söz konusu cevapta; müştemilatın onaylı projeye ek yapıldığı, eklenen belgede belediye mührü bulunsa da herhangi bir onayın mevcut olmadığı, müştemilatın çekme mesafesini ihlal ettiği, çekme mesafesini ihlal eden yapıya bugünkü koşullarda izin verilemeyeceği, müştemilata ait yapı kullanma izin belgesinin bulunmadığı başvurucuya bildirilmiştir.

19. Sulh Hukuk Mahkemesi bozma kararındaki gerekçeye atıfla 20/2/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Karar, Yargıtay 20. Hukuk Dairence 31/10/2017 tarihinde onanmıştır. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 26/6/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 24/7/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyet Kanunu'nun "Bağımsız bölümlerle eklentiler ve ortak yerler arasındaki bağlantı" kenar başlıklı 6. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Bir bağımsız bölümün dışında olup, doğrudan doğruya o bölüme tahsis edilmiş olan kömürlük, su deposu, garaj, elektrik, havagazı veya su saati yuvaları, tuvalet gibi eklentiler,

ait olduğu bağımsız bölümün bütünleyici parçası sayılır ve o bölümün maliki, eklentilerin de tek başına maliki olur.

Eklentiler kat mülkiyeti kütüğünün (Beyanlar) hanesine kaydedilir ve bunlardan anayapının oturduğu zeminin dışında kalanlar kadastro planında veya tapu haritasında ayrıca gösterilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, Yargıtayın etkili bir yargısal denetim yapmadan ve zayıf bir belgeye dayalı olarak Sulh Hukuk Mahkemesi kararını bozması sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, Belediyenin 16/12/2010 tarihli yazısına karşı ileri sürdüğü ve Belediyenin 8/2/2017 tarihli yazısıyla desteklenen itirazlarının karşılanmamasından yakınmıştır. Başvurucu sonuç olarak 15 bağımsız bölümden oluşan apartmana ait ortak alanda kaçak şekilde inşa edilen eklenti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

23. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

25. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

26. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda başvurucunun, ihtilaf konusu eklentinin konumlandırıldığı taşınmazda bağımsız bölümünün bulunduğu ve taşınmazın ortak alanlarına müştereken malik olduğu konusunda bir tereddüt yoktur.

27. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü

kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

28. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

29. Anayasa'nın 35. maddesi, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

30. Somut olayın koşullarında pozitif yükümlülükler yönünden incelenecek mesele mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak başvurucuya etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığıdır. Başvurucu, bir bağımsız bölüme sahip olduğu taşınmazın ortak alanında bulunan ve (1) numaralı bağımsız bölümün eklentisi olarak tapuya tescil edilen yapının kat maliklerinin rızası olmaksızın ve kaçak olarak inşa edildiğini belirterek sicilin düzeltilmesi davası açmıştır.

31. Yargılama sırasında Asliye Hukuk Mahkemesince başvurucunun iddialarının değerlendirilmesi amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi raporunda; Belediye tarafından onaylı mimari projedeki vaziyet planında eklentinin bulunmadığı, ayrıca proje müellifi mimar tarafından hazırlanan ve Belediye arşivinde bulunan eklenti projesinin Belediyeden onaylı olmadığı tespiti yapılmıştır. Davalı tarafından eklenti projesi temin edilerek Asliye Hukuk Mahkemesine sunulması üzerine alınan ek bilirkişi raporunda ise eklenti projesinde mühür bulunsa da imza veya parafın bulunmadığı ifade edilerek eklentinin kaçak olarak inşa edildiği kanaati açıklanmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesinin görevsizlik kararı üzerine davaya bakan Sulh Hukuk Mahkemesi bu rapora dayanarak davayı kabul etmiştir.

32. Ancak Yargıtay 18. Hukuk Dairesi taşınmazın (1) numaralı bağımsız bölümüne müştemilat olarak kayıtlı yapının mimari projesinin bulunduğuna, eklenti projesinin ana taşınmazın mimari projesine ekleme yapılarak birleştirildiğine, onaylı projeye uygun olarak kat irtifakı kurulması için Tapu Müdürlüğüne başvuru sırasında hazırlanan ve 6/9/1976

tarihinde tasdik edilen noter listesinde 80/1200 paylı bodrum katının (1) numaralı mesken niteliği eklentisi olarak gösterildiğine, Belediyenin 16/12/2010 tarihli yazısında da söz konusu müştemilatın 21/1/1982 tarihinde tanımlandığının ve (1) numaralı bağımsız bölümün 4/4/1978 tarihli yapı kullanma izin belgesinin bulunduğunun belirtildiğine işaret ederek ihtilaf konusu eklentinin baştan itibaren mimari projesinin bulunduğu kanaatine varmış ve Sulh Hukuk Mahkemesi kararını bozmuştur.

33. Somut olayda, ihtilaf konusu yapının (1) numaralı bağımsız bölümün müştemilatı olarak tapuya tescil edilirken kat maliklerinin rızasının alınıp alınmadığı ve müştemilatın mimari projesinin bulunup bulunmadığı şeklinde iki temel uyuşmazlık noktasının bulunduğu anlaşılmaktadır.

34. Kat maliklerinin rızasının bulunup bulunmadığı tartışması yönünden bozma kararında, ihtilaf konusu eklentinin onaylı projeye uygun olarak kat irtifakı kurulması için Tapu Müdürlüğüne başvuru sırasında hazırlanan ve 6/9/1976 tarihinde tasdik edilen noter listesinde (1) numaralı meskenin eklentisi niteliğinde gösterildiğine işaret edilmiştir. Başvurucu, başvuru formunda bozma kararındaki bu tespit ve değerlendirmeye karşılık herhangi bir iddiada bulunmamıştır. Kat maliklerinin kat mülkiyetinin kuruluşu sırasında ihtilaf konusu eklentinin (1) numaralı bağımsız bölümün müştemilatı olarak tescil edilmesinde rızalarının bulunmadığının değerlendirilmesi için bir neden bulunmamaktadır.

35. Öte yandan bozma kararında, Belediyenin 16/12/2010 tarihli yazısına dayanılarak eklentinin baştan itibaren mimari projesinin bulunduğu kabul edilmiştir. Belediyenin anılan yazısında müştemilatın 21/1/1982 tarihinde tanımlandığı ve (1) numaralı bağımsız bölümün 4/4/1978 tarihli yapı kullanma izin belgesinin bulunduğu belirtilmiştir. Buna karşılık başvurucunun Belediyeden aldığı ve bozma sonrası yapılan yargılama sırasında Sulh Hukuk Mahkemesine ibraz ettiği 8/2/2017 tarihli yazıda, eklentinin yapı kullanma izninin bulunmadığı açıklanmıştır. Bozma kararından, (1) numaralı bağımsız bölüme ait 4/4/1978 tarihli yapı kullanma izninin eklentiyi de kapsayıp kapsamadığının tam olarak anlaşılamadığını belirtmek gerekir. Ayrıca gerek bilirkişi raporundaki tespitler gerekse Belediyenin 8/2/2017 tarihli yazısındaki açıklamalar, eklentiye ilişkin mimari projenin usulüne uygun olarak onaylandığı konusunda şüphelerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Sulh Hukuk Mahkemesinin Belediyenin 8/2/2017 tarihli yazısında yer alan ve bozma kararındaki tespitle çelişen bilgilerin doğruluğunu araştırmamış olması eklentinin mimari projesinin bulunup bulunmadığının açıklığa kavuşmaması sonucunu doğurmuştur.

36. Bununla birlikte somut olaydaki esas meselenin eklentinin (1) numaralı bağımsız bölüme tahsis edilmesinin kat maliklerinin rızasına dayanıp dayanmadığı olduğunun altı çizilmelidir. Eklentinin mimari projesinin bulunup bulunmadığı daha çok imar mevzuatıyla ilgili bir idari uyuşmazlıktır. Nitekim başvurucu; derece mahkemesine sunduğu dava dilekçesinde, Belediye tarafından eklentinin yıktırılmasına 2/3/2001 tarihinde karar verildiği ancak yıkım kararının uygulanmasından 23/3/2001 tarihinde vazgeçildiği belirtilmiştir. Mimari proje bulunmadan yapı inşa edilmesinin idari uyuşmazlığın konusu olabileceği gözetildiğinde (1) numaralı bağımsız bölüme tahsis edilmesinde tahsis tarihindeki maliklerin rızasının bulunmadığı iddia edilmeyen eklentiye ilişkin şerhin hukuka aykırı olmadığı yolunda derece mahkemelerince ulaşılan kanaatin keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

37. Sonuç olarak başvurucu tarafından 634 sayılı Kanun'a dayalı olarak açılan davada yapılan incelemenin devletin Anayasa'nın 35. maddesinin öngördüğü pozitif yükümlülüklerini ihlal etmediğinin açık olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksul olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

39. Başvurucu, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

42. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

43. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 1 ay 13 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. Başvurucu, tapu kaydının tescilinin yolsuz olduğunun tespitini talep etmiştir.

46. Başvurucunun tazminat talebi bulunmadığından makul sürede yargılanma hakkının ihlali tespitiyle ilgili olarak tazminata hükmedilmesi mümkün görülmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Antalya 3. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2017/51, K.2017/169) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DOĞAN OTELCİLİK TURİZM TİCARET A.Ş

B. No: 2018/36783 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36783

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞAN OTELCİLİK TURİZM TİCARET A.Ş BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36783)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Doğan Otelcilik Turizm Ticaret Anonim Şirketi

Vekili : Av. Ahmet SEZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; malikinin temsilcisi aracılığıyla satın alınan taşınmazın tapusunun, temsil yetkisinin kötüye kullandığı gerekçesiyle satış sözleşmesinin geçersiz olduğu kabul edilerek iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/12/2018 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, otelcilik ve turizm işiyle iştigal eden bir anonim şirkettir.

6. Antalya ili Alanya ilçesi Telatiye köyü Gerpelit mevkiinde bulunan 115 ada 1 parsel numaralı 10.520,28 m² büyüklüğündeki taşınmaz olay tarihinde M.H. Limited Şirketinin mülkiyetinde bulunmaktadır. Anılan taşınmaz, Şirket temsilcisi tarafından Av. N.K.ya verilen ve Alanya 4. Noterliğince 10/5/2007 tarihinde düzenlenen vekâletnameye istinaden N.K. tarafından 16/10/2009 tarihinde başvurucuya 787.000 TL bedelle satılmıştır. Taşınmaz, anılan tarihte tapuda başvurucu adına tescil edilmiştir.

7. M.H. Limited Şirketi, Alanya 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) başvurucu ve N.K. aleyhine 27/4/2011 tarihinde vekalet görevinin kötüye kullanılması hukuki nedenine dayalı olarak tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Dava dilekçesinde; N.K.nın vekâlet görevini kötüye kullandığı, habersiz olarak taşınmazı sattığı, bu sebeple satış sözleşmesinin geçersiz olduğu ileri sürülmüştür.

8. Cevap dilekçesinde başvurucu, vekil ile müvekkil arasındaki iç ilişkiyi bilmek durumunda olmadığını ve sözleşmenin geçerli olarak kurulduğu savunmuştur. N.K. ise satışın M.H. Limited Şirketinin yetkililerinin bilgisi ve rızası çerçevesinde yapıldığını belirtmiştir.

9. Asliye Hukuk Mahkemesi 4/12/2014 tarihinde davayı kabul ederek taşınmazın başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile M.H. Limited Şirketi adına tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 506. maddesine göre vekilin, vekil edenin yararına ve idaresine uygun hareket etme, onu zarara sokan davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altında olduğu hatırlatılmış, buna karşılık vekille sözleşme yapan ve 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 3. maddesi anlamında iyi niyetli olan üçüncü kişinin vekâletnamenin geçerliliğine yönelik güveninin korunması gerektiği vurgulanmıştır. Kararda, vekil ile çıkar ve iş birliği içinde olan üçüncü kişinin kötü niyetli olduğunun kabul edileceği belirtilmiş; bu bağlamda üçüncü kişinin vekilin vekâlet görevini kötüye kullandığını bildiği veya bilmesi gerektiği hâllerde müvekkilin sözleşmeyle bağlı sayılmayacağı ifade edilmiştir. Yargılama sırasında alınan bilirkişi raporuna atıfta bulunan Asliye Hukuk Mahkemesi, satıştan sonra N.K.nın kendi hesabına 537.306,10 TL yatırdığına dikkat çekmiştir. Mahkeme ayrıca taşınmazın değerinin bilirkişi tarafından 2.261.860,20 TL olarak belirlendiğine, satış senedinde dahi rayiç bedelinin 1.500.508 TL olarak gösterildiğine ve satıştan çok kısa bir süre sonra bir banka lehine 2.000.000 TL üzerinden ipotek ettirildiğine işaret etmiştir. Tüm bu hususları dikkate alan Asliye Hukuk Mahkemesi, vekilin başvurucuyla iş birliği içine girerek vekâlet görevini kötüye kullandığı ve bu suretle yapılan taşınmaz satışının geçersiz olduğu kanaatine varmıştır.

10. Karar, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 5/4/2018 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 17/10/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 14/11/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 4721 sayılı Kanun'un 2. maddesi şöyledir:

"Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır.

Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz."

12. 4721 sayılı Kanun'un 3. maddesi şöyledir:

"Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır.

Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz."

13. 6098 sayılı Kanun'un 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Yetkili bir temsilci tarafından bir başkası adına ve hesabına yapılan hukuki işlemin sonuçları, doğrudan doğruya temsil olunanı bağlar."

14. 6098 sayılı Kanun'un 506. maddesi şöyledir:

"Vekil, vekâlet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekile yetki verildiği veya durumun zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı hâllerde vekil, işi başkasına yaptırabilir.

Vekil üstlendiği iş ve hizmetleri, vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yürütmekle yükümlüdür.

Vekilin özen borcundan doğan sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin göstermesi gereken davranış esas alınır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, önceki malikin vekili aracılığıyla yapılan taşınmaz satım işleminin gerçek olduğunu ve satıcıyı bağladığını ileri sürmüştür. Başvurucu, derece mahkemelerinin eksik incelemeye dayalı olarak karar verdiğini, lehe olan delilleri dikkate almadığını belirtmiştir. Başvurucu sonuç olarak taşınmazının mülkiyetini tazminatsız olarak kaybetmesi sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

17. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

18. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arasında ortaya çıkan bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

19. Olayda ihtilaf konusu taşınmazın 16/10/2009 tarihinde başvurucu tarafından satın alındığı ve başvurucu adına tescil edildiği açıktır. Dolayısıyla mülkün varlığı konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

20. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede

bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

21. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

22. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere Anayasa'nın 35. maddesi, mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71; Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36).

23. Başvurucunun iddia ve itirazlarını derece mahkemelerinde ileri sürme hususunda hiçbir engelle karşılaşmadığı, kendisini avukatla temsil ettirebildiği görülmektedir. Ayrıca Asliye Hukuk Mahkemesinin 6098 sayılı Kanun'un 506. maddesi ile 4721 sayılı Kanun'un 3. maddesini dikkate alarak uyuşmazlığı çözümlediği görülmektedir. Asliye Hukuk Mahkemesi; vekilin müvekkilin yararına ve idaresine uygun hareket etme, onu zarara sokan davranışlardan kaçınma yükümlülüğü ile iyi niyetli üçüncü kişinin (başvurucunun/alıcının) iyi niyetinin korunması ilkesini bir arada değerlendirerek sonuca ulaşmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesine göre alıcının, vekilin görevini kötüye kullandığını bilmesi veya bilmesinin makul olarak beklendiği hâllerde alıcı kötü niyetli sayılır ve böyle bir durumda vekilin yaptığı işlem asili bağlamaz. Başvurucunun Asliye Hukuk Mahkemesinin kanunun bu yorumuna yönelik bir iddiası bulunmamaktadır. Somut olayda başvurucunun şikâyeti derece mahkemelerinin iyi niyetli üçüncü kişi olmadığına ilişkin kabulüne matuftur.

24. Uyuşmazlıktaki maddi vakıaların ispatlanması için sunulan delillerin değerlendirilmesi ve bunların ispata yeterli olup olmadığının karara bağlanması kural olarak derece mahkemelerinin yetkisindedir. Keyfîlik veya bariz takdir hatası içermedikçe Anayasa Mahkemesinin kendi değerlendirmesini derece mahkemelerininkinin yerine ikame etmesi bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26; Muhammet Kaplan, B. No: 2013/1586, 18/9/2013, § 21).

25. Somut olayda Asliye Hukuk Mahkemesi; N.K.nın satıştan sonra kendi hesabına 537.306,10 TL yatırmasına, bilirkişi tarafından hazırlanan rapora göre taşınmazın değerinin 2.261.860,20 TL olmasına, satış senedinde dahi taşınmazın rayiç bedelinin 1.500.508 TL olarak gösterilmesine ve satıştan çok kısa bir süre sonra bir banka lehine 2.000.000 TL üzerinden ipotek ettirilmesine dikkat çekerek taşınmazın gerçek değerinin çok altında bir

bedelle -787.000 TL'ye- satılmasının vekâlet görevinin kötüye kullanılması mahiyetinde olduğunu ve başvurucunun N.K.yla iş birliği içinde bulunduğunu kabul etmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesinin başvurucunun kötü niyetli olduğu, buna bağlı olarak satış sözleşmesinin geçerliliğinin bulunmadığı yolunda ulaştığı kanaatin bariz takdir hatası veya keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir.

26. Sonuç olarak başvurucuya karşı açılan davada yapılan incelemenin devletin Anayasa'nın 35. maddesinin öngördüğü pozitif yükümlülüklerini ihlal etmediğinin açık olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

32. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 5 ay 20 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesine ve 700.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

35. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 27.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Alanya 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2011/284, K.2014/835) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NESLİHAN BAŞHAMAMCI

B. No: 2018/37395 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37395

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NESLİHAN BAŞHAMAMCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37395)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Neslihan BAŞHAMAMCI

Vekili : Av. Burak KULDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir kısım işçilik alacağının tahsiline karar verilmesi istemiyle açılan davanın aynı maddi olguya ilişkin davada verilen kararın aksi sonucuna ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve uzun süren yargılama nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuru formuna göre başvurucu, 10/4/2008 tarihinden itibaren piyasada J.G. adıyla anılan JMG Turizm ve Ticaret A.Ş.nin (JMG A.Ş.) Antalya ofisinde pbx operatörü ve finans personeli olarak çalışmıştır. Yine başvuruya göre JMG A.Ş. ve F.C.nin işlettiği tüm otel ve merkez ofis personeli ile işletme malzemeleri TTOHL Otel Hizmetleri Turizm ve Ticaret A.Ş.ye (Şirket) 2010 yılında devredilmiş, başvurucu aynı işyerinde benzer koşullarda çalışmıştır. Başvurucunun 5/6/2011 tarihinde iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 28/6/2011 tarihinde iş sözleşmesinin haksız olarak sona erdirildiğini iddia ederek çeşitli kalemlerden oluşan alacaklarının yasal faizi ile birlikte tahsili talebiyle Şirket aleyhine alacak davası açmıştır.

9. Antalya 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) 6/10/2015 tarihinde davayı reddetmiştir. Gerekçeli kararda; davacının iş akdinin başka bir şirket tarafından JMG A.Ş.nin sözleşmesinin feshedilmesiyle son bulduğu, JMG A.Ş.nin davacının o döneme kadar olan kıdem, ihbar ve yıllık izin ücreti alacaklarından sorumlu olduğu, davanın bu döneminin JMG A.Ş.ye yöneltilebileceği, 8/3/2010 tarihinde davalı Şirket ile kurulan iş ilişkisinin yeni bir iş sözleşmesi olduğu, başvurucuya davalı emrinde geçen çalışma süresine tekabül eden kıdem, ihbar tazminatı ve yıllık izin alacaklarının ödenmiş olduğu, bakiye alacak bulunmadığının 7/6/2011 tarihli ibranameden anlaşıldığı, bu hususların Antalya 3. İş Mahkemesinin E.2014/891-899, 579 sayılı dosyalarındaki bozma ilamı kapsamında alınan bilirkişi raporları ve tanık anlatımları doğrultusunda sabit olduğu belirtilmiştir.

10. Başvurucu 9/10/2015 tarihinde mahkeme kararına karşı temyiz yoluna başvurmuştur.

11. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (Daire) 25/10/2018 tarihinde temyiz istemini, mahkeme kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek esastan reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 19/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 18/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu, kendisi ile aynı durumda olan kişinin açmış olduğu davada maddi olgunun farklı değerlendirildiğini iddia ettiği Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 2/10/2013 tarihli ve E.2013/22603, K.2013/15978 sayılı kararı ile onanan Antalya 4. İş Mahkemesinin 15/7/2013 tarihli ve E.2012/113, K.2013/371 sayılı kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Davacının iş sözleşmesi 15.02.2012 tarihinde sona erdirilmiş dava 13.03.2012 tarihinde açılmış olmakla süresindedir.

İş yerinde çalışan sayısı 30 kişiden fazla olup davacı 2002 yılından bu yana davalı işyerinde belirsiz süreli sözleşme ile çalışmakla iş yerindeki pozisyonu da gözetildiğinde iş güvencesi kapsamındadır.

Geçerli feshin varlığını işveren ispatlamalıdır.

Davacının iş sözleşmesi şirket bünyesindeki yeni yapılanmadan dolayı alınan karar gereğince muhasebe müdürü pozisyonunun kaldırılması başkaca istihdam edilecek iş yerinin bulunmaması gerekçesi ile 4857 Sayılı İş kanunun 17.maddesi gereğince feshedilmiştir.

İşveren işletmesel karar alabilir. Karar yerindelik denetimine tabi değilse de tutarlılık ve

keyfilik denetimine tabidir. Ayrıca feshe son çare olarak başvurulması ilkesine uyulması gerekmektedir.

Eski ve yeni organizasyon şemalarının incelenmesinde muhasebe bölümü mevcuttur, Ancak şeflik pozisyonu ile yeni yapıda yer almıştır.

Benzer şekilde iş akdi sona erdirilen işçilerin açtıkları İstanbul, Manavgat, Alanya mahkemelerinde görülen davalarda feshin geçersizliğine karar verilmiştir.

Bunlardan 9. İş Mahkemesinin karar gerekçesinde davalı şirketin değişik işyerlerinde muhasebe bölümüne 46 kişi alındığı bunlardan birinin davacı ile aynı pozisyon olan muhasebe müdürlüğüne alındığı böylece davacının yaptığı işe olan ihtiyacın ortadan kalktığı ispatlanmadığı hususuna yer verilmiştir.

Manavgat mahkemesinde benzer gerekçeler ile feshin geçersizliğine karar verilmiştir.

İşverenler arasında işyeri devri bulunduğundan davacının tüm çalışma döneminden davalı şirketin sorumluluğu bulunmaktadır.

Sonuç olarak gerek mahkememizce yapılan yargılama, toplanan deliller, bilirkişi raporu gerekçe emsal mahkeme kararları ve bu kararlara esas alınan raporlara göre davalı taraf feshin geçerli nedene dayandığını davacının istihdam fazlası duruma düştüğünü, işletmesel kararın tutarlılıkla uygulandığını ve feshe son çare olarak başvurulduğu hususunu kanıtlayamadığından davanın kabulüne..."

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun ''İşyerinin veya bir bölümünün devri'' kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"İşyeri veya işyerinin bir bölümü hukukî bir işleme dayalı olarak başka birine devredildiğinde, devir tarihinde işyerinde veya bir bölümünde mevcut olan iş sözleşmeleri bütün hak ve borçları ile birlikte devralana geçer.

Devralan işveren, işçinin hizmet süresinin esas alındığı haklarda, işçinin devreden işveren yanında işe başladığı tarihe göre işlem yapmakla yükümlüdür.

Yukarıdaki hükümlere göre devir halinde, devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan devreden ve devralan işveren birlikte sorumludurlar. Ancak bu yükümlülüklerden devreden işverenin sorumluluğu devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır.

Tüzel kişiliğin birleşme veya katılma ya da türünün değişmesiyle sona erme halinde birlikte sorumluluk hükümleri uygulanmaz.

Devreden veya devralan işveren iş sözleşmesini sırf işyerinin veya işyerinin bir bölümünün devrinden dolayı feshedemez ve devir işçi yönünden fesih için haklı sebep oluşturmaz. Devreden veya devralan işverenin ekonomik ve teknolojik sebeplerin yahut iş organizasyonu değişikliğinin gerekli kıldığı fesih hakları veya işçi ve işverenlerin haklı sebeplerden derhal fesih hakları saklıdır.

Yukarıdaki hükümler, iflas dolayısıyla malvarlığının tasfiyesi sonucu işyerinin veya bir bölümünün başkasına devri halinde uygulanmaz."

15. 4857 sayılı Kanun'un "Feshin geçerli sebeplere dayandırılması" kenar başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır. (Ek cümle: 10/9/2014-6552/2 md.) Yer altı işlerinde çalışan işçilerde kıdem şartı aranmaz..."

16. 4857 sayılı Kanun'un "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesinin olay tarihinde yürürlükte olan hâlinin ilgili kısmı şöyledir:

"İş sözleşmesi feshedilen işçi, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde iş mahkemesinde dava açabilir.

...

Feshin geçerli bir sebebe dayandığını ispat yükümlülüğü işverene aittir. İşçi, feshin başka bir sebebe dayandığını iddia ettiği takdirde, bu iddiasını ispatla yükümlüdür."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, kendisi ile aynı durumda olan çalışanlar tarafından açılan davanın ilk derece mahkemelerince kabul edilmesine karşın temyiz incelemesinde Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile 7. Hukuk Dairesinin birbirinden farklı kararlar verdiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Manavgat İş Mahkemesince konuları ve tarafları aynı olan E.2013/753 ve 2013/754 sayılı dosyalarına sunulan bilirkişi raporlarında şirketler arasında arasında organik bağ bulunduğuna işaret etmiştir. Başvurucu ayrıca bu raporlara göre işyeri devri olduğu ve işçilik alacaklarından söz konusu şirketlerin müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu kanaatinin belirtildiğini vurgulamıştır. Sonuç olarak başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

19. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

a. Genel İlkeler

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu

olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

22. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

23. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuyla ilgili olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

24. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

25. Öte yandan mahkemelerin münferit bazı olaylarda farklı kararlar vermesi kuralın öngörülebilir olma niteliğini yitirdiğinin söylenebilmesi için yeterli olmayıp içtihat farklılığının derinleşmiş ve müzmin hâle gelmiş olması gerekir. Ayrıca spesifik bazı olaylarda verilmiş farklı kararların bulunduğundan hareketle içtihat farklılığının derinleştiği ve süregelen bir boyut kazandığı da kabul edilemez. Anayasa Mahkemesinin bir konuyla ilgili olarak verilmiş tüm mahkeme kararlarını yeknesak hâle getirme gibi bir işlevi bulunmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları giderme ödevi de mevcut değildir (Selahattin Bayri, B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 42).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

26. Somut olayda ortada işyeri devrinin var olup olmadığı ve buna bağlı olarak başvurucunun şirkette çalıştığı önceki döneme ilişkin alacak kalemlerinden son şirketin de sorumlu tutulup tutulmayacağı hususunu incelemek ve yorumlamak öncelikle derece mahkemesinin görevidir.

27. Anayasa Mahkemesinin görevi bir yandan derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfî olup olmadığını veya bariz takdir hatası içerip içermediğini incelemek, bir yandan da aynı maddi olguya ilişkin olduğu iddia edilen farklı kararların hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkeleri ışığında yargılamanın hakkaniyetine etkisini incelemektir. Anayasa Mahkemesinin görevi derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfî olup olmadığını veya bariz takdir hatası içerip içermediğini incelemekten ibarettir.

28. Somut olayda derece mahkemesi başvurucunun işçilik alacaklarından kaynaklanan tazminat davasında alacağa esas teşkil eden dönemle ilgili olarak yaptığı değerlendirmede şirketin devredilmesiyle birlikte başvurucunun iş akdinin F.C. Limited şirketi tarafından J.M.G. Turizm A.Ş.nin sözleşmesinin feshedilmesiyle son bulduğunu, J.M.G. Turizm A.Ş.nin başvurucunun o döneme kadar doğan kıdem ihbar ve yıllık izin ücreti alacaklarından sorumlu olduğunu, bu döneme ilişkin talepleri J.M.G. Turizm A.Ş.ye yöneltebileceğini, başvurucunun Şirket ile arasındaki mevcut hukuki ilişkinin ise 8/3/2010 tarihinden itibaren yeni bir iş sözleşmesi niteliği kazandığını belirterek söz konusu dönem için davalı işverenin işçilik alacakları ile ilgili herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Başka bir ifadeyle başvurucunun tazminat talep ettiği dönemdeki işveren ile davalı işveren arasında bir işyeri devrinin söz konusu olmaması nedeniyle davalının bu alacaklardan sorumluluğunun bulunmadığı kanaatine ulaşarak davanın reddine karar verdiği anlaşılmıştır.

29. Başvurucunun formda somut dava ile aynı nitelikte olduğunu iddia ettiği Manavgat İş Mahkemesinin E.2013/753-754 sayılı dosyalarında bilirkişi raporlarıyla önceki işverenler ile davalı işveren arasında işyeri devri olduğunu, dolayısıyla işçilik alacaklarından davalı işverenlerin müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarına ilişkin tespit yapılması nedeniyle söz konusu dosyada bunun dikkate alınmasının mahkemelerce farklı uygulama sonucunu doğurduğunu, bunun temel haklarını etkilediğini iddia etmiştir.

30. Söz konusu iddia ile ilgili olarak bahsedilen davalarda feragat nedeniyle davaların reddine karar verildiğinin belirtildiği, dolayısıyla salt bilirkişi raporlarında ulaşılan kanaate göre mahkemelerin benzer davalarda farklı kararlar verdiğinden söz edilemeyeceği açıktır. Dolayısıyla başvurucunun mahkemelerin benzer davalarda farklı karar verdiği, bu nedenle anayasal haklarının ihlal edildiği iddiası yerinde değildir (bkz. § 13). Buna göre özetle eldeki başvuru konusu yargılamada mahkemenin yorumunun açıkça keyfîlik veya bariz takdir hatası içerdiği söylenemez. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 7 yıl 3 ay 27 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

34. Başvurucu, ihlalin tespitiyle 5.000 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

35. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.000 TL tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Antalya 2. İş Mahkemesi (E.2011/407, K.2015/415) ve Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (E.2017/9894, K.2018/19366) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AĞABEY KAHRAMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/37916 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37916

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AĞABEY KAHRAMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37916)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ağabey KAHRAMAN

2. Ahmet DAĞDELEN

3. Akkız KAHRAMAN

4. Ali KOÇ

5. Ayhan DAĞDELEN

6. Ayten UYANIK

7. Çiçek DAĞDELEN

8. Elife KAHRAMAN

9. Fatih KOÇ

10. Fatma ELDEMİR

11. Güllizar AKBAYIR

12. Hüseyin KAHRAMAN

13. İsmail KAHRAMAN

14. Mediha CEYLAN

15. Mustafa KOÇ

16. Nazife GÜNGÖR

17. Nuriye HAKTANIYAN

18. Songül KILIÇASLAN

19. Sultan BENLİ

20. Sultan KOÇ

Başvurucular Vekilleri : Av. Zekiye KARACA BOZ

Av. Süheyla OĞUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/12/2018 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucular veya murislerinin kat karşılığı inşaat sözleşmesi uyuşmazlığından dolayı 26/3/2002 ve 23/2/2011 tarihlerinde İ. Limited Şirketine karşı açtıkları davalar Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) birleştirilmiştir. Yargılamada birkaç kez karar verilmiş ise de bu kararlar Yargıtay tarafından bozulmuştur. Mahkemenin en son 6/11/2018 tarihinde verdiği karar Yargıtay 15. Hukuk Dairesi tarafından 31/10/2019 tarihinde onanmıştır. Süresinde karar düzeltme isteminde bulunulmaması üzerine karar kesinleşmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

6. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

7. Başvurucular, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca davanın uzaması sebebiyle bir kısım alacaklarının zamanaşımına uğradığını, bu nedenle mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

8. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşseler de makul sürede yargılanma hakkı kapsamında inceleme yapılmasının yeterli olacağı değerlendirildiğinden ayrıca mülkiyet hakkı yönünden bir inceleme yapılmasına gerek duyulmamıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

10. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih, sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

11. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 41, 45).

12. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 17 yıl 7 ay 5 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

14. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Ahmet Dağdelen, Ayten Uyanık, Ayhan Dağdelen ve Çiçek Dağdelen'e müştereken net 55.000 TL; başvurucular Ali Koç, Fatih Koç, Sultan Koç ve Nuriye Haktanıyan'a müştereken net 11.000 TL; başvurucu Mustafa Koç'a net 11.000 TL; başvurucular Ağabey Kahraman, Akkız Kahraman, Elife Kahraman, Fatma Eldemir, Güllizar Akbayır, Hüseyin Kahraman, İsmail Kahraman, Mediha Ceylan, Nazife Güngör, Songül Kılıçarslan ve Sultan Benli'ye müştereken net 11.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular Ahmet Dağdelen, Ayten Uyanık, Ayhan Dağdelen ve Çiçek Dağdelen'e MÜŞTEREKEN 55.000 TL; başvurucular Ali Koç, Fatih Koç, Sultan Koç ve Nuriye Haktanıyan'a MÜŞTEREKEN 11.000 TL; başvurucu Mustafa Koç'a 11.000 TL; başvurucular Ağabey Kahraman, Akkız Kahraman, Elife Kahraman, Fatma Eldemir, Güllizar Akbayır, Hüseyin Kahraman, İsmail Kahraman, Mediha Ceylan, Nazife Güngör, Songül Kılıçarslan ve Sultan Benli'ye MÜŞTEREKEN 11.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/625, K.2018/657) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT KAYAALP

B. No: 2019/1276 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1276

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT KAYAALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1276)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Dr.Berrak YILMAZ

Başvurucu : Levent KAYAALP

Vekili : Av. Mehmet Selam ENEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 15/12/2011 tarihinde bel ağrısı şikâyetiyle Özel İstanbul Cerrahi Hastanesine (Hastane) başvurmuştur. Yapılan muayene ve çekilen MR filmleri sonucunda bel omurları seviyesinde çok sayıda bel fıtığı bulunduğu tespit edilen başvurucu 16/12/2011 tarihinde aynı Hastanede bel fıtığı ameliyatı olmuştur. Hastanede iki gün kalan başvurucu yirmi günlük rapor verilerek taburcu edilmiştir. Başvurucunun şikayetlerinin devam etmesi üzerine birinci ameliyatı gerçekleştiren doktora gönderilen yeni MR ve bilgisayarlı tomografi üzerinde yapılan incelemede belde büyük tek bir fıtığın bulunduğu tespit edilmiş ve yeni bir ameliyat önerisinde bulunulmuştur. Başvurucu aynı doktor tarafından 5/2/2013 tarihinde Acıbadem Fulya Hastanesinde yeniden ameliyat edilmiştir.

3. Başvurucu 26/4/2013 tarihinde Sağlık Bakanlığına şikâyet dilekçesi yazmıştır. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğünün 12/7/2013 tarihli yazısında yapılan inceleme neticesinde 27/3/2002

tarihli ve 24708 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Hastaneler Yönetmeliğine aykırı bir unsura rastlanmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu hatalı ameliyat nedeniyle sağ bacağında sinir yaralanması sonucu "düşük ayak sendromu" meydana geldiğini iddia ederek 24/4/2014 tarihinde Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesinde 10.000 TL maddi, 120.000 TL manevi tazminat istemini içeren tazminat davası açmıştır. Mahkemece dosya Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanelerinde profesör olan üç kişilik bilirkişi heyetine tevdi edilmiştir. Bilirkişi heyetinin 1/6/2015 tarihli raporunda, her iki operasyon için başvurucunun bilgilendirilmiş onam belgelerinin imzalı olarak dosyada bulunduğu, başvurucuda ortaya çıkan düşük ayak sendromunun bu tür ameliyatlar sonucu ortaya çıkabilecek istenmeyen bir klinik durum ve ameliyatın komplikasyonu olduğu, komplikasyonların doktor kusuru olarak sayılamayacağı, bu nedenle davalı tarafın ve hastanenin tedavi hatası bulunmadığı belirtilmiştir.

5. Mahkeme başvurucunun rapora itiraz etmesi üzerine dosyayı Adli Tıp Kurumuna (ATK) göndermiştir. ATK 2. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen 11/11/2015 tarihli raporda, başvurucunun söz konusu ameliyatlar sonrası takiplerinde sağ bacağında düşük ayak sendromu geliştiğinin tıbbi belgelerde kayıtlı bulunduğu, başvurucuya konulan tanı ve yapılan ameliyatların tıp bilimince genel kabul görmüş ilke ve kurallara uygun olduğu, kişide ameliyat sonrası ortaya çıkan tablonun her türlü özene rağmen oluşabilen herhangi bir tıbbi kusur ya da ihmal izafe edilemeyen komplikasyon olarak nitelendirilebileceği, kişinin tedavisinde görev alan sağlık çalışanlarına atfı kabil kusur tespit edilemediği bildirilmiştir.

6. Mahkeme 31/3/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda konuyla ilgili alınan bilirkişi ve ATK raporlarının birbirini doğruladığı, toplanan deliller ve bilirkişi raporuna göre başvurucuya uygulanan ameliyat ve tedavinin genel kabul görmüş tıp kurallarına uygun olduğu, ortaya çıkan rahatsızlığın ameliyat komplikasyonu olarak değerlendirildiği, davalılara atfı kabil bir kusur ve ihmal bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu tarafından karar temyiz edilmiştir. Başvurucu temyiz dilekçesinde söz konusu ameliyatlardan önce meslek etiği kuralları gereğince aydınlatılmadığını, aksine ameliyatı gerçekleştiren doktor tarafından ameliyatın risk taşımadığının ifade edildiğini, kendisine ameliyattan önce gözlüğünün yanında olmadığını söylemesine rağmen okumanıza gerek yok tedaviyi kabul ettiğinize dair bir belge denilerek tek sayfalık bir kağıt imzalatıldığını, bir suretinin verilmediğini, ameliyattan sonra eşinin ısrarı üzerine imzalı sayfaya üç sayfa daha eklenerek verildiğini, ancak bu sayfalarda imza ve beyanının bulunmadığını, bu belgenin aydınlatılmış onamın içermesi gereken hiçbir bilgiyi içermediğini, hile ile alındığını ifade etmiştir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 20/6/2018 tarihinde hükmü onamıştır. Kararda delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığı, kararın usul ve yasaya uygun olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme istemi de Dairenin 12/11/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

8. Başvurucu nihai kararı 3/12/2018 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 31/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurucunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, kendisine uygulanan yanlış ameliyat sonucunda bacağında hasar kaldığını,

sürekli iş gücünden kalacak şekilde sakatlanmasına rağmen yetersiz bilirkişi raporlarına dayanılarak tazminat talebinin reddedildiğini, yeniden rapor alınmasına yönelik taleplerin karşılanmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca ameliyattan önce meslek etiği kuralları gereğince aydınlatılmadığını, müdahale için rızasının hile ile alındığını, onamlardaki imzaların bazılarının kendisine ait olmadığını belirterek adil yargılanma, yaşam ile maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları göz önüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrarlamıştır.

11. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete, negatif yükümlülükler yanında egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması için bazı pozitif yükümlülükler de yükler. Anılan pozitif yükümlülükler sağlık alanında yürütülen faaliyetler için de geçerlidir. Nitekim Anayasa’nın 56. maddesinde; herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin “herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak … amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini” düzenleyeceği ve bu görevini kamu kesimindeki ve özel kesimdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır. Bu sebeple devlet, sağlık hizmetlerini -ister kamu ister özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır. Şüphesiz anılan düzenlemeler, sağlık personellerinin sahip olmaları gereken yüksek mesleki standartları da içermelidir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, B. No: 2019/24231, 23/2/2022, §§ 80-81).

14. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

15. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma

hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 44).

16. Somut olayda Mahkeme davanın reddine karar vermiş, Yargıtay kararı onamıştır. Başvurucunun olaya dair şikâyetlerinin özü, ameliyatı gerçekleştiren doktorun gerekli mesleki özeni göstermemesi sonucu başvurucunun sağ bacağında sinir yaralanması sonucu "düşük ayak sendromu" meydana gelmesine ilişkindir. Somut olayda tazminat davası sürecinde ATK'dan ve konusunda uzmanlardan oluşan bilirkişi heyetinden rapor alındığı görülmüştür.

17. Bilirkişi raporunda, her iki operasyon için başvurucunun bilgilendirilmiş onam belgelerinin imzalı olarak dosyada bulunduğu, başvurucuda gelişen şikâyetlerin yapılan ameliyatın komplikasyonu olduğu, hastanenin ve tedavi uygulayan sağlık personelinin tedavi hatasının bulunmadığı yönünde görüş bildirildiği anlaşılmaktadır. Tarafların iddiaları ile tıbbi belgelerin incelenmesi suretiyle düzenlenen ATK raporunda ise onam belgelerine ilişkin bir açıklama yapılmadığı, başvurucuda gelişen şikâyetlerin yapılan ameliyatın komplikasyonu olduğu, davalılara atfı kabil bir kusur ve ihmal bulunmadığı yönünde görüş bildirildiği görülmektedir.

18. Derece mahkemesi, olayda doktorların ve hastanenin kusurunun bulunmadığı yönünde görüş bildiren bilirkişi ve ATK raporuna dayanarak davanın reddine karar vermiştir. Yargılama sürecinde bir avukat tarafından temsil edilen başvurucunun bilirkişi raporuna ve kararlara karşı kanuni yollara başvurabildiği, bu suretle meşru çıkarlarının korunması için söz konusu davaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip ayrıca bilgi ve belge sunabildiği, toplanan delillerden haberdar edildiği anlaşılmaktadır. Bu iddia yönünden derece mahkemelerinin gerekçelerinin yeterli olduğu ve takdir hatası bulunmadığı söylenebilir.

19. Öte yandan somut olayda başvurucu, söz konusu ameliyattan önce olası riskler hakkında aydınlatılmadığını, usulüne uygun şekilde rızasının alınmadığını ve onam belgesindeki üç sayfada imza ve beyanının bulunmadığını ileri sürmüştür.

20. Sultan Bulut ve diğerleri kararında belirtildiği gibi tıbbi müdahalelerde hastanın rızası gerekir. Hasta küçük veya mahcur ise bu kişilerin veli veya vasilerinin yapılacak tıbbi müdahaleye izin verme yetkileri bulunmaktadır. Rızanın geçerliliği bakımından kişinin öncelikle neye rıza gösterdiğini bilmesi gerekir ki bu da ancak hastanın somut olaya uygun yeterli bilgilendirme ile diğer bir ifadeyle aydınlatılması ile mümkün olabilir. Buradan hareketle doktor ile hastası arasındaki ilişkinin güvene dayalı bir ilişki olduğu da gözetildiğinde doktorun hastaya bilgi sunma, bilgiyi anlaşılır kılma ve birlikte en doğru karara varacak şekilde süreci yönetme yükümlülüğü olduğu vurgulanmalıdır. Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli-vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve doktorda olduğu söylenebilir (Sultan Bulut ve diğerleri, B.No: 2017/37430, 20/10/2021, § 55).

21. Bununla birlikte tıbbi müdahale öncesi yapılacak bilgilendirmenin hastanın kendi hakkında doğru karar verebilmesini sağlayacak yeterlilikte olması gerektiği ancak her somut olayda ve hastalıkta bilgilendirmenin içeriğinin farklı olmasının işin doğası gereği

olduğu vurgulanmalıdır. Diğer yandan hastanın veya veli ya da vasinin yeterli bir şekilde aydınlatıldığından söz edilebilmesi için bilgilendirmenin en azından uygulanacak tıbbi işlemleri, bunların faydaları ve muhtemel sakıncalarını, alternatif tıbbi müdahale usullerini, tedavinin kabul edilmemesi hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları ile hastalığın seyri ve neticelerini içermesi gerektiği söylenebilir. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi uygulama arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır (Sultan Bulut ve diğerleri, § 55; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fındık Kılıçaslan, B. No: 2015/97, 11/10/2018, § 50).

22. Başvurucunun söz konusu iddialarını temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü ancak temyiz merciinin kararında bu konuyla ilgili hiçbir gerekçeye yer verilmediği gözetildiğinde anılan iddianın yargılama makamları tarafından karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda ameliyat sonucu oluşabilecek komplikasyon riski yönünden başvurucunun ameliyat yapılmadan bilgilendirilmesi ile onam belgelerinin usulüne uygun şekilde tanzim edilip başvurucuya imzalatılmasına ilişkin olarak yargılama sürecinde bir araştırma yapılmamış ve bu konu açıklığa kavuşturulamamıştır. Diğer bir deyişle derece mahkemelerinin kararlarında, başvurucunun ameliyat yapılmadan önce yeterli bir biçimde aydınlatılıp aydınlatılmadığı, rızasının usulüne uygun olarak alınıp alınmadığı ile onam belgesinin usulüne uygun şekilde tanzimi hususları tartışılmamıştır.

23. Sonuç olarak başvurucunun vücut bütünlüğüne yönelik tıbbi müdahale öncesinde tıp kurallarına göre öngörülebilir nitelikte komplikasyon ve riskler hakkında yeterli bir biçimde aydınlatılmadığı iddiası yönünden mahkeme kararlarında konuyla ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Üniversitenin düzenlediği raporda onam alındığı belirtilse de, bu onamın yeterli bir içeriğe sahip olup olmadığı usule uygun olup olmadığı yönünde belge incelenerek derece mahkemeleri tarafından bir denetim ve değerlendirme yapılmamıştır. Üstelik başvurucunun belirtilen iddia ve şikâyetleri, yargılamanın sonucuna doğrudan etki edebilecek mahiyettedir. Dolayısıyla yargısal makamlarca bu değerlendirmelerin yapılmaması nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri kanaatine varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ve öncelikle 361.202,60 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini, kabul edilmemesi halinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60,

66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/253, K.2016/135) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (E.2016/24734, K.2018/6904) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜNYAMİN YILMAZ

B. No: 2019/1682 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1682

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜNYAMİN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1682)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Bünyamin YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

8. Başvurucu, Sağlık Bakanlığına bağlı bir hastanede, taşeron firma işverenliğinde işçi olarak çalışmaktayken iş akdinin feshedilmesi üzerine 10/7/2013 tarihinde Ankara 11. İş Mahkemesinde (Mahkeme) işçilik alacaklarıyla ilgili Sağlık Bakanlığı ve taşeron firma aleyhine dava açmıştır.

9. Mahkeme 23/11/2016 tarihli karar ile davanın kısmen kabulüne ve toplam 10.505,14 TL'nin faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine kararvermiştir.

10. Sağlık Bakanlığı ve taşeron firmanın istinaf talebi üzerine, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi 18/12/2018 tarihinde talebin esastan reddine karar vermiştir. Karar 9/1/2019 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 16/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

12. Anayasa Mahkemesi tarafından başvurucunun uygulanmadığını ileri sürdüğü kararın gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ve başvurucuya Mahkeme kararı doğrultusunda ödeme yapılıp yapılmadığı hususlarında Sağlık Bakanlığından bilgi istenmiştir.

13. Sağlık Bakanlığı tarafından gönderilen yazı ve eklerinde Mahkeme kararı üzerine ilamlı icra takibi yapıldığı, 3/3/2019 tarihinde de hastane başhekimliği tarafından 23.405,43 TL icra takip dosyasına ödemenin yapıldığı belirtilmiştir.

14. Sağlık Bakanlığından gelen cevabi yazı başvurucuya gönderilmiş, varsa görüş ve itirazlarını sunması istenmiştir. Başvurucu, 30/3/2022 tarihli beyan dilekçesinde Sağlık Bakanlığınca belirtilen hususlara bir itirazı olmadığını ve ödemenin yapıldığını kabul etmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. Anayasa Mahkemesinin benzer yönde verdiği karar için bkz. Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, §§ 47-77.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını, işsiz olduğunu beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kararın İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, bireysel başvuru formunda Mahkeme kararında hükmedilen işçilik alacaklarının tarafına ödenmediğini bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

21. Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu çerçevede başvurucunun yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özünün kesinleşmiş yargı kararının uygulanmadığı hususuna ilişkin olduğu görüldüğünden belirtilen ihlal iddiası niteliği gereği adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkı bağlamında incelenmiştir.

23. Anayasa’nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

24. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat, B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenleme ve uygulamalar bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (Mustafa Ekşi, B. No: 2014/7711, 24/1/2018, § 27).

25. Kesin hükme saygı, uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, § 65).

26. Anayasa’nın 138. maddesinin 4. fıkrası gereği yargı kararları geciktirilmeksizin uygulanmak zorunda olmakla ve kararın icrasında gecikmenin başvuruculların adil yargılanma haklarına bir müdahale olduğu kabul edilmekle beraber, kararların icrasında ne

kadar süreli bir gecikmenin hak ihlali sayılacağının davanın konusu, davanın konusu bir alacağın veya tazminatın ödenmesiyse alacak veya tazminatın mahiyeti, başvurucunun kararın icrasındaki menfaati, yargı kararın icrasının başvurucu için önemi, ödeme ile sorumlu idarenin bütçe imkânları ve ödeme konusundaki tutumu, alacak veya tazminatın ödemenin gecikmesi nedeniyle değer kaybedip kaybetmediği, davanın kararın icra safhasıyla beraber toplam süresi ile kararın icrasında geçen süre gibi somut davanın koşullarına göre incelenmesi gerekir (Arman Mazman, § 66).

27. Somut olayda,Anayasa Mahkemesince başvurucunun mahkeme kararıyla elde ettiği alacağın ödenip ödenmediğine ilişkin Sağlık Bakanlığı ve başvurucuyla yazışmalar yapılmış (§§ 12-14) ve gelinen süreçte başvurucunun da kabulüyle 3/3/2019 tarihinde icra takip dosyasına ödemenin yapıldığı ve nihai olarak başvurucunun alacağını elde ettiği anlaşılmıştır. Yargı kararının üzerinden çok süre geçmeden ödemenin yapıldığı dikkate alındığında kararın icrası hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

32. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

33. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 5 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

36. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 15.000 TL maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

37. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı olarak net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 11. İş Mahkemesine (E.2013/1002, K.2016/736) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR DOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/1986 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1986

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR DOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1986)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucular : 1. Fevzi DOĞAN

2. Hadi DOĞAN

3. Hadice DOĞAN

4. Ömer DOĞAN

Vekili : Av. Süleyman Doğan

5. Bedriye ÇOBAN

6. Abdulkadir DOĞAN

7. Abuzer DOĞAN

8. Ahmet DOĞAN

9. Arzu TURGUT

10. Aysel BAYSAL

11. Bekir DOĞAN

12. Binefş CANBEK

13. Dursun DOĞAN
14. Fadile DOĞAN
15. Fethi DOĞAN
16. Fethiye POLAT
17. Gönül TAŞÇI
18. Güley DOĞAN
19. Hacire DOĞAN
20. Hadi DOĞAN
21. Halil POLAT
22. Hasan DOĞAN
23. Hasan DOĞAN
24. Hüseyin DOĞAN
25. İbrahim Halil DOĞAN
26. İslim DOĞAN
27. Kemal POLAT
28. Mahmut DOĞAN
29. Mahmut DOĞAN
30. Maide POLAT
31. Mehmet DOĞAN
32. Mehmet Nuri DOĞAN
33. Meral DOĞAN
34. Mustafa DOĞAN
35. Naif POLAT
36. Nazif DOĞAN
37. Oktay DOĞAN
38. Ömer DOĞAN
39. Ömer DOĞAN
40. Ömer POLAT
41. Rahan DOĞAN
42. Salih DOĞAN
43. Selhattin POLAT
44. Suphi POLAT
45. Zeynep ÇİNPOLAT

Vekili : Av. Faruk DOĞAN

Av. Abdulkadir BADILLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 2019/2186 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2019/1986 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/1986 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

3. Başvurucular 25/9/1995 tarihinde kamulaştırma bedelinin artırımı davası açmıştır. Mahkeme davanın kabulüne karar vermiş, Yargıtay 5. Hukuk Dairesi de bu kararı 4/5/2017 tarihli kararıyla onamış, karar düzeltme yoluna gidilmesi üzerine Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 15/10/2018 tarihinde hükmü düzelterek onamıştır. Başvurucular nihai hükmü 11/12/2018 tarihinde öğrendikten sonra 10/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) ve Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile kamulaştırma bedelinin ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında hissedilir/önemli derecede değer kaybetmesi nedeniyle başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklendiği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılama süresinde kamulaştırma bedelinin yaklaşık %16.059,86 oranında değer kaybettiği tespit edilmiştir. Bu durumda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 23 yıl 20 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

Başvuruda mülkiyet hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından mülkiyet hakkı yönünden tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Bununla birlikte makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bozova Asliye Hukuk Mahkemesine (E.1995/371, K.2015/52) GÖNDERİLMESİNE,

D. Ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA BOZKURT VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/4769 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4769

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA BOZKURT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4769)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : bkz. ekli tablonun C sütunu

Vekili : bkz. ekli tablonun F sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk mahkemelerinde açılan davalarda hakkaniyete aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinden sonra başvurular Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2019/4769 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/4769 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, asliye hukuk mahkemelerinde açtıkları davalarda yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; bazı başvurucular ise makul sürede yargılanma hakkıyla birlikte delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle lekelenmeme haklarının ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini de iddia ederek çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

10. Başvurucular bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

12. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (H) sütununda belirtilen yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

19. Başvuruculların bir kısmı delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ve lekelenme haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

21. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

22. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ekli tablonun (I) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara tabloda gösterilen şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan daha önce aynı yargılamalara ilişkin makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle tazminat alanların aldıkları

tazminatlar dikkate alınarak tablodaki tazminat miktarları belirlenmiştir.

24. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

25. Aynı avukatla temsil edilen başvuruculara ekli tabloda gösterilen şekilde 9.900 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ olduğuna,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (I) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın tabloda gösterilen şekilde ÖDENMESİNE, başvuruculların maddi tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Aynı avukatla temsil edilen başvuruculara ekli tabloda gösterilen şekilde 9.900 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MENDERES TİTİZ

B. No: 2019/5574 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5574

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MENDERES TİTİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5574)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Menderes TİTİZ

Vekili : Av. Ferda ARAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamulaştırılan taşınmazın bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/2/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun maliki bulunduğu Mersin ili Tarsus ilçesi Frengülüs köyünde kâin 92, 1672, 1674 ve 1756 parsel numaralı başvuru konusu taşınmazlar tarla vasfındadır.

6. Çukurova Bölgesel Havaalanı Projesi kapsamında Bakanlar Kurulunun 22/3/2011 tarihli kararı ile anılan taşınmazların da bulunduğu alanda kamulaştırma yapılmasına karar verildikten sonra 15/8/2011 tarihli kararı ile de acele kamulaştırma yapılmasına karar verilmiştir. Ardından Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından her bir taşınmaz için ayrı ayrı açılan acele kamulaştırma davaları kabul edilerek 817.186 TL, 222.955,86 TL, 663.179,16 TL ve 888.333,20 TL olmak üzere toplam 2.591.654,22 TL acele kamulaştırma bedeli bankaya bloke ettirilip taşınmazlara el konulmasına hükmedilmiştir.

7. İdare tarafından pazarlık görüşmesinde teklif edilen bedelin başvurucu tarafından kabul edilmemesi üzerine İdare 28/12/2011 tarihinde Tarsus 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmıştır.

8. Mahkemece 4/5/2012 tarihinde taşınmaz mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. İki mülk bilirkişisi ve üç ziraat mühendisinden oluşan bilirkişi heyetince hazırlanan 25/5/2012 havale tarihli raporda;

i. Taşınmazların sulu tarım arazisi niteliğinde olduğu açıklanmış ve Tarsus İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünün (Tarsus İlçe Tarım Müdürlüğü) verilerine göre buğday, marul, mısır, karpuz, soya ve pamuk münavebeye esas ürünler olarak seçilip tarlaların yıllık ortalama net geliri tespit edilmiştir. Raporda altı yılda dokuz ürün münavebeye esas alınmıştır.

ii. Ardından taşınmazlarda uygulanan tarım teknikleri, bölge ekolojisi, taşınmazın merkeze uzaklık ve yakınlığı ile sulama ve ulaşım gibi hususların dikkate alındığı belirtilerek kapitalizasyon faizinin %5 kabul edildiği belirtilmiştir. Ayrıca taşınmazlarda objektif değer artışı uygulanmasını gerektirecek herhangi bir olguya rastlanmadığı vurgulanmıştır.

iii. Bu verilere göre yapılan hesaplamada taşınmazların m^2 değeri 22,40 TL, taşınmazların toplam bedeli ise 3.459.657,6 TL olarak hesaplanmıştır.

9. Mahkeme 15/6/2012 tarihli kararıyla anılan bilirkişi raporundaki kamulaştırma bedelini esas alarak başvuru konusu taşınmazların İdare adına tesciline karar vermiştir.

10. Mahkeme kararı, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 10/12/2012 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında; taşınmazın sulu ya da kuru tarım arazisi niteliğinde olup olmadığıyla ilgili ayrıntılı araştırma yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Tarsus İlçe Tarım Müdürlüğü 2011 yılı verilerine göre iki yılda üç ürünün münavebeye esas alınması gerektiği ifade edilmiştir.

11. Mahkemece bozma kararına uyularak ek bilirkişi raporu alınmıştır. 15/4/2013 havale tarihli raporda;

i. Marul, mısır ve sivri biber münavebeye esas ürünler olarak seçilip tarlanın yıllık ortalama net geliri tespit edilmiştir.

ii. Ardından taşınmazda uygulanan tarım teknikleri, bölge ekolojisi, taşınmazın merkeze uzaklık ve yakınlığı ile sulama ve ulaşım gibi hususların dikkate alındığı belirtilerek kapitalizasyon faizinin %5 kabul edildiği belirtilmiştir.

iii. Bu verilere göre yapılan hesaplamada taşınmazların m^2 değeri 21,83 TL, taşınmazın bedeli ise 3.371.425,20 TL olarak hesaplanmıştır.

12. Mahkeme 7/5/2013 tarihli kararıyla 15/4/2013 havale tarihli ek bilirkişi raporunu esas alarak kamulaştırma bedeline hükmetmiştir.

13. Mahkeme kararı, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 16/9/2015 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında; ilk bozma kararı öncesi bilirkişi raporunda münavebeye alınan ürünlerin münavebeye esas alınması gerekirken bu ürünler yerine mısır, sivri biberin münavebeye esas alınmasının doğru olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kamulaştırma bedeline faiz işletilmesi gerektiği açıklanmıştır.

14. Mahkeme tarafından bozma kararına uyularak 2. ek bilirkişi raporu alınmıştır. 8/4/2016 havale tarihli raporda; buğday, marul ve karpuz münavebeye esas ürünler olarak seçilip ve kapitalizasyon faizi %5 kabul edilerek yapılan hesaplamada taşınmazın m² değeri 18,81 TL, taşınmazın bedeli ise 2.905.016,40 TL olarak hesaplanmıştır.

15. Mahkeme 13/5/2016 tarihli kararıyla 8/4/2016 havale tarihli bilirkişi raporunu esas alıp kamulaştırma bedelinden acele kamulaştırma bedelini mahsup ederek tespit edilen kamulaştırma bedeline 29/4/2012 tarihinden ilk karar tarihi olan 15/6/2012 tarihine kadar yasal faiz uygulanmasına hükmetmiştir. Bununla birlikte bozma kararlarından önce başvurucuya fazladan yatırılan kamulaştırma bedellerinin mevduat faiziyle birlikte İdareye iadesine karar verilmiştir. Kararın taraf vekillerince temyizi üzerine, Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 29/1/2018 tarihli kararıyla mahkeme kararını fark bedel yönünden düzelterek onamıştır. Karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 24/12/2018 tarihinde reddedilmiştir.

16. Nihai karar 21/1/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 19/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. İlgili hukuk için bkz. Hasan Mutlu, B. No: 2018/22691, 30/6/2021, §§ 22, 23; Ahmet Arı ve diğerleri, B. No: 2017/14829, 28/1/2020, § 15-21.

19. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 17/10/2019 tarihli ve E.2018/3637, K.2019/16506 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Kısmen arazi kısmen nar bahçesi niteliğindeki Mersin ili Tarsus ilçesi Frengülüs köyü 70 ve 1897 parsel sayılı taşınmazlara gelir metodu esas alınarak değer biçilmesinde yöntem itibari ile bir isabetsizlik görülmemiştir. Ancak;

...

2)Taşınmazın sulu tarım arazisi niteliği, konumu ve yüzölçümü dikkate alındığında değeri belirlenirken kapitalizasyon faiz oranının % 4 uygulanması gerekirken, bu oranın % 5 kabulü ile az bedel tespiti

...

Doğru olmadığı gibi

...bir kısım davalılar vekillerinin temyiz istemlerinin kabulü ile BOZULMASINA [karar verilmiştir.]"

20. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 17/10/2019 tarihli ve E.2018/3639, K.2019/16507 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Arazi niteliğindeki Mersin ili Tarsus ilçesi Frengülüs köyü 1920 parsel sayılı taşınmaza gelir metodu esas alınarak değer biçilmesinde yöntem itibari ile bir isabetsizlik görülmemiştir.Ancak;

1)Taşınmazın sulu tarım arazisi niteliği, konumu ve yüzölçümü dikkate alındığında değeri belirlenirken kapitalizasyon faiz oranının % 4 uygulanması gerekirken, bu oranın % 5 kabulü ile az bedel tespiti

...

Doğru olmadığı gibi

...bir kısım davalılar vekillerinin temyiz istemlerinin kabulü ile BOZULMASINA [karar verilmiştir.]"

21. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 12/12/2019 tarihli ve E.2019/4783, K.2019/20455 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Arazi niteliğindeki Mersin ili Tarsus ilçesi Frengülüs köyü 5 parsel sayılı taşınmaza gelir metodu esas alınarak değer biçilmesinde yöntem itibari ile bir isabetsizlik görülmemiştir. Ancak;

1)Taşınmazın sulu tarım arazisi niteliği, konumu ve yüzölçümü dikkate alındığında değeri belirlenirken kapitalizasyon faiz oranının % 4 uygulanması gerekirken, bu oranın % 5 kabulü ile az bedel tespiti

...

Doğru olmadığı gibi

...bir kısım davalılar vekillerinin temyiz istemlerinin kabulü ile BOZULMASINA [karar verilmiştir.]"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu;

i. Evvela Tarsus İlçe Tarım Müdürlüğünün 2012, 2013, 2014 ve 2015 yıllarına ait verilerin gerçeği yansıtmadığına dair yerleşik Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin kararları olmasına rağmen kamulaştırma bedelinin tespitinde aynı şekilde gerçeği yansıtmayan Tarsus İlçe Tarım Müdürlüğünün 2011 yılı verilerinin esas alınmasından yakınmaktadır. Bu bağlamda Yargıtay daireleri arasındaki içtihat farklılığının kanunilik ilkesine aykırı olduğunu vurgulamaktadır.

ii. Bununla birlikte genel olarak aynı kamulaştırma bölgesinde aynı nitelikteki taşınmazlar için farklı münavebe ürünlerinin ve kapitalizasyon faiz oranlarının esas alınması nedeniyle gerçek kamulaştırma bedeline hükmedilmediğini savunmaktadır.

iii. Bu noktada hususen 2012 yılından sonra açılan davalara ilişkin Yargıtay 5. Hukuk Dairesi kararlarının künyesini de belirterek sulu tarım arazilerinde kapitalizasyon faiz oranın %4 olması yönündeki içtihadı aksine kapitalizasyon faiz oranın %5 kabul edildiğini ileri sürmüştür.

iv. Ayrıca ambalaj malzemesi üretim masraflarının işletme giderlerine eklenmemesi

gerekirken bu masraf dâhil edilmek suretiyle bedelin eksik tespit edilmesini eleştirmiştir.

v. Öte yandan yörede mutad olan diğer dosyalarda da kabul edilen münavebe şeklinin 1. yıl buğday, saman veya mısır, kışlık marul; 2. yıl ise patlıcan olduğunu vurgulamıştır. İlaveten karpuzun yörede örtü altı yetiştirildiğini açıkta karpuz ürünü verilerine göre hesaplama yapılmasının hatalı olduğunu beyan etmiştir.

vi. Bunun yanında daha öncesinde kendisine ödenen kamulaştırma bedelinin büyük bir bölümünü bozma ilamı neticesinde İdareye iade etmek zorunda kaldığını izah etmiştir. Buna göre ödenen kamulaştırma bedelinin yargılamanın ileri aşamalarında geri alınabileceği ihtimali nedeniyle söz konusu kamulaştırma bedelini kullanamadığını, bunun peşin ödeme ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir.

vii. Bundan başka itirazlarının ve temyiz incelemesinin duruşmalı yapılması talebinin dikkate alınmadığını izah etmiştir.

viii. Bu sayılanların dışında ayrıca kamulaştırma bedeline kamu alacakları için öngörülen kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faize hükmedilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bu minvalde Tarsus İlçe Tarım Müdürlüğünün 2011 yılı verileri ortalaması esas alınarak m² değerinin 27,19 TL kabul edilmesiyle 2011 yılı için toplam 4.199.468,31 TL kamulaştırma bedeline hükmedilmesi ve bu tutara da 13/5/2016 karar tarihine kadar kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz uygulanarak 8.611.009,77 TL kamulaştırma bedeline hükmedilmesi gerektiğini zikretmiştir. Buna göre daha önce ödenen 2.905.016,40 TL'nin mahsup edilerek 5.705.993,37 TL farka da kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz uygulanması gerektiğine değinmiştir.

ix. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle hukuki dinlenilme, savunma, adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile hukuki güvenlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

24. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

25. Anayasa'nın ''Kamulaştırma'' kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özünün gerçek kamulaştırma bedelinin ödenmemesine ilişkin olduğu anlaşıldığından belirtilen şikâyetlerin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. Kamulaştırılan taşınmazlar, başvurucunun mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucunun taşınmazlarının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Öte yandan başvurucunun taşınmazları kamulaştırılmak suretiyle İdarenin mülkiyetine geçtiğinden somut olaydaki müdahalenin mülkten yoksun bırakma mahiyetinde olduğu anlaşılmaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

28. Başvuru konusu olayda uyuşmazlık konusu taşınmazlar, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu çerçevesinde kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunduğu kuşkusuzdur. Öte yandan müdahalenin meşru amacının bulunduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Dolayısıyla kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

29. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

30. Mülkiyet hakkından yoksun bırakma biçimindeki müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenmek suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle mülkten yoksun bırakmalarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat taşınmazın gerçek bedelidir. Bu itibarla taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 48).

31. Olayda kamulaştırma bedelinin tespitinde münavebeye esas alınacak ürünler ve hesaplama yöntemine ilişkin bozma kararlarına uyularak alınan bilirkişi raporları doğrultusunda kamulaştırma bedeline hükmedilmiştir.

32. Vurgulanmalıdır ki taşınmaz bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın

bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52). Anayasa Mahkemesinin görevi kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibarettir.

33. 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (f) bendinde araziler için kamulaştırma bedeli tespitinin taşınmazın kamulaştırma tarihindeki mevki ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması hâlinde getireceği net getiri esas alınarak belirlenmesi öngörülmektedir. Düzenli ve sürekli tarımsal getiri istatistikleri ise ülkemizde il ve ilçe tarım müdürlükleri tarafından il merkezi ve ilçeler düzeyinde tutulmaktadır. Bu nedenle mahkemeler ve mahkemelerin atadığı bilirkişiler, Yargıtayın yerleşik içtihatları doğrultusunda özel bir durum olmadıkça kamulaştırma bedelinin tespitinde resmî birer kurum olan il ve ilçe tarım müdürlüklerinin verilerini kullanmaktadır (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 63).

34. Net gelir yönteminde, taşınmazda mutat olarak ekilen tarım ürünlerinin ortalama verim miktarı ile değerlendirme yılındaki ortalama toptan kilogram satış fiyatları esas alınarak değerlendirme yılında arazinin bir dekarından elde edilecek gayrisafi geliri bulunur. Gayrisafi gelirden ortalama masraflar çıkarılarak net gelir hesaplanır. Hesaba alınan ürünlerin yıllık ortalama fiyatları değil, hasat dönemindeki fiyatları esas alınır (Cevat Aydın, § 56).

35. Başvurucu kamulaştırma bedeli hesabında ambalaj malzemesinin işletme giderine eklenmesinin Yargıtay kararına aykırı olduğunu dile getirmiştir. Bu noktada hükme esas alınan bilirkişi raporları incelendiğinde ambalaj malzemesine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmediği anlaşılmıştır. Bununla birlikte bilirkişi raporlarında Tarsus İlçe Tarım Müdürlüğü 2011 yılı verilerinin esas alındığı ve bu verilerde göbek marulun işletme masrafları içerisinde ambalaj malzemesi kalemine yer verildiği gözlemlenmiştir. Ancak başvurucunun buna göre verilen kararlara karşı ilk iki temyiz talebinde bu hususu temyiz konusu yapmadığı anlaşıldığından ambalaj malzemesine ilişkin şikâyet hakkında ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

36. Benzer şekilde başvurucunun daha öncesinde kendisine ödenen kamulaştırma bedelini İdareye iade etme ihtimalinin peşin ödeme ilkesine aykırı olduğunu iddiasının temellendirilmemesi nedeniyle bu şikâyet hakkında da ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

37. Somut olayda ilk bozma kararında, bilirkişi raporunda İlçe Tarım Müdürlüğü 2011 yılı verileri esas alınarak buğday, marul, mısır, karpuz, soya ve pamuğun münavebeye esas alınmasına ilişkin değerlendirmede sorun tespit edilmemiştir. Mahkemece bozma kararına uyulmasına rağmen ikinci hükme esas alınan bilirkişi raporunda marul, mısır ve sivri biberin münavebeye esas alınması, buna mukabil daha önce dikkate alınan diğer ürünlerin münavebeye esas alınmaması nedenleriyle yeniden bozma kararı verilmiştir. Nihayet en son verilen hükme esas bilirkişi raporunda buğday, marul ve karpuz münavebeye esas alınarak kamulaştırma bedeli tespit edilmiş ve mahkemece tespit edilen bu bedele hükmedilmiştir (§§ 11-15). Başvuru konusu taşınmazların bulunduğu Tarsus ilçesinde sulu tarım arazileriyle ilgili Yargıtay 5. Hukuk Dairesi kararlarında 2012 ile 2015 yılları arasını kapsayan Tarsus

İlçe Tarım Müdürlüğü verilerinin gerçeği yansıtmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu da bu tespitten hareketle Tarsus İlçe Tarım Müdürlüğü 2011 yılı verilerinin de gerçeği yansıtmadığını ve münavebeye esas alınan ürünlerdeki farklılıklar nedeniyle gerçek kamulaştırma bedeline hükmedilmediğini iddia etmiştir.

38. Yargıtayın belirlemiş olduğu kriterler doğrultusunda her bölgenin ve her taşınmazın somut özelliklerine göre tarımsal veriler değişebilmektedir. Kamulaştırma bedeli de her taşınmazın özellikleri dikkate alınarak belirlenmektedir. Bu sebeple her taşınmazın değerinin farklı olması kaçınılmazdır. Başvurucunun sadece aynı bölgedeki taşınmazlar için münavebeye esas alınan ürünlerde farklılıklar gözetildiğini öne sürmesi derece mahkemelerinin ulaştığı kanaatin keyfî olduğunun kabulü için yeterli görülemez. Öte yandan teknik ve uzmanlık gerektiren kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespitine yönelik hangi verilerin ve hangi ürünlerin münavebeye esas alınacağı uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevindedir. Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığı ve inceleme yetkisinin sınırlı olduğu hatırdan uzak tutulmamalıdır. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii gibi hareket ederek derece mahkemesi kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutması düşünülemez. Bu kapsamda başvurucunun söz konusu tarımsal veriler ve münavebeye esas alınacak ürünlere ilişkin şikâyetleri hakkında derece mahkemelerince 2942 sayılı Kanun'da öngörülen bedel tespiti prensiplerine uygun olarak kamulaştırma bedelinin hesaplandığı anlaşılmaktadır.

39. Öte yandan başvurucu kamulaştırma bedeline kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faize hükmedilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu şikâyetinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına ilişkin olduğu kabul edilmelidir. Somut olayda acele kamulaştırma davalarında toplam 2.591.654,22 TL bedele hükmedilmiş ardından kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasında da nihayetinde 2.905.016,40 TL kamulaştırma bedeline hükmedilmiştir. Mahkeme 13/5/2016 tarihli son kararında ayrıca kamulaştırma bedelinden acele kamulaştırma bedeli mahsup edilerek 313.362,18 TL fark bedele 29/4/2012 tarihinden ilk karar tarihi olan 15/6/2012 tarihine kadar yasal faiz uygulanmasına hükmetmiştir.

40. Merkez Bankası verilerine göre alacağa hak kazanıldığı 2011 yılı 12. ayındaki 100 TL'nin ödemenin yapıldığı 2012 yılı 6. ayı itibarıyla enflasyon karşısında değer kaybı giderilmiş karşılığı 101,95 TL'dir. Mahkemece 313.362,18 TL fark kamulaştırma bedeline 29/4/2012 tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesine karar verilmiş olduğundan başvurucuya 3.631,57 TL tutarında faiz ödemesi yapıldığı görülmektedir. Bu durumda başvurucunun alacağında meydana gelen değer kaybı % 0,79'dur.

41. Bu veriler ışığında somut olaya bakıldığında başvurucuya ödenen faizin aradan geçen sürede kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını çok büyük ölçüde karşıladığı anlaşılmaktadır. Yukarıda tespit edilen düzeyde küçük bir farklılığın ise (%5'ten daha az) hesaplama yöntemi sebebiyle oluşabilecek yanılma farklılığı (hata marjı) kapsamında kaldığı değerlendirilmelidir. Bu durumda kamulaştırma bedelinin ödenmesi sürecindeki gecikmenin -bu sürede uğranılan zararın karşılanması amacıyla ödenen faiz miktarı da gözetildiğinde- müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği anlaşılmaktadır.

42. Başvurucu bu sayılanların dışında ayrıca sulu tarım arazilerinde kapitalizasyon faiz oranın %4 olması yönündeki emsal içtihadın aksine kapitalizasyon faiz oranın %5 kabul edilmesinden yakınmıştır. Hükme esas alınan tüm bilirkişi raporlarında taşınmazlarda uygulanan tarım teknikleri, bölge ekolojisi, taşınmazın merkeze uzaklık ve yakınlığı ile

sulama ve ulaşım gibi hususların dikkate alındığı belirtilerek kapitalizasyon faizinin %5 kabul edildiği belirtilmiştir. Başvurucu hem bilirkişi raporlarına hem kararlara karşı yaptığı itirazlarında bu şikâyetini dile getirmiş ancak temyiz incelemelerinde bu husus bozma sebebi olarak değerlendirilmemiştir. Başvurucu bu çerçevede önce başvuru formu ekinde Tarsus ilçesine bağlı Mithatpaşa ve Sucular köylerine ilişkin emsal Yargıtay kararları, bireysel başvuruda bulunduktan sonra da başvuru konusu Frengülüs köyüne ilişkin emsal Yargıtay kararını sunmuştur. Buna göre yukarıda belirtilen Yargıtay kararları ve başvurucu tarafından sunulan Yargıtay kararları birlikte değerlendirdiğinde sulu tarım arazilerinde kapitalizasyon faiz oranının %4 olarak uygulandığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 19-21).

43. Derece mahkemeleri, somut taşınmazla ilgili bir değerlendirme yapmadan Dairenin yerleşik içtihadının aksine kapitalizasyon faiz oranını %5 kabul ederek yapılan bilirkişi hesaplamasını hükme esas almıştır. Ancak derece mahkemelerinin kararlarında ve bu kararların dayandığı bilirkişi raporunda, aynı köyde ve civar köylerdeki diğer taşınmazlar yönünden uygulanan %4 oranındaki kapitalizasyon faizinin uyuşmazlık konusu taşınmaz yönünden neden uygulanmadığını açıklayan herhangi bir gerekçeye yer verilmemiştir. Öte yandan taşınmazların gerçek değerinin ödenmesi bağlamında değerlendirildiğinde olayda belirtilen bedel ile yerleşik içtihada göre belirlenen faiz oranı esas alınarak belirlenecek bedel arasındaki farkın ciddi bir miktar olduğuna dikkat çekmek gerekir. Kamulaştırılan taşınmazların gerçek değerinin ödenmesinin Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerinin gereği olduğu dikkate alınarak niçin önceki içtihattan ayrılmak gerektiğinin somut bir biçimde açıklanması gerekir. Nitekim aynı köyle ilgili olarak kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin çeşitli davalarda verilen kararlarda tespit edilen faiz oranından farklı bir oranın niçin belirlenmiş olduğu da ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterilmemiştir.

44. Sonuç olarak bu hususta derece mahkemelerince anılan taşınmazın bulunduğu köye/bölgeye ilişkin Dairenin yerleşik içtihadının aksine tespitler içeren bilirkişi raporunun hükme esas alınmasına rağmen yerleşik içtihattan ayrılmayı gerektiren somut bir gerekçe gösterilmemiştir. Bu nedenle kamulaştırma işlemi sonucu mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle malike yüklenen külfet ile kamu yararı arasında makul bir dengenin kurulamadığı ve başvurucuya yüklenen külfetin aşırı ve ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

46. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

48. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

50. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 6 yıl 11 ay 26 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

52. Başvurucu; ihlalin tespiti, tazminat ve yeniden yargılama taleplerinde bulunmuştur.

53. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

54. Öte yandan mülkiyet hakkına ilişkin ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

55. Bununla birlikte somut olayda makul sürede yargılanma hakkının da ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 22.500 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tarsus 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/48, K.2016/278) GÖNDERİLMESİNE,

D. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle başvurucuya net 22.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET YUSUF PAKSOY

B. No: 2019/7370 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7370

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET YUSUF PAKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7370)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Racai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Mehmet Yusuf PAKSOY

Vekili : Av. Şeyma ÜRPER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; idari para cezası verilmesine ilişkin kararın iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Şırnak'ın Uludere İlçesinde petrol istasyonu işletmektedir. Başvurucu hakkında, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) tarafından sözleşmeli dağıtıcısı dışında başka bir kişiden akaryakıt ikmal ettiği gerekçesiyle 4/1/2012 tarihinde 120.000 TL idari para cezasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu, idari para cezasının iptali istemiyle 25/4/2012 tarihinde Danıştay Onüçüncü Dairesinde (Daire) dava açmıştır. Daire 26/2/2014 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; EPDK kararının 24/2/2012 tarihinde başvurucuyla birlikte oturan ehil ve reşit oğlu S.P.ye tebliğ edildiği belirtilmiştir. Başvurucunun da tebliğden itibaren altmış günlük dava açma süresi içinde yani en son 24/4/2012 tarihine kadar dava açması gerekirken bu süre geçirildikten sonra 25/4/2012

tarihinde davayı açtığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, Posta ve Telgraf Teşkilatı (PTT) barkod sorgulama sayfasında idari para cezasının tebliğ tarihinin 25/2/2012 olarak gösterildiğini, hatalı şekilde tebliğ tarihinin hesaplandığını, kaldı ki 24/2/2014 tarihi dikkate alınsa bile tebliğ yapılan oğlunun on sekiz yaşından küçük olduğunu ve geçerli bir tebliğ yapılmadığını ileri sürerek temyiz isteminde bulunmuştur.

5. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) temyiz incelemesinde ara kararı ile PTT Genel Müdürlüğünden, başvurucuya idari para cezasının tebliğinin yapıldığı tebliğ evrakı ile PTT'nin web sitesi üzerinden yapılan sorgulamada gösterilen tebliğ tarihinin farklı olması nedeniyle anılan para cezasına ilişkin tebligatın hangi tarihte yapıldığının sorularak konuya ilişkin bilgi ve belgelerin istenilmesine karar verilmiştir. PTT tarafından tebliğin 24/2/2012 tarihinde yapıldığını gösterir cevabi yazı ve eki belge İDDK'ya sunulmuştur.

6. İDDK 13/6/2016 tarihli kararla Daire kararının onanmasına karar vermiştir. Başvurucunun karar düzeltme istemi de İDDK tarafından 14/11/2018 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 6/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 8/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; Danıştayın dava açma süresini yanlış hesapladığını, tebliğ evrakının PTT barkod sorgulama sayfasında da 25/2/2012 de teslim edildiğinin belirtildiğini, Mahkemenin hangi gerekçeyle tebliğ tarihini 24/2/2012 olarak dikkate aldığının anlaşılmadığını, davasının süre aşımından reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

9. İdari para cezası verilmesine ilişkin kararın iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

10. Başvuru mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

12. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin, usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu

kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

13. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale ölçülülük bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

14. Somut olayda başvurucu hakkında EPDK tarafından idari para cezası uygulanmış ve başvurucu işlemin iptali istemiyle Danıştay Onüçüncü Dairesinde (ilk derece mahkemesi sıfatıyla) iptal davası açmıştır. Daire, anılan işlemin başvurucuya 24/2/2012 tarihinde tebliğ edildiğini ve altmış günlük dava açma süresinde dava açılmadığını belirterek süre aşımından davanın reddine karar vermiştir. Temyiz incelemesinde İDDK, tebliğin hangi tarihte yapıldığını netleştirmek adına PTT'den bu konuda bilgi istemiş ve tebliğin 24/2/2012 tarihinde yapıldığına ilişkin belge sunulmuştur. İDDK'nın da bu belge üzerine temyiz ve karar düzeltme taleplerini reddettiği anlaşılmıştır.

15. Başvuruya konu olaya ilişkin başvurucu, her ne kadar idari para cezasının 25/2/2012 tarihinde tebliğ edildiğini ileri sürmüş ve PTT sisteminde de öyle gözüktüğünü iddia etmiş ise de UYAP'tan yapılan incelemede idari para cezasına ilişkin tebliğin 24/2/2012 tarihinde yapıldığının tebligat belgesinde belirtildiği anlaşılmış nitekim İDDK da konuya dair net bilgiyi verecek olan PTT'den bilgi ve belge istemiş ve tebliğin 24/2/2012 tarihinde yapıldığına dair tebligat belgesi Danıştaya sunulmuştur. Bu durumda ilk derece mahkemesi sıfatıyla kararı veren Dairenin dava açma süresinin başlangıcına esas alınan tarihin belirlenmesine ilişkin yorumunun başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır. Neticede başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu değerlendirilmektedir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi, makul sürede yargılanma hakkıyla ilgili verdiği Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013) kararında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu durumda toplam 6 yıl 6 ay süren yargılama sürecinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir. Açıklanan gerekçeyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma

hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

22. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı ortaya konulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onüçüncü Dairesine (E.2012/1507, K.2014/564) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİKMET BAŞARAN

B. No: 2019/7847 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7847

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİKMET BAŞARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7847)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Hikmet BAŞARAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 20/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 7/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede tedbir kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin 4 yıl 4 ayı aşan bir süre devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 70.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, elkoyma tedbirinin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Bununla birlikte olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminat talebine ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 11. İdare Mahkemesine (E.2018/761 K.2018/1520) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN EĞİLMEZ (2)

B. No: 2019/9012 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN EĞİLMEZ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/9012)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Orhan EĞİLMEZ

Vekili : Av. Serpil NALÇACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun'un uygulanması çerçevesinde memur olarak atanma sonrası önceki çalışmalarına ilişkin kıdem tazminatının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 22/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 22/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 12 yıl 8 ay 3

gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi (B. No: 2012/636, 15/4/2014) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvence olduğu ve bununla birlikte belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklentinin de mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabileceği vurgulanmıştır. Bununla birlikte bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerektiği ancak başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değer veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya taleple bağlı kalınarak net 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 25.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET GÖKEL

B. No: 2019/9126 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET GÖKEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9126)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Ahmet GÖKEL

Vekili : Av. Ayhan AKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından Kartal Belediyesi (İdare) aleyhine açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında, 183.050 TL'nin 5/11/2001 tarihinden itibaren yasal faiziyle ödenmesine hükmedilmiştir. Ardından başvurucu tarafından başlatılan icra takibi dosyasında İdare ile başvurucu arasında 5/7/2002 tarihinde sulhname imzalanarak borcun 240.000 TL olarak ödenmesi ve ödemenin dört eşit taksitte yapılması kararlaştırılmıştır. Ancak başvurucu tarafından bu sulhnamenin feshi talebiyle açılan davada 26/1/2005 tarihinde sulhnamenin feshine karar verilmiştir. Sulhnamenin feshinden sonra yenilenen icra takibi dosyasında başvurucuya 14/5/2010 tarihi itibarıyla asıl alacak ve yasal faiziyle birlikte toplam 639.588,75 TL ödenmiş ve icra dosyası infazen kapanmıştır.

3. İcra sürecinden sonra başvurucu bu kez 11/6/2010 tarihinde İstanbul Anadolu 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) İdare aleyhine açtığı munzam zararın tazmini davasında

kamulaştırmasız el atma tazminatının geç ödenmesi nedeniyle uğradığı zararların ödenmesini talep etmiştir. Davanın kabulü kararının Yargıtayca bozulması üzerine Mahkemece bozma kararına uyularak verilen davanın reddine dair karar 22/1/2019 tarihinde onanmıştır.

4. Başvurucu nihai hükmü 25/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 25/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılarak ödenmesinden yakınmaktadır. Bakanlık görüşünde, alacağın tamamının ödenmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin kabul edilebilirlik incelemesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

7. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

8. Anayasa Mahkemesi, Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018) ve Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında kamulaştırma bedelinin hissedilir/önemli derecede değer kaybetmesi nedeniyle başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklendiği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna mukabil Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) kararında, davanın açıldığı tarih ile kamulaştırma bedelinin ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında ödenen faizin aradan geçen sürede kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını çok büyük ölçüde karşıladığı değerlendirilmiş ve tespit edilen düzeyde küçük bir farklılığın ise (%5'ten daha az) hesaplama yöntemi sebebiyle oluşabilecek yanılma farklılığı (hata marjı) kapsamında kaldığı kabul edilmiştir.

9. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde başvurucunun da kabul ettiği üzere 183.050 TL kamulaştırmasız el atma tazminatı, 5/11/2001 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte 14/5/2010 tarihinde ödenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre başvurucuya ödenmesi gereken 183.050 TL tutarındaki kamulaştırmasız el atma tazminatının 2010 yılı Mayıs ayı itibarıyla değer kaybını telafi edecek fark ile birlikte ödenmesi gerekecek bedel 631.203,25 TL'dir. Mahkemece kamulaştırmasız el atma bedeline 5/11/2001 tarihinden itibaren yasal faiz işletilmesine karar verilmiş ve başvurucuya icra dosyasında toplam 639.588,75 TL ödeme yapılmıştır. Netice itibarıyla taksitle ödeme yapılmış olsa da değer kaybının üzerinde ödeme yapılarak başvurucunun alacağının değer kaybına uğratılmadığı anlaşılmaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ İHSAN SEÇER VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/9254 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9254

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ İHSAN SEÇER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9254)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Ali İhsan SEÇER

2. Belgin DOKUZOĞLU

3. Berin ÖZSOY

4. Betül AKAY

5. Emine KARAPÜR

6. Güldane TÜRKER

7. Hakan SEÇER

8. Hamza SEÇER

9. Hatice UYANIK

10. Haydar Harun SEÇER

11. Mahmut SEÇER

12. Mehmet Emin SEÇER

13. Selma SEÇER

14. Süleyman SEÇER

15. Süleyman SEÇER

16. Yaşar SEÇER

17. Nigar YEŞİLDAL

18. Ali SEÇER

19. Süreyya AKAN

20. Mehmet SEÇER

21. Lülüfer ÖZTORUN

22. Azize SEÇER

Başvurucular Vekilleri : Av. Adil AKTAY

Av. Utku Çağrı AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular tarafından Ceyhan Mal Müdürlüğü (İdare) aleyhine açılan kamulaştırma bedelinin artırılması davasında, Yargıtay bozma kararı sonrasında 1/10/2002 tarihinde taşınmazın kamulaştırma bedeli olarak belirlenen 40.500 TL'nin 189.000 TL arttırılarak 229.500 TL'ye yükseltilmesine ve artış bedelinin 17/9/2000 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte başvuruculara ödenmesine hükmedilmiştir. Sonrasında başvurucular tarafından başlatılan icra takibi dosyasında kamulaştırma bedeli olarak başvuruculara 4/6/2003 tarihinde 467.191,31 TL ödenmiştir.

3. Ardından muhtıranın iptaline ilişkin İcra Hukuk Mahkemesinde görülen davada, İdarenin 9/6/2003 tarihi itibarıyla 14.244,63 TL dosya borcu olduğu tespit edilmiştir. Başvurucular tarafından temyiz edilen bu karar, kanun yolu denetiminden geçerek 30/5/2006 tarihinde kesinleşmiştir. Bu karar sonrasında başvuruculara 3/7/2007 tarihinde 38.480 TL ödenmiştir.

4. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ve kamulaştırma bedelinin geç ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 20/10/2006 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde başvuruda bulunmuştur. AİHM, Seçer ve diğerleri/Türkiye kararı ile kamulaştırma bedelinin geç ya da eksik ödenmesine ilişkin şikâyetler açısından Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) başvurulması gerektiğini ifade etmiş ve başvurucular tarafından yapılan başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

5. Başvuruculaın 23/2/2018 tarihinde Tazminat Komisyonuna başvurması üzerine 26/9/2018 tarihinde değer kaybı iddialarına yönelik şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle reddine, yargı kararının geç icrasına yönelik şikâyet açısından ise başvuruculara toplam 13.000 TL tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Başvuruculaın istinaf talebini inceleyen Bölge İdare Mahkemesi 23/1/2019 tarihinde itirazın reddine karar vererek mülkiyet hakkına yönelik şikâyet açısından kamulaştırma bedeline işletilen faizin enflasyon oranına yakın olması nedeniyle Tazminat Komisyonu kararında hukuka aykırı bir husus bulunmadığını belirtmiştir.

6. Başvurucular nihai hükmü 20/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 22/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Azize SEÇER Yönünden

8. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Melle Malgir (B. No: 2014/11355, 15/2/2017) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede somut olayda 21/3/2019 tarihinde başvurucunun yaşamını yitirdiği ancak başvurucunun vekiline yapılan tebligata rağmen mirasçıların başvuruyu devam ettirmek istediklerine ilişkin taleplerini Anayasa Mahkemesine iletmediklerinden ve başvurunun incelenmesini devam ettirmeyi gerekli kılan ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden birinin de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

9. Başvurucular, kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılarak ödenmesinden yakınmaktadır. Bakanlık görüşünde, alacağın tamamının ödenmesi nedeniyle başvuruculaların mağdur sıfatının devam edip etmediğinin kabul edilebilirlik incelemesinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında önceki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

11. Anayasa Mahkemesi, Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018) ve Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede davanın açıldığı tarih ile ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında kamulaştırma bedelinin hissedilir/önemli derecede değer kaybetmesi nedeniyle başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklendiği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna mukabil Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018) kararında, davanın açıldığı tarih ile kamulaştırma bedelinin ödendiği tarih arasında geçen dönemde gerçekleşen enflasyon oranları karşısında ödenen faizin aradan geçen sürede kamulaştırma bedelinin uğradığı değer kaybını çok büyük ölçüde karşıladığı değerlendirilmiş ve tespit edilen düzeyde küçük bir farklılığın ise (%5'ten daha az) hesaplama yöntemi sebebiyle oluşabilecek yanılma farklılığı (hata marjı) kapsamında kaldığı kabul edilmiştir.

12. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde kamulaştırma bedelinin artırılması davasında, 189.000 TL'nin 17/9/2000 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte başvuruculara ödenmesine hükmedilmesinin ardından 4/6/2003 tarihinde 467.191,31 TL ödenmiştir. Ardından İcra Hukuk Mahkemesinde görülen davada, İdarenin 9/6/2003 tarihi itibarıyla 14.244,63 TL dosya borcu kaldığı tespit edilmiş ve bu karar sonrasında başvuruculara 3/7/2007 tarihinde 38.480 TL ödenmiştir.

13. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre başvuruculara ödenmesi gereken 189.000 TL tutarındaki kamulaştırma bedelinin 2003 yılı Haziran ayı itibarıyla değer kaybını

telafi edecek fark ile birlikte ödenmesi gereken bedel 507.003,08 TL'dir. İdare tarafından 467.191,31 TL ödenmiş ve İcra Hukuk Mahkemesince İdarenin 9/6/2003 tarihi itibarıyla 14.244,63 TL dosya borcu kaldığı tespitinden sonra 3/7/2007 tarihinde 38.480 TL ödenmiştir.

14. Bu durumda başvuruculara ödenmesi gereken geriye kalan 14.244,63 TL'nin TÜİK verilerine göre 2007 yılı Temmuz ayı itibarıyla değer kaybını telafi edecek fark ile birlikte ödenmesi gereken bedel 20.046,87 TL olmasına rağmen İdare tarafından değer kaybının üzerinde 38.480 TL ödeme yapılarak başvuruculaların alacağının değer kaybına uğratılmadığı anlaşılmaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Azize SEÇER yönünden başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Diğer başvurucular yönünden başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KOÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/9885 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/9885

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KOÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/9885)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ahmet KOÇ

2. Aslı YAKAR

3. Besra KOÇ

4. Hanifi KOÇ

5. Muhammet Gökhan KOÇ

6. Nurcan KABAN

7. Nurgül AKTEKİN

8. Nurşen OVALI

9. Özcan KOÇ

Başvurucular Vekili : Av. Ali Hıdır ULUDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tapu tahsis belgesi verilmesi başvurusuna konu olan gecekondu için tapu verilmesi isteminin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, bu işleme karşı açılan davada

yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/3/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucular 4/5/2011 tarihinde ölen M.K.nın mirasçılarıdır. M.K., İzmir ili Narlıdere ilçesi Yeni Kale Mahallesi'nde kâin 13 ada 21 parsel numaralı ve Hazine adına tapuda kayıtlı olan taşınmazın üzerine inşa edilmiş bulunan iki katlı, dört daireli yapı için tapu tahsis belgesi verilmesi amacıyla 31/3/1983 tarihinde Narlıdere Belediyesine başvurmuştur. M.K., 2.000 TL müracaat masrafını da yatırmıştır. M.K. 18/5/1987 tarihli ve 3366 sayılı Kanun'la 24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'da yapılan değişikliklerden sonra 16/7/1987 tarihinde Belediyeye bir kez daha müracaat etmiş ve taşınmazın 336 m²lik kısmı için tapu tahsis belgesi verilmesini istemiştir. Ancak M.K.nın başvurusu neticelendirilmemiştir.

6. M.K.nın Hazineye ait olan taşınmazı haksız yere işgal ettiği gerekçesiyle M.K. adına 2000 yılında düzenlenen ecrimisil ihbarnamesi İzmir 2. İdare Mahkemesinin (İdare Mahkemesi) 25/9/2001 tarihli kararıyla iptal edilmiştir. İptal kararında, Narlıdere Belediyesince gönderilen yazıya dayanılarak taşınmazın 2981 sayılı Kanun'dan yararlandığı belirtilmiş; bu sebeple M.K. adına ecrimisil tahakkuk ettirilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

7. Başvurucular sözü edilen taşınmazın 336 m²lik kısmı için tapu verilmesi istemiyle 2/6/2011 tarihinde İzmir Valiliğine (Valilik) başvurmuştur. Valilik 3/6/2011 tarihli işlemle, 31/3/1983 tarihinde yapılan müracaata ait formda M.K.nın, eşinin veya çocuklarının herhangi bir belediye sınırları içinde evinin bulunduğunun belirtilmiş olduğu ve M.K.ya verilmiş bir tapu tahsis belgesinin de bulunmadığı gerekçeleriyle başvuruyu reddetmiştir.

8. Başvurucular ret işleminin iptali istemiyle 26/8/2011 tarihinde İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucular, tapu tahsis belgesi verilmesi için gerekli olan tüm belgelerin teslim edildiğini, müracaat için gereken ödemenin de yapıldığını belirtmiş; tapu tahsis belgesi verilmesi için gereken tüm koşulların sağlandığını savunmuştur.

9. Davalı Valiliğin savunma yazısında; 1983 yılında 2981 sayılı Kanun uyarınca yapılan müracaatın, yeminli büro müracaat formu ile tespit ve değerlendirme formlarının bulunmaması dikkate alınarak sonuçlandırılmadığı, bu sebeple başvuruculların hak sahibi sayılmasının koşullarının oluşmadığı belirtilmiştir.

10. İdare Mahkemesi 6/7/2012 tarihinde oyçokluğuyla işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde, başvuruculların murisinin 2981 sayılı Kanun'da aranan asgari şartları sağladığı belirtilmiş; özel teknik bürolara müracaat edilmemiş olsa da yeminli özel teknik bürolara başvurmayan kişilere ait yapıların tespit ve değerlendirme işlemlerinin belediye veya valilikçe tamamlanacağının 2981 sayılı Kanun'da açıkça düzenlendiği ifade edilmiştir. Kararda, 2981 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri karşısında tespit ve değerleme işlemlerinin

idarece tamamlanarak hak sahibine tapu tahsis belgesi ve söz konusu yerde ıslah imar planı ya da kadastro planları yapılmış ise tapu belgesi verilmesi gerekirken aksi yönde tesis edilen işlemin hukuka aykırı olduğu vurgulanmıştır. Kararda ayrıca tapu tahsis belgesi verilmesine ilişkin başvuru formunda var olduğu beyan edilen dairenin tapu tahsis belgesi istemine konu yapı olduğu, idare tarafından bunun aksinin ortaya konulamadığı kabul edilmiştir.

11. Valiliğin temyizi üzerine İdare Mahkemesi kararı, Danıştay Ondördüncü Dairesinin (Daire) 26/4/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, 2981 sayılı Kanun'un amacının dar gelirli vatandaşların konut sahibi olabilmesinin sağlanması olduğu vurgulandıktan sonra gecekondu olarak nitelendirilmesi mümkün bulunmayan iki katlı yapı için tapu tahsis belgesi düzenlenerek tapu belgesi verilmesinin 2981 sayılı Kanun'un amacına uygun düşmediği belirtilmiş, bu nedenle davanın reddi gerekirken iptal kararı verilmesinin hukuka uygun düşmediği ifade edilmiştir.

12. Başvurucular bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Karar düzeltme dilekçesinde başvurucular; 2981 sayılı Kanun'da kat sayısına göre herhangi bir ayrımın yapılmadığını, yapının iki katlı olmasının gecekondu sayılmasına engel olmadığını savunmuştur. Daire 5/6/2014 tarihinde karar düzeltme istemini reddetmiştir.

13. İdare Mahkemesi bozma kararına uyarak 18/9/2014 tarihinde, bozma kararındaki gerekçeyle davayı reddetmiştir. Başvurucular bu karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde öncelikle taşınmazın 10/3/1975 tarihinde Narlıdere Belediyesinden satın alındığı ileri sürülmüştür. Temyiz dilekçesinde, buna rağmen 1983 yılında tapu tahsis belgesi başvurusunda da bulunulduğu, tapu tahsis belgesi verilmesi için gereken tüm koşulların sağlandığı, nitekim İdare Mahkemesinin 25/9/2001 tarihli kararıyla da bu durumun sabit hâle geldiği ifade edilmiştir. Daire 7/12/2017 tarihinde kararı onamıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 29/1/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 21/2/2019 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 2981 sayılı Kanun'un 2. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun; imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilen aşağıda belirtilen yerlerdeki bütün yapıları kapsar;

a) Belediye ve mücavir alan sınırları içindeki yapılar,

b) 6785 sayılı Kanuna 1605 sayılı Kanunla eklenen Ek 7 ve 8 inci maddeler gereğince çıkarılan yönetmeliğin 103 maddesi kapsamına giren alanlardaki yapılar,

c) (b) bendi dışında kalan sanayi, depolama, turistik ve tarımsal yapılar"

15. 2981 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İmar mevzuatına aykırı yapılar ve gecekondular için yapının bulunduğu yerin valilik veya belediyelerine aşağıdaki esaslara göre müracaat edilir.

Bu Kanun kapsamına giren bütün yapılardan tek maliki olanların sahibi, ... veya bunların vekilleri form dilekçe ile Belediye ve mücavir alan sınırları içinde Belediyelere; Belediye ve mücavir alan sınırları dışında ise valiliğe ... müracaat ederler. ...

...

16/3/1983 tarihli ve 2805 sayılı Kanun gereğince yapılmış olan müracaat işlemleri ayrıca bir

ücret alınmadan geçerli olup, hak sahipleri bu Kanuna göre istenilecek belgeleri dosyalarına ilave ederler.

Ancak yeni yapılacak müracaatlar için belediye veya il özel idareler hesabına milli bir bankaya 2.000 TL. Müracaat masrafı olarak yatırılır. Banka şubesi bulunmayan belediyelerde bu bedel belediyeye yatırılır.

...

(Değişik : 18/5/1987 - 3366/1 md.) Süresi içinde belediye veya valiliğe müracaat eden fakat 2981 sayılı Kanuna göre kurulan yeminli özel teknik bürolara başvurmayan kişilere ait yapıların belediye veya valilikçe tespit ve değerlendirme işlemleri tamamlanır. Ancak bu gibi hallerde 18 inci maddeye göre alınacak harçlar ve ekli cetvele göre tahakkuk ettirilecek

harç iki kat peşin alınır.

(Ek : 18/5/1987 - 3366/1 md.) 2981 sayılı Kanuna göre kurulan yeminli özel teknik bürolar, kendilerine intikal eden müracatlara ilişkin tespit ve değerlendirme işlemlerine ait dosyaları en geç 7 Eylül 1987 tarihine kadar tamamlayarak sonuçlandırması için belediye, hazine, özel idare veya vakıflar idaresine teslim etmekle ve bu idareler de, kendilerine intikal eden dosyaları, intikal tarihinden itibaren en geç 3 ay içinde sonuçlandırmakla görevli ve sorumludurlar.

Yukarıda belirtilen müracaatların usulüne uygun yapılmasını temin için valilik veya belediyelerce yeterli bürolar kurulur ve gerekli her türlü tertip ve tedbirler alınır."

16. 2981 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (a) fıkrası şöyledir:

"a) Bu Kanun hükümlerine göre hazine, belediye, il özel idaresine ait veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün idare ettiği arsa veya araziler üzerinde, gecekondu sahiplerince yapılmış yapılar, 12 nci madde hükümlerine göre tespit ettirildikten sonra, kayıt maliki kamu kuruluşunca bu yer hak sahibine tahsis edilir ve bu tahsisin yapıldığı tapu sicilinin beyanlar hanesinde gösterilerek ilgilisine 'Tapu Tahsis Belgesi' verilir.

Tapu tahsis belgesi, ıslah imar planı veya kadastro planları yapıldıktan sonra hak sahiplerine verilecek tapuya esas teşkil eder.

(Ek : 18/5/1987 - 3366/4 md.) Ancak islah imar planı veya kadastro planları ile belirlenen alanlarda tapu tahsis belgesi yerine hak sahiplerine doğrudan tapuları verilebilir."

17. 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tapu tahsis belgesi verilen gecekondular hakkında aşağıdaki uygulamalar yapılır.

a) (Değişik : 22/5/1986 - 3290/6 md.) Bu Kanun gereğince arsa tahsis edilecek kimselerin; kendisinin veya eşinin veya reşit olmayan çocuğunun oturduğu belediye ve mücavir alan sınırı içinde ev yapmaya müsait arsaya veya bir eve veya apartmanın bağımsız bir bölümüne veya bir bölümü iş yeri olarak kullanılan bir yapıya sahip bulunmaması gerekir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

19. Başvurucular, murisin tüm şartları yerine getirerek başvuru yapmış olmasına rağmen tapu verilmemesinin 2981 sayılı Kanun'dan kaynaklı meşru beklentilerinin ihlal edilmesine yol açtığını ileri sürmüştür. Başvurucular, murisin Narlıdere Belediyesinden 1975 yılında 35.000 TL bedel ödeyerek satın aldığı taşınmaz için 1983 yılında da imar affı başvurusunda bulunduğunu belirtmiş; kanuni şartları taşıdıkları hâlde tapu verilmemesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca Dairenin bozma kararının gerekçesiz olması sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini savunmuştur.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların şikâyetinin özü, imar affına konu edilen yapı için koşulları oluştuğu hâlde tapu verilmemesine yöneliktir. Bu nedenle başvuruculaların tüm şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun bulunmuştur.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

23. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

24. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir

şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir alacağın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37).

25. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp bir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayalı beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tanım, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Bu çerçevede mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 49-54).

26. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında tapu tahsis belgesinin, taşınmazın mülkiyetinin elde edileceğine dair meşru beklenti oluşturan bir kanun hükmünün veya yerleşik yargısal içtihadın bulunmadığı vurgulanarak Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılmasının mümkün olmadığı kabul edilmiştir (Ayşe Öztürk, B. No: 2013/6670, 10/6/2015 § 60; Mehmet Anduse, B. No: 2013/6821, 3/2/2016, §§ 37-57; Süleyman Üstün, B. No: 2013/6767, 4/2/2016, §§ 59-61). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Osman Ukav (B. No: 2014/12501, 6/7/2017) kararında tapu tahsis belgesine dayalı tescil koşullarının dava tarihi itibarıyla sağlandığının derece mahkemesince tespit edildiğini dikkate alarak başvurucunun, uyuşmazlık konusu taşınmazın mülkiyetini edinme yönünde meşru bir beklentisinin mevcut olduğu sonucuna ulaşmıştır (Osman Ukav, §§ 51-59). Anayasa Mahkemesi Mehmet Ukav (B. No: 2015/12898, 29/11/2018) kararında da aynı yaklaşımını sürdürmüştür (aynı kararda bkz. §§ 30-32).

27. Somut olayda başvuruculların murisinin 31/3/1983 tarihinde yaptığı ve 16/7/1987 tarihinde de yinelediği tapu tahsis belgesi verilmesi yönündeki müracaatı idari makamlarca neticelendirilmemiştir. Dolayısıyla başvuruculların murisi adına düzenlenmiş bir tapu tahsis belgesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2981 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (a) fıkrasına 3366 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen fıkra gözetildiğinde, bazı hâllerde şartları varsa tapu tahsis belgesi yerine hak sahiplerine doğrudan tapularının da verilebileceği anlaşılmaktadır. Nitekim İdare Mahkemesinin 6/7/2012 tarihli kararında da başvuruculara tapu tahsis belgesi ve söz konusu yerde ıslah imar planı ya da kadastro planları yapılmış ise tapu verilmemesi hukuka aykırı bulunurken bu hükümden hareket edildiği görülmektedir. Dolayısıyla 2981 sayılı Kanun uyarınca hak sahiplerine tapu verilebilmesi için öncelikle tapu tahsis belgesi düzenlenmesi şartının bulunmadığı değerlendirilmektedir.

28. Bu durumda Anayasa Mahkemesince incelenecek husus başvuruculara 2981 sayılı Kanun uyarınca tapu verilmesinin koşullarının oluşup oluşmadığıdır. İdare Mahkemesinin 6/7/2012 tarihli kararında başvuruculların murisinin 2981 sayılı Kanun uyarınca hak sahibi sayılabilmesi için gereken tüm koşulları sağladığı değerlendirilmiştir. Söz konusu kararda, özel teknik bürolara müracaat edilmesinin hak sahibi olarak kabul edilmeye engel teşkil etmediği zira 2981 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre yeminli özel teknik bürolara başvurmayan kişilere ait yapıların tespit ve değerlendirme işlemlerinin belediye veya

valilikçe tamamlanacağının düzenlendiği ifade edilmiştir. İdare Mahkemesinin 6/7/2012 tarihli iptal kararı Daire tarafından bozulmuş ise de Daire kararında İdare Mahkemesinin bu değerlendirmesi aleyhine bir görüş ifade edilmemiştir. Dolayısıyla başvuruculların 2981 sayılı Kanun uyarınca tapu tahsis hak sahipliği koşullarını taşımadıkları sonucuna ulaşılmasını gerektirecek hiçbir neden bulunmamaktadır. Bu itibarla başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir menfaatinin mevcut olduğu değerlendirilmiştir.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

29. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

30. Başvuruculların 2981 sayılı Kanun uyarınca tapu tahsis belgesi ya da şartları varsa tapu belgesi verilmesi yönündeki taleplerinin reddedilmesi mülkiyet hakkına müdahale oluşturmuştur. Meşru beklentinin karşılanmaması biçiminde tezahür eden müdahalenin mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına saygıya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62). Bu bağlamda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir.

33. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

34. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

35. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

36. Somut olayda Valilik; 31/3/1983 tarihinde yapılan müracaata ait formda M.K.nın, eşinin veya çocuklarının herhangi bir belediye sınırları içinde evinin bulunduğunun belirtilmiş olduğu ve M.K.ya verilmiş bir tapu tahsis belgesinin bulunmadığı gerekçeleriyle başvuruyu reddetmiştir. Buna karşılık Dairenin bozma kararına uyan İdare Mahkemesi 18/9/2014 tarihli kararıyla, başvuruculaların murisine ait yapının gecekondu niteliğinde bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Gerekçesi İdare Mahkemesince aynen benimsenen Dairenin bozma kararında, 2981 sayılı Kanun'un amacının dar gelirli vatandaşların konut sahibi olabilmesinin sağlanması olduğu vurgulanmış ve başvuruculaların murisine ait iki katlı yapının gecekondu olarak nitelendirilemeyeceği, bu nedenle söz konusu yapı için tapu tahsis belgesi düzenlenerek tapu verilmesinin 2981 sayılı Kanun'un amacına uygun düşmediği belirtilmiştir.

37. Başvuruculara tapu tahsis belgesi ya da şartları varsa tapu belgesi verilmemesinin nihai gerekçesini Dairenin bozma kararındaki gerekçe oluşturduğundan kanunilik incelemesinin bu gerekçe üzerinden yapılması gerekmektedir. 2981 sayılı Kanun'un 2. maddesine bakıldığında, sözü edilen Kanun'un imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilen ve üç bent hâlinde sayılan yapıları kapsadığı anlaşılmaktadır. Anılan maddedeki "imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilen ... yapıları" ibaresi özellikle dikkati çekmekte ve maddede, yapıdaki kat ve daire sayısıyla ilgili olarak herhangi bir sınırlamanın yer almadığı gözlemlenmektedir. Ayrıca Kanun'a tabi olan yapıların gecekondularla

sınırlandırılmadığı da göze çarpmaktadır. Nitekim Kanun'un müracaat esaslarını düzenleyen 7. maddesinin birinci fıkrasında imar mevzuatına aykırı yapılar ve gecekondular için başvuru yapılabileceği belirtilerek bu husus pekiştirilmektedir (Ercan Mumcu ve diğerleri, B. No: 2019/37721, 19/10/2022, § 35).

38. Dairenin bozma kararındaki gerekçesi dikkatli bir şekilde incelendiğinde 2981 sayılı Kanun'daki açık bir hükümden değil, Kanun'un gerekçesinden yararlanılarak tespit edilen amacından hareket edildiği görülmüştür. Kanunun gerekçesinin kanunda yer alan hükümlerin anlam ve kapsamının yorumlanmasında dikkate alınması tabiidir. Ancak kanunun gerekçesinden tespit edilen amacından hareketle kanunda açıkça öngörülmeyen bir kısıtlamanın ihdas edilmesi Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesini zedeleyebilir (benzer değerlendirme için bkz. Ercan Mumcu ve diğerleri, § 36).

39. 2981 sayılı Kanun'da hak sahibi sayılabilme yönünden imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilen yapılarda kat ve daire sayısı bakımından bir ayrım yapılmasına imkân veren herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı gözetildiğinde Dairenin yorumunun yeni bir şart ihdası niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir. Hak ve özgürlükleri kısıtlayan hükümlerin kanun koyucunun muradının, dolayısıyla kanunun olağan anlamının ötesine geçilerek genişletici yorumlara tabi tutulması hukuk devleti ilkesinin bir güvencesi olan öngörülebilirliği aşındırır. Dairenin 2981 sayılı Kanun'un imar ve gecekondu mevzuatına aykırı olarak inşa edilen yapılar arasında kat sayısı yönünden ayrım yapıldığı şeklindeki yorumunun öngörülebilir olmadığı sonucuna varılmıştır (benzer değerlendirme için bkz. Ercan Mumcu ve diğerleri, § 37).

40. Bu durumda başvuruculaların mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Varılan sonuca göre müdahalenin meşru bir amacının bulunup bulunmadığının veya ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

42. Başvurucular, yargılamaların makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

44. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır

(Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45-47).

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

46. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 5 ay 3 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

48. Başvurucular; ihlalin tespit edilmesini, mülkiyet hakkı ihlali yönünden yargılamanın yenilenmesine, makul sürede yargılanma hakkı ihlali yönünden ise 200.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

49. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

50. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

51. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 27.000 TL manevi tazminatın başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2014/1169, K.2014/1076) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 27.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET MUHTAR EGE VE SİBEL EGE

B. No: 2019/10144 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10144

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET MUHTAR EGE VE SİBEL EGE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10144)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Ahmet Muhtar EGE

2. Sibel EGE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; itirazın iptali davasında hukuka aykırı karar verilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular nihai hükmü 17/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 19/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 16 yıl 10 ay 10 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculların mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi (B. No: 2014/8649, 15/2/2017), Selahattin Turan (B. No: 2014/11410, 22/6/2017) ve Hüseyin Ak (B. No: 2016/77854, 1/7/2020) kararları doğrultusunda; adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının ise Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkı yönünden ayrı ayrı 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için -olayın niteliği dikkate alınarak- manevi zararları karşılığında net 99.000 TL manevi tazminatın başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 99.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Denizli 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/20, K.2016/468) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİL ÇELİK

B. No: 2019/15502 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15502

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15502)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Cemil ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sağlık durumunun ceza infaz kurumunda tutulmaya uygun olmamasına rağmen tutukluluğun sürdürülmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, çeşitli şikâyetler nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Eski Askerî Yüksek İdare Mahkemesi üyesi olan başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturmaları kapsamında 24/7/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır. Başvurucu hakkındaki iddianamenin Yargıtay 9. Ceza Dairesi (ilk derece) tarafından kabul edilmesiyle başvurucu hakkında ceza davası başlamıştır.

4. Başvurucunun Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 14/3/2019 tarihli tutukluluğun devamı kararına yaptığı itiraz 28/3/2019 tarihinde reddedilmiştir.

5. Başvurucu, itirazın reddi kararını 11/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 6/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 3/10/2019 tarihinde başvurucunun adli kontrol tedbirine tabi tutulmak suretiyle tahliyesine karar vermiştir.

7. Başvurucu hakkında yapılan ceza yargılaması sonucunda Yargıtay 9. Ceza Dairesi 12/10/2020 tarihinde, FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediğini sabit görerek başvurucunun 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu mahkûmiyet kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 29/6/2022 tarihinde mahkûmiyet hükmünün onanmasına karar vermiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, sağlık durumu elvermemesine rağmen tutukluluğunun devam ettirildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı, kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet hakkında devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamındaki pozitif yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdiğini ileri sürmüştür.

11. Başvurunun bu kısmı kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

12. Tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumunda tutuldukları yer, tutulma koşulları, haklarında verilen disiplin tedbirleri ve cezaları başta olmak üzere yasal güvencelere aykırı olduğu düşünülen tüm idari işlemler için müracaat edilmesi gereken hukuk yolunun infaz hâkimliği olduğunda şüphe yoktur. Nitekim Anayasa Mahkemesi, bu konuda verdiği birçok kararda ceza infaz kurumundaki tutma koşullarına ilişkin başvurularda infaz hâkimliği yolunun bireysel başvurudan önce tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu vurgulamıştır (birçok karar arasından bkz. Mehmet Baransu, B. No: 2015/8046, 19/11/2015, §§ 21, 35; Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, §§ 248, 252).

13. Başvuru formu ve eklerinden söz konusu temel hak ihlali iddialarına ilişkin olarak başvurucunun infaz hâkimliğine başvuruda bulunduğu anlaşılamamaktadır.

14. Başvuruya konu olay ve şikâyetler dikkate alındığında anılan yolun başvurucunun şikâyetleri açısından telafi imkânına sahip ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte olmadığını söyleyebilmeyi mümkün kılan bir sebep de bulunmadığından başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun da olmadığı görülmektedir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucunun gözaltı süresinin makul olmadığına, tutuklamanın hukuki olmadığına ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığına ilişkin iddialarının mükerrer başvuru niteliğinde (2017/5853 numaralı başvuruda incelenmiş) olması nedeniyle reddine; tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiasının İrfan Gerçek (B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45) kararı doğrultusunda; tutukluluk incelemelerinin hâkim/mahkeme önüne çıkarılmaksızın yapıldığına ilişkin iddiasının Kadir Ayhan (B. No: 2020/20083, 10/3/2021, §§ 44-60) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ FEYYAZ BEYDAĞ

B. No: 2019/19826 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19826

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ FEYYAZ BEYDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19826)

Karar Tarihi: 8/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 22/2/2023-32112

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ATEŞ

Başvurucu : Ali Feyyaz BEYDAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yakalama ve gözaltı sürecindeki uygulamalar nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Genelkurmay Özel Kuvvetler Komutanlığında teğmen olarak görev yapmaktayken 15 Temmuz darbe girişimi sırasında Genelkurmay Başkanlığı Karargâhında yaşanan olaylara katıldığı gerekçesiyle 16/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017). Başvurucu 19/7/2016 tarihinde sevk edildiği sulh ceza hâkimliğince tutuklanmış, hakkında açılan kamu davasında anayasal düzeni ihlal etme ve on ayrı adam öldürme suçundan başvurucunun 11 kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir. Süreçte kamu görevinden ihraç edilen başvurucu hakkındaki ceza davası inceleme tarihi itibarıyla temyiz aşamasında derdesttir.

3. Gözaltı sürecinde alınan doktor raporlarında başvurucunun sol gözünde 4x3 cm'lik bir ekimoz bulunduğu belirtilmiştir.

4. Başvurucu 29/5/2018 tarihinde gözaltında kötü muamele gördüğü iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Bu şikâyetinde özetle;

i. Kendiliğinden teslim olmasına rağmen elbiselerinin çıkarıldığını, ters kelepçe takılarak yakalandığını, yakalama sırasında hakaretlere maruz kaldığını,

ii. Yakalama işleminden sonra bindirildiği otobüsün sivil halk tarafından taşlanması nedeniyle camlarının kırıldığını ve cam parçalarının vücudunu kestiğini, otobüste kolluk görevlileri tarafından darbedildiğini,

iii. Emniyet binasına getirildikten sonra yumruk ve tekme ile darbedilmeye devam edildiğini, bu nedenle yere düştüğünü ve vücudunun çeşitli yerlerinde morluklar oluştuğunu,

iv. Nezarethanede yalnızca iç çamaşırı ile tutulduğunu ve bu şekilde beton zeminde yatmak zorunda kaldığını, gözaltındayken yeterli yiyecek verilmediğini,

v. Tutuklama kararının ardından götürüldüğü ceza infaz kurumuna girişte bu kez infaz koruma memurları tarafından darbedildiğini iddia etmiştir.

5. Başsavcılık, ceza infaz kurumuna girişte darbedilme iddiasıyla ilgili şikâyet bakımından suç yeri nedeniyle ayırma kararı vererek evrakı Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Diğer iddialar hakkında ise ilgili emniyet birimlerinden görüntü kayıtları ile beraber konuya ilişkin bilgi, belge, tutanak, rapor vb. evrakı talep etmiştir. İlgili belgelerle birlikte Adli Tıp Kurumundan tıbbi rapor temin edilmesinin ardından 8/2/2019 tarihinde başvurucunun şikâyeti nedeniyle başlatılan soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Adli Tıp Kurumu raporunda başvurucudaki yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilir nitelikte olduğu belirtilmiştir. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda özetle şu hususlar yer almaktadır:

i. Başvurucu, gözaltında iken adli raporları düzenli olarak aldırılmıştır. Başvurucunun gözaltında kaldığı süreye ilişkin olarak ilk tıbbi rapordan farklı bir bulgu tespit edilmemiştir.

ii. Başvurucu gözaltında müdafii ile görüşmüştür. Yakalandığı, yakınlarına haber verilmiştir.

iii. Fetullahçı Terör Örgütüne (FETÖ) mensup bir kısım asker ve sivil şahsın Emniyet Müdürlüğüne karşı gerçekleştirdiği eylemler sonucu oluşan elektrik kesintisinden dolayı kamera kayıtları temin edilememiştir.

iv. Darbeye teşebbüs olayında birçok kamu kurumunun bombalanarak sivil insanların ölümüne sebebiyet verilip bazı kamu kurumlarının da işgale çalışılması nedeniyle gerek sivil halk tarafından gerekse polis ve askerî kuvvetlerce darbenin bastırılması amacıyla darbeye katılan şahısların yakalandıkları sırada etkisiz hâle getirilerek gözaltına alınması amacıyla güç kullanılmıştır. Yaşanan kargaşa ortamında ilgili kolluk tarafından güç kullanılmasının gerekli olduğu ve kullanılan gücün zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir.

6. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı ise başvurucunun ceza infaz kurumu görevlileri hakkındaki şikâyetiyle ilgili yürüttüğü soruşturmada 22/10/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Karar gerekçesinde özetle ceza infaz kurumunda bulunan kamera sisteminin kayıt saklama kapasitenin ve süresinin altı ay olduğu, bu sürenin sonunda otomatik olarak eski görüntülerin üzerine kayıt yapılması sebebiyle görüntülere ulaşılamadığı, ayrıca ceza infaz kurumunda başvurucuya ait herhangi bir darp ve cebir raporu bulunmadığı hususlarına yer verilmiştir. Başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığı

kararlarına yaptığı itirazlar reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararları tebellüğ etmesinin ardından 30/5/2019 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, somut başvuruda Başsavcılığa yaptığı şikâyette dile getirdiği hususları (bkz. § 4) tekrar ederek işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşlerinde özetle başvurucunun gözaltına alınmasından uzun bir süre geçtikten sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu, süreçte doktor raporları ve diğer ilgili belgelerin tamamının incelendiği, adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı belirtilmiştir.

10. Başvurucunun şikâyetleri kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle negatif yükümlülük olarak kamu otoritelerinin kişilerin fiziksel ve ruhsal olarak zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirdiği gibi ayrıca pozitif yükümlülük olarak devlete kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevi yüklemektedir. Sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde -aşırı olmaması koşuluyla- güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Kötü muamele iddialarının savunabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilebilmesi için iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmesi gerekmektedir. Söz konusu gereklilik sağlanmadığında mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek mümkün değildir (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013; Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015; Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018).

12. 15 Temmuz darbe girişimi Genel Kurmay Karargâhında başlamış ve burada yaşanan silahlı çatışmalarda iki askerî personel şehit olmuştur. Darbe teşebbüsüne katılan Genel Kurmay Özel Kuvvetler Komutanlığında görevli askerler tarafından Karargâh basılarak on bir general derdest edilmiş ve Akıncı Askerî Üssü'ne götürülmüştür. Genel Kurmay Başkanlığı Karargâhında yaşanan olaylara engel olmak isteyen sivil halka darbe teşebbüsüne katılan askerî personel tarafından ve helikopterlerden ateş açılmış, tanklar sivil halkın üzerine sürülmüş, bu olaylar sırasında on iki kişi şehit olmuştur.

13. Darbe teşebbüsü sırasında Özel Kuvvetler Komutanlığında subay olan başvurucu yukarıda anlatılan olaylar yaşanırken yakalanmıştır. Bu bakımdan soruşturmada başvurucunun yakalanması sırasında güç kullanılmasının gerekli olduğu yönündeki tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Kullanılan güç nedeniyle başvurucuda basit tıbbi müdahale ile giderilir şekilde bir yaralanma oluştuğu gözetildiğinde yaşanan olayların nitelik ve vahameti karşısında kullanılan gücün orantılı olduğu da kuşkusuzdur. Dolayısıyla yakalama sırasında kötü muameleye maruz kalındığı iddiasının açıkça dayanaktan yoksun

olduğu sonucuna varılmıştır.

14. Öte yandan başvurucu, gözaltı hâlinin sona ermesinden 1 yıl 10 ay 11 gün sonra gözaltında kötü muameleye maruz kaldığı şikâyetinde bulunmuştur. Dolayısıyla gözaltında ve ceza infaz kurumuna girişte maruz kaldığını iddia ettiği kötü muamele yasağı ihlallerinden yaklaşık iki yıl sonra Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak olayların ortaya çıkarılması için üzerine düşen özen yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Nitekim aradan geçen süre nedeniyle soruşturmada yeniden doktor raporu alınması ve ceza infaz kurumu güvenlik kamerası kayıtlarının temin edilmesi mümkün olmamıştır.

15. Başvurucu, şikâyetinde gözaltı sırasında birçok kez tekme ve yumruk darbelerine maruz kaldığını belirtmesine karşın soruşturma dosyasında bulunan adli tıp raporuna göre başvurucunun yalnızca sol gözünde basit tıbbi müdahale ile giderilir bir yaralanma oluşmuştur. Belirtilen tıbbi raporun başvurucunun beyanlarıyla çelişkili olduğu açıktır. Başvuru dosyasında başvurucunun sözlü/psikolojik şiddete maruz kaldığı ya da tutulma koşullarının kötü muamele oluşturduğu iddialarını destekleyen bir delil de yoktur.

16. Neticede başvurucunun gözaltında ve ceza infaz kurumuna girişte kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜLYA SAĞLAM

B. No: 2019/29212 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/29212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜLYA SAĞLAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/29212)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Hülya SAĞLAM

Vekili : Av. Yılmaz FIRAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; Mersin Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde sözleşmeli eskrim antrenörü olarak çalışan başvurucuya emekli olmasına rağmen tazminat ödenmemesi nedeniyle mülkiyet, çalışma ve sosyal güvenlik hakları ile eşitlik ilkesinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 22/7/2019 tarihinde öğrendikten sonra 19/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 10 yıl 6 ay

21 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi (B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle; eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının Onurhan Solmaz (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33) ve Adnan Oktar (3) (B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle; çalışma hakkının ihlal edildiği iddiasının Serkan Acar (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle; sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiği iddiasının Mehmet Hadi Tunç (B. No: 2013/1958,7/7/2015,§ 28) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile her bir ihlal için 20.000 TL olmak üzere toplam 60.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onbirinci Dairesine (E.2015/6559, K.2016/2710) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE NORTCU

B. No: 2019/39998 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/39998

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE NORTCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/39998)

Karar Tarihi: 8/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 21/3/2023-32139

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : Ayşe NORTCU

Vekili : Av. Selahattin YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eşin görev yaptığı yerden başka yere yapılan atama işlemi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun Sakarya'nın Ferizli ilçesinde Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde müdür vekili olarak görev yapmakta olduğu dönemde döner sermaye saymanlığı hesaplarına

yatırılması gereken bir miktar parayı sayman mutemetlerin zimmetlerine geçirmesi nedeniyle disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında düzenlenen 3/12/2017 tarihli disiplin soruşturma raporunda, başvurucunun olay tarihinde ilçe müdür vekili ve gerçekleştirme yetkilisi olarak kendisine verilen denetim ve kontrol görevini ihmal etmesi sonucu zimmet olayının meydana gelmesine, zimmetin artarak devam etmesine neden olduğundan 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (a) alt bendi uyarınca disiplin yönünden kınama cezası ile tecziyesi, idari tedbir yönünden Sakarya ili dışında başka bir birimde görevlendirilmesi önerisinde bulunulmuştur. Söz konusu rapor 9/1/2018 tarihinde bakan oluru ile uygun bulunmuştur. Buna istinaden 657 sayılı Kanun'un 76. maddesi ve 12/8/2009 tarihli ve 27317 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Personelinin Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik'in (Yönetmelik) 20. maddesi gereğince 16/2/2018 tarihinde başvurucunun Erzurum Valiliği emrine atama işlemi yapılmıştır

6. Ferizli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2017/707 soruşturma numaralı dosyasında başvurucu hakkında 2021/6 numaralı fezleke düzenlenerek Sakarya Cumhuriyet Başsavcılığına bu fezlekeye rapten düzenlenecek iddianame ile başvurucunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun zimmet suçunu düzenleyen 247. Maddesi ve denetim görevinin ihmali suçunu düzenleyen 251. maddesiyle cezalandırılmasının Sakarya Ağır Ceza Mahkemesinden talep edilmesi hususu arz edilmiştir.

7. Başvurucu hakkında ileri sürülen diğer iddialar yönünden açılan bir başka disiplin soruşturması kapsamında 13/2/2018 tarihinde yeni bir disiplin soruşturma raporu düzenlenmiştir. Raporda Sakarya'nın Ferizli ilçesinde görev yapan ziraat mühendislerinin Ferizli Asliye Hukuk Mahkemesinde bilirkişi olarak görevlendirilerek gelir elde ettikleri, başvurucunun müdürlük yetkisini kullanarak bilirkişilik ücretlerinden baskı ile pay istediği ve bu kapsamda maaş hesabına bir miktar paranın yatırılmasını sağlaması nedeniyle başvurucunun görevini şahsi menfaatleri için kullanarak personelini mağdur ettiği belirtilmiştir. Raporda başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 125/B-a maddesi uyarınca disiplin yönünden kınama cezası ile tecziyesi, idari tedbir yönünden Sakarya ili hudutları içinde ve Ferizli İlçe Müdürlüğü haricinde başka bir birim emrinde görevlendirilmesi önerisinde bulunulmuştur. Söz konusu rapor 6/3/2018 tarihli bakan oluru ile uygun bulunmuştur.

8. Başvurucu, Erzurum İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü emrine veteriner hekim olarak atanmasına ilişkin işlemin iptali için 4/4/2018 tarihinde Sakarya 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde eşinin serbest veteriner olarak çalıştığını, iki çocuğunun okula gittiğini, bu nitelikteki bir atama nedeniyle aile bütünlüğünün bozulduğunu ileri sürmüştür.

9. Mahkeme 24/1/2019 tarihinde davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu hakkında 3/12/2017 tarihli disiplin soruşturma raporunda Sakarya ili dışına atanması teklifinin Bakanlık makamı tarafından 9/1/2018 tarihli olur ile uygun bulunduğu, bu doğrultuda 16/2/2018 tarihinde Erzurum Valiliği emrine atanması işleminin tesis edildiği belirtilmiştir. Disiplin soruşturmasına konu zimmet olayı ile ilgili olarak Ferizli Cumhuriyet Başsavcılığının 2017/707 soruşturma sayılı dosyasında başvurucu hakkında soruşturmanın yürütüldüğü, atamanın yapıldığı tarihte başvurucu hakkında kurumda çalışan memurlar ile arasında yaşanan birtakım olaylarla ilgili olarak başlatılan başka soruşturmalar ile başvurucunun personeline mobbing yaptığı iddiasına ilişkin olarak yürütülen soruşturma bulunduğu vurgulanmıştır.

10. Karar gerekçesinde ayrıca başvurucu hakkında başka bir soruşturma sonucunda düzenlenen soruşturma raporunda getirilen teklif üzerine eş durumu gözetilerek Sakarya il sınırları içinde bir birim emrinde görevlendirilmesine ilişkin Bakanlık oluru bulunduğu ileri sürülmüş ise de dava konusu işlemden sonra düzenlenen bu olurun dava konusu işlemin hukuki denetimine ilişkin sonuç doğurmayacağı ve dosya kapsamında Erzurum ili emrine yapılan atamanın idarece iptal edildiğine dair bir bilginin de yer almadığı, bu nedenle söz konusu işlemin idarenin iç işleyişine ilişkin olduğu sonucuna varıldığı ve başvurucunun anılan iddiasına itibar edilmediği vurgulanmıştır. Sonuç itibarıyla kararda, başvurucunun çalıştığı kurumda kamu hizmetinin işleyişinde verimsizliğe sebep olacak şekilde çalışma huzurunun bozulduğu sonucuna ulaşılmış olup dava konusu atama işleminin kamu yararı ve hizmetin gereği olduğu, naklen atama konusunda davalı idareye tanınan takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gerekleri çerçevesinde kullanıldığı anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

11. Başvurucu, İstanbul Bölge İdare Mahkemesine başvurarak İdare Mahkemesi kararının kaldırılması ve atama işleminin iptaline karar verilmesi talebinde bulunmuştur. İstanbul 1. İdare Dava Dairesi 17/10/2019 tarihinde İdare Mahkemesi kararında hukuka aykırılık bulunmadığından istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar, başvurucuya 30/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 657 sayılı Kanun’un "Yer değiştirme suretiyle atanma" kenar başlıklı 72. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kurumlarda yer değiştirme suretiyle atanmalar; hizmetlerin gereklerine, özelliklerine, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel ve ulaşım şartları yönünden benzerlik ve yakınlık gösteren iller gruplandırılarak tespit edilen bölgeler arasında adil ve dengeli bir sistem içinde yapılır.

Yeniden veya yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda; aile birimini muhafaza etmek bakımından kurumlar arasında gerekli koordinasyon sağlanarak memur olan diğer eşin de isteği halinde ataması, atamaya tabi tutulan memurun atandığı yere 74 ve 76 ncı maddelerde belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır. Yer değiştirme suretiyle atanmaya tabi memurun atandığı yerde eşinin atanacağı teşkilatın bulunmaması ya da teşkilatı olmakla birlikte niteliğine uygun münhal bir görev bulunmaması ve ilgilinin de talebi halinde, bu personele eşinin görev süresi ile sınırlı olmak üzere aşağıdaki şartlarda izin verilebilir..."

14. 657 sayılı Kanun’un "Memurların kurumlarınca görevlerinin ve yerlerinin değiştirilmesi" kenar başlıklı 76. maddesi şöyledir:

"Kurumlar, görev ve unvan eşitliği gözetmeden kazanılmış hak aylık dereceleriyle memurları bulundukları kadro derecelerine eşit veya 68 inci maddedeki esaslar çerçevesinde daha üst, kurum içinde aynı veya başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atayabilirler.

Memurlar istekleri ile, kurumlarında kazanılmış hak derecelerinin en çok üç derece altında aynı veya başka yerlerdeki kadrolara atanabilirler.

Aşağı dereceye atananların 68 inci maddede yazılı süre kaydı aranmaksızın eski derecelerine tekrar atanmaları mümkündür.

Kazanılmış hak derecelerinden aşağı derecelere atananların aylık derece ve kademeleri

genel hükümlere göre tespit edilmekle bereber, atandıkları bu derecelerde geçirdikleri süreler (kesenek ve karşılık farklarının kendileri tarafından her ay T.C. Emekli Sandığına gönderilmesini kabul etmeleri şartiyle) emeklilik yönünden eski derecelerinde değerlendirilir. "

15. 12/8/2009 tarihli ve 27317 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Personelinin Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik'in "Hizmet Gereği Olarak Yapılabilecek Yer Değiştirmeler" başlıklı 20. maddesi şöyledir:

"(1) Haklarında adli veya idari soruşturma yürütülen personelden soruşturma sonucunda bulundukları yerde görev yapmalarında sakınca görülenler, görev yaptıkları hizmet biriminin görev yeri değişikliği yönündeki teklifi dikkate alınarak hizmet bölgelerindeki zorunlu çalışma sürelerini tamamlama şartı aranmadan, atama dönemlerine bağlı kalmaksızın yer değişikliğine tabi tutulabilirler.

(2) Hizmet gereği yer değişikliği yapılacak memurun halen görev yaptığı hizmet bölgesindeki eksik hizmetleri aynı hizmet bölgesi içindeki (C) ve (D) hizmet grubu illerinden başlamak üzere başka bir hizmet alanında tamamlattırılır. Memurun görev yaptığı hizmet bölgesindeki diğer hizmet alanlarında norm kadronun dolu olması halinde, görev yapmadığı diğer hizmet bölgelerindeki (C) ve (D) hizmet grubu illerine ataması yapılabilir. Bu şekilde ataması yapılan memurun ayrıldığı hizmet bölgesindeki eksik hizmetleri daha sonra tamamlattırılır.

(3) Birinci fıkra gereği il içine tayin edilmesi uygun görülen personel hakkındaki kararın mahiyetine göre Bakanlık veya valilik tarafından il içinde durumuna uygun ilçelere/birimlere/kuruluşlara atanır.

(4)Bu madde gereği ataması yapılanlar, ayrıldıkları illere/ilçelere/kuruluşlara/birimlere atama tarihinden itibaren beş yıl geçmeden yeniden atanamazlar.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu 16/2/2018 tarihli Erzurum'a atanma işlemine karşı açtığı davanın aleyhine sonuçlanması nedeniyle iki çocuğu ve eşinden ayrı yaşamaya zorlandığını belirterek aile hayatına saygı ve ailenin korunması hakkının, adil yargılanma ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş; yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi ile maddi ve manevi zararlarının tazmini talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiasının özünün atama işlemi nedeniyle eşi ve çocuklarından uzak bir yerde çalışmak zorunda kalması olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle başvurucunun iddiasının aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

20. Başvurucu; çocukları ve eşinden ayrı olarak başka bir ile atanması nedeniyle adil yargılanma, eşitlik ilkesi, hukuk devleti ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Başvurucu, atama işlemi nedeniyle aile bütünlüğünün kamusal makamlar tarafından korunmadığını ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Aile hayatına saygı hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 41. maddesinin ise Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, aile hayatına saygı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

22. Aile yaşamının temel unsuru, aile ilişkilerinin normal bir şekilde gelişebilmesi ve bu bağlamda aile fertlerinin birlikte yaşaması hakkıdır. Bu hakkın kapsamının aile yaşamına saygı yükümlülüğünden ayrı düşünülmesi mümkün değildir (Murat Atılgan, § 24; Marcus Frank Cerny, § 38).

23. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı, diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta olup kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

24. Kamu hizmetinin niteliği gereği bazı kamu görevlilerinin belirli aralıklarla başka yerlere, bazen de başka kurumlara atanmaları zorunlu olabilir. Bu konuda idareye belirli bir takdir alanı tanınması gerektiği tabiidir. Bu bağlamda kişilerin birtakım mazeretler çerçevesinde başka yere atanma konusunda talep hakları var ise de atamaya ilişkin mazeretlerini dikkate alarak talepleri değerlendirip karara bağlayacak olan idaredir. İdarenin kendi mevzuatı çerçevesinde, ifa edilen kamu hizmetinin gereklerini, insan kaynaklarının verimli kullanılmasını, teşkilat yapısının elverişliliğini ve benzeri faktörleri dikkate alması kaçınılmazdır. Zira kamu hizmetinin sağlıklı ve kesintisiz bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak, ilgili idarenin öncelikli görevi ve sorumluluğudur (İhsan Asutay, § 39).

25. Bununla birlikte pozitif yükümlülükler kapsamında, kamu görevlilerinin atanması veya nakil işlemlerinde gözetilen kamusal yarar ile bireyin aile hayatına saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel çıkar arasında makul bir denge kurulmalıdır. Elbette ki her atama veya görevlendirme işleminde olayın kendine özgü koşullarının gözetilmesi gerekir. Ancak devletin söz konusu dengeyi sağlayamaması durumunda aile hayatına saygı hakkının özünün zedelenebileceği gözden kaçırılmamalıdır (Nurbani Fikri, B. No: 2014/2502, 11/10/2018, § 48).

26. Başvurucunun atanmasına ilişkin idari işlemin niteliğini belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında değildir. Anayasa Mahkemesinin görevi, başvurucunun atanmasına ilişkin işlemin anayasal haklarını ihlal edip etmediğini denetlemektir. Anayasa

Mahkemesi bu hususta ki denetimini büyük ölçüde derece mahkemelerinin gerekçeleri üzerinden yapacaktır (Nurbani Fikri, § 51).

27. Derece mahkemelerinin gerekçeleri gözetildiğinde başvurucunun atama işleminin, hakkında yapılan disiplin soruşturma raporunda Sakarya ili dışında başka bir birimde görevlendirilmesi önerisinde bulunulması ile bu disiplin soruşturması sonucunda zimmet ve denetim görevinin ihmali suçundan fezleke düzenlenmesi nedenlerine dayandığı anlaşılmıştır.

28. Kamu hizmetlerinin sürekliliğini ve aksamadan yürütülmesini temin etmek idarenin anayasal yükümlülüklerindendir. İdare, bu yükümlülüğünü memurlar ve diğer kamu görevlileri aracılığıyla yerine getirir. İdarenin bu yükümlülüğünü ifa etmek amacıyla kamu görevlilerinin çalıştığı yer ve alanların değiştirilmesine ilişkin tasarruflarda bulunması tabiidir. Bu açıdan -kamu hizmetleri yürütülürken- bazı alanlarda ve yerlerde ortaya çıkan personel ihtiyacının giderilmesi veya hizmetin daha iyi yürütülmesinin sağlanması amacıyla naklen atama veya geçici görevlendirme yoluyla kamu görevlilerinin görev yerinin değiştirilmesi hususunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte kamu görevlilerinin görev yerlerinin değiştirilmesindeki takdir yetkisi kullanılırken Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler de dikkate alınmalı, naklen atama işlemine tabi tutulan kamu görevlisinin menfaatleri ile idarenin ihtiyaçları arasında makul bir denge gözetilmelidir. Bu hassas dengenin kurulup kurulmadığının denetiminde derece mahkemelerinin ortaya koyduğu gerekçeler büyük önem taşımaktadır (Nurbani Fikri, § 53).

29. Başvurucunun evli olduğu ve iki çocuğu bulunduğu hakkında İdarenin bilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 13/2/2018 tarihli farklı bir disiplin soruşturma raporunda başvurucunun ailevi durumu dikkate alınarak Sakarya il hudutları içerisinde Ferizli İlçe Müdürlüğü haricinde başka bir birim emrinde görevlendirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

30. Devlet memurlarının atama işlemlerinde, aile birliğinin sağlanması ve sürdürebilmesine ilişkin tedbirleri alma, aile hayatına saygı hakkı ile çocuğun üstün yararı ilkesinin devlete yüklediği pozitif yükümlülükler kapsamındadır. Bu bağlamda atama işlemlerinde, aile birlikteliğini bozmayacak ya da sürdürülebilmesi yönünde kişilere aşırı külfet yüklemeyecek şekilde hareket edilmesi ayrıca kişilerin menfaati ile atamadan beklenen kamusal menfaat arasında somut olayın koşulları irdelenerek adil bir dengenin gözetilmesi gerekir. Bu bağlamda başvurucunun atanmasına ilişkin tasarruflarda bulunulurken devletin bu yükümlülüğüne de yeterli ölçüde ağırlık verilmesi gerekir. Bununla beraber bu yükümlülük başvurucunun görev yerinin hiçbir koşulda değiştirilemeyeceği anlamına asla gelmemektedir. Bu noktada idare tarafından ortaya konulan gerekçeler ve derece mahkemelerinin bu gerekçeler ile ilgili değerlendirmeleri ehemmiyet arz etmektedir. Derece mahkemelerinin kararlarında bireye düşen fedakârlığın ağırlığının gözönünde bulundurulması ve gözetilen kamu yararının gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda somut olayda, atama işleminin başvurucunun aile hayatı üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkiler ile kamu hizmetinin etkin sunulması bağlamında kamu düzeninin ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik genel yarar arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediği değerlendirilmelidir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nurbani Fikri, § 55).

31. Başvurucu hakkında iki olay nedeniyle hazırlanan raporlarda atama konusunda farklı

görüşlere yer verilmiştir. Nitekim 3/12/2017 tarihli disiplin soruşturma raporunda başvurucunun idari tedbir yönünden Sakarya ili dışında başka bir birimde görevlendirilmesi önerisinde bulunulurken, 13/2/2018 tarihli diğer disiplin soruşturma raporunda başvurucunun idari tedbir yönünden Sakarya ili hudutları içerisinde ve Ferizli ilçe Müdürlüğü haricinde başka bir birim emrinde görevlendirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

32. Başvurucunun eşinin aynı ilçede uzun süredir özel veteriner olarak çalıştığı, çocuklarının öğrenimine burada devam ettiği gözetildiğinde, başvurucunun ailesinden ve sosyal çevresinden çok uzak bir yere atamasının yapılarak burada yeniden bir düzen kurmasının beklenmesinin aile ilişkilerinin sürdürülmesi bağlamında başvurucuya aşırı bir külfet yükleyeceği açıktır. Mahkemenin başvurucunun Sakarya ili hudutlarında başka bir birim emrinde görevlendirilmesine ilişkin sonraki tarihli rapor ile başvurucunun ailesinin bulunduğu Sakarya ili ile Erzurum ili arasındaki uzaklığın dikkate alınması suretiyle daha yakın bir yere yapılacak atamanın aile birliğinin korunmasına yönelik etkileri konusunda hiçbir tartışma yapmadığı ve bir gerekçe ortaya koymadığı vurgulanmalıdır. Bu nedenle derece mahkemesi karar gerekçesinin atama işlemiyle güdülen kamu yararı meşru amacı ile başvurucunun aile hayatına saygı hakkı arasında adil denge kurulmasına yönelik ilgili ve yeterli unsurlara sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu olayda aile hayatına saygı hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin kamu makamlarınca yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Nurbani Fikri, § 57; Süleyman Baran, B. No: 2015/11941, 9/10/2019, § 46).

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

C. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sakarya 1. İdare Mahkemesine (E.2018/245, K.2019/49) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdare Dava Dairesi (E.2019/785, K.2019/1207) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu; Erzurum İline atama işlemine karşı açtığı davanın aleyhine sonuçlanması nedeniyle iki çocuğu ve eşinden ayrı yaşamaya zorlandıklarını belirterek aile hayatına saygı ve ailenin korunması hakkının, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Başvurucu, Ferizli İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğündeki görevinden alınarak Erzurum İli Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü emrine Veteriner Hekim olarak atanmasına ilişkin 16/2/2018 tarihli işlemin iptali istemi ile dava açmıştır.

3. Sakarya 1. İdare Mahkemesince yapılan yargılama sonunda;

“Dava dosyasının incelenmesinden; davacının Ferizli İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde Müdür Vekili olarak görev yaptığı esnada dava dışı bir konu ile alakalı olarak müfettiş incelemesi devam ederken hesaplanamayan bir para açığının ortaya çıktığı, bunun üzerine Ferizli İlçe Müdürlüğü tarafından"...döner sermaye tahsilatları ile ilgili banka dekontları ve döner sermaye mutemetlerinin kasa defterlerinin incelenmesi sırasında 2017 yılı döner sermaye hesabına 95.633,75 TL yatırılmadığının..." yazı ile İl Müdürlüğüne bildirildiği, olayla ilgili olarak Bakanlık Makamının 03.11.2017 tarih ve 2520625 ve 2527467 sayılı Olurları ile müfettiş görevlendirildiği, yapılan denetim sonucunda düzenlenen 13.12.2017 tarih ve 4-45-2017/7-7 sayılı soruşturma raporunda"... Ferizli İlçe Müdür vekili olarak görev yapan davacının ve döner sermaye saymanı olarak görev yapan M.T.'nin görevleri gereği yukarıda belirtilen işlemler ile ilgili gerekli kontrol ve takip işlemlerini yapmayarak ihmal etmeleri sonucu zimmet olayının meydana gelmesine sebebiyet verdikleri..." belirtilerek sonuç bölümünde idari yönden davacının Sakarya İli dışına atanması teklifinin getirildiği, bu teklif üzerine Bakanlık Makamının 09.01.2018 tarih ve 879274448.70201-2017-193/11 sayılı Oluru doğrultusunda davacının Erzurum Valiliği emrine atanması işleminin tesis edildiği, anılan işlemin iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Dosya kapsamının birlikte değerlendirilmesinden; Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdür Vekili olan davacının kurumun amiri olarak görev yaptığı, ilçe müdürlüğünün döner sermaye

hesabına ilişkin olarak tahsil edilen miktarın hesap işlerini yürüten sözleşmeli personel tarafından hesaba yatırılmadığının çok sonradan ortaya çıkarıldığı, davacının amir sıfatıyla 657 sayılı Devlet memurları Kanunu'nun amirlere yüklediği takip ve kontrol görevini yerine getirmediği, öte yandan bahse konu zimmet olayı ile ilgili olarak davacı hakkında Ferizli Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2017/707 soruşturma sayılı dosyasında soruşturma yürütülmekte olduğu; ayrıca bahsedilen soruşturmanın dışında, davacı ile kurumda çalışan memurlar ile arasında yaşanan birtakım olaylarla ilgili olarak başlatılan soruşturmalar bulunduğu, davacının personeline mobbing yaptığı iddiasına ilişkin olarak yürütülen soruşturma bulunduğu görülmüş, davacının çalıştığı kurumda kamu hizmetinin işleyişinde verimsizliğe sebep olacak şekilde çalışma huzurunun bozulduğu sonucuna ulaşılmış olup, dava konusu atama işleminin kamu yararı ve hizmetin gereği olduğu, naklen atama konusunda davalı idareye tanınan takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gerekleri çerçevesinde kullanıldığı anlaşıldığından dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

Her ne kadar davacı tarafından, başka bir soruşturma sonucunda düzenlenen soruşturma raporunda getirilen teklif üzerine eş durumu gözetilerek Ferizli İlçesi dışında ve fakat Sakarya İl Hudutları içerisinde bir birim emrine görevlendirilmesine ilişkin 06.03.2018 tarih ve 2017-141-176 sayılı Bakanlık Oluru bulunduğu ileri sürülmüş ise de, dava konusu işlemden sonra düzenlenen bu olurun, dava konusu işlemin hukuki denetimine ilişkin sonuç doğurmayacağı ve dosya kapsamında Erzurum İlemrine yapılan atamanın idarece iptal edildiğine ilişkin bir bilginin de yer almaması karşısında söz konusu işlemin idarenin iç işleyişine ilişkin olduğu sonucuna varıldığından davacının anılan iddiasına itibar edilmemiştir.” Gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

4. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı, diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta olup kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

5. Bazı kamu görevlilerinin hizmetin niteliği gereği belirli nedenlerle veya dönemlerde başka yerlere atanmaları ya da görevlendirilmeleri söz konusu olabilir. Bu konuda İdareye belirli bir takdir alanı tanınması makul karşılanmalıdır. Kişilerin birtakım mazeretler çerçevesinde başka yere atanma veya görev yerinin değiştirilmemesi konusunda talep hakları var ise de atamaya ilişkin mazeretlerini değerlendirip karara bağlayacak olan idarenin -kendi mevzuatı çerçevesinde- ifa edilen kamu hizmetinin gerekleri, insan kaynaklarının verimli kullanılması, teşkilat yapısının elverişliliği ve benzeri faktörleri dikkate alarak bu talepleri karşılayamaması olağandır. Zira kamu hizmetinin sağlıklı ve kesintisiz bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak, ilgili idarenin öncelikli görevi ve sorumluluğudur (İhsan Asutay, § 39).

6. Bu noktada kamu hizmetlerinin sürekliliği ve düzenliliği ilkesi ile kamu görevlilerinin özel hayatına saygı hakları arasında adil bir dengenin gözetilmesi ve alınan tedbirin bireyselleştirilmesi gerekir. Başka bir anlatımla temel haklara müdahale teşkil eden işlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında bireye düşen fedakârlığın ağırlığı, başvurucunun mesleğinin niteliği ve atama işlemine tabi tutulmasına neden olan koşullar gözönünde bulundurulmalı, kamunun veya kimi zaman başka bir bireyin menfaati ile müdahalenin süjesi olan bireyin menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı belirlenmeli ve

tedbirin gerekliliği konusunda somut olaya özgü açıklamalarda bulunulmalıdır (Serhat Oyman, B. No: 2017/25497, 13/10/2020, § 55).

7. Somut olayda, başvuru hakkında tesis edilen atama işleminin kanuni dayanağının bulunduğu açıktır. Öte yandan başvurucu hakkında görevi ile ilgili olarak gerçekleştirdiği iddia edilen fiiller nedeniyle disiplin soruşturmaları ve ceza soruşturması yürütülmektedir. Ferizli gibi çok büyük olmayan bir ilçede Müdür Vekili olarak görev yapan bir kişi hakkındaki anılan iddialar ve fiiller nedeniyle başka bir yere atamasının yapılmasında meşru bir amacın olmadığı söylenemeyeceği gibi, İdare Mahkemesi kararında da açıkça belirtildiği üzere kamu yararı ve hizmet gereği olmadığı da söylenemez.

8. Elbette her atama ve tayin işlemi kişilerin özel ve aile hayatlarına müdahale teşkil edebilecektir. Ancak bu durumda başvurucunun atanmasına neden olan olaylar ve bunların mahkemelerce değerlendirilip değerlendirilmediği, yani mahkemelerin yeterli ve makul gerekçe ile karar verip vermediği tartışılacaktır. Ayrıca kişilerin görev yaptıkları yer ile atandıkları yeni görev yeri arasında kişisel, sosyal, kültürel ve ekonomik olarak özel ve aile hayatını etkileyecek nitelikte farklılık bulunup bulunmadığı da önem arz edecektir.

9. Somut olayda başvurucu Ferizli İlçesinden Erzurum iline atanmıştır. Başvurucu, eşinin Ferizli ilçesinde serbest veteriner olarak çalıştığını ve çocuklarının öğrenimlerinin devam ettiğini ileri sürerek özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, çocuklarının Erzurum ilinde neden eğitim ve öğrenimlerine devam edemeyeceğini, hangi gerekçe ve zorunlulukla Ferizli ilçesinde eğitim ve öğrenime devam etmeleri gerektiğini ortaya koyamamıştır. Öte yandan başvurucu, eşinin Erzurum ilinde neden veteriner hekim olarak çalışamayacağını da belirtmemiş, bu yöndeki iddiasını temellendirememiştir. Bu nedenlerle de özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğinden de söz edilemez.

10. Başvurucunun açtığı iptal davasında Sakarya 1. İdare Mahkemesince iddialar değerlendirilmiş ve tartışılmış, sonuç olarak gerekçeleri ortaya konulmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir. Dolayısıyla Sakarya 1. İdare Mahkemesi kararının gerekçelerinin kabul edilebilir ve makul olduğu, başvurucu hakkında tesis edilen işlemin demokratik toplumda gerekli olmadığının ve ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceği açıktır.

11. Öte yandan çoğunluk tarafından verilen ihlal kararı, Anayasa Mahkemesinin, İdare Mahkemesi gibi değerlendirme yaptığı algısı yaratan ve bir anlamda kanun yolu incelemesi niteliğini çağrıştıran bir karar niteliğindedir. Anayasa Mahkemesinin, temyiz veya istinaf merci olmadığı, bireysel başvurunun kendine özgü ve olağandışı anayasal bir başvuru yolu olduğu, bireysel başvuruda kanun yolu incelemesi yapılamayacağı hatırda tutulmalıdır.

12. Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin delilleri değerlendirmesi konusundaki takdir yetkisine, bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik söz konusu olmadığı sürece müdahale edemez. Somut olayda Sakarya 1. İdare Mahkemesi kararının içeriği dikkate alındığında gerekçesiz olduğu, bariz takdir hatası veya keyfilik içerdiği söylenemez.

13. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

ABDULLAH VELİ SEYDA

B. No: 2019/40795 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/40795

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH VELİ SEYDA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/40795)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Abdullah Veli SEYDA

Vekili : Av. Mehmet Emin EKMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, temsil tazminatının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 18/4/1999 tarihinde yapılan seçimde Şırnak milletvekili olarak seçilen başvurucu,

milletvekilliği görevi devam ederken 15/5/2002 tarihinde emekli olmuş ve 12/6/2011 tarihine kadar milletvekilliği görevini sürdürmüştür.

6. Başvurucu, emeklilik başlangıç tarihi olan 15/5/2002 tarihi ile milletvekilliği görevinin sona erdiği 12/6/2011 tarihi arasında tarafına emekli aylığı kapsamında temsil tazminatlarının ödenmediğini belirterek temsil tazminatının ödenmesi talebiyle 26/5/2016 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına (SGK) başvurmuştur.

7. SGK tarafından 13/7/2016 tarihinde başvurunun reddine karar vermiştir. Bunun üzerine başvurucu SGK'nın temsil tazminatlarının ödenmesi talebinin reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle 13/7/2016 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Mahkemece 25/1/2018 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Mahkeme gerekçesinde 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga ek 68. maddesine atıf yapılarak kamuda görev alanların bu durumların devam ettiği sürece temsil tazminatının ödenmeyeceği yönünde düzenlemeye yer verildiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte anılan düzenlemede bu kuralın bir istisnasının belirtildiğini ancak milletvekilliği görevinden emekli olanlara yönelik herhangi bir istisna hükmüne yer verilmediği ifade edilmiştir.

8. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Daire), 13/11/2019 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

9. Nihai karar, başvurucuya 22/11/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 16/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

10. Anayasa'nın "Ödenek ve yolluklar" kenar başlıklı 86. maddesi şöyledir:

"Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek, yolluk ve emeklilik işlemleri kanunla düzenlenir. Ödeneğin aylık tutarı en yüksek Devlet memurunun almakta olduğu miktarı, yolluk da ödenek miktarının yarısını aşamaz. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile bunların emeklileri T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilirler ve üyeliği sona erenlerin istekleri halinde ilgileri devam eder.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine ödenecek ödenek ve yolluklar, kendilerine T.C. Emekli Sandığı tarafından bağlanan emekli aylığı ve benzeri ödemelerin kesilmesini gerektirmez.

Ödenek ve yollukların en çok üç aylığı önceden ödenebilir."

11. 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 30. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik veya yaşlılık aylığı alanlar bu aylıkları kesilmeksizin; genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklarda herhangi bir kadro, pozisyon veya görevde çalıştırılamaz ve görev yapamazlar.

Diğer kanunların emeklilik veya yaşlılık aylığı almakta iken emeklilik veya yaşlılık aylıkları ve/veya diğer tazminatları kesilmeksizin atanmaya, çalıştırılmaya veya görevlendirilmeye izin veren hükümleri ile 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun ek 11 inci maddesine göre 1.1.2005 tarihinden önce alınmış Bakanlar Kurulu kararları uygulanmaz.

Bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri;

...

c) Yasama Organı üyeliğine seçilenler,

...

Hakkında uygulanmaz."

12. 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Makam tazminatı ile yüksek hakimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde toplam 2 yıl bulunduktan sonra emekliye ayrılanlara makam veya yüksek hakimlik ve temsil veya görev tazminatları bulundukları en üst görevleri esas alınarak ödenir. Makam veya yüksek hakimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde toplam en az iki yıl bulunmadan veya bu görevlerde hiç bulunmadan emekliye ayrılanlara ise, en az altı ay süreyle bulundukları en üst görevleri için belirlenen görev tazminatı veya hizmet yılları itibarıyla belirlenen görev tazminatından yüksek olanı ödenir. Makam tazminatı ile yüksek hakimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde bulunanlardan, 10/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Kanunun 36 ncı maddesine göre istihdam edilenlere, Başbakanlıkta da makam tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde en az 6 ay çalışmış olmaları kaydıyla bu tazminatlardan yüksek olanı esas alınarak ödeme yapılır. Bu halde de iki yıllık süreyi doldurma şartı aranır. Ancak bu tazminatların ölenlerin dul ve yetimlerine ödenmesinde iki yıl görev şartı aranmaz.

...

Temsil ve görev tazminatları; yönetim ve denetim kurulu üyelikleri dahil olmak üzere kamu kesiminde her ne suretle olursa olsun aylık veya ücret alıp almadıklarına bakılmaksızın görev alanlara bu durumları devam ettiği sürece ödenmez. Tazminattan yararlanırken, yararlanma şartlarını kaybedenler en geç bir ay içinde durumu Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlüğüne bildirirler. Bu durumun ortaya çıktığı tarihi takip eden ay başından itibaren tazminat ödenmesine son verilir. Zamanında bildirimde bulunmayanlara ödenen tazminat kanuni faizi ile birlikte geri alınır.

Ancak, eğitim veya bilimsel araştırma kurum ve birimlerinde emekli aylıkları kesilmeksizin çalıştırılanlar, her derece ve türdeki eğitim kurumları veya eğitim birimlerinde ders ücreti karşılığında ders görevi verilenler, bu Kanunun ek 11 inci maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu kararıyla emekli aylıkları kesilmeksizin çalıştırılanlar ile profesör unvanına sahip olanlardan 29.3.1984 tarihli ve 2992 sayılı Kanunun 34 üncü maddesine göre görevlendirilenlere, bu görevlerinden dolayı bu fıkra hükmü uygulanmaz.

..."

13. 27/1/2000 tarihli ve 4505 sayılı Sosyal Güvenlikle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Temsil Tazminatı Ödenmesi Hakkında Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"a) Aylıklarını 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanununa göre makam veya yüksek hâkimlik tazminatı öngörülen kadrolarda bulunanlardan Cumhurbaşkanı Kararı ile belirlenecek olanlara 30 000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere temsil tazminatı ödenir. Temsil tazminatı göstergelerini kadro ve görev unvanı itibariyle farklı olarak belirlemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir.

...

d) Makam tazminatı ile yüksek hâkimlik tazminatı ödenmesini gerektiren görevlerde toplam iki yıl bulunduktan sonra emekliye ayrılanlara temsil tazminatları bulundukları en üst görev esas alınarak ödenir."

14. 26/10/1990 tarihli ve 3671 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Ödenek, Yolluk ve Emekliliklerine Dair Kanun'un "Emeklilik" kenar başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri ile dışarıdan atanan bakanlar, seçildikleri veya atandıkları, emekli olanlar ise istekte bulundukları tarihi izleyen ayın başından itibaren T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilirler. Emekli olanların iştirakçi oldukları sürece sosyal güvenlik kurumlarından aldıkları aylıkları kesilir."

15. 3671 sayılı Kanun'un "Emekli aylığının bağlanması" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Yasama Organı Üyeleri ile dışardan atanan bakanların veya daha önce bu görevlerde bulunmuş olanların istekleri üzerine emekli aylıklarının bağlanmasında, emekli aylığını bağlayacak ilgili Sosyal Güvenlik Kurumunun mevzuatında yer alan genel hükümler uygulanır."

16. Anayasa Mahkemesinin 8/10/2009 tarihli E.2005/29, K.2009/138 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

İtiraz konusu kuralda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanununa göre makam veya yüksek hâkimlik tazminatı öngörülen kadrolarda bulunanlardan Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek olanlara 30.000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere temsil tazminatı ödeneceği ve temsil tazminatı göstergelerini kadro ve görev unvanı itibariyle farklı olarak belirlemeye Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğu belirtilmektedir.

Temsil tazminatı, Anayasa'nın 128. maddesi uyarınca Devlet memurları ve diğer kamu görevlilerinin, 140. maddesi uyarınca hakimlerin ve savcıların yasayla düzenlenmesi gereken özlük hakları kapsamında yer almaktadır.

İtiraz konusu kural ile temsil tazminatı ödenecek kişiler ile temsil tazminatı göstergelerinin belirlenmesi hususlarında Bakanlar Kuruluna düzenleme yetkisi verilmiştir.

Temsil tazminatı ödenecek kişilerin belirlenmesi hususunda Bakanlar Kuruluna verilen yetki sınırsız değildir. Temsil tazminatı ödenebilmesi için bulunulması gereken kadrolar yasa koyucu tarafından belirlenmiş ve bu kadrolarda bulunanlar arasından temsil tazminatı

ödenecek kişilerin tespiti konusunda Bakanlar Kuruluna yetki tanınmıştır. Buna göre, kişilerin temsil tazminatı alabilmeleri için öncelikle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanununa göre makam veya yüksek hâkimlik tazminatı öngörülen kadrolarda bulunmaları gerekmektedir. Bu suretle temsil tazminatı alabilecek kişiler bakımından çerçeve belirlenmiş ve bu kapsam dahilinde temsil tazminatı ödeneceklerin tespiti hususunda Bakanlar Kuruluna sınırlı bir yetki verilmiştir.

Temsil tazminatı göstergelerinin belirlenmesi hususunda Bakanlar Kuruluna tanınan yetki de sınırsız bir yetkiyi ifade etmemektedir. Ödenecek temsil tazminatı miktarının üst sınırı yasa koyucu tarafından belirlenmiş ve bu miktarı geçmemek üzere temsil tazminatı göstergelerinin kadro ve görev unvanı itibariyle farklı olarak tespiti konusunda Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu belirtilmiştir. Buna göre, 30.000 gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere temsil tazminatı ödenecektir. Bu miktarı geçmemek kaydıyla Bakanlar Kuruluna temsil tazminatı göstergelerinin, kadro ve görev unvanı itibariyle farklı olarak belirlenmesi hususunda sınırlı bir yetki verilmiştir.

İtiraz konusu kuralla, temsil tazminatı ödenecek kişilerin bulunması gereken kadroların niteliği ve bu kişilere ödenecek temsil tazminatı tutarının üst sınırı belirlenerek Bakanlar Kuruluna bu çerçevede ve sınırlı olarak düzenleme yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devri niteliğini taşımamakta ve hakimler ve savcılar ile Devlet memurları ve diğer kamu görevlilerinin özlük haklarının yasayla düzenleneceğinin öngörüldüğü Anayasa hükümlerine aykırı bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu Yasa kuralı Anayasa'nın 7., 128. ve 140. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 8/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu, milletvekilliği görevi nedeniyle emekli aylığı ile birlikte emekli aylığının bir parçası/cüzü olan temsil tazminatına da hak kazandığını ve Anayasa'nın 86. maddesinin ikinci fıkrası gereğince emekli aylığı gibi temsil tazminatının da kesilmeksizin ödenmesi gerektiğini belirterek fiilen milletvekilliği yaptığı dönem yönünden temsil tazminatının ödenmemesinden yakınmıştır. Başvurucu ayrıca 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi gereğince de istisna hüküm kapsamında olduğunu izah ederek temsil tazminatının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde, öncelikle başvurucunun mülkünün bulunmadığı ve başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık esasa yönelik ise Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.

20. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

22. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

23. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

24. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

25. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

26. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da aynı menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir

bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

27. 5335 sayılı Kanun'un 30. maddesi uyarınca genel olarak emekliliğe hak kazanıp emeklilik veya yaşlılık aylığı alan kamu görevlilerinin, bu aylıklarının kesilmeksizin maddede belirtilen kurumlarda çalıştırılamayacağı ve görev yapamayacakları öngörülmüştür. Bununla birlikte aynı maddenin dördüncü fıkrasında bu kuralın istisnaları arasında Anayasanın 86. maddesine uygun olarak yasama organı üyeliğine seçilenlerin emeklilik veya yaşlılık aylığının kesilmeyeceği hüküm altına alınmıştır (bkz. §§ 10, 11). Nitekim somut olayda da başvurucuya bu düzenlemelere uygun olarak milletvekilliği devam ederken emekli olduğu 15/5/2002 tarihinden milletvekilliğinin sona erdiği 12/6/2011 tarihine kadar emekli aylığı ödenmiştir. Ayrıca başvurucunun milletvekilliği sona erdikten sonra emekli aylığıyla birlikte temsil tazminatı da ödenmeye başlanmıştır. Bu hususta bir uyuşmazlık söz konusu değildir.

28. Uyuşmazlık milletvekilliği devam ederken emekli olan başvurucuya emekli aylığı ile birlikte ayrıca temsil tazminatının ödenip ödenmeyeceğiyle ilgilidir. Bu noktada öncelikle Anayasa'nın 86. maddesindeki meclis üyelerine ödenecek ödenek ve yollukların emekli aylığı ve benzeri ödemelerinin kesilmesini gerektirmeyeceğine dair düzenlemedeki "ve benzeri ödemelerin" ifadesinin milletvekilliği görevi devam edenlerin temsil tazminatı hakkını kapsamadığı yönündeki derece mahkemesi yorumunun Anayasa'nın 86. maddesine aykırı olduğu söylenemez. Nitekim temsil tazminatı ödenmesine ilişkin 4505 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (d) bendinde belirtilen görevlerde toplam iki yıl bulunduktan sonra emekliye ayrılanlara temsil tazminatının ödeneceği hüküm altına alınmış ve 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 86. maddesinde ise kamu kesiminde görev alanlara bu durumları devam ettiği sürece temsil tazminatının ödenmeyeceği düzenlenmiştir (bkz. §§ 12, 13).

29. Bu çerçevede temsil tazminatının, bu tazminata esas iş/görev/vazife/makam sona erdikten sonra muaccel hâle gelen bir özlük hakkı olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucu milletvekilliği görevini yürütürken emekli aylığının yanında ayrıca temsil tazminatının da ödenmesini gerektiren açık bir kanun hükmü veya yerleşik hâle gelen bir içtihadın varlığını da gösterememiştir. Şu hâlde başvurucuya milletvekili görevini icra ettiği dönem için temsil tazminatının ödenmesini gerektiren bir meşru beklenti bulunmamaktadır.

30. Buna göre somut olayda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kanun Hükmünün İptal Edilmesi Gerektiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

32. Başvurucu; ilk derece mahkemesinin kararına dayanak gösterilen 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 86. maddesinin Anayasa'nın 86. maddesine aykırı olduğunu, kanunlar hiyerarşisine göre Anayasa yerine kanuna göre hüküm kurulmasının Anayasa'ya aykırı olduğunu açıklayarak bu maddenin iptalini talep etmiştir.

2. Değerlendirme

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemlerin doğrudan bireysel başvuru konusu yapılamayacağı düzenlenmiştir. Bir yasama işleminin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda doğrudan yasama işlemi aleyhine değil ancak yasama işleminin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı bireysel başvuru yapılabilir (Süleyman Erte, B. No: 2013/469, 16/4/2013, § 17; Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37).

34. Somut olayda başvurucu, yasama işleminin Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru kapsamında, yasama işlemlerinin doğrudan ve soyut olarak Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapılamaz.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kanun hükmünün iptal edilmesi gerektiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYVAH ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/2399 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2399

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYVAH ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2399)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Eyvah ÖZDEMİR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERDİ SÖNMEZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/30658 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30658

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERDİ SÖNMEZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30658)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Ferdi SÖNMEZ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEYMA NUR ERDEM

B. No: 2020/34663 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34663

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEYMA NUR ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34663)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Şeyma Nur ERDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (FETÖ/PYD) üye olma suçlamasıyla 23/6/2020 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından 26/6/2020 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucu, tutukluluğunun devamına ilişkin karara itirazının 24/9/2020tarihinde reddedilmesinin ardından 20/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. 8/3/2021 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

6. Başvurucu 11/6/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

7. Yapılan yargılama sonucunda 17/2/2022 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı 18/5/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve bu kararda incelenen şikâyet haricindeki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, bu şikâyet yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile eğitim hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; anılan şikâyetle ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleri uyarınca açılması gereken bir tazminat davası açılmadığı, bu durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür. İddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucuların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuru yapabileceği görülmektedir.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurununbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEHRİBAN ABI

B. No: 2020/35619 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35619

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEHRİBAN ABI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35619)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Şehriban ABI

Başvurucu Vekilleri : Av. Veysel OK

Av. Erselan AKTAN

Av. Zelal Pelin DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltı ve tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 6/10/2020 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından 9/10/2020 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucu tutuklama kararına itirazının 20/10/2020 tarihinde reddedilmesinin ardından 19/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. 11/2/2021 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

6. Başvurucu 2/4/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

7. Yapılan yargılama sonucunda 6/1/2022 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden 14/1/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

9. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını ve hukuka aykırı olan bu tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

12. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile basın hürriyeti ve ifade hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; anılan şikâyetle ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddeleri uyarınca açılması gereken bir tazminat davası açılmadığından bu durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür. Anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

14. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucuların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat

yolunu tükettikten sonra bireysel başvuru yapabileceği görülmektedir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gözaltının hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİN ŞAHİN

B. No: 2020/36795 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36795

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36795)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Emin ŞAHİN

Vekili : Av. İlker YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasının makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, kasten öldürme suçuna ilişkin yürütülen bir soruşturma kapsamında 17/12/2013 tarihinde tutuklanmıştır. Yapılan yargılama sonucunda 3/3/2016 tarihinde başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiştir.

3. Anılan mahkûmiyet hükmünün Yargıtay tarafından bozulması üzerine yargılama devam etmiş ve Sakarya 3. Ağır Ceza Mahkemesi 3/9/2020 tarihinde bozma kararı doğrultusunda başvurucunun tekrar mahkûmiyetine hükmetmiştir.

4. Yargıtay temyiz başvurusunun reddine karar vermiş ve mahkûmiyet hükmü 15/11/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu anılan karardan önce 13/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon tarafından bu kararda incelenen şikâyet haricindeki şikâyetlerin kabul edilemez

olduğuna, bu şikâyet yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

A. Kabul Edilebilirlik Yönünden

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Esas Yönünden

9. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

10. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

11. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda, başvuru konusu yargılamanın yaklaşık 8 yıl sürmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

14. Başvurucu 100.000 TL maddi tazminat ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

16. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 31.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 31.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.346,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAT KARAMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/18437 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18437

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT KARAMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18437)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Ferhat KARAMAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT GÜNEŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/18866 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18866

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT GÜNEŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18866)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mahmut GÜNEŞ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKKI CAN

B. No: 2021/32619 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32619

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKKI CAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32619)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Hakkı CAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, başvurucu hakkında tedbir kararının verildiği mahkeme kararında şiddet uygulayan ifadesinin kullanılması nedeniyle masumiyet karinesi ile şeref ve itibar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 16/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi gerekçeli karar hakkı yönünden olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvuruculların beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiği belirtilerek söz konusu yükümlülüğün yerine

getirilmemesi nedeniyle başvurucuların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi masumiyet karinesi yönünden olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları S.M. ([GK] B. No: 2016/6038, 20/6/2019) ve T.K. (B. No: 2017/27041, 11/12/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. S.M. kararında şikâyet, masumiyet karinesi kapsamında incelenmiş ve bireysel başvuru konusu kararların verildiği tedbir yargılaması sürecinin başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması üzerine başladığı tespit edilmiştir. Somut olayda ise başvuru dosyasında, başvuru konusu kararın verildiği tedbir yargılaması kapsamında kalan fiillerle ilgili olarak başvurucu hakkında ceza soruşturması başlatıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu yönüyle somut olaydaki durum S.M. kararına konu olaydan farklıdır. Dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin olan somut uyuşmazlık kapsamında verilen kararda kullanılan ifadelerin masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi mümkün görülmemiştir. Bu durumda tedbir ve itiraz mercii kararlarında başvurucunun hakkında şiddet uygulayan ifadesinin kullanılmasının kişilik haklarını zedelediği yolundaki şikâyetinin başvurucunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü şeref ve itibar hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

4. 6284 sayılı Kanun'un terminolojisinde şiddetin suç kavramından daha geniş bir anlam içerdiği ve şiddet uygulayan kavramının, şiddet uygulamasa da uygulama tehlikesi bulunan kişileri de kapsayan teknik bir tabir olduğu gözönüne alınsa dahi somut olayın koşullarında başvurucu hakkında şiddet uygulayan ifadesinin kullanılmasının başvurucunun kişilik haklarını zedeleyecek nitelikte olduğu ve şeref ve itibar hakkının korumasına ilişkin olarak devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

5. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen gerekçeli karar hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği itiraz merciince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Tedbir kararını veren yargı merciince yapılması gereken iş ise, kararında geçen ve ihlal sonucunu doğuran ifadelerin -yeniden yargılama yapılmasına gerek kalmaksızın- düzeltilmesine hükmetmekten ibarettir. Bu nedenle kararın bir örneğinin söz konusu ibarelerin düzeltilmesine hükmedilmesi amacıyla ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir (T.K., §§ 65-66). Gerekçeli karar hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için itiraz merciince yeniden yargılama yapılması, şeref ve itibar hakkına yönelik ihlalin sonuçlarının ise tedbir mercii kararında geçen şiddet uygulayan ifadesinin kaldırılması ile ortadan kaldırılacağından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir (T.K., § 67).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişinin şeref ve itibar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 3. Aile Mahkemesine (E.2021/48 D. İş, K.2021/49) iletilmesi için Antalya 2. Aile Mahkemesine (E.2021/264 D. İş, K.2021/264) GÖNDERİLMESİNE,

D. Mahkeme kararındaki ihlal sonucunu doğuran ifadelerin düzeltilmesi amacıyla kararın bir örneğinin Antalya 2. Aile Mahkemesine (E.2021/264 D. İş, K.2021/264) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERDAR UYKUR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/33825 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33825

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR UYKUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33825)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Serdar UYKUR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECMİ KALÇIK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/47997 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECMİ KALÇIK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47997)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Necmi KALÇIK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMİT TEKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/50164 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50164

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMİT TEKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50164)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Hamit TEKİN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERGÜN KARS VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/50198 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50198

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERGÜN KARS VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50198)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Ergün KARS ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERHAT DAYAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/50432 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50432

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT DAYAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50432)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Ferhat DAYAR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN TURGAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/55313 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55313

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN TURGAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55313)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mehmet Emin TURGAY ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CAHİT UÇAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/61336 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61336

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAHİT UÇAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61336)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Cahit UÇAR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN ALTINTAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/2184 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2184

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN ALTINTAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2184)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Kenan ALTINTAŞ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELMA AKGÜN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/6129 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6129

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELMA AKGÜN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6129)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Selma AKGÜN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ONUR ERSOP VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/27657 | Karar tarihi: 08.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27657

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ONUR ERSOP VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/27657)

Karar Tarihi: 8/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Onur ERSOP ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların bu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvurucuların bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucuların iddiaları, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.Y.

B. No: 2018/10482 | Karar tarihi: 14.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/10482

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

E.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/10482)

Karar Tarihi: 14/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 21/2/2023-32111

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : E.Y.

Vekili : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; gözaltı ve tutuklama tedbiri dolayısıyla ödenen tazminatın yetersiz olması, adli kontrol tedbiri kapsamındaki tazminat talebinin kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma ile kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının, vekâlet ücretinin yapılan düzenlemeyle azaltılması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/4/2018 tarihinde yapılmıştır. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

4. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, PKK çağrılarıyla gerçekleştirildiği belirtilen yasa dışı bir gösteri yürüyüşüne katıldığı iddiasıyla 14/5/2016tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu; müdafii huzurunda Başsavcılıkta verdiği ifadesinde, gösteriye katılmadığını, gizli tanığın teşhis ettiği, görüntülerde yer alan kişinin kendisi olmadığını, sosyal medya hesabını kabul etmekle birlikte terör örgütü propagandası niteliğinde bir paylaşım yapmadığını belirtmiştir.

7. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan diğer şüphelilerle birlikte 16/5/2016 tarihinde tutuklanmıştır. Tutuklama kararının gerekçesi şöyledir:

"suça sürüklenen çocuğun üzerine atılı suçun niteliği, gizli tanık beyanları, teşhis tutanakları, dosyada yer alan mobese kamera görüntüleri, sosyal paylaşım sitesinde yapılan paylaşımlar, CMK'nın 100/3 maddesinde belirtilen ve kuvvetli suç şüphesinin varlığı halinde tutuklama nedeni varsayılan suçlardan olması, mevcut delil durumu ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde suça sürüklenen çocuklar yönünden kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut olgu ve delillerin bulunması, atılı suçun kanunda öngörülen cezasının nevi ve miktarına göre tutuklama tedbirinin ölçülü olması, kaçma şüphelerinin bulunması ve adli kontrol uygulamasının bu aşamada yetersiz kalacak olması dikkate alınarak CMK'nın 100, 101ve devam eden maddeleri gereğince ayrı ayrı tutuklanmalarına... [karar verildi.]"

8. Başvurucu hakkında 3/6/2016 tarihinde, silahlı terör örgütüne üye olma, kamu malına zarar verme, kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama, kasten yangın çıkarma, korku, kaygı veya silahla panik yaratabilecek tarzda ateş etme, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, terör örgütü propagandası yapma, toplantı ve yürüyüşlere silahla katılma, trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçlarından cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır.

9. İddianamede; PKK/KCK terör örgütü çizgisinde yayın yapan internet sitesinden sokağa dökülme, sokak direnişleri gerçekleştirme, eylemler yaparak kamu düzenini bozmaya yönelik yapılan çağrılar üzerine 28/12/2015 tarihinde Anadolu Mahallesi Çukurova Caddesi'nde gösteri eylemi düzenlendiği, bu gösteride barikat kurularak yolların trafiğe kapatıldığı, eylemlere müdahale eden görevlilere ve kullandıkları araçlara taş,

molotofkokteyli, el yapımı patlayıcılarla saldırılar düzenlendiği, kamu binalarına zarar verildiği belirtilmiştir. İddianamede, başvurucunun da aralarında olduğu suça sürüklenen çocukların eylemlere yüzleri maskeli bir şekilde katıldıkları belirtilmiştir. Başvurucunun söz konusu eyleme katıldığı iddiası gizli tanık beyanına dayandırılmıştır. Gizli tanığa 28/12/2015 tarihinde gerçekleştirilen eylemde çekilen görüntüler gösterilmiş, gizli tanık bu görüntülerden başvurucuyu teşhis etmiştir.

10. İddianamede; başvurucunun ekiplere taş, molotofkokteyli, havai fişek atılan çatıda olduğu, elindeki cisimleri çatıdan ekiplere attığı, çatıdaki grup ile fikir ve eylem birliği içinde hareket ettiği, bu grupla malzeme taşıdığı, başvurucunun da aralarında olduğu şahısların attığı materyaller sebebiyle Akrep ekip aracının yandığı, başvurucunun bu şekilde uzunca bir süre çatıda ekiplere yönelik saldırı gerçekleştirdiği, elindeki malzemelerle yolu trafiğe kapattığı, caddede ateş yaktığı, yolu trafiğe kapatan terör örgütü yandaşı grupla hareket ettiği, caddede seyir hâlindeki araçları durdurduğu, elinde sürekli taş bulundurduğu, caddede yakılan ateşe odun attığı ileri sürülmüştür. Ayrıca başvurucunun sosyal medya hesabında yasa dışı eylem fotoğrafı paylaştığı belirtilmiştir.

11. Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 17/6/2016 tarihinde iddianameyi kabul etmiş ve E.2016/339 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır. Mahkeme ayrıca aynı tarihte yaptığı tensip incelemesinde başvurucunun üzerine atılı suçun vasfının değişme ihtimalini, bu aşamada tutukluluk hâlinin devamının hakkaniyete aykırı olacağını, yaşı ve sabit bir ikamet adresi olduğu gözetildiğinde kaçma ihtimalinin bulunmamasını dikkate alarak başvurucunun yurt dışına çıkış yasağı ve konutu terk etmeme adli kontrol tedbirine tabi tutularak tahliyesine karar vermiştir.

12. 10/10/2016 tarihli duruşmada konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kaldırılmıştır.

13. Mahkeme; yargılama sonunda gizli tanık beyanının tek başına mahkûmiyete esas alınamayacağını belirterek terör örgütü üyeliği ve diğer suçlar yönünden başvurucunun beraatine, sosyal medya paylaşımları nedeniyle terör örgütü propagandası suçundan cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

14. Beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu; iki ay haksız yere tutuklu kaldığını, gözaltı, tutuklama kararı ve adli kontrol tedbiri nedeniyle çalışamayıp kazanç kaybına uğradığını, üzüntü ve sıkıntı çektiğini, itibarının zedelendiğini, terörist muamelesi gördüğünü, gözaltına alınmadan önce aylık ortalama 2.000 TL kazandığını belirterek 10.000 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, gözaltının ve tutuklamanın haksız olduğu iddiasını gözaltına alınmasına ve tutuklandığı suçlar yönünden beraat etmesine dayandırmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde gözaltı, tutuklama ve adli kontrol tedbirinin hukuki olup olmadığıyla ilgili bir açıklamada bulunmamıştır.

15. Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi 29/12/2017 tarihli kararıyla başvurucuya 6.330,76 TL maddi, 12.000 TL manevi tazminat ile 2.199,69 TL vekâlet ücretinin ödenmesine karar vermiştir. Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi, kararında adli kontrol tedbiri yönünden bir değerlendirmede bulunmamıştır.

16. Başvurucu; hükmedilen tazminatların ve vekâlet ücretinin düşük olduğunu, adli kontrol tedbiri nedeniyle de tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirterek istinaf yoluna başvurmuştur.

17. Bölge Adliye Mahkemesi 2/3/2018 tarihinde tutuklamadan sonra verilen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin ceza infaz kurumunda tutuklu kalma gibi değerlendirilerek fazla manevi tazminata hükmedilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Mahkeme bu doğrultuda manevi tazminatı 4.000 TL, vekâlet ücretini de 1.240 TL olarak düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ''Adli kontrol'' kenar başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''(1) (Değişik: 2/7/2012-6352/98 md.) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

...

(3) Adlî kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir:

...

k) (Ek: 2/7/2012-6352/98 md.) Belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek.

...''

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

" (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

b) Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan,

c) Kanunî hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan,

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

f) Mahkûm olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan,

g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan,

h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen,

i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen,

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri

amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

k) (Ek: 11/4/2013-6459/17 md.) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda

öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan,

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler"

20. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 21/12/2020 tarihli ve E.2019/1929, K.2020/7258 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...[A]macı maddi gerçeği ortaya çıkarmak olan ve kamusal nitelik taşıyan ceza mahkemesinde, bazı koruyucu tedbirlere başvurulması gerekebilir. Bu tedbirler, muhakemenin yapılabilmesi açısından, delillerin karartılmasını önlemeye yönelik olabileceği gibi şüpheli ya da sanığın hazır bulundurulmasını veya ilerde verilecek hükmün yerine getirilmesini sağlamak amacını da taşıyabilir. Koruma tedbirleri kavramı içinde yakalama, gözaltına alma, tutuklama, arama ve el koyma, adli kontrol, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme ve telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi konuları yer almaktadır. 466 sayılı Kanunda bu koruma tedbirlerinden yakalama, gözaltı ve tutuklama, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 141. ve devamı maddelerinde ise yakalama, gözaltı, tutuklama, arama ve el koyma işleminden kaynaklanan maddi ve manevi zararların tazmininin düzenlendiği dikkate alındığında, davacı hakkında uygulanan ve 5271 sayılı CMK'nın 109/3-j. maddesinde düzenlenen konutunu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiri nedeniyle tazminat isteminin reddine karar verilmesi gerektiği ancak davacı hakkında aynı dosyada bir gün gözaltına alınması nedeniyle sadece CMK'nın 141/1-e maddesi gereğince gözaltı nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, Kanuna aykırı olup, ... hükmün bozulmasına... [karar verildi.]''

21. İlgili hukuk için ayrıca bkz. A.A. [GK], B. No: 2017/34502, 21/10/2021, §§ 22-46; Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 36-52.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 14/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Gözaltı ve Tutuklama Tedbiri Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu, haksız gözaltı ve tutuklama nedeniyle ödenen tazminatın yetersizliğinden dolayı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi A.A. kararında Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki şikâyetler yönünden başvuru yollarının tüketilmiş sayılabilmesi için başvuruculara ilk derece mahkemelerinde yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerinin hukukiliğine ilişkin iddialarını 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında- açıkça ileri sürerek dava açmaları gerektiğini belirtmiştir. Anılan tedbirlerin hukuka uygun olmadığına dair iddialar dile getirilmeden -Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olmadığı değerlendirilen- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca kovuşturmaya yer olmadığı ya da

beraat kararına dayalı olarak dava açılmasının başvuru yollarının tüketilmesi anlamına gelmediğine karar vermiştir (A.A., §§ 70-90).

25. Gözaltının ve tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca bir tazminat davası açılmadığının anlaşıldığı somut olay yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI bu görüşe katılmamıştır.

2. Konutu Terk Etmeme Şeklindeki Adli Kontrol Tedbiri Yönünden

a. Başvurucunun iddiaları

27. Başvurucu; tazminat davasında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, kendisine tazminat ödenmediğini, adli kontrol nedeniyle uğradığı mağduriyetin karşılanmadığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil eden bir tedbir olduğundan (Esra Özkan Özakça, §§ 68-76) başvurucunun şikâyetleri kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen A.A. kararı yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirlerine ilişkin olup adli kontrol tedbirleriyle ilgili bir tespit içermemektedir. Dolayısıyla söz konusu içtihadın adli kontrole ilişkin şikâyete uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

30. Başvurucu; tazminat davasında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığını, kendisine tazminat ödenmediğini, adli kontrol nedeniyle uğradığı mağduriyetin karşılanmadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun adli kontrol tedbirine ilişkin etkili olmayan bir yolu tüketip tüketmediği, buna bağlı olarak başvuruyu süresinde yapıp yapmadığı başvurunun doğrudan esasını ilgilendirdiğinden kabul edilebilirlik değerlendirmesinin işin esasıyla birlikte yapılmasına karar verilmesi gerekir.

31. Öte yandan açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

(a) İnceleme Yöntemine İlişkin

32. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise

hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir.

33. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" ifadesi ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğradığı zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44).

34. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğunu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediğini tespit ederse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45).

35. Bir başka ifadeyle Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığının derece mahkemelerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu, bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu derece mahkemeleri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47).

(b) Konutu Terk Etmeme Şeklindeki Adli Kontrol Tedbirinin Hukukiliğine İlişkin

36. Genel ilkeler için bkz. Esra Özkan Özakça, §§ 78-84.

(2)İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Somut olayda derece mahkemesi adli kontrol tedbirinin hukukiliğiyle ilgili bir değerlendirmede bulunmamıştır. Bu durumda başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin Anayasa'nın 19. maddesindeki esaslara uygun olup olmadığının Anayasa Mahkemesince değerlendirilmesi gerekmektedir.

38. Başvurucu, terör örgütü üyesi olma suçundan bir süre tutuklu kaldıktan sonra Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen bir kararla 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesi uyarınca konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur. Dolayısıyla başvurucu hakkında bir adli kontrol yükümlülüğü olarak uygulanan konutu terk etmeme tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

39. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce ön koşul olarak suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

40. Anayasa Mahkemesi Rıza Barut (B. No: 2020/14339, 28/12/2021) kararında gizli tanık beyanının şüpheli ya da sanığa bu beyanı yeterince denetleme imkânı sunulması ve bu beyanının somut olgular içermesi durumunda tutuklama bakımından kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararında başvurucunun tutuklanmasına dayanak yapılan gizli tanık beyanlarının avukatının da hazır bulunduğu başsavcılık ifadesinin alınması esnasında başvurucuya sorulduğunu ve başvurucunun gizli tanık beyanına ilişkin olarak savunmasını yaptığını tespit etmiş, başvurucuya tanık beyanını denetleme ve karşı argümanlar sunma fırsatının verildiği sonucuna ulaşmıştır (Rıza Barut, §§ 68-73).

41. Somut olayda da başvurucunun tutuklanmasına dayanak yapılan gizli tanık beyanlarının başvurucunun avukatının da hazır bulunduğu Başsavcılıkta ifadesinin alınması esnasında başvurucuya sorulduğu ve başvurucunun gizli tanık beyanına ilişkin olarak savunmasını yaptığı görülmüştür.. Aynı şekilde başvurucu, avukatının da hazır bulunduğu tutuklama sorgusunda da gizli tanık beyanına ilişkin olarak savunma yapabilme imkânına sahip olmuştur. Dolayısıyla başvurucuya tanık beyanını denetleme ve karşı argümanlar sunma fırsatının verildiği anlaşılmıştır. Öte yandan gizli tanık beyanının somut olgular içerip içermediğinin de tespit edilmesi gerekir. Başvurucu 28/12/2015 tarihindeki PKK çağrıları üzerine gerçekleşen ve şiddet eylemlerinin vuku bulduğu eyleme katılmakla ve bu eylemde aktif olarak rol almakla suçlanmıştır. Başvurucunun bu eyleme katıldığı iddiası gizli tanık beyanına dayandırılmıştır. Gizli tanığa söz konusu eylemde çekilen görüntüler gösterilmiş, gizli tanık bu görüntülerden başvurucuyu teşhis etmiştir. Bu teşhisin somut bir olgu içerdiği açıktır. Başvurucunun sosyal medya hesabından yasa dışı eylem fotoğrafı paylaştığı şeklindeki tespit de dikkate alındığında suç işlediğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

42. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

43. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklama kararının kaçma ya da delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin tutuklamaya alternatif olma niteliği gereği bu tedbir yalnızca Anayasa'da öngörülen bu amaçlarla verilebilir. Anılan tedbirin niteliği ve özellikleri dikkate alındığında bunun bilhassa şüpheli veya sanıkların kaçmalarını engellemeye yönelik adli bir önlem olarak değerlendirilmesi mümkündür (Esra Özkan Özakça, § 80). 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde kişinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla adli kontrol tedbiri tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde ve ancak tutuklamanın ölçülü olmayacağı hâllerde başvurulabilen bir tedbirdir. Bu bağlamda tutuklama ile adli kontrol arasında sadece ölçülülük bakımından bir fark olduğu, meşru amaç yönünden ise böyle bir farkın bulunmadığı anlaşılmaktadır.

44. Tutuklama sebepleri 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması ya da kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın delilleri yok etme, gizleme veya değiştirmesi, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı girişiminde bulunması hususlarında kuvvetli

şüphe oluşması tutuklama nedenleridir. Tutuklamanın anılan meşru amaçları adli kontrol bakımından da geçerlidir. Bu kapsamda adli kontrol tedbiri açısından somut olayda kaçma ya da delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılmasını önleme amaçlarının ortaya konulup konulmadığının değerlendirilmesi gerekir.

45. Somut olayda derece mahkemesi, başvurucunun adli kontrol altına alınmasına karar verirken kaçma şüphesinin bulunmadığını açıkça belirtmiştir. Delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılmasını önleme amaçları yönünden ise bir değerlendirmede bulunmamıştır. Somut olayda deliller soruşturmanın tamamlanmasıyla birlikte toplanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun delilleri karartma şüphesinin bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Öte yandan başvurucunun yargılandığı davada gizli tanık söz konusu olduğundan tanık üzerinde baskı yapılmasını önleme amacının bulunmadığı görülmüştür. İsnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı ve isnat edilen suçun kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlardan olmasının başvurucunun başta bu tedbire tabi tutulmasını haklı gösterebildiği varsayılsa bile mevcut durumda olduğu gibi yargılamanın ileri bir aşamasında bu tedbire başvurulmasının gerekçesi olamayacağı sonucuna varılmıştır. Adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Ölçülülük yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

46. Açıklanan gerekçelerle meşru amacı ortaya konulmadan başvurucu hakkında konutu terk etmeme tedbirinin uygulanmasının Anayasa'nın 19. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

47. Somut olayda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu sonucuna varıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası somut olayda uygulanabilir niteliktedir. Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında maddenin önceki fıkralarına aykırı olarak tutulan kişilerin uğradıkları zararların devletçe tazmin edileceği hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasından önce gelen fıkralarından bir veya daha fazlasının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı durumlarda iç hukukta herhangi bir tazmin mekanizması bulunmaması, Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının da ihlali sonucunu doğuracaktır.

48. 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde; hukuka aykırı olarak yakalanan, gözaltına alınan veya tutuklanan kişilerin uğradıkları zararlar için ağır ceza mahkemeleri nezdinde dava açabilecekleri, uğradıkları her türlü maddi ve manevi zararın tazminini isteyebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Ancak 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde adli kontrol, tazminat talep edilebilecek koruma tedbirleri arasında sayılmamıştır. Somut olayda ilk derece mahkemesi ise başvurucunun açtığı tazminat davasında adli kontrol tedbirine ilişkin talebiyle ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. İstinaf mahkemesi ise adli kontrol tedbirinin tazminat hesabına dâhil edilemeyeceğini belirtmiştir. Yargıtayın da konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinden kaynaklanan tazminat isteminin reddedilmesi gerektiği yönünde kararı bulunmaktadır (bkz. § 20). Dolayısıyla konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri bakımından etkili bir tazminat imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun iddiaları

50. Başvurucu, gözaltına alma ve tutuklama nedeniyle hükmedilen tazminatların yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

51. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Anayasa Mahkemesi A.A. kararında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan davalarda hükmedilen tazminatın yetersiz olduğu yönündeki iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir (A.A., § 87). Bu itibarla başvurucunun bu kısımdaki şikâyetlerinin adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

52. Temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren durumlar dışında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara dair şikâyetler bireysel başvurunun incelemesi kapsamında değildir (Ş.K., B. No: 2018/753 12/1/2022, § 19).

53. Somut olayda başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan durumun da bulunmadığı anlaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

54. Başvurucu; koruma tedbirleri nedeniyle açtığı tazminat davasında ağır cezalık işler için öngörülen miktar üzerinden vekâlet sözleşmesi yapmasına rağmen yapılan düzenlemeyle sulh ceza hâkimliği için öngörülen vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet, mahkemeye erişim ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

55. Başvurucunun iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

56. Anayasa Mahkemesi M.E. kararında aynı mahiyetteki şikâyete ilişkin olarak başvurucunun mevcut bir mülkü veya mülkü edinmeye yönelik meşru bir beklentisi olduğunu ortaya koyamadığını, dolayısıyla mülkiyet hakkına ilişkin korumadan yararlandırılmasının mümkün olmadığını belirterek konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (M.E., §§ 36-38). Somut başvuru yönünden anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

57. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Giderim Yönünden

1. Genel İlkeler

58. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

59. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. 6216 saylı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre esas inceleme kapsamında bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve varsa ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı belirlenmektedir. Aynı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ise ihlal kararı verilmesi hâlinde gerekli görüldüğü takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Buna göre ihlal sonucuna varıldığında ilgili temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verilmesinin yanında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi, diğer bir ifadeyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmesi de gerekir (Mehmet Doğan, § 54).

60. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

61. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (Mehmet Doğan, § 57).

62. İhlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıktaki bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler sebebiyle ortaya çıkmışsa bu ihlal kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi için ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin giderilmesi suretiyle giderilebilir (Süleyman Başmeydan [GK], B. No: 2015/6164, 20/6/2019, § 70)

63. Bu çerçevede ihlal, Anayasa Mahkemesine başvuru yapmadan önce başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yoluna ilişkin kanun hükmünün bulunmamasından kaynaklanabilir. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi ancak ihlale yol açan konuda kanuni düzenleme yapılması veya ilgili hükümlerin yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ile mümkün olur. Bunun yanında bazı hâllerde sadece kanuni düzenleme yapılması ihlalin tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeterli olmayabilir. Bu durumda ise bireysel başvuru kapsamında mağdurların ihlalden kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını telafi edici birtakım tedbirlerin alınması da gerekebilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 68; Nevriye Kuruç [GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022, § 105).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

64. İncelenen başvuruda, hukuka aykırı adli kontrol tedbirinden kaynaklanan zararların tazminine yönelik özel bir mekanizmanın öngörülmemiş olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

65. Anayasa'nın Başlangıç bölümünde, kuvvetler ayrımının devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği ancak belli yetki ve görevlerin kullanılmasından ibaret olduğu, erkler arasında medeni bir iş bölümü ve iş birliği ilişkisinin bulunduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen yetki ve görevlerini yerine getirerek, adli kontrol tedbirlerinin hukuka aykırı olarak uygulandığı durumlarda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali iddiasıyla ilgili başvuru yapılabilecek etkili bir yolun ihdas edilmesi gerektiği tespitini yapmıştır. Dolayısıyla böyle bir düzenleme benzeri ihlallerin de önüne geçerek bireysel başvurunun amacı ve işlevine de uygun olacağından Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında yer alan bir temel hak ve hürriyetin ihlaline yol açtığı tespit edilen söz konusu yapısal sorunun çözümü için kararın bir örneğinin bilgi ve takdiri için yasama organına gönderilmesi gerekir.

66. Diğer taraftan kararın bir örneğinin yasama organına gönderilmesi somut başvuru bağlamında başvurucunun ihlalden kaynaklanan mağduriyetini bütünüyle gidermemektedir. Buna göre ihlalin sonuçlarına ilişkin eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucunun varsa maddi ve manevi zararlarının da giderilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya 25.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağını ortaya koyamadığından ve uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

67. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gözaltı ve tutuklama tedbiri yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Basri BAĞCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE ,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Hukuka aykırı adli kontrol tedbirine ilişkin tazminat imkânının bulunmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline sebebiyet veren yapısal sorunun çözümü için keyfîyetin Türkiye Büyük Millet Meclisine BİLDİRİLMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

E. Başvurucuya net 25.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/362, K.2017/442) GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/12/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucunun hukuka aykırı gözaltı ve tutuklama tedbirleri üzerine açtığı tazminat davasında hükmedilen miktarın yetersizliği nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyeti, çoğunluk tarafından başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

2. Başvurucu gözaltına alınmasına ve tutuklanmasına neden olan suçtan dolayı beraat etmesini müteakip “iki ay haksız yere tutuklu kaldığını” ileri sürerek tazminat talebinde bulunmuş, talebi kısmen kabul edilmiştir. Başvurucunun hükmedilen tazminatın düşük olduğunu belirterek istinaf yoluna başvurması üzerine, Bölge Adliye Mahkemesi adli kontrol tedbirinin tutuklu kalma gibi değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle manevi tazminatı düzelterek (düşürerek) istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir (§§ 14-17).

3. Çoğunluk, A.A. kararına atıf yapmak suretiyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (CMK) 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının kanuna uygun yakalama veya tutuklamadan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlere tazminat imkânı sağlayan (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının, anılan tedbirlerin hukuka aykırılıkları dile getirilmeden, Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında incelenemeyeceğini belirtmiştir (§§ 24-26).

4. Atıf yapılan A.A. kararına ve onunla aynı gün verilen Eyyüp Güneş kararına yazdığım karşıoylarda belirttiğim gerekçelerle, CMK’nın 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının reddedilmesi veya verilen tazminatın düşük bulunması üzerine yapılan başvuruların Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olmadığına dair görüşe katılmıyorum (A.A. [GK], B. No: 2017/34502, 21/10/2021, Karşıoy, §§ 5-9; Eyyüp Güneş [GK], B.No: 2017/28308, 21/10/2021, Karşıoy, §§ 4-20).

5. Öncelikle belirtmek gerekir ki, kanun koyucu Anayasa’nın 19. maddesinde öngörülen esaslara aykırılığı bir adım öteye taşıyarak, kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan kişinin hakkında karar verilmesine yer olmadığı yahut beraat kararı verilmesi durumunda da tazminat talep edebileceğini öngörmüştür. Tam da bu nedenle Anayasa Mahkemesi “Kanun koyucu, Anayasa’nın 19/9 hükmünün sağladığı imkânları daha da genişletmiştir” demek suretiyle CMK’nın 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarını da Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası yönünden incelemiştir (Hasan Akboğa, B.No: 2016/10380, 27/3/2019, § 68).

6. Diğer yandan CMK’nın 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında

açılan tazminat davalarında hukuka aykırılığın veya haksızlığın karine olarak kabul edildiği görülmektedir. Nitekim Yargıtay 12. Ceza Dairesi, istikrarlı olarak "kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle bu gözaltının hukuka aykırı olduğu", "beraatine hükmedilmesi nedeniyle gözaltı ve tutuklamanın hukuka aykırı olduğu" ve "beraatle sonuçlanmış suça ilişkin olarak yapılmış olan tutuklamanın haksız hale geldiği" şeklinde tespitler yaptıktan sonra farklı nedenlerle davacılara tazminat ödenmemesini kanuna aykırı bulmuştur (Yargıtay 12. CD, E.2013/27015, K.2014/1040, 21/1/2014; E.2014/5935, K.2014/12895, 27/5/2014; E.2014/2232, K.2014/13556, 03/6/2014).

7. Yargıtay'ın temel hak ve hürriyetlerin uygulama alanını genişleten bu içtihadının "kanunun lafzına aykırı olduğu" gerekçesiyle reddedilmesini bireysel başvuruda benimsenen hak eksenli yaklaşımla bağdaştırmak mümkün değildir. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru yolunun kabul edilmesiyle birlikte Türk hukukunda temel hak ve hürriyetlerin korunmasının nihai güvencesi haline gelmiştir. Bu nedenle yapılması gereken Yargıtay'ın veya derece mahkemelerinin benimsedikleri hak eksenli yorumların "yanlış" olduğunu söylemek değil, söz konusu yorumu veri olarak kabul edip yapılan bireysel başvuruları Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında karara bağlamaktır (ayrıntılı açıklama için bkz. Eyyüp Güneş, Karşıoy, §§ 8-10).

8. Bunun yanında, uygulamada tazminat davalarının sıklıkla CMK'nın 141. maddesinin herhangi bir fıkrasına ya da bendine atıf yapılmadan, genel anlamda "haksız yere" hürriyetlerinden mahrum bırakıldıkları gerekçesiyle davaların açıldığı görülmektedir. Nitekim somut olayda başvurucu "gözaltında kaldığı ve tutuklandığı suç hakkında beraat kararı verilmiş" olması nedeniyle "gözaltı ve tutukluluk süresi[nin] haksız tutuklama ve gözaltı" olduğunu belirterek tazminat talebinde bulunmuştur. Tazminat talebini kısmen kabul eden Ağır Ceza Mahkemesi açılan davayı "5271 sayılı "CMK'nın 141. maddesinde düzenlenen haksız gözaltı ve tutuklama nedeni ile tazminat talebine ilişkin" olarak nitelendirmiştir. Benzer şekilde Bölge Adliye Mahkemesi de istinaf başvurusunu CMK'nın 141. maddesine genel olarak atıf yapmak suretiyle karara bağlamıştır. Dolayısıyla başvurucunun gözaltının ve tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla bir tazminat davası açmadığı yönündeki çoğunluk görüşüne (§ 25) katılmak mümkün değildir.

9. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine yönelik şikayetinin kabul edilebilir olduğunu düşündüğümden çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Başkan Zühtü ARSLAN

KARŞIOY

Başvurucu müsnet suça ilişkin yargılamada beraat etmiş, gözaltında ve tutuklu olarak kaldığı süreler nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın giderilmesi amacıyla CMK madde 141/1-e doğrultusunda açtığı tazminat davasında mahkemece sonuç olarak hükmedilen tazminat miktarının düşük olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğunca oluşturulan karar gerekçesinde ise başvurucunun tazminat davasını haksız gözaltına alındığı ve tutuklandığı iddiasına dayandırmayıp salt beraat etmiş olmasını öne sürdüğü, başka deyişle özgürlük ve güvenlik hakkı yönünden usulünce (m. 141/1-a kapsamında) dava açmadığı gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

Mahkememizin daha önceki bir kararında (Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308,

21/10/2021) da aynı husus tartışılmış ve aynı yönde karar verilmiştir. Anılan emsal karara karşı yazdığım karşıoy içeriğinde yer alan gerekçelerim doğrultusunda incelemeye konu bu başvuru hakkında da başvurunun kabul edilebilir bulunarak esası hakkında inceleme yapılması gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY

1. Başvurucu dosyaya konu somut olayda hakkında açılan kamu davasının beraat ile sonuçlanması nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanununun 141/1-e maddesi hükmüne dayanarak tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun gözaltı ve tutuklamanın haksız olduğuna dair 141/1-a maddesi gereğince ayrı bir dava açması gerektiği ve bu başvuru yolunu tüketilmediğinden bahisle çoğunluk tarafından kabul edilmezlik kararı verilmiştir.

2. CMK.nın 141/1-e maddesinde yer alan düzenleme sürecin soncuna bağlı olarak ve başlangıçta hukuka uygun olarak verilen gözaltı ve tutuklama kararlarında bile tazminata hükmedilmesi neticesini doğurmaktadır.

3. Somut olayımızda başlangıçtaki gözaltı ve tutuklama kararlarının hukuka aykırı olduğu beraat kararı ile ortaya çıkmaktadır.

4. Somut hadisede karar mercii gizli tanık beyanının hükme esas alınamayacağını beraat kararında dile getirmiştir. Diğer taraftan söz konusu gizli tanık beyanı tutuklama kararının da en önemli delillerinden bir tanesi olup bunun hukuka aykırılığı ancak son karar ile tebeyyün etmiştir.

5. Mevcut hal itibariyle beraat kararının dayandığı gerekçeler başlangıçtaki gözaltı ve tutuklama kararını da hukuka aykırı hale getirmekte, ancak gelinen nokta itibariyle başvurucunun başlangıçtaki hukuka aykırılığı fiilen dava konusu yapma olanağı bulunmaktadır.

6. Dahası somut olayda olduğu gibi başlangıçtaki hukuka aykırılığın sonradan anlaşılması durumunda hukuka uygun ve aykırı tutuklamalar açısından aynı miktar tazminata hükmedilmesi gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

7. Diğer taraftan sonradan anlaşılan bir durum açısından başvuruculara ayrı ve önceden bir başvuru yapma yükümlülüğü getirilmesi kendileri açısından makul olmayan bir yük oluşturmaktadır.

8. Bu nedenle kişilerin CMK. 141/1-e kapsamındaki tazminat talepleri incelenirken, konuya dair talebin başlangıçtaki kararları da kapsadığı noktasından hareketle, bunların da değerlendirme konusu yapılması, somut olayda olduğu gibi kişilere atfı kabil bir kusur olmaksızın hukuksuzluğun sonradan anlaşılması hallerine münhasır olmak üzere tayin olacak tazminat miktarında bu durumunda gözetilmek suretiyle değerin ona göre belirlenmesinin yerinde olacağını değerlendirdiğimizden çoğunluğun başvurunun kabul edilemez olduğu yönündeki fikrine iştirak edilmemiştir.

Üye Basri BAĞCI

İDRİS TANİŞ (2)

B. No: 2018/21866 | Karar tarihi: 14.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/21866

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

İDRİS TANİŞ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/21866)

Karar Tarihi: 14/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 28/3/2023-32146

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : İdris TANİŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, avukat olan başvurucunun ikaz edilmesine rağmen çantasını adliye girişindeki

X-Ray cihazından geçirmediği için hakkında idari para cezasına hükmedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/7/2018 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Avukat olan başvurucu 11/4/2018 tarihinde gittiği Şırnak Adliyesi girişinde meslek kimliğini ibraz etmiş ancak görevliler Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) yazılı emrini gerekçe göstererek çantasını X-Ray cihazından geçirmesi suretiyle Adliyeye giriş yapabileceği konusunda başvurucuyu ikaz etmiştir. Başsavcılığın yazılı emrinde; ülkedeki terör olayları nedeniyle Adliyeye giriş çıkış yapan avukat, adliye personeli ve tüm vatandaşın duyarlı kapıdan geçerek, çanta ve eşyalarını ise X-Ray cihazından geçirerek içeriye alınması gerektiği ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, çantasını X-Ray cihazından geçirmeden Adliyeye giriş yapmış ve görevlilerce bu durum tutanak altına alınmıştır. Bunun üzerine Başsavcılık İdari Yaptırım Bürosunun 23/5/2018 tarihli idari yaptırım kararıyla başvurucunun 259 TL idari para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar gerekçesinde; terör eylemlerinin Şırnak gibi yoğun yaşandığı bir yerde anılan tedbire uyulması gerektiği, başvurucunun 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 9. maddesindeki düzenlemeye aykırı davrandığı, bu nedenle eyleminin emre aykırı davranış kabahatini oluşturduğu vurgulanmıştır.

8. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı itiraz, Şırnak Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 27/6/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Karar gerekçesinde öncelikle idari yaptırım kararının gerekçesi özetlenmiş, 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "Emre aykırı davranış" kenar başlıklı 32. maddesine değinilmiştir. Kararda ayrıca Başsavcılığın söz konusu emri vermeye yetkili olduğu, emrin hukuka uygun olduğu, itiraz edenin çantasını X-Ray cihazına bırakmadan içeri geçerek anılan emre aykırı hareket ettiği ifadelerine yer verilmiştir.

9. Nihai kararı başvurucu 9/7/2018 tarihinde öğrenmiştir.

10. Başvurucu 10/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 5326 sayılı Kanun'un "Emre aykırı davranış" kenar başlıklı32. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Yetkili makamlar tarafından adlî işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni

veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.

(2) Bu madde, ancak ilgili kanunda açıkça hüküm bulunan hallerde uygulanabilir."

12. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun "Soruşturmaya yetkili Cumhuriyet Savcısı" kenar başlıklı 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Avukatların avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma, Adalet Bakanlığının vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır. Avukat yazıhaneleri ve konutları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı denetiminde ve kayıtlı olunan baro temsilcisinin katılımı ile aranabilir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan dolayı suçüstü hali dışında avukatın üzeri aranamaz."

13. 2559 sayılı Kanun'un "Önleme araması" kenar başlıklı 9. maddesinin altıncı fıkrası şöyledir:

"Polis, tehlikenin önlenmesi veya bertaraf edilmesi amacıyla güvenliğini sağladığı bina ve tesislere gelenlerin; herhangi bir emir veya karar olmasına bakılmaksızın, üstünü, aracını ve eşyasını teknik cihazlarla, gerektiğinde el ile kontrol etmeye ve aramaya yetkilidir. Bu yerlere girmek isteyenler kimliklerini sorulmaksızın ibraz etmek zorundadırlar. Milletlerarası anlaşmalar hükümleri saklıdır."

14. 10/6/2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un "Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Özel güvenlik görevlilerinin yetkileri şunlardır:

a) Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

b) Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

...

f) Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme,

..."

B. Uluslararası Hukuk

15. Suçta ve cezada kanunilik ilkesine ilişkin uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Gülay Yurt, B. No: 2017/35546, 30/6/2020, §§ 14-19; Kadriye Çağlar Yılmaz, B. No: 2017/22304, 1/7/2020, §§ 14-19.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 14/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru

incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; Şırnak'ta avukatlık yaptığını, 11/4/2018 tarihinde Şırnak Adliyesine girerken kimliğini ibraz etmesine rağmen Başsavcılığın emri olduğu gerekçe gösterilerek çantasının X-Ray cihazından geçirilmek suretiyle aranmasının istendiğini, bu emre karşı geldiği için kendisine idari para cezası verildiğini iddia etmiştir. Başsavcılığın emrinin 1136 sayılı Kanun'un 58. maddesine aykırı olduğundan kanunsuz emir niteliğinde olduğunu, çantasının aranmak istenmesi nedeniyle eşitlik ve özel hayatın gizliliği ilkeleri ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvurucu hakkında verilen idari para cezasının miktarı nedeniyle başvurunun anayasal açıdan önem taşımadığından esastan incelenmeksizin reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bunun yanında başvurucunun ihlal iddialarını temellendirmediği, yapılan aramanın mevzuata uygun bulunduğu, söz konusu tedbirin meşru amacının kamu düzeninin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi olduğu, müdahalenin orantılı olduğu vurgulanmıştır. Son olarak 1136 sayılı Kanun'un 58. maddesinin avukatların çantasını X-Ray cihazından geçirmesinin istenemeyeceği şeklinde geniş yorumlanamayacağı belirtilmiştir.

19. Başvurucu; cevap dilekçesinde, hâkim ve savcıların aranmamasına rağmen avukatların aranmasının kabul edilemeyeceğini, bu durumun yargıya olan güveni zedelediğini belirtmiştir. Ayrıca ceza miktarının az olduğu görüşüne katılmadığını, somut olayda avukatların küçük düşürülmesinin söz konusu olduğunu vurgulamıştır. Son olarak Başsavcılığın kararının hukuka aykırı emir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

20. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına …saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın … gizliliğine dokunulamaz.”

21. Başvurucunun iddialarının özü, avukat olmasına rağmen çantasını Adliye girişindeki X-Ray cihazından geçirmemesi nedeniyle idari para cezasıyla cezalandırılmasına yöneliktir. Eşyasını X-Ray cihazından geçirmediği için başvurucuya yaptırım uygulanması nedeniyle başvuru -idari para cezasının gerek kişilerin eşyalarının kontrol edilmesi sebebiyle uygulandığından başlı başına bu yönüyle gerekse de olayın koşullarında mesleki ve kişisel yaşamı ilgilendirdiği dikkate alındığında- Anayasa'nın 20. maddesi anlamında özel hayata saygı hakkı kapsamında kalmaktadır. Bu nedenle başvurucunun yukarıda değinilen iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkına ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

23. Başsavcılığın başvurucunun çantasını Adliye girişinde teknik cihazdan geçirmek suretiyle kontrole tabi tutulması şeklindeki emrine uymaması nedeniyle idari para cezası ile cezalandırılmasının özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 20. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvurulara uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Somut başvuruda öncelikle müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığı ele alınacaktır.

(1) Genel İlkeler

27. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

28. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında kanunilik ölçütü ilk olarak şeklî bir kanunun varlığını gerekli kılar (Tuğba Arslan, § 96). Bir yasama işlemi olarak kanun Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) iradesinin ürünüdür ve TBMM tarafından Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Bu anlayış temel hak ve özgürlükler alanında önemli bir güvence sağlar (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 54; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 36).

29. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar -Anayasa'nın konuya ilişkin kurallarına aykırı olmamak kaydıyla- ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri gözönüne alınarak saptanacak ceza politikasına göre belirlenir. Kanun koyucu cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç ya da kabahat sayılacağı, bunların hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımı ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edileceği konularında takdir yetkisine sahiptir (AYM, E.2014/124, K.2015/24, 5/3/2015; Cem Burak Karataş [GK], B. No: 2014/19152, 18/10/2017, § 92).

30. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi idari yaptırımlar açısından da hangi eylemlerin kabahat sayılacağı, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, yaptırımın ağırlaştırıcı ve hafifleştirici nedenlerinin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir. Bununla birlikte kanun koyucunun takdir hakkı kapsamında öngördüğü yaptırımın adil ve hakkaniyete uygun olması gerekmektedir (AYM, E.2017/103, K. 2017/108, 31/5/2017, § 10; Cem Burak Karataş, § 93).

31. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve önemde olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Cem Burak Karataş, § 95).

32. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı erklerinin bu ilkeye saygılı hareket etmeleri, suç ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmaksızın düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organın da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir (Karlis A.Ş., § 33; Cem Burak Karataş, § 96).

33. Anayasa Mahkemesi norm denetimi kapsamında verdiği kararında, kişilerin üstü ve eşyası üzerinde yapılacak genel güvenlik kontrolü faaliyetinin Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında özel güvenceye bağlanan klasik aramadan farklı olduğunu belirtmiştir. Kanun koyucunun güvenlik açısından önemli gördüğü kamu binaları veya tesislere giriş ve çıkışlarla ilgili birtakım tedbirler alması somut olayın koşullarına göre takdir yetkisi kapsamında değerlendirilmelidir. Bu tür binalarda X-Ray gibi teknik cihazlarla yapılacak kontroller, bu binalara giren kişilerle ilgili güvenlik amacına uygun, sınırlı bir kontrol faaliyeti icra edilmesine imkân tanımaktadır. Bunun yanında söz konusu uygulamada zorlama unsurunun olmadığı ve buna rıza gösterilmemesi hâlinde kişilerin bu binalara alınmaması şeklinde bir sonuç doğduğu da dikkate alınmalıdır (AYM, E. 2018/137, K. 2022/86, 30/6/2022 §§ 97-99). Ayrıca başvurucunun maruz kaldığını iddia ettiği uygulamanın genel güvenlik kontrolü kapsamında olmayıp Anayasa'nın 20. maddesinde belirtilen "arama" niteliği taşıdığına ilişkin somut verilere dayalı bir açıklamasının olmadığı vurgulanmalıdır. Son olarak başvurunun somut olayda icra edilen faaliyetin niteliği yönünden değil uygulanan yaptırım ile sınırlı olarak incelendiğine dikkati çekmek gerekir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

34. Somut olayda başvurucuya 5326 sayılı Kanun'un "Emre aykırı davranış" kenar başlıklı 32. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "Yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye ... idari para cezası verilir..." hükmü esas alınarak idari para cezası uygulanmıştır.

35. Uygulanan idari para cezasına dayanak olarak gösterilen 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine göre yetkili makamlar tarafından adli işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla hukuka uygun olarak verilen emre

aykırı hareket etmek kabahat sayılmıştır. Bu kabahatin karşılığında idari para cezası öngörülmektedir. Bu cezaya, emri veren makam tarafından karar verilir. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre kanunların bazı kabahatlerin kapsam ve şartlarını belirleyerek içeriğini idarenin genel ve düzenleyici işlemlerine bırakabilmesi mümkündür. Başka bir deyişle kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, miktarı zikredilen kuralda açıkça belirli olmakla birlikte hangi konularda ve hangi mercilerin emir yayımlayabilecekleri başka kanunlara bırakılmıştır (Türkan Albayrak, B. No: 2019/1628, 28/12/2021, § 40).

36. Öncelikle belirtmek gerekir ki 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinde yer alan emre itaatsizlik kabahatinin cezalandırılabilmesi için Kanun'da öngörülen kabahatin uygulanma koşullarının somut olayda bulunup bulunmadığı ve kabahatin unsurlarının neler olması gerektiği meselesi Anayasa Mahkemesinin ilgi alanının dışındadır (Türkan Albayrak, § 41). Buna karşılık yetkili mercinin verdiği emir ya da bu emre aykırı davranışın cezalandırılması anayasal bir hakka müdahale oluşturursa bu müdahale, Anayasa Mahkemesinin ilgi alanında olacaktır (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 87).

37. Somut olayda Başsavcılığın ülkedeki terör olayları nedeniyle, Şırnak Adliyesine giriş çıkışların kontrol altına alınabilmesi amacıyla Adliyeye giriş çıkış yapan avukat, adliye personeli ve tüm vatandaşın duyarlı kapıdan geçmek suretiyle, çanta ve eşyalarını ise X-Ray cihazından geçirerek içeriye alınması hususunda yazılı emrinin bulunduğu görülmüştür. Anayasa Mahkemesi kişilerin belirli alanlara veya binalara girişlerinde teknik cihazlarla güvenlik kontrolü yapılmasını klasik anlamda arama olarak nitelendirmemiştir (bkz. § 33). Bununla birlikte somut olayda başvurucunun çantasını X-Ray cihazından geçirmeden Adliye binasına giriş yaptığı ve bunun sonucunda idari para cezası ile cezalandırıldığı dikkate alındığında inceleme yapılacak husus, Başsavcılığın idari yaptırım kararı vermesinin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığıdır. Başvurucunun da Adliye girişinde çantasını X-Ray cihazından geçirdiğine veya bu şekilde bir zorlamaya maruz kaldığına yönelik şikâyeti söz konusu değildir.

38. Olayda Adliye binasına girişte başvurucunun teknik cihazlarla kontrol edilmesi şeklindeki uygulamaya aykırı davranışı sonucunda Başsavcılığın emre aykırı davranış kabahati nedeniyle idari yaptırım kararı vermeye yetkili olduğuna dair bir kanuni düzenleme tespit edilememiştir. Oysa 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi gereğince öncelikle idari yaptırım kararının kanunla açıkça yetkili kılınan idari birimler tarafından verilebileceği açıktır. Yine somut olayda Hâkimliğin başvurucunun çantasını X-Ray cihazından geçirmeden Adliyeye girmesini 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinde düzenlenen emre aykırılık kabahatinin oluşması için yeterli kabul ettiği görülmüştür. Hâkimlik söz konusu kararında 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi gereğince emre aykırı davranış kabahatinin oluşması için gereken unsurlardan olan kanunla düzenlenen, daha önceden ilan edilmiş bir emrin varlığı ve kişilerin bu emre aykırı davranışlarının tespiti hususlarında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

39. Sonuç olarak başvurucunun somut olayda emre aykırılık kabahatinin unsurları oluşmaksızın kamu makamlarınca yoruma dayalı olarak idari para cezası ile cezalandırılması nedeniyle müdahalenin kanunilik şartını karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

41. Başvurucu, Başsavcılığın emrinin 1136 sayılı Kanun'un 58. maddesine aykırı olduğundan kanunsuz emir niteliğinde olduğunu belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

42. Bakanlık görüşünde, yapılan aramanın mevzuata uygun bulunduğu belirtilmiştir.

43. Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurucu; hâkim ve savcıların aranmamasına rağmen avukatların aranmasının kabul edilemeyeceğini, bu durumun yargıya olan güveni zedelediğini, ceza miktarının az olduğu görüşüne de katılmadığını, somut olayda avukatların küçük düşürülmesinin söz konusu olduğunu, Başsavcılığın kararının hukuka aykırı emir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

44. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

45. Anayasa Mahkemesi Gülay Yurt ve Kadriye Çağlar Yılmaz başvurularında suç ve cezaların kanuniliği kapsamında genel ilkelere ayrıntılı bir biçimde değinmiştir. Buna göre Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "suçta ve cezada kanunilik" ilkesi uyarınca hangi eylemlerin yasaklandığının ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi ve kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Suçlar kadar katı değerlendirilmemekle birlikte bu ilke ana hatlarıyla kabahatler için de geçerli kabul edilmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri gerektiği düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı erklerinin bu ilkeye saygılı hareket etmeleri, suç ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmaksızın düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organının da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir (daha detaylı açıklamalar için bkz. Gülay Yurt, §§ 25-32; Kadriye Çağlar Yılmaz, §§ 25- 32).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Özel hayata saygı hakkı kapsamında Başsavcılığın idari yaptırım kararı verme yetkisine ilişkin kanuni bir düzenleme bulunmadığından ihlal sonucuna ulaşılmış olup 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesine ve anılan hüküm kapsamında yaptırım uygulanabilmesine yönelik tespitler, suçta ve cezada kanunilik ilkesi açısından da geçerlidir (bkz. §§ 34-39).Sonuç olarak somut olayda Adliye binasına girişte başvurucunun teknik cihazlarla kontrol edilmesi şeklindeki müdahaleye aykırı davranışı sonucunda Başsavcılığın emre aykırı davranış

kabahati nedeniyle idari yaptırım kararı vermeye yetkili olduğuna dair bir düzenleme tespit edilememiştir. Hâkimlik de idari para cezasına itiraz kararında 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi gereğince emre aykırı davranış kabahatinin oluşması için gereken unsurlar hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Dolayısıyla 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinde yer alan emre aykırı davranışa ilişkin hükmün unsurları oluşmaksızın uygulanmasının başvurucunun eylemi bakımından kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna varılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

48. Başvurucu ödemek zorunda kaldığı idari para cezasının faiziyle birlikte kendisine iadesini ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

49. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şırnak Sulh Ceza Hâkimliğine (2018/2074 D. İş sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNA AZİZ MANASTIRI VE BAŞPİSKOPOSLUĞU (TUR-U SİNA MANASTIRI)

B. No: 2018/26955 | Karar tarihi: 14.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/26955

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

SİNA AZİZ MANASTIRI VE BAŞPİSKOPOSLUĞU (TUR-U SİNA MANASTIRI) BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/26955)

Karar Tarihi: 14/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 5/5/2023-32181

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportörler : Eren Can BENAKAY

Heysem KOCAÇİNAR

Başvurucu : Sina Aziz Manastırı ve Başpiskoposluğu (Tur-u Sina Manastırı)

Vekili : Av. Hülya BENLİSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kilise binası ve arazisinden oluşan ve mazbut vakıf statüsüne alınan mal topluluğunun yabancılık unsuru taşıyan vakfa iade edilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargısal sürecin uzun sürmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/9/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

8. İkinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Uyuşmazlığın Arka Planı

1. Cemaat Vakıflarına İlişkin Tarihsel Süreç

10. Osmanlı Devleti 7 Sefer sayılı 1284 (1868) tarihli Kanun'la yabancı gerçek kişilere taşınmaz edinme hakkı tanımıştır. 16/2/1328 (1912) tarihli Eşhası Hükmiyenin Emvali Gayrimenkuleye Tasarruflarına Mahsus Kanun-u Muvakkat ile öncelikle belediyeler ve derneklere, aynı Kanun'un 3. maddesi ile Osmanlı cemaat ve hayır kurumlarına taşınmaz mal edinme hakkı tanınmıştır. Anılan Kanun'un geçici fıkrasında "Osmanlı Cemaati ve Müessesatı Hayriyesi tarafından şimdiye kadar nam-ı müstear ile ... tasarruf oluna gelen gayrimenkullerin bu kanunun neşir ve ilamından itibaren 6 ay zarfında müracaatları halinde müesseseler namına kaydının tashih olunacağı..." hükmü kabul edilmiştir.

11. Ancak cemaat vakıfları ya da azınlık vakıfları olarak adlandırılan vakıfların bu tarihten uzun yıllar önce fiilen taşınmaz edindiği tartışmasızdır. Bu dönem içinde cemaat vakıflarının sahip oldukları gayrimenkulleri güven duydukları gerçek kişiler (nam-ı müstear) ya da nam-ı mevhum olarak adlandırılan uzun yıllar önce ölmüş din büyükleri adına tescil ettirdikleri 1328 (1912) tarihli Kanun'un geçici fıkrasından açıkça anlaşılmaktadır.

12. Dinî yerlerin bu vakıflara tahsis edilmesi için padişahın bu hususu uygun görmesi ve ilgili taşınmazı bu vakfa tahsis etmesi gerekmektedir. Dolayısıyla cemaat vakıflarının kuruluşu ancak padişah fermanı ile mümkün olup bu durum bu tür vakıfların çoğunlukla alelade vakıflardan farklı olarak bir vakıf senedine sahip bulunmaması anlamına gelmektedir.

13. 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi ile aynı tarihte yürürlüğe giren 29/5/1926 tarihli ve 864 sayılı mülga Kanunu Medeninin Sureti Meriyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun ile 743 sayılı mülga Kanun'un yürürlük tarihinden önce mevcut vakıflar için ayrı bir düzenleme yapılacağı ve bu tarihten sonra vücuda getirilecek vakıfların 743 sayılı mülga Kanun'a uygun olması gerektiği hususları düzenlenmiştir.

14. Nitekim 5/6/1935 tarihli ve 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu 13/6/1935 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2672 sayılı mülga Kanun'da vakıflar iki başlık altında kategorize edilmiştir. Buna göre vakfedenin soyundan gelen özel bir yöneticisi olmayan ve Evkaf Nezareti tarafından yönetilen vakıflar mazbut vakıflar olarak adlandırılırken vakfiyesine göre mütevellisi (yöneticisi) belirlenebilen vakıflar da mülhak vakıflar olarak adlandırılmıştır. Öte yandan 2762 sayılı mülga Kanun'da cemaat vakıflarının tamamı mülhak vakıflar statüsünde kabul edilmiştir.

2. 1936 Beyannamesi

15. 2762 sayılı mülga Kanun'un 44. maddesinde vakıfların tasarruflarında bulunan taşınmazların vakıf kütüğüne ve tapu siciline tescil edilmesi öngörülmüştür. Ayrıca aynı Kanun'un geçici 1. maddesinde de gayrimüslim cemaat vakıflarını idare eden kişilerce bu vakıflara ait bütün malların, gelirlerin ve bunları sarf ettikleri yerlerin birer beyanname ile vakıflar idaresine bildirilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Uygulamada 1936 Beyannamesi olarak adlandırılan bu bildirimler vakfın amacını, sahip olduğu taşınmazları, gelirlerini ve vakfı idare edenlerin kimlik bilgilerini içermektedir.

16. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 8/5/1974 tarihli ve E.1971/2-820, K.1974/505 sayılı kararıyla cemaat vakıflarının 1936 yılında verdiği beyannamelerin vakıf senedi bulunmayan vakıflar yönünden vakıf senedi olarak kabulü gerektiğini kabul etmiş ve vakıfnamelerinde mal ya da bağış kabul edebilecekleri yönünde açıklık bulunmayan vakıfların gerek doğrudan gerekse vasiyet yoluyla taşınmaz mal iktisap edemeyecekleri sonucuna varmıştır. Benzer bir yaklaşım, Danıştay tarafından da benimsenmiştir (Danıştay Onuncu Dairesinin 26/5/1982 tarihli ve E.1982/3285, K.1982/1413 sayılı; 26/3/1992 tarihli ve E.1991/1596, K.1992/1144 sayılı kararları).

3. Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmesi Önündeki Engellerin Kaldırılması ve Mallarının İadesi Süreci

17. 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 2762 sayılı mülga Kanun'un 1. maddesine eklenen fıkralarla yapılan değişiklikle vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın cemaat vakıflarının Bakanlar Kurulunun izniyle dinî, hayri, sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilmelerine ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilmelerine imkân sağlanmıştır. Bu kanun değişikliğinin iptali için Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru da Anayasa Mahkemesinin 27/12/2002 tarihli ve E.2002/146, K.2002/201 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Anılan karardan sonra da 2/1/2003 tarihli ve 4778 sayılı Kanun'la yapılan düzenleme ile Bakanlar Kurulu yerine Vakıflar Genel Müdürlüğünün izninin yeterli olacağı hükmü getirilmiştir.

18. 27/2/2008 tarihinde yürürlüğe giren 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 80. maddesi ile 2762 sayılı mülga Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. 5737 sayılı Kanun'un 3. maddesinde cemaat vakıfları vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı mülga Kanun gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan, Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıflar olarak tanımlanmıştır. Bu

Kanun'un 12. maddesiyle de önceki yasal düzenlemelerden farklı olarak cemaat vakıflarına herhangi bir makamdan izin almaksızın ve vakıf amacıyla öngörülen hizmetleri gerçekleştirme koşulu aranmaksızın mal edinebilme olanağı tanınmıştır. Anılan maddenin iptali için yapılan başvuru ise Anayasa Mahkemesinin 17/6/2010 tarihli ve E.2008/22, K.2010/82 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

19. Bunun yanı sıra 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi ile 1936 beyannamelerinde kayıtlı olup hâlen bu vakıfların tasarruflarında bulunan, nam-ı müstear veya nam-ı mevhumlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar ile 1936 Beyannamesi'nden sonra cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği ya da bağışlandığı hâlde mal edinememe gerekçesiyle hazine, Vakıflar Genel Müdürlüğü, vasiyet edenler veya bağışlayanlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazların tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on sekiz ay içinde müracaat edilmesi hâlinde Vakıflar Meclisinin olumlu kararından sonra ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescil edilmeleri hükme bağlanmıştır.

20. 5737 sayılı Kanun'a 22/8/2011 tarihli ve 651 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 17. maddesiyle eklenen geçici 11. maddesinin birinci fıkrası ile cemaat vakıflarının 1936 Beyannamesi'nde kayıtlı olup malik hanesi açık olan taşınmazları, 1936 Beyannamesi'nde kayıtlı olup kamulaştırma, satış ve trampa dışındaki nedenlerle Hazine, Vakıflar Genel Müdürlüğü, belediye ve il özel idaresi adına kayıtlı taşınmazları ve 1936 Beyannamesi'nde kayıtlı olup kamu kurumları adına tescilli olan mezarlıkları ve çeşmeleri tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on iki ay içinde müracaat edilmesi hâlinde Vakıflar Meclisinin olumlu kararından sonra ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescil edilmesine imkân tanınmıştır. Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında da cemaat vakıfları tarafından satın alınmış, cemaat vakıflarına vasiyet edildiği veya bağışlandığı hâlde mal edinememe gerekçesiyle hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tapuda kaydedilen taşınmazlardan üçüncü şahıslar adına kayıtlı olanların Maliye Bakanlığınca tespit edilen rayiç değerinin Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ödeneceği düzenlenmiştir.

B. Başvurucunun 24 Temmuz 1924 Tarihli Lozan Barış Antlaşması'ndaki Yeri

21. Lozan Barış Antlaşması'nın 17. maddesi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti, Mısır ve Sudan üzerindeki tüm hukuk ve senetlerinden 5/10/1914 tarihinden itibaren vazgeçmiştir.

22. 30/1/1923 tarihinde mübadele sözleşmesi uyarınca oluşturulan Türk ve Yunan Ehalisi Muhtelit Mübadele Komisyonunun tarafsız üyeleri tarafından 6 Teşrinievvel 1934 tarihli karma komisyon kararında başvurucunun hukuki durumu ele alınmıştır. Söz konusu kararda başvurucunun Muhtelit Mübadele Komisyonunun (Mübadele Komisyonu) 27/12/1927 tarihli kararında belirtildiği üzere Lozan Barış Antlaşması'nın mübadele hükümlerine tabi olmadığı tespiti yapılmıştır. Bunagöre başvurucu, Mısır tabiiyetini kazandığından Türkiye ile Yunanistan arasındaki mübadeleye ilişkin hükümlerden başvurucunun etkilenmesi söz konusu değildir.

C. Başvuruya Konu İdari ve Yargısal Süreç

23. Tur-u Sina Manastırı vekili tarafından 11/3/1936 tarihinde idareye 1936 Beyannamesi verilmiştir. Söz konusu beyannamede vakfın adı Tur-u Sina Büyük Manastırına Tabi Aya Yani Kilisesi ve Manastırı olarak yer almıştır.

24. Vakıflar Genel Müdürlüğü İdare Meclisi (Vakıflar İdaresi) 6/6/1977 tarihinde Aya Yani

Kilisesi ve Manastırı Vakfının mazbut vakıflar arasına alınmasına karar vermiştir. Anılan karar; Tur-u Sina Manastırına bağlı İstanbul Balat'ta kâin Aya Yani Kilisesi ve Manastırının teftişi sonucunda 1936 Beyannamesi'nde yer alan Vakfa ait kilise dışındaki taşınmazların hazine adına tescil edildiği, manastırın çevresinde Mısır soylu Ortodoks vatandaşlarımızın bulunmadığı, kilisedeki tek faaliyetin yetkisi olmadığı hâlde Fener Rum Patrikhanesi tarafından görevlendirilen bir din adamının yılda bir kez yaptığı ayinden ibaret olduğu ve kilisenin bakımsız harap vaziyette bulunduğu saptamasını içermektedir. Vakıflar İdaresi, teftiş sonucu düzenlenen bu raporu esas alarak Vakfı mazbut vakıflar arasına almıştır.

25. Başvurucu 21/3/2012 tarihinde idareye yapılan başvuru ile anılan Vakfın mazbut hâlinin sona erdirilerek yönetiminin tekrar cemaatlerine bırakılmasını talep etmiştir. Başvurucu ayrıca 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi uyarınca bu Vakfa ait olduğunu belirttiği taşınmazın cemaatten oluşturulacak Vakıf yönetimine iade edilmesi talebini iletmiştir.

26. İdare yapılan başvuruya cevap vermemek suretiyle başvuruyu zımnen reddetmiştir.

27. Başvurucu, bu işleme karşı 22/6/2012 tarihinde İstanbul 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır.

28. Mahkeme 11/12/2013 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda Aya Yani Kilisesinin1936 Beyannamesi ile tüzel kişilik kazandığı ve 1977 yılında da mazbut vakıflar arasına alındığı tespitine yer verilmiştir. Mahkeme, Tur-u Sina Manastırı vekili tarafından sunulan beyannamenin geçerliliği yönünden beyannameyi sunan vekilin bu hususta yetkili olup olmadığının idare tarafından değil bu kişinin yetkisi bulunmadığını ileri süren başvurucu tarafından ispat edilmesi gerektiğine, başvurucunun kendisine verilen süreye rağmen bu hususta herhangi bir belge ve bilgi sunmadığına işaret etmiştir. Mahkemeye göre bu husus başvurucu tarafından ispat edilmediğinden 1936 Beyannamesi'yle Vakıf, tüzel kişilik kazanmış olup sonrasında Vakfa on yıl süre ile yönetici atanmadığından mazbut vakıflar arasına alınması işleminde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

29. Başvurucu 14/2/2014 tarihinde kararı temyiz etmiştir.

30. Danıştay Onuncu Dairesi 6/5/2019 tarihinde temyiz talebini reddederek mahkeme kararını onamıştır.

31. Başvurucu 6/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

32. 743 sayılı mülga Kanun'un ilgili beyannamenin idareye verildiği tarihte yürürlükte bulunan Vakfın kuruluşuna ilişkin 74. maddesi şöyledir:

"Tesis, resmi bir senetle yahut vasiyet tarikı ile vücut bulur. Tesisin mahkeme siciline kaydı, tesis senedi müeddasına ve tesisi teftiş kendisine ait olan makamın talimatına göre icra olunur. Bu kayıt tesisi idare edeceklerin isimlerini gösterir.''

33. 864 sayılı mülga Kanun’un 8. maddesi şöyledir:

"Kanunu Medeninin meriyete vaz`ından mukaddem vücude getirilen evkaf hakkında ayrıca bir tatbikat kanunu neşrolunur.

Kanunu Medeninin meriyete vaz`ından sonra vücude getirilecek tesisler, Kanunu Medeni

ahkamına tabidir."

34. 2762 sayılı mülga Kanun'un 1. maddesinin ilgili kısmı, kabul edildiği şekliyle şöyledir:

"4 birinci teşrin 1926 tarihinden önce vücud bulmuş vakıflardan

A - Bu kanundan önce zaptedilmiş bulunan vakıflar,

B - Bu kanundan önce idaresi zaptedilmiş olan vakıflar,

C - Mütevelliliği bir makama şartedilmiş olan vakıflar,

Ç - Kanunen veya filen hayrî bir hizmeti kalmamış olan vakıflar,

D - Mütevelliliği vakfedenlerin ferilerinden başkalarına şartedilmiş vakıflar,

Vakıflar umum müdürlüğünce idare olunur. Bunların hepsine birden (Mazbut vakıflar) denir.

..."

35. 2762 sayılı mülga Kanun'un 4778 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile değiştirilen 1. maddesinin altıncı fıkrası şöyledir:

"Cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın, Vakıflar Genel Müdürlüğünün izniyle dinî, hayrî, sosyal, eğitsel, sıhhî ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilirler ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilirler."

36. 2762 sayılı mülga Kanun'un 36. maddesi şöyledir:

" Müddeti içinde kısmen veya tamamen kütüğe kaydettirilmeyen vakıflar mazbut vakıflar arasına alınır.

37. 2762 sayılı mülga Kanun'un 44. maddesi şöyledir:

"Bu kanunun neşri tarihinden en az on beş yıl evvelinden beri vakıf olarak tasarruf edildikleri vergi kayıtları icar kontratları ve eşhası hükmiyenin gayri menkule tasarruflarına dair olan 16 Şubat 1328 tarihli kanunun neşrinden sonra tapuya verilmiş defterler ve müesseselerin hesap defterleri ve buna benzer vesikalarla anlaşılacak olan yerler o suretle vakıf kütüğüne kaydolunurlar. Bu kayıt vakıflar idaresinin istemesi üzerine tapuca o gayri menkullerin kayıtlarına işaret ve keyfiyet münasip vasıtalarla ilan olunur. İlan tarihinden itibaren iki yıl içinde dava yolu ile bir güna itiraz olunmadığı takdirde o malların vakıf olarak kati tescilleri yapılır,ve tapuları verilir. Tapu kayıtlarına işaret edilecek gayri menkullere ait davalarda vakıflar idaresi ve varsa mütevelli de birlikte hasım olur.

Bundan başka, vakıflar idaresinin 1515 sayılı kanun hükümlerinden istifade hakkı mahfuzdur."

38. 2762 sayılı mülga Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"A - Şimdiye kadar vakıflar idaresine hesap vermemiş olan bütün mütevelliler veya mütevelli heyetleri bu kanunun hükümleri yürümeğe başladığı günden itibaren üç ay içinde idare ettikleri vakıfların mahiyetlerini, varidat membalarını ve bunların sarf ve tahsis mahallerini, geçmiş son senenin varidat ve masraflarının miktar ve nevilerinin ve mütevelliliği hangi selahiyetli merciin intihap veya kararına müsteniden ve hangi tarihten beri yaptıklarını gösterir bir beyanname tanzimine ve mensup oldukları vakıflar dairesine vermeğe mecburdurlar.

B - Yukarki fıkra mucibince beyanname vermiş olan mütevellilere bir makbuz ilmühaberi

verilir. Bu ilmühaberi hamil olan kimseler bu kanun dairesinde vakıflarının idaresine devam ederler.

C - Birinci fıkrada yazılı müddet içinde beyanname vermemiş olanlar vakıflarında tasarruf edemezler. Gecikme haklı bir sebebe müstenit değilse veya verdikleri beyanname hakikate uygun bulunmazsa mütevellilikten derhal azlolunurlar.

Ç - Vakıflar idaresine verilecek beyannamelerin verildikleri tarihten itibaren, altı ay içinde tetkik ve tasdiki mecburidir. Bu müddet içinde tasdik edilmediği takdirde yalnız mukannen masraflar tasdik edilmiş sayılır.

D - Beyannameler muhteviyatının vesika ve teamüllere müstenit olması ve bu vesika veya teamüllerin bu kanunun neşrinden evvel mevcut ve merî`i bulunması şarttır.

E - Bu kanun hükümleri yürümeğe başladığı zaman mevcut olan ferilerden gayri mütevellilerle Vakıflar Umum Müdürlüğünce mütevellisi olmadığından veya mütevellisi mevcut olduğu halde vakfı bizzat idare edemediklerinden dolayı idare kendilerine tevdi edilmiş olan kaymakamlar şimdiye kadar olduğu gibi vakıfları idareye devam ederler. Azil veya her hangi bir suretle inhilal vukuunda bu kanun hükümleri tatbik olunur."

39. 2762 sayılı mülga Kanun'a 19/7/2003 tarihli ve 4928 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile eklenen geçici 2. madde şöyledir:

"Cemaat vakıfları, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onsekiz ay içinde 1 inci maddenin yedinci fıkrası uyarınca tescil başvurusunda bulunabilirler."

40. Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Bunlar Üzerinde Tasarrufta Bulunmaları Hakkında Yönetmelik 4/10/2002 tarihli ve 24896 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik doğrultusunda Genel Müdürlük tarafından kabul edilen 11/10/2002 tarihli ve 2002/3 sayılı Genelge'nin ekinde gayrimüslim cemaatlere ait yüz altmış vakıflık bir liste bulunmaktadır. Başvuruya konu Vakıf ise bu listede yer almamaktadır. Bu vakıflar, Genelge'nin 2. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır:

''... vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfların...''

41. 5737 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında;

...

1936 Beyannamesi: Cemaat vakıflarının 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince verdikleri beyannameyi,

Mazbut vakıf: Bu Kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıfları,

...

Cemaat vakfı: Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları,

...

ifade eder."

42. 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi şöyledir:

"Cemaat vakıflarının;

a) 1936 Beyannamelerinde kayıtlı olup, halen tasarruflarında bulunan nam-ı müstear veya nam-ı mevhumlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar,

b) 1936 Beyannamesinden sonra cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği veya bağışlandığı halde, mal edinememe gerekçesiyle halen; Hazine veya Genel Müdürlük ya da vasiyet edenler veya bağışlayanlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar,

tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onsekiz ay içinde müracaat edilmesi halinde, Meclisin olumlu kararından sonra, ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescilleri yapılır."

43. 5737 sayılı Kanun'a 22/8/2011 tarihli ve 651 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 17. maddesi ile eklenen geçici 11. madde şöyledir:

"Cemaat vakıflarının;

a) 1936 Beyannamesinde kayıtlı olup malik hanesi açık olan taşınmazları,

b) 1936 Beyannamesinde kayıtlı olup kamulaştırma, satış ve trampa dışındaki nedenlerle Hazine, Vakıflar Genel Müdürlüğü, belediye ve il özel idaresi adına kayıtlı taşınmazları,

c) 1936 Beyannamesinde kayıtlı olup kamu kurumları adına tescilli olan mezarlıkları ve çeşmeleri,

tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren oniki ay içinde müracaat edilmesi halinde, Meclisin olumlu kararından sonra, ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescil edilir.

Cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği veya bağışlandığı halde, mal edinememe gerekçesiyle Hazine veya Genel Müdürlük adına tapuda kayıt edilen taşınmazlardan üçüncü şahıslar adına kayıtlı olanların Maliye Bakanlığınca tespit edilen rayiç değeri Hazine veya Genel Müdürlük tarafından ödenir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

2. Yargıtay Kararı

44. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 8/5/1974 tarihli ve E.1971/2-820, K.1974/505 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"16 Şubat 1328(1912) tarihli 'Eşhası Hükmiyenin Emvali Gayri Menkuleye Tasarrufu' hakkındaki kanuna göre, önce Hükümet ve Belediye daireleri, sonra özel kanunları gereğince dernekler ve daha sonra Hükümetçe sözleşme ve şartname ya da tüzükleri uyarınca Türk Ticaret ve Sanat ve İnşaat şirketleri taşınmaz mal edinebilirler. Aynı Kanununun geçici fıkrasında ise; Türk hayır kurumları tarafından şimdiye kadar 'nam-ı müstear' ile köy ve ilçelerde tasarruf oluna gelen taşınmazların bu kanunun yayımından başlayarak 6 ay içinde başvurmaları halinde, kurumları adına kaydın düzeltileceği, böylece tapuya başvurmayan veya davayı gerektiren bir hal almasına rağmen davaya konu yapılmayan yerlerin bundan sonra kurumlara ait olduğu yolundaki iddiaların

dinlenmeyeceği öngörülmüştür.

Görülüyor ki, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişilerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır. Çünkü; tüzel kişiler gerçek kişilere oranla daha güçlü oldukları için, bunların taşınmaz mal edinmelerinin kısıtlanmamış olması halinde, devletin çeşitli tehlikelere karşılaşacağı ve türlü sakıncalar doğabileceği açıktır. İşte bu görüşten hareket edilerek 2644 sayılı Tapu Kanununun 35. maddesi ile kanuni hükümler yerinde kalmak ve karşılıklı olmak şartıyla yabancı gerçek kişilerin Türkiye'de satın alma veya miras yolu ile taşınmaz edinmeleri mümkün kılınmış olduğu halde, tüzel kişiler bundan yoksun bırakılmışlardır. Esasen Osmanlı İmparatorluğu devrinde de 7 sefer 1284 tarihli kanunla yabancı gerçek kişilere Türkiye'de taşınmaz mal edinme hakkı verilmişken, 1328 tarihli Kanunla yabancı tüzel kişiler bundan ayrık tutulmuşlardır.

Lozan Antlaşmasına bağlı 'ikamet ve selâhiyeti adliyeye' sözleşmesinin birinci maddesiyle Türkiye'deki yabancı tüzel kişilere tam bir muameleyi mütekabile uygulanması şartı öngörülmüş ve bu sebeple de 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 5. maddesiyle 'mevcudiyetleri Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince tanınmış olan yabancılara ait dini, ilmi ve hayri müesseselerin fermanlara ve Hükümet kararlarına müsteniden sahiplendikleri gayrimenkullerin bu belgelerin dışına çıkmamak ve hükümetin izni alınmak şartıyla müesseselerin hükmi şahısları namına tescil olunacağı' hükmü konulmak suretiyle kazanılmış haklar korunmuştur.

5404 sayılı Kanunla değiştirilen Vakıflar Kanununun 1. maddesinin son fıkrasında, cemaatlerin ve esnafa ait vakıfların kendileri tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetileceği öngörülmüş, böylece bunlar, tüzel kişiliklerine dokunulmamak üzere statüye bağlanmıştır. Vakıflar Kanununun 44. maddesinde, '6 Şubat 1328 tarihli Kanunun yayınlanmasından sonra tapuya verilmiş defterleri ve buna benzer belgelerle anlaşılacak olan yerlerin o yolda vakıflar kütüğüne geçeceği' hükmü yer almıştır. Bu suretle, vakıf niteliği kazanan cemaatlere ait hayri, ilmi, bedii amaçlar güden kuruluşların düzenlenmiş vakıfnameleri bulunmadığı için az önce belirtilen 44. madde gereğince bunların süresinde verdikleri beyannamelerinin (vakıfname) olarak kabulü zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Nasıl ki, vakıfnamede mal edinme için açıklık olmayan hallerde vakıf tüzel kişiliği mal edinemez ise, beyannamelerinde bağış kabul edebilecekleri yolunda açıklık olamayan hayır kurumları da gerek doğrudan doğruya, gerekse vasiyet yolu ile taşınmaz iktisap edemezler. Çünkü, vasiyeti kabul, yararına vasiyet yapılana bir haktır. Vakıf (vakfeden) vakıfnamesindeki izin vermedikçe onun iradesi dışına çıkılıp mal kabul olunamaz...''

B. Uluslararası Hukuk

45. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

46. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre mülkiyet hakkını güvence altına alan

Sözleşme'nin anılan maddesinin ilk ve en önemli koşulu, kamu makamları tarafından mülkiyet hakkına yapılan herhangi bir müdahalenin hukuka dayalı olması gerekliliğidir (Iatridis/Yunanistan [BD], B. No: 31107/96, 25/3/1999, § 58). Bu maddenin birinci paragrafının ikinci cümlesi, devletlere yalnızca hukukun öngördüğü koşullar dâhilinde mülkiyetten yoksun bırakma yetkisi vermiş; ikinci paragrafı ise devletlere ancak hukuk kuralları uygulanarak mülkiyeti kamu yararına kontrol etme yetkisi tanımıştır. AİHM, hukuka dayalı olma ilkesini yalnızca bu maddede yer alan hükümlerden çıkarmamaktadır. Kararlarda sıklıkla demokratik bir toplumun temel ilkelerinden biri olan hukukun üstünlüğü ilkesinin Sözleşme'nin bütün maddeleri için geçerli olduğu ifade edilmektedir (Iatridis/Yunanistan, § 58).

47. AİHM'e göre hukukilik ilkesi, müdahalenin ilk olarak iç hukukta bir temelinin olması gerektiği anlamına gelmektedir (Shchokin/Ukrayna, B. No: 23759/03, 37943/06, 14/10/2010, § 51). AİHM, Sözleşme'de geçen hukuk ya da hukuka aykırı terimlerine sadece iç hukuka atıfta bulunmakla kalmayıp aynı zamanda bu terimlerin hukukun üstünlüğü ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Buna göre uygulanan iç hukuktaki düzenlemelerin hukukun üstünlüğü ilkesiyle de uyumlu olması gerektiği ifade edilmektedir (James ve diğerleri/Birleşik Krallık [GK], B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 67). Hukuka dayalı olma ilkesi ayrıca iç hukukta uygulanan kanun hükümlerinin yeterli derecede erişilebilir, belirli ve öngörülebilir olmasını da içermektedir (Beyeler/İtalya [BD], B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 109; Hentrich/Fransa, B. No: 13616/88, 22/9/1994, § 42; Spaček, s.r.o./Çek Cumhuriyeti, B. No: 26449/95, 9/11/1999, §§ 56-61).

48. Lozan Barış Antlaşması'nın 17. maddesi şöyledir:

"Türkiyenin Mısır ve Sudan üzerindeki bütün hukuk ve müstenidatnıdan feragatinin hükmü 5 teşrinisani 1914 tarihinden muteberdir.''

49. Lozan Barış Antlaşması'nın 19. maddesi şöyledir:

"Mısır Devletinin tanınmasından mütevellit mesail, alâkadar Devletler arasında tayin edilecek şerait dairesinde muahharen takarrür edecek ahkâm ile helledilecek ve Türkiyeden ayırılan araziye müteallik olan Muahedename ahkâmı Mısır Devletine tatbik edilmeyecektir.''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

50. Anayasa Mahkemesinin 14/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

51. Başvurucu, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmamasından yakınmaktadır.

52. Makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenen, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

53. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri bağlamında medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıkların makul sürede karara bağlanması gerektiğine dair temel ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce incelenmiş ve bu konuda karar verilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No.: 2012/1198, 7/11/2013). Başvuru konusu olayda bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

54. Somut olayda 21/3/2012 tarihinde idareye yapılan başvuru ile başlayan yargılama sürecinin Danıştay tarafından hükmün temyiz isteminin reddedildiği 6/5/2019 tarihinde sona erdiği anlaşılmıştır. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 7 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

55. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

56. Başvurucu Vakıf, Osmanlı Dönemin'nde imparatorluk sınırları içinde faaliyette bulunan bir vakıf iken Mısır'ın imparatorluktan ayrılması ile Mısır'ın egemenliğindeki bir vakfa dönüştüğünü ve bireysel başvuruya konu Aya Yani Kilisesi ve Manastırının ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmayıp kendisinin Fener Rum Patrikhanesi nezdindeki temsilcisi olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucuya göre Lozan Barış Antlaşması'nda özel bir rejime tabi olduğu kabul edildiğinden kilise binası ve arazisinden oluşan mal varlığı da kendisine aittir. Başvurucu, kendisine ait bir mal varlığı olup ayrı bir tüzel kişiliği bulunmadığından vakıf statüsünde olduğu kabul edilemeyecek kilise ve manastırın mazbut vakıflar arasına alınmasının mümkün olmadığı görüşündedir. Başvurucu, iade isteğinin Vakıflar İdaresince reddedilip bu işleme yönelik iptal davasının aleyhe sonuçlandığından kilise ve arazisinden oluşan mal varlığından mahrum kaldığını belirterek mülkiyet hakkının ve bu taşınmazların niteliği dikkate alındığında inanç özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

57. Bakanlık görüşünde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden şu hususlara yer verilmiştir:

i. Şikâyet edilen süreç Aya Yani Kilisesi ve Manastırı Vakfının 1977 yılında mazbut vakıflar arasına alınmasıyla sona ermiş olup şikâyet Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi içinde değildir.

ii. Başvurucunun anılan taşınmazların tapusunun iptali ve tescili talebiyle açtığı bir dava bulunmadığından başvuru yolları tüketilmemiştir.

iii. Başvurucu temsilcisi tarafından başvuruya konu kilise ve arazisine ilişkin sunulan beyanname uyarınca Vakıf ayrı bir tüzel kişilik kazanmış olup başvurucunun maliki olmadığı bir taşınmaz nedeniyle herhangi bir mağduriyeti oluşmayacağından kişi yönünden kabul edilemezlik kararı verilmesi gerekmektedir.

iv. Başvurucunun maliki olmadığı bir taşınmaza ilişkin olarak mülk ya da mülke ulaşma yönünde meşru bir beklentisi söz konusu değildir.

58. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanında kendisine bağlı olan bir mal varlığının vakıf statüsüne alınmasının yok hükmünde olduğunu, ihlalin devam ediyor olması nedeniyle zaman bakımından yetkisizliğin söz konusu olmadığını ve mazbut vakıflar arasına alınması sonucu kilise yönetiminin idareye geçmesi nedeniyle de mağdur sıfatının bulunduğunu savunmuştur.

2. Değerlendirme

59. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde esas alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı

35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

60. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013 § 16). Başvurucu, mazbut vakıflar altına alınması nedeniyle üzerinde tasarruf hakkından mahrum kaldığı taşınmaz üzerindeki yapının niteliği nedeniyle din hürriyetini ihlal ettiğini iddia etmişse de başvurucunun bu yöndeki şikâyetinin özü dinî inanca veya dinin gereklerine yönelik bir engellemeye veya başkaca bir müdahaleye ilişkin olmadığından başvurunun bir bütün olarak mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Kişi Bakımından Yetki

61. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesi şöyledir:

"(1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

(2) ... Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilir."

62. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvurucunun temsili" kenar başlıklı 61. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireyselbaşvuru,bizzatbaşvurucu,kanunitemsilcisiyadaavukatıtarafından yapılabilir. Avukat veya kanuni temsilci aracılığıyla yapılan başvurularda temsile dair yetki belgesinin sunulması zorunludur."

63. 6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.

64. Buna göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bunlar, başvuruya konu edilen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden başvurucunun güncel bir hakkı nedeniyle kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesidir. Bu çerçevede ortaya çıkan sonuç nedeniyle başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

65. Kural olarak yabancılık unsuru taşıyan gerçek veya tüzel kişiler de bu iddiaları bakımından bireysel başvuru anlamında kişi bakımından yetki kapsamında görülmektedir. Öte yandan başka bir ülkede kurulu olduğu ve ülke sınırları içinde herhangi bir şubesinin de bulunmadığını ileri süren başvurucu yönünden mal varlığının devrine de yol açacak şekilde 1936 Beyannamesi'ne dayalı olarak kurulduğu kabul edilen cemaat vakfının mazbut vakıflar arasına alınmasının kişisel, güncel ve doğrudan bir etkiye yol açtığı kabul edilmelidir.

ii. Zaman Bakımından Yetki

66. Başvurunun niteliği dikkate alındığında zaman bakımından yetki meselesinin de tartışılması gerekmektedir.

67. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında herkesin Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın geçici 18. maddesinde uygulama kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bireysel başvuruların kabul edileceği, 6216 sayılı Kanun'un 76. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise Kanun'un 45. ila 51. maddelerinin 23/9/2012 tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

68. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini doğru olarak belirleyebilmek için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia olunan müdahalenin zamanını da doğru tespit etmek gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia olunan hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

69. Somut olayda mazbut vakıflar arasına alma işlemi 6/6/1977 tarihinde gerçekleşmiş ise de anılan işlem sonucunda vakıf olarak kabul edilen topluluğun yalnızca yönetiminin idareye geçtiği dikkate alınmalıdır. Öte yandan mazbut vakıflar arasına alma işleminin niteliği ve mülkiyeti doğrudan sona erdirici bir etkisinin bulunmaması nedeniyle mal varlığı üzerindeki yönetim hakkını sınırlayan ve etkisi devam edegelen bu işlemin kanuni bir dayanağının bulunup bulunmadığı da önem arz etmektedir. Şöyle ki mazbut vakıflar arasına alma işlemi idari bir işlem olup idari işlemlerin kanuni bir dayanağının varlığı esastır. Bu itibarla idari işlemin kanuni dayanağından söz edilemeyeceği hâllerde bu işleme bağlanan sonuçlar idare hukuku anlamında iptal edilene kadar varlığını şeklen sürdürecek ise de kanunun vermediği bir yetki ile ihdas edilen yeni durumun Anayasa tarafından korunması Anayasa'da güvence altına alınmış bütün hak ve ilkelerde mündemiç olan hukuk devleti ilkesine aykırı düşecektir. Nitekim başvurucunun 22/6/2012 tarihinde açmış olduğu davada Mahkeme davayı süreden reddetmemiş ancak mazbut vakıflar arasına alınma şartlarının gerçekleştiği gerekçesiyle esasa ilişkin bir ret kararı vermiştir. Dolayısıyla mevcut başvuru Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin kapsamında kalmaktadır.

iii. Olağan Başvuru Yollarının Tüketilmesi

70. Bakanlık, başvurucunun anılan taşınmazların tapusunun iptali ve tescili talebiyle açtığı bir dava bulunmadığından başvuru yollarını tüketmediğini ileri sürmüştür.

71. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

72. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuk yolunun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuk yolunun iddia edilen

ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir bir niteliği sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliği olmalıdır. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte norm düzeyinde makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36).

73. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28) ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33). Öte yandan başvuru yollarının tüketilmesi, çok katı olarak uygulanması gereken mutlak bir kural değildir. Teorik düzeyde var olan bir başvuru yolunun tüketilmesinin somut olayın koşullarında başvurucuya aşırı külfet yüklemesi hâlinde bu yolun tüketilmesinin gerekli olmadığına karar verilebilir (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 38).

74. Somut olayda başvurucu, Vakıflar İdaresinin 6/6/1977 tarihli mazbut vakıflar arasına alma kararının iptalini idari yargıda talep etmiş olup anılan işlem iptal edilmeden bireysel başvuruya konu mal varlığının başvurucu adına tapuya tescili mümkün değildir. Öte yandan Bakanlığın tüketilmesi gereken bir yol olduğunu ileri sürdüğü tapu iptali ve tescili davasında mal varlığının mazbut vakıflar arasında bulunması nedeniyle davalı tarafta yine Vakıflar Genel Müdürlüğü yer alacak olup aynı idarenin mevcut davaya taraf olduğu, savunmalarında da davanın reddi gerektiğini ileri sürdüğü gözden uzak tutulmamalıdır. Başvurucunun ayrı bir tapu iptali ve tescil davasında Vakıflar Genel Müdürlüğünün mevcut davadaki savunmalarından farklı bir sonuca ulaşacağını düşünmek için elde bir veri bulunmamaktadır.

75. Bu itibarla başvurucunun talebinin esasının karara bağlandığı da gözetildiğinde başvuru yollarının tüketildiğinin kabulü gerekir.

76. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün varlığı

77. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

78. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM,

E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ile fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

79. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

80. Somut olayda Osmanlı Dönemi'nde devletin sınırları içinde bulunan Mısır'da faaliyet gösteren, başvurucuya bağlı bir kilise ve arazisinden ibaret olduğu ileri sürülen Aya Yani Kilisesi ve Manastırını oluşturan taşınmazın Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk teşkil ettiği tartışmasızdır. Mülkün varlığı ile ilgili diğer meselelerin ise başvurunun esası ile birlikte değerlendirilmesi gerekir.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

81. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı, kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, onun üzerinde tasarruf etme ve ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

82. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

83. Somut olayda Tur-u Sina Manastırına bağlı İstanbul Balat'ta kâin Aya Yani Kilisesi ve Manastırı, Vakıflar İdaresinin 6/6/1977 tarihli kararı ile mazbut vakıflar arasına alınmıştır. Mazbut vakıflar, Vakıflar İdaresi tarafından yönetilen ve temsil edilen vakıflardır. Bu vakıfların 2762 sayılı mülga Kanun'un 6. ve 5737 sayılı Kanun'un 5. maddeleri uyarınca ayrı bir tüzel kişiliği olup vakıf malları da özel hukuka tabidir. Bu itibarla başvurucunun mazbut vakıflar arasına alınması nedeniyle kilise ve manastırdan ibaret taşınmaz üzerindeki tasarrufu engellenmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki vakfın idare edilmesinin vakfın malları

ve gelirleri üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi tanıması bakımından taşıdığı önem de kuşkusuzdur (Emine Görgülü, B. No: 2014/5871, 6/7/2017, § 48). Söz konusu müdahale ile Vakfın tüzel kişiliği sona ermediği gibi tapudaki mülkiyet durumuna ilişkin bir değişiklik de söz konusu olmadığından müdahalenin mülkten yoksun bırakma niteliğinde olduğu söylenemez. Öte yandan müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kontrolü veya düzenlenmesi gibi bir amacı da bulunmamaktadır. Bu sebeple başvurunun mülkiyetten barışçıl yararlanma ilkesine ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

84. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

85. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Genel İlkeler

86. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında, mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini temel bir ilke olarak benimsemiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır (Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

87. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

88. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Mülkiyet hakkına müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

89. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle

kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Bu bağlamda müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

90. Hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015, § 5). Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2010/80, K.2011/178, 29/12/2011).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

91. Başvurucu, kendisine ait bir taşınmazın başlı başına vakıf statüsünde kabul edilerek öncelikle bütün cemaat vakıfları gibi mülhak vakıflar, sonrasında da amacını gerçekleştirecek bir cemaati bulunmadığından mazbut vakıflar arasına alınarak Vakıflar İdaresince yönetilmesinden şikâyet etmiştir. Bu durumda şikâyete konu taşınmazın vakıf statüsünde bulunup bulunmadığı, vakıf statüsünde bulunuyor ise bu statüyü kazanması ve sonrasında mazbut vakıflar arasına alınmasının kanuni bir dayanağının varlığı önemarz etmektedir.

92. Bireysel başvuru kapsamında ilgili kanun hükümlerinin yorumlanması ve buna dayalı olarak delillerin değerlendirilmesi kural olarak derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin hukuk kurallarının yorumuna veya delillerin değerlendirilmesine ilişkin görevi açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası durumları ile sınırlıdır. Bununla birlikte bireysel başvuruya konu mal varlığının Vakıflar İdaresi tarafından yönetilebilmesi için mazbut vakıflar arasına alınma işleminin Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen güvencelere uygun olarak öncelikle şeklî anlamda kanuni bir dayanağının olması zorunludur.

93. Somut olayda ilk derece mahkemesi davayı reddederken başvurucunun vekili tarafından sunulan beyannamenin geçerliliği yönünden beyannameyi sunan vekilin bu hususta yetkili olup olmadığının idare tarafından değil bu kişinin yetkisi bulunmadığını ileri süren başvurucu tarafından ispat edilmesi gerektiğini, başvurucunun kendisine verilen süreye rağmen bu hususta herhangi bir belge ve bilgi sunmadığını belirtmiştir. Ancak olayda çözüme kavuşturulması gereken öncelikli mesele, beyannamenin vekâleten verilmesinde yetki olup olmadığı değil bu beyannamenin içeriği ve hukuki niteliğinin tespitidir. Zaten başvurucu da beyannameyi veren vekilin yetkisinedeğil beyanname ile yeni bir vakıf kurulduğu kabul edilerek mazbut vakıflar arasına alınmasından yakınmaktadır. Diğer bir deyişle beyannamenin verilmesinde vekil ile asıl arasında bir yetkilendirme meselesi olduğuna dair bir şikâyeti bulunmayan başvurucu, bu beyannamenin hukuki niteliği itibarıyla yeni bir vakıf kurma iradesiyle verilmediğini öne sürmüştür. Buna rağmen Mahkeme söz konusu hususun başvurucu tarafından ispat edilmediğini belirterek 1936 Beyannamesi ile vakfın tüzel kişilik kazandığını kabul etmiştir.

94. Bireysel başvuruya konu mal topluluğuna ilişkin ilk resmî işlem başvurucu Vakfın temsilcisi tarafından 11/3/1936 tarihinde verilen 1936 Beyannamesi'dir. Beyannamenin içeriğinden, beyanda bulunan temsilcinin uyuşmazlık konusu taşınmazın müstakil bir vakıf olmayıp başvurucuya ait bir mal olduğu yönünden ihtirazi kayıt koyduğu anlaşılmıştır.

95. Yukarıda açıklandığı üzere cemaat vakıflarının esas olarak kuruluşuna ilişkin bir vakfiyesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2762 sayılı Kanun'un 44. maddesi uyarınca bu vakıf yöneticileri tarafından idareye verilen ve uygulamada 1936 Beyannamesi olarak adlandırılan bildirimler yargısal kararlar ile vakfiye (vakıf senedi) olarak kabul edilmiş ve cemaat vakıfları buna bağlı olarak tüzel kişilik kazanmıştır. Beyannameler esas olarak vakfın amacını, vakfın sahip olduğu taşınmazları, gelirlerini ve vakfı idare edenlerin kimlik bilgilerini içermekte olup bir vakıf kurulmasına ilişkin bir irade açıklaması içermemektedir. Türkiye Cumhuriyeti içinde faaliyette bulunan vakıflar yönünden bu beyannamelerin vakfiye olarak kabul edilmesiyle vakıfların tüzel kişilik kazanması ve böylece hak sahibi olması gibi olumlu kazanımlar sağlanmıştır. Ancak somut olaydaki gibi Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla ülke sınırları dışında kalan vakıflar bakımından bu vakıflara ait mal varlıklarının aynı gerekçe ile müstakil vakıf olarak kabulü bu vakıfların sahip olduğu mal varlığı üzerinde olumsuz etkiler doğurmuştur.

96. 1936 beyannamelerinin idareye verildiği tarihte yürürlükte bulunan 743 sayılı mülga Kanun'un 74. maddesinde vakıfların kuruluş usulü düzenlenmiştir. Buna göre vakıf ancak resmî bir senet ile ve mahkemenin tescili sonrasında vücuda gelebilecek olup somut olaya ilişkin 1936 Beyannamesi'nin şartları karşıladığı söylenemez. 1936 beyannamelerinin vakıf senedi olarak kabulü ile bu beyannameleri ibraz eden mütevellilerin temsil ettiklerini iddia ettikleri vakıfların tüzel kişilik kazandıklarının kabulü her ne kadar o tarihte yürürlükte bulunan mevzuata aykırı ise de anılan vakıfların lehine bir uygulamadır. Ancak somut olayda temsilci tarafından sunulan 1936 Beyannamesi'nin içeriğinden Aya Yani Kilisesi ve Manastırı adıyla anılan yeni bir vakıf kurulması yönünde bir iradenin varlığını ileri sürmek mümkün gözükmemektedir. Hâl böyle iken 1936 yılından önce vakıf niteliğine sahip olmayan bir mal topluluğu sırf 1936 Beyannamesi'nin ibraz edilmesi nedeniyle bağımsız bir vakıf olarak kabul edilmiş; buna bağlı olarak önce mülhak vakıflar arasına, sonrasında da mazbut vakıflar arasına alınarak malikin mal varlığı üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanmıştır.

97. Öte yandan 1936 beyannamelerinin vakıfname olarak kabulü Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 8/5/1974 tarihli kararı sonrasında gerçekleşmiştir. Yeni bir vakıf kurulması amacını taşımayan, mevcut vakıfların mal varlığı, yöneticileri ve vakfın amacının tespitini amaçlayan bir beyanın 38 yıl sonra ortaya çıkan bir içtihada dayalı olarak başvurucuya ait bir hakkın sınırlamasında kullanılması da başvurucu yönünden öngörülebilir değildir.

98. Başvurucu, yargılamanın her aşamasında ve bireysel başvuru kapsamında Osmanlı Dönemi'nde devletin sınırları içinde bulunan Mısır'da faaliyet sürdürdüğünü ileri sürmüştür. Başvurucu, bu bağlamda Lozan Barış Antlaşması'na dayanılarak yapılan görüşmeler sonucunda Lozan Barış Antlaşması'nın mübadeleye ilişkin hükümlerine tabi olmadığının kararlaştırıldığına vurgu yapmıştır. Bu itibarla başvurucuya göre Lozan Barış Antlaşması'nın 17. maddesi uyarınca 5/10/1914 tarihinden itibaren Mısır'ın egemenliği altında olduğu tartışmasızdır.

99. Bireysel başvuruya konu kilise ve manastırdan oluşan taşınmazın İstanbul'da bulunan Mısır kökenli Ortodoksların ibadetleri ile diğer dinî vecibelerini yerine getirdikleri yerlerden olduğu bireysel başvuru dosyası kapsamından anlaşılmıştır. Başvurucu ise Mısır'ın

ayrılmasıyla birlikte yabancılık unsurunu kazandığını vurgulamıştır. Başvurucunun davanın sonucuna etkili ve müdahalenin kanuni dayanağının tespiti bakımından önemli olan bu iddia ve itirazları ilk derece mahkemesince karşılanmamıştır. Danıştay Dairesince de bu hususlarda herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

100. Somut olayda Osmanlı Devleti'nin dağılmasıyla ülke sınırları dışında kalan başvurucu Vakfa bağlı olduğu saptanan kilise ve arazisinden oluşan mal varlığı 6/6/1977 tarihli Vakıflar İdaresi kararına kadar ilgili cemaat tarafından yılda bir kez de olsa dinî ayinlerde kullanılmıştır. 6/6/1977 tarihli karar ile şikâyete konu taşınmaz mazbut vakıflar arasına alınıp yönetim idareye geçmişse de bu tür kararlar tapudaki mülkiyeti ortadan kaldırmamakta ancak malikin tasarruf yetkisini kısıtlamaktadır. Dolayısıyla somut olay bakımından önem taşıyan husus, başvurucuya tabi olduğu idare tarafından da kabul edilen kilise ve arazisinin başvurucudan bağımsız bir vakıf olarak sayılıp sayılamayacağıdır İdare ve işlemi denetleyen idari yargı mercilerinin kararlarında Aya Yani Kilisesi ve Manastırının müstakil bir vakıf olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konamamıştır. Mahkemeler İdare tarafından sunulan 1936 Beyannamesi'nin içeriğini incelememiş; bağımsız bir vakfiyesi bulunmayan, hiçbir zaman müstakil bir vakıf olma iddiası taşımayan bir mal topluluğuna bu hususta açık bir kanun hükmü bulunmamasına rağmen vakıf statüsü verilemeyeceği yönündeki iddiayı karşılamamıştır.

101. Öte yandan 31/5/1949 tarihli 5404 sayılı Kanun ile 2762 sayılı mülga Kanun'un 1. maddesinin ikinci fıkrası yeniden düzenlenerek mütevelliliği vakfedenlerin ferilerle şart edilmiş vakıflara mülhak vakıf denileceği ifade edilmiş, cemaatlere mahsus vakıfların ise bunlar tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetilmesi öngörülmüştür. Nitekim 5404 sayılı Kanun'un gerekçesinde ve bu Kanun'a ilişkin TBMM İçişleri Komisyonu, Maliye Komisyonu ve Adalet Komisyonu raporlarında da getirilen düzenlemeyle cemaat vakıflarının mülhak vakıf kategorisinden çıkarıldığı açıkça vurgulanmıştır. Bu çerçevede 2762 sayılı mülga Kanun'un Medeni Kanun öncesi mevcut vakıflardan hangilerinin mazbut vakıf sayılarak Vakıflar Genel Müdürlüğünce idare edileceğini gösteren 1. maddesinin birinci fıkrasının ayrı bir vakıf türü olan cemaat vakıfları hakkında uygulanmasına imkân kalmamıştır. Bu durumda 1936 Beyannamesi'ni vakfiye olarak kabul eden Mahkeme, başvurucuyu buna göre bir cemaat vakfı olarak görmesine rağmen nasıl mazbut vakıflar arasına alınabildiğini açıklayamamıştır. Bu kapsamda ayrıca belirtmek gerekir ki başvurucunun bir cemaat vakfının kabulü hâlinde 5737 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesine dayalı iade talebi yönünden de mahkeme kararlarında herhangi bir gerekçe bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle mahkemelerce 5737 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesinde öngörülen iade koşulları yönünden de herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

102. Sonuç olarak başvuru konusu olayda başvurucu; vakıf statüsüne sahip olmadığı, bu hususta bir iradesinin de bulunmadığı belirtilen bir mal topluluğunun öncelikle vakıf statüsüne alınıp buna bağlı olarak sonrasında mazbut vakıflar arasına alınarak vakfa ait mal varlığının yönetiminin idareye geçmesine imkân tanındığından yakınmıştır. Başvurucunun 5737 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesi kapsamında kendisine ait taşınmazın iadesi istemi Mahkeme tarafından taşınmazın mazbut vakıflar arasına alındığı ve bu kararın geri alınamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir. Lozan Barış Antlaşması uyarınca Mısır tabiiyetinde bulunduğunu belirten başvurucunun İstanbul'da sahip olduğu taşınmaz üzerindeki mülkiyetinin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra korunmayacağına ilişkin bir kanun hükmü gösterilememiştir. Bu durumda 1977 yılına kadar cemaati

tarafından fiilen kullanıldığı bizzat idare tarafından tespit edilen kilise ve arsasından ibaret olduğu belirtilen bir taşınmazın açık bir kanun hükmüne dayanılmaksızın idarenin tek taraflı işlemiyle mazbut vakıflar arasına alınarak yönetimine el konulduğu ve iade talebinin de bu idari işleme dayalı olarak reddedildiği öne sürülen başvuruda, başvurucunun davanın sonucuna etkili, ayrı ve açık yanıt gerektiren müdahalenin kanuniliğine ilişkin iddia ve itirazları mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ile yanıtlanmamıştır.

103. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak ve hürriyet olarak düzenlenen mülkiyet hakkının en temel güvencelerinden biri olan müdahalenin kanuna dayalı olması ölçütü, bireyleri kamu makamlarının keyfî ve öngörülemez müdahalelerinden korumayı amaçlamaktadır. İdari kararın dayanağı olan 1936 Beyannamesi'nin verilmesinden uzun yıllar sonra benimsenen içtihada dayalı uygulamanın öngörülebilir olmadığı gibi başvurucunun müdahalenin kanuni dayanağına yönelik iddia ve itirazları da mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmamıştır. Buna göre mevcut hâliyle somut olay bağlamında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen kanunilik ölçütünü karşılamamaktadır.

104. Müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı tespit edildiğinden Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen diğer unsurlar olan meşru amaç ve ölçülülük kriterlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

105. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

106. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

107. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini ve idareye yapılan başvurunun reddine dair kararın iptaline hükmedilmesini talep etmiştir.

108. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

109. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale

neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

110. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

111. İncelenen başvuruda, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmaması sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

112. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

113. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlal yönünden başvurucunun tazminat talebi bulunmadığından tazminata hükmedilmesi mümkün görülmemiştir.

114. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.174,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. İdare Mahkemesine (E.2012/1126, K.2013/2195) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.194,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENİS ARAS

B. No: 2018/36485 | Karar tarihi: 14.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36485

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ENİS ARAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36485)

Karar Tarihi: 14/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 22/2/2023 - 32112

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : Enis ARAS

Vekili : Av. Duygu DEMİREL BAŞAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlisi olarak atanan başvurucunun memur olma şartlarını taşımadığından bahisle atama işleminin iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

6. İkinci Bölüm tarafından 16/11/2021 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla başvurunun Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından yasa dışı silahlı örgüt kurma veya katılma suçundan başvurucu hakkında verilen 12 yıl 6 ay ağır hapis cezası 18/12/2000 tarihinde kesinleşmiştir. Cumhurbaşkanlığının 2/4/2003 tarihli özel affı kapsamında affedilmesi sonrası başvurucunun talebi üzerine, (kapatılan) İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/4/2016 tarihli kararıyla da memnu haklarının iadesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesinde memnu hakların iadesi için mahkûm olunan cezanın infazından itibaren üç yıllık sürenin geçmiş olmasının düzenlendiği, somut olayda anılan Kanun maddesinin şartlarının oluştuğu belirtilmiştir.

9. Başvurucu, devlet hizmet yükümlülüğü kurası sonucu 9/9/2016 tarihinde Karaman Ayrancı Toplum Sağlığı Merkezine hekim/doktor olarak atanmıştır. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu (İdare) 7/4/2017 tarihinde atamanın iptaline karar vermiştir. Kararda başvurucu hakkında yukarıda belirtilen mahkûmiyet kararına atıf yapılarak başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin (A) bendinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranan şartları taşımadığının tespit edildiği belirtilmiştir.

10. Başvurucu, anılan idari işlemin iptali istemiyle 5/7/2017 tarihinde Ankara 15. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu vekili dava dilekçesinde; başvurucunun hapis cezasının adil yargılama yapmadıkları için kapatılan devlet güvenlik mahkemelerinin verdiği bir karardan kaynaklandığını, öte yandan suç işlediği kabul edilse bile memnu hakların iadesine ilişkin mahkeme kararının ceza mahkûmiyetinden doğan bazı hakların kullanılmasına yönelik ehliyetsizlikleri geleceğe dönük olarak ortadan kaldırdığını vurgulamıştır. Bu bağlamda devlet memuriyetinde iken veya memuriyete girmeden önce 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde sayılan suçları işlemek suretiyle mahkûm olanların ve

devlet memuru olmak için aranan şartı taşımayanları ilgili mahkemelerden memnu hakların iadesi kararı almaları durumunda devlet memurluğuna atanabileceklerini iddia etmiştir. Ayrıca Anayasa'da düzenlenen kamu hizmetine girme hakkının ceza mahkûmiyetine bağlanmasının doğru olmadığını, başvurucunun devlet memurluğuna atanmasına engel bir durumun bulunmadığını, İdarenin atama yetkisini kötüye kullandığını vurgulamıştır.

11. İdare; davaya cevabında, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan aldığı mahkûmiyet kararı sebebiyle 657 sayılı Kanun'un 48. maddesindeki memuriyete alınmada aranan genel şartları sağlamadığı, memnu hakların iadesi kararının sadece kamu haklarından mahrum olmamak koşulu yönünden ehliyetsizliği kaldırdığı belirtilmiştir. Memnu hakların iadesine ilişkin kararın anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı bir suçtan dolayı mahkûm kişiler yönünden devlet memuru olabilme koşullarını sağlama bakımından bir hak doğurmadığı vurgulanarak idari işlemin mevzuata ve hukuka uygun olduğu iddia edilmiştir.

12. Mahkeme tarafından 28/2/2018 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Memnu hakların iadesinin 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu’nda düzenlendiği, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve ilgili mevzuatta memnu hakların iadesi kurumuna yer verilmediği belirtilmiştir. Bununla birlikte 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde güvenlik tedbiri olarak düzenlenen hak yoksunluklarının (kamu görevine girme dâhil) cezanın infazının tamamlanmasıyla birlikte sona ereceğinin kabul edildiği ve ceza hukuku mevzuatında sürekli hak yoksunluğuyla ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği vurgulanmıştır.

ii. Ancak özel kanun niteliğindeki 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde 23/1/2008 tarihinde yapılan değişiklikle 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezası ya da affa uğramamış olsa bile maddede sayılan suçlardan mahkûmiyetin devlet memurluğuna alınmaya engel olduğunun düzenlendiği belirtilmiştir. Anılan değişikliğin hem 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesi hem de 5352 sayılı Kanun'un 13. maddesinde yer alan düzenlemelerden sonra yürürlüğe girdiği, devlet memurluğuna alınmayla ilgili olarak özel ve sonraki kanun niteliğinde olan 657 sayılı Kanun’da yer alan anılan düzenlemenin işlem tesisine esas alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durumun altı çizilerek 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile süresiz hak yoksunluğu öngörülmemişse de sonraki ve özel düzenleme olan 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin bu durumun istisnasını oluşturduğu değerlendirmesine yer verilmiştir. Bu bağlamda memnu hakların iadesi kararının ya da adli sicil kaydının silinmesinin anılan Kanun metninde sayılan suçlardan mahkûm olmaktan dolayı ortaya çıkan hak yoksunluğunu ortadan kaldıracak nitelikte olmadığı ifade edilmiştir.

iii. Diğer taraftan kamu görevlisi olanlar yönünden23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) "Kamu görevlilerine ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya bunlarla iltisaklı yahut irtibatlı olduğu değerlendirilen personelin kamu görevinden çıkarılacağının düzenlendiği hatırlatılmıştır. Sonuç olarak başvurucunun mahkûm olduğu suç tipi nedeniyle kamu görevine alınmasına yönelik hak yoksunluğunun devam ettiği, memnu hakların iadesi kararı alınmasının da -657

sayılı Kanun'un 48. maddesi gözetildiğinde- başvurucu lehine devlet memuru olma bağlamında bir hak doğurmayacağı, atamanın iptaline ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı değerlendirmesine yer verilmiştir.

13. Başvurucu genel olarak dava dilekçesindeki iddialarını tekrarlayarak anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi ilk derece mahkemesi kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle 3/10/2018 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olmak üzere karar vermiştir.

14. Nihai karar, başvurucu vekiline 8/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

15. 657 sayılı Kanun'un "Genel ve özel şartlar" kenar başlıklı 48. maddesinin ilgili kısmı şöyledir.

" Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

...

5. (Değişik altbent: 23/01/2008-5728 S.K./317.mad) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

...

B) Özel şartlar:

...

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

16. 657 sayılı Kanun'un "Memurluğun sona ermesi" kenar başlıklı 98. maddesinin ilgili kısmı şöyledir.

"Devlet memurlarının

....

b) Memurluğa alınma şartlarından her hangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması veya memurlukları sırasında bu şartlardan her hangi birini kaybetmesi;

...hallerinde memurluğu sona erer."

17. 5237 sayılı Kanun'un "Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma" kenar başlıklı 53. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tâbi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten,

...

(2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz..."

18. 5352 sayılı Kanun'un "Yasaklanmış hakların geri verilmesi" kenar başlıklı 13/A maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ek madde: 06/12/2006 - 5560 S.K.38.md)

(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla,

a) Mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması,

b) Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması,

gerekir.

(2) Mahkûm olunan cezanın infazına genel af veya etkin pişmanlık dışında başka bir hukukî nedenle son verilmiş olması halinde, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilmesi için, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmesi gerekir. Ancak, bu süre kişinin mahkûm olduğu hapis cezasına üç yıl eklenmek suretiyle bulunacak süreden az olamaz.

(3) Yasaklanmış hakların geri verilmesi için, hükümlünün veya vekilinin talebi üzerine, hükmü veren mahkemenin veya hükümlünün ikametgâhının bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkemenin karar vermesi gerekir..."

2. İlgili Yargı Kararları

19. Danıştay Onikinci Dairesinin 23/10/2018 tarihli ve E.2018/4, K.2018/4553 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...davacının Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin eğitmen kadrosuna açıktan atandığı, burada memur olarak çalışmakta iken memurluğa alınma şartlarını taşımadan memurluğa alındığından bahisle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48/A-5 ve 98/b maddeleri uyarınca görevine son verildiği, bakılan davanın bu işlemin iptali istemiyle açıldığı anlaşılmaktadır.

Memnu hakların iadesi müessesesi, 765 sayılı (mülga) Türk Ceza Kanunu'nun 121-124 maddeleri ile 1412 sayılı (mülga) Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 416-420. maddeleri arasında yer almış iken, anılan Kanunları yürürlükten kaldırarak 01.06.2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda bu müesseseye yer verilmemiştir. Ancak Anayasa'nın 76/2. maddesi ve657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu gibi bazı özel

Kanunlardaki hak yoksunluklarına ilişkin düzenlemeler nedeniyle memnu hakların iadesi müessesesine yeniden ihtiyaç duyulmuş ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'na eklenen 13/A maddesiyle yasaklanmış hakların geri verilmesi başlığı altında yeniden düzenlenmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Güvenlik Tedbirleri, Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma" başlıklı 53. maddesinde ''Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tâbi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten ... yoksun bırakılır. (2) Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz.'' hükmüne yer verilmiştir.

5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 'Yasaklanmış hakların geri verilmesi' başlıklı 06.12.2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun ile eklenen 13/A maddesinde, '(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla, a) Mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, b) Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması gerekir....' hükmüne yer verilmiştir.

Anılan maddede, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması koşuluyla kişilerin hükmü veren mahkemeye veya hükümlünün ikametgâhının bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkemeye yapacakları başvuru üzerine yasaklanmış hakların geri verilmesi kararının verileceği belirtilmiştir.

Bu maddede bahsedilen '5237 sayılı Kanun dışındaki kanunlar' ifadesinden, 5237 sayılı TCK'nın 'Özel kanunlarla ilişki' başlıklı 5. maddesinde, 'Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır.' hükmü uyarınca çeşitli suç ve hürriyeti bağlayıcı cezalar ile hak yoksunluklarının düzenlendiği 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, Kaçakçılık Kanunları gibi özel ceza kanunları değil, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, Seçim Kanunu gibi hak yoksunluklarına yer verilen kanunların anlaşılması gerektiği açıktır.

5560 sayılı Kanun'un 38. maddesiyle 5352 sayılı Kanun'a eklenen 13/A maddesinin gerekçesinde, '5352 sayılı Adlî Sicil Kanununun Geçici 2 nci maddesinde, diğer kanunlardaki kasıtlı bir suçtan dolayı belirli süreyle hapis cezasına veya belli suçlardan dolayı bir cezaya mahkum olan kişilerin, belli hakları kullanmaktan süresiz olarak yoksun bırakılmasına ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki çeşitli kanunlardaki süresiz hak yoksunluğu doğuran bu hükümlere rağmen, yasaklanmış hakların geri verilmesi yolunun kapalı tutulması, uygulamada ciddi sorunlara yol açacaktır. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki çeşitli kanunlardaki kasıtlı bir suçtan dolayı belirli süreyle hapis cezasına veya belli suçlardan dolayı bir cezaya mahkum olan kişilerin süresiz olarak kullanmaktan yasaklandıkları hakları

tekrar kullanabilmelerine imkân tanıyan bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.' ifadelerine yer verilmiştir.

Cezalandırılmakla güdülen asıl amaç, işlediği suçtan dolayı kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayıp tekrar topluma kazandırılması olduğundan, memnu hakların iadesi müessesesi ile, ceza mahkûmiyetinden doğan süresiz yasakların ve ehliyetsizliklerin önüne geçilerek, yasak ve ehliyetsizliklerden kurtulmak isteyen kimseyi düzgün ve hukuk kurallarına uygun bir şekilde yaşamaya teşvik etmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda, memnu hakların iadesi kararı, gerek Türk Ceza Kanunundan, gerekse özel bir kanundan kaynaklansın kamu hizmetlerinden yasaklanma, memuriyetten mahrumiyet, seçme ve seçilme hakkından yoksun kılınma gibi temel hak ve özgürlükler alanındaki ehliyetsizlikleri gelecek için ortadan kaldıran ve kişiye kullanılması men edilen hakları kullanma yetkisi sağlayan kararlardır.

657 sayılı Kanun'un 48/A-5 maddesinde yapılan 'Türk Ceza Kanunu'ndaki süreler geçirilmiş olsa bile' değişikliğinin 2008 yılında yapıldığı, 5560 sayılı Kanun'a eklenen 13/A maddesinin ise, 2006 yılında eklendiği görülmektedir. 5352 sayılı Kanun'a 2006 yılında 13/A maddesinin eklenmesiyle getirilen yasaklanmış hakların geri verilmesi düzenlemesinden sonra,memnu hakların iadesi kararı alınsa dahi devlet memuru olunamayacağına ilişkin bir hüküm de getirilmemiştir.

Anılan düzenlemelerin bir bütün olarak değerlendirilmesinden;657 sayılı Kanun'un 48/A-(5) maddesinde yer alan 'TCK'daki süreler geçirilmiş olsa bile' ifadesiyle maddede belirtilen suçlardan dolayı mahkûm olan ve bu mahkûmiyeti nedeniyle belli hakları kullanmaktan yasaklanan kişilerin devlet memuru olamayacağı, yasaklanmış hakların iadesi kararı alınması durumunda ise, mahkûmiyeti ortadan kalkmamakla birlikte mahkûmiyetten doğan veya mahkûmiyetle birlikte hükmedilen ehliyetsizliklerinin ileriye dönük olarak ortadan kalkacağı, ancak memnu hakların iadesi kararının ilgili kişiye bu karar uyarınca doğrudan memuriyete alınma hakkı vermeyip memuriyete başvurma hakkı sağlayacağı, idarenin bu noktada kadro ve ihtiyaç nedeniyle takdir yetkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda, bir kişinin işlediği suçtan dolayı verilen ceza mahkûmiyetinin infazının tamamlanmasıyla birlikte yoksun kaldığı haklarının, Kanun gereği kendiliğinden kişiye geri döneceği açıktır.

Dava konusu olayda, davacının sözü edilen mahkûmiyetine bağlı olan hak yoksunluğunun, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihten önce aldığı memnu hakların iadesi kararı ile ortadan kalktığı, davalı idarenin takdir yetkisini davacının memur olarak atanması yönünde kullandığı, bu durumda kadro ve ihtiyacın bulunduğu hususunun sabit olduğu, artık takdir yetkisinden söz edilemeyeceğinden, davacının memuriyete engel mahkumiyetinin bulunduğundan bahisle atamasının yapılmamasına ilişkin tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır..."

20. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun oyçokluğu ile verilen 25/10/2021 tarihli ve E.2019/3092, K.2021/2001 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Özürlü Memur Seçme Sınavını kazanan davacı, yerleştirme sonuçlarına göre Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Başkanlığı, Şırnak ili, veri hazırlama ve kontrol işletmeni kadrosuna memur olarak yerleştirilmiş ancak davacının daha önce mahkum olduğu suçun 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48/A-5. Maddesinde sayılan devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlardan olduğundan bahisle atamasının yapılmamasına karar verilmiştir...

İl derece mahkemesi kararı: devletin şahsiyetine karşı işlenen suçtan hüküm giyen davacının, söz konusu suça bağlı olarak yasaklılık durumunu geri almış olsa dahi yasanın açık hükmü uyarınca devlet memurluğuna atanma şartlarını taşımadığından davanın reddine"... Daire kararı: Danıştay Onikinci Dairesinin 22/10/2018 tarih ve E:2016/506, K:2018/4489 sayılı kararıyla... Anılan düzenlemelerin bir bütün olarak değerlendirilmesinden;657 sayılı Kanun'un 48/A-(5) maddesinde yer alan "TCK'daki süreler geçirilmiş olsa bile" ifadesiyle maddede belirtilen suçlardan dolayı mahkûm olan ve bu mahkûmiyeti nedeniyle belli hakları kullanmaktan yasaklanan kişilerin devlet memuru olamayacağı, yasaklanmış hakların iadesi kararı alınması durumunda ise, mahkûmiyeti ortadan kalkmamakla birlikte mahkûmiyetten doğan veya mahkûmiyetle birlikte hükmedilen ehliyetsizliklerinin ileriye dönük olarak ortadan kalkacağı, 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde 'Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma' başlığı altında yeni bir düzenleme yapıldığı, buna göre, kişilerin kasten işlemiş oldukları suçlardan dolayı verilecek hapis cezası mahkumiyetinin kanuni sonucu olarak; bir kamu görevinin üstlenilmesi, seçme ve seçilme hakkı, velayet-vesayet hakkı gibi bir takım hak yoksunluklarının doğrudan oluşacağı ancak, hapis cezasının infazının tamamlanmasıyla birlikte yoksun kalınan hak yoksunluklarının da kendiliğinden kişiye avdet edeceği, Türk Ceza Kanunu uyarınca ayrıca yeni bir işleme gerek kalmaksızın cezanın infazının tamamlanmasıyla kişilerin yoksun kaldığı haklara kavuşacağı, Bununla birlikte, memnu hakların iadesi kararının, ilgili kişiye bu karar uyarınca doğrudan memuriyete alınma hakkı vermeyip memuriyete başvurma hakkı sağlayacağı, idarenin bu noktada kadro ve ihtiyaç durumunu gözeterek takdir yetkisini kullanacağının açık olduğu, Dava konusu olayda, davacının mahkûmiyetine bağlı olan hak yoksunluğunun, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihten önce aldığı memnu hakların iadesi kararı ile ortadan kalktığı... Derece mahkemesinin kararının bozulmasına...' 'İlk derece mahkemesi önceki gerekçelerini tekrarlayarak ısrar kararı vermiştir.'...

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 'Kamu hizmetlerine girme hakkı' başlıklı 70. maddesinde, 'Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.' hükmüne yer verilmiştir. Memnu hakların iadesi, 765 sayılı (mülga) Türk Ceza Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde ve halen 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesi uyarınca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı kısıtlılık hallerinden kaynaklanan süreli veya süresiz hak yoksunluklarının belli şartlarda sona erdirilmesine yönelik olarak getirilmiş bir müessesedir. Anılan Anayasal kural karşısında, hakkında verilmiş bir mahkumiyet kararı sonrasında belli kamu haklarını kullanmaktan yoksun kılınan vatandaşların, memnu haklarının mahkeme kararı ile iadesi sonrasında kamu hizmetine alınmada başvuru yapma ve sınavlara katılma hususunda diğer vatandaşlardan farksız oldukları konusunda bir duraksama bulunmamaktadır.

Öte yandan kanun koyucu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinde Devlet memurluğuna başvuru koşulları bulunan vatandaşların belli şartları taşıması halinde memuriyete alınması konusundaki iradeyle bu maddenin (A) bendinde tüm memuriyetler için aranacak genel şartları belirlemiş, (B) bendinde ise yapılacak hizmetin niteliği gereği olan ve ayrıca idarelerin mevzuatında belirtilen özel şartların başvuran kişide bulunması gerektiğini belirtmiştir... Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 'Kamu hizmetlerine girme hakkı' başlıklı 70. maddesinde, 'Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.' hükmüne yer verilmiştir. Memnu hakların iadesi, 765 sayılı (mülga) Türk Ceza Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde ve halen 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesi

uyarınca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı kısıtlılık hallerinden kaynaklanan süreli veya süresiz hak yoksunluklarının belli şartlarda sona erdirilmesine yönelik olarak getirilmiş bir müessesedir. Anılan Anayasal kural karşısında, hakkında verilmiş bir mahkumiyet kararı sonrasında belli kamu haklarını kullanmaktan yoksun kılınan vatandaşların, memnu haklarının mahkeme kararı ile iadesi sonrasında kamu hizmetine alınmada başvuru yapma ve sınavlara katılma hususunda diğer vatandaşlardan farksız oldukları konusunda bir duraksama bulunmamaktadır.

Öte yandan kanun koyucu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinde Devlet memurluğuna başvuru koşulları bulunan vatandaşların belli şartları taşıması halinde memuriyete alınması konusundaki iradeyle bu maddenin (A) bendinde tüm memuriyetler için aranacak genel şartları belirlemiş, (B) bendinde ise yapılacak hizmetin niteliği gereği olan ve ayrıca idarelerin mevzuatında belirtilen özel şartların başvuran kişide bulunması gerektiğini belirtmiştir...

657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (A) bendinin 5 numaralı alt bendinde, 'Türk Ceza Kanunu'nun 53 . maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.' şartı aranmıştır. Hukukumuzda genel af ve özel af şeklinde iki müessese öngörülmüştür. Genel af, kamu davasını, hükmolunmuş cezaları ve mahkumiyetin tüm neticelerini ortadan kaldıran bir yasama işlemidir. Özel af ise yalnızca kesinleşmiş bir cezayı kaldıran, cezayı hafifleten veya daha hafif bir cezaya çeviren bir müessesedir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48/A-5 maddesinde değişiklik yapan ve 08/02/2008 tarih ve 26781 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5728 sayılı Kanun'un 317. maddesinin gerekçesinde, 'affa uğramış olsa bile' ibaresi için şu açıklama yapılmıştır: 'Keza, söz konusu alt bende, ‘devletin güvenliğine karşı suçlar' ibaresinden önce gelmek üzere ‘affa uğramış olsa bile’ ibaresi eklenmiştir. Anayasa'da Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri arasında genel ve özel af çıkarma yetkisi sayılmıştır. Bu iki af türünün hukuki sonuçları arasındaki fark, Türk Ceza Kanununun 65. maddesinde ortaya konmuştur. Bu durum karşısında madde metnine eklenen ‘affa uğramış olsa bile’ ibaresini özel affa özgülemek gerekir.' denilmiştir. Dolayısıyla bu gerekçeden anlıyoruz ki; 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde yer alan affa ilişkin ibareden kanun koyucu özel affı kastetmektedir.

Diğer taraftan, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48/A-5 maddesinin ilk halinde ve devamı değişikliklerinde '...hükümlü bulunmamak' keyfiyeti aranmakta iken, 23/01/2008 tarihinde kabul edilen 5728 sayılı Kanun'un 317. maddesiyle getirilen ve halen yürürlükte bulunan düzenleme ile bu keyfiyet, '...mahkum olmamak' şeklinde değiştirilmiştir. Memnu hakların iadesi, mahkumiyet kararını ortadan kaldıran değil, yalnızca yasaklanmış bazı hakların iadesine yönelik bir karardır.

Hal böyle iken kanun koyucu tarafından, 'devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat

karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık' gibi suçlardan mahkumiyet hali, genel af hariç kesinleşmiş bir cezayı kaldıran, cezayı hafifleten veya daha hafif bir cezaya çeviren özel af halinde memuriyete alınma konusunda bir engel olarak belirlenmişken, özel affa göre daha dar kapsamlı olan ve mahkumiyet hükmünü ortadan kaldırmayan memnu hakların iadesi hali, memuriyete girmeye evleviyetle engel olacaktır.

Yukarıda yer verilen bilgiler ışığında, memnu hakların iadesi kararının bazı kamu haklarından yoksun kılınmadan kaynaklanan ehliyetsizlikleri gelecek için ortadan kaldırarak ilgilisine, kullanılması men edilen belli hakları kullanma yetkisini verdiği kabul edilmekle birlikte anılan bu karar, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 168. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 12 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılması yönünde mahkumiyet kararı bulunan davacıya 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinde belirtilen '... affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak' şartını taşıma bakımından bir hak doğurmamaktadır.

Bu itibarla davacının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesindeki şartları taşımadığından bahisle atamasının yapılmamasına ilişkin dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu anlaşıldığından davanın reddi yolundaki ısrar kararında sonucu itibarıyla hukuka aykırılık bulunmamaktadır." [azınlık görüşünde Dairenin bozma gerekçesine uyulması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca hırsızlık suçundan mahkûmiyet bağlamında aynı yönde değerlendirmeler için bkz. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun, 27/6/2022 tarihli ve E.2012/1141, K.2022/2318 sayılı kararı.]

B. Uluslararası Hukuk

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında özel hayatın eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavram olduğu belirtmektedir. Özel hayata saygı hakkı alt kategorisinde geçen özel hayat kavramını AİHM oldukça geniş yorumlamakta ve bu kavrama ilişkin tüketici bir tanım yapılmaktan özellikle kaçınmaktadır (Koch/Almanya, B. No: 497/09, 19/7/2012, § 51). Bununla birlikte Sözleşme'nin denetim organlarının içtihatlarında bireyin kişiliğini serbestçe geliştirmesi ve gerçekleştirmesi ve kişisel bağımsızlık kavramları özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde temel alınmaktadır. (Sidabras ve Džiautas/Litvanya, B. No: 55480/00, 59330/00, 27/7/2004, § 43; K.A. ve A.D./Belçika, B. No: 42758/98, 45558/99, 17/2/2005, § 83; Pretty/Birleşik Krallık, B. No: 2346/02, 29/4/2002 § 61; Christine Goodwin/Birleşik Krallık [BD], B. No: 28957/95,

11/7/2002, § 90).

23. AİHM, kural olarak ilgili kişinin mesleki yaşantısına getirilen bir kısıtlamayı Sözleşme'nin 8. maddesinin kapsamı içinde kabul etmektedir (Sodan/Türkiye, B. No: 18650/05, 2/2/2016, § 37). AİHM öncelikle mesleki hayatın kişiliğin geliştirilmesi üzerindeki etkisini tartışmış, mesleki hayata getirilen sınırlamaların bireyin yakın çevresiyle ilişkilerini geliştirmesi ve sosyal kimliğini şekillendirmesi üzerinde etki doğuracağını belirtmiş ve bu bağlamdaki müdahalelerin 8. maddenin kapsamına girebileceğini değerlendirmiştir. AİHM, bu konuya ilişkin her somut olay değerlendirmesinde özel hayat kavramının kapsamına ilişkin açıklamalarda bulunmuş; bu kavramın bireyin kişisel hayatını istediği gibi yaşayabileceği bir iç alan ile sınırlandırmayı ve dış dünyayı bu alandan tamamen uzak tutmayı hakkın koruma alanını aşırı şekilde sınırlayan bir yaklaşım tarzı olarak nitelendirmiştir (Fernández Martínez/İspanya [BD], B. No: 56030/07, 12/6/2014, § 109).

24. AİHM, Sözleşme'nin kamu görevlerine girme hakkını garanti etmediğini pek çok kararında belirtmiştir (Sidabras ve Džiautas/Litvanya, § 46; Glasenapp/Almanya, B. No: 9228/80, 28/8/1986, § 49; Kosiek/Almanya, B. No: 359704/82, 28/8/1986, § 35; Thlimmenos/Yunanistan [BD], B. No: 34369/97 6/4/2000, § 41).

25. Bununla birlikte AİHM, kişilerin hem kamu sektöründe hem de özel sektörde oldukça geniş alanda iş bulmalarının engellenmesinin özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir (Sidabras ve Džiautas/Litvanya, §§ 48-50). Ayrıca yakın tarihli kararlarında, belirli bir mesleğe erişimin kamu makamlarınca engellenmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturacağını kabul etmiştir. (Bigaeva/Yunanistan, B. No: 26713/05, 28/5/2009, § 25; Şahin Kuş/Türkiye, B. No: 33160/04, 7/6/2016, § 34; Mateescu/Romanya, B. No: 1944/10, 14/1/2014, § 20). Başvuranın dış dünyayla ilişki kurmasını belirli bir derecede etkileyebilecek olan avukatlık, noterlik gibi kariyer mesleklere girişe ilişkin kısıtlamaların tartışmasız biçimde özel hayatın kapsamına girdiğini, bir mesleğe girişin istihdamı da kapsayabileceğini belirtmiştir (Mateescu/Romanya, § 20; Bigaeva/Yunanistan, § 24).

26. Öte yandan AİHM, mesleki hayatla ilgili başvuru türlerinde özel hayat kavramını iki farklı yaklaşıma göre uygulamaktadır: birincisi özel hayata ilişkin bir unsurun anlaşmazlık nedeni olup olmadığı (sebebe dayalı yaklaşım), ikincisi ise itiraz edilen tedbirin sonuçları bakımından özel hayata dokunan bir mesele olup olmadığı (sonuca dayalı yaklaşım) (Denisov/Ukrayna [BD], B. No: 2011/76639, 25/9/2018, §§ 100-103).

27. AİHM, kişinin meslek hayatını etkileyen bir tedbir için öne sürülen gerekçelerin kişilerin özel hayatına ilişkin olmadığı ancak söz konusu tedbirin kişinin özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etkilerinin bulunduğu veya bulunma ihtimalinin olduğu durumların konu edildiği başvuruların sonuca dayalı yaklaşım kapsamında Sözleşme'nin 8. maddesinin kapsamına girebileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda söz konusu olumsuz etkilere ilişkin değerlendirmede AİHM, kişinin yakın çevresi üzerindeki, özellikle de maddi bakımdan ortaya çıkan sonuçları, diğerleri ile ilişki kurma ve geliştirme olanakları ile itibarı üzerindeki olumsuzlukları dikkate almaktadır (Denisov/Ukrayna, § 107).

28. AİHM, sonuca dayalı yaklaşım uyarınca inceleme yapılabilmesi için söz konusu meslekle ilgili tasarrufun özel hayat üzerinde doğurduğu etkilerin belirli önem ve ciddiyette olması şartını aramakta; asgari ağırlık seviyesine ulaşmış olması gerektiğini vurgulamaktadır. AİHM, sadece bu sonuçların çok ağır olduğu ve kişinin özel hayatını önemli derecede etkilediği durumlarda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu kabul etmektedir (Denisov/Ukrayna, §§ 113-116).

29. AİHM, sonuca dayalı yaklaşımı uyguladığı başvurularda iddia edilen ihlallerin ağırlık ve ciddiyet derecesini değerlendirmeye yönelik kıstaslar oluşturmuştur. Bu kapsamda başvurucunun söz konusu tedbir öncesi ve sonrasındaki yaşamı kıyaslanarak maruz kaldığı olumsuz etki değerlendirilmektedir. Ayrıca sonuçların ciddiyetinin belirlenmesinde başvurucunun iddia ettiği öznel algıların somut başvuruda mevcut nesnel koşullarla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra yapılacak inceleme iddia edilen tedbirin hem maddi hem de manevi etkilerini kapsamalıdır. AİHM, başvuruculaların şikâyet edilen tasarrufun özel hayatları üzerindeki olumsuz sonuçlarını somut verilere dayalı olarak uygun şekilde ispatlamakla yükümlü olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca başvurucular söz konusu şikâyetlerini ulusal merciler önünde de uygun şekilde dile getirmiş olmalıdır (Denisov/Ukrayna, §§ 113-117).

30. Bununla birlikte AİHM, kariyer mesleklerinin konu olduğu sonuca dayalı yaklaşım incelemelerinde mesleğe giriş/iş seçmeye ilişkin sınırlamaları (sınav, staj gibi süreçlere katılımla), kişinin kendisine bir yön çizmesi ile idarenin tutumunun öngörülebilirliğine önem atfetmiştir. Bigaeva/Yunanistan kararına konu olayda Rus vatandaşı olan başvurucu, Yunanistan'a göç etmiş; bu ülkede oturma ve çalışma izni almıştır. Başvurucu, Atina'da hukuk fakültesinde eğitim görmüş; Atina Barosuna avukatlık stajı için kabul edilmiş ve on sekiz ay süreyle staj görmüştür. Başvurucunun bundan sonra avukatlık sınavı için Atina Barosuna yaptığı başvuru, Yunanistan vatandaşı olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. AİHM, başvurucunun avukatlık sınavına kabul edilmemesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğunu belirtmiştir. Baronun başvurucuyu avukatlık stajına alıp avukat olarak atanacağı beklentisini oluşturduğunu ve staja kabulde başvurucunun Yunan vatandaşı olmamasını öne sürmediğini, başvurucunun zamanını ve kariyer planlarını avukat olmaya adadığını vurgulamıştır. Aradan on sekiz ay geçtikten sonra vatandaşlığı ileri sürülerek avukatlık mesleğine girmesinin engellenmesinin başvurucunun çalışma hayatını önemli şekilde etkilediğini ifade etmiştir. (Bigaeva/Yunanistan, §§ 18, 19; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mateescu/Romanya, §§ 18-22).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin14/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu;

i. Hakkındaki mahkûmiyetin adil yargılama yapmadıkları için kapatılan devlet güvenlik mahkemelerince verilmiş bir karardan kaynaklandığını, ayrıca memnu hakların iadesine ilişkin mahkeme kararının ceza mahkûmiyetinden doğan bazı hakların kullanılmasına yönelik ehliyetsizlikleri geleceğe dönük olarak ortadan kaldırdığını vurgulamıştır. Memnu hakları iade edilmiş kişinin memuriyete alınma ehliyetini kazandığının kabul edilmesi gerektiğini, bu bağlamda 657 sayılı Kanun'da sayılan suçlardan mahkûm olanların memnu hakların iadesi hâlinde memur olarak atanabileceklerinin açık olduğunu belirtmiştir.

ii. 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde 2016 yılında KHK ile yapılan değişikliğin kendisi hakkında uygulanamayacağını, infazı tamamlanmış, arşivden silinmiş bir suç nedeniyle atamasının iptal edilmesinin hukuka uygun olmadığını iddia etmiştir. İlgili kararlarda KHK'ya atıf yapılmasının silahlı terör örgütü üyeliğiyle ilişkilendirilmek anlamına geldiğini belirtmiştir. Bireylerin meslekten çıkarılmalarının özel hayata müdahale olarak kabul

edildiğini, özel hayata mesleki ilişkilerin de dâhil olduğunu, atamanın iptaliyle daha iyi çalışma koşullarından yoksun bırakıldığını, kamuda ve özel sektörde mesleğini yapmasının engellendiğini vurgulayan başvurucu, özel hayata saygı, adil yargılanma hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde; idari işlemin sadece başvurucunun memurlukla ilişiğin kesilmesine yönelik olduğu, başka bir ekonomik faaliyette bulunamayacağı anlamına gelmediği, başvurucunun da somut olarak başka işlerde çalışamayacağına ilişkin bir iddiası olmadığı gözetildiğinde, şikâyet ettiği durumun özel hayatını ne dereceetkilediğini ortaya koyamadığı, bu nedenle özel hayatına bir müdahale olmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte derece mahkemesince başvurucunun iddialarının ilgili mevzuat hükümleri kapsamında ayrıntılı olarak değerlendirildiği vurgulanmıştır. Mahkeme kararından başvurucu hakkındaki hak yoksunluğunun memuriyete alınmadaki genel ve özel şartları düzenleyen özel bir kanun niteliğinde olan 657 sayılı Kanun'dan kaynaklandığı, affa uğramış olmanın ya da yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna başvurulmasının bu durumu değiştirmeyeceğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir.

34. Başvurucu vekili; Bakanlık görüşüne karşı cevabında, başvurucunun hakkındaki hüküm infaz edilmiş ve buna ilişkin adli sicil kaydı silinmiş olmasına rağmen bu kayıtlara dayanılarak memurluktan ilişiğinin kesilmesi işleminin haksız olduğunu belirtmiştir. Kanun'a göre hekimlikten el çektirilen başvurucunun maddi ve manevi olarak zor duruma düştüğünü ancak geçici işlerde çalışabildiğini, müdahalenin başvurucunun özel hayatına ve saygınlığına telafisi güç zararlar verdiğini vurgulamıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu'nun 3. maddesine göre hekim olarak atanacaklarla ilgili sadece arşiv araştırması yapılabileceğinin düzenlendiğini, başvurucunun ise atanmasına engel bir arşiv kaydının olmadığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

35. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

37. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatının olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür işlemlerin mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 88).

38. Somut başvurunun da bu yönüyle ele alınması ve yapılacak değerlendirmeler neticesinde özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılması durumunda başvurucunun tüm iddialarının özel hayata saygı hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği

değerlendirmiştir.

1. Uygulanabilirlik Yönünden

a. Genel İlkeler

39. Anayasa Mahkemesi; önceki birçok kararında özel hayata saygı hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiğini, özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına aldığını ve kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, özel hayata saygı hakkının -daha ziyade özel hayata ilişkin hususların- kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda bunun gözönünde bulundurulduğuna ilişkin değerlendirmeler yapmıştır (K.Ş., B. No: 2013/1614, 3/4/2014, § 36; Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 62; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 31; Ö.Ç., B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 50; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 27; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 34; C.A. (3), § 90).

i. Nedene Dayalı Uygulanabilirlik

40. Anayasa Mahkemesinin özel hayata dair hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda özel hayata saygı hakkının uygulanacağına ilişkin bu yaklaşımı, hakkın koruduğu değer olan özel hayatın bu kavrama ilişkin sebepler dolayısıyla ele alındığını göstermektedir. Gerçekten de dış dünya ile irtibat kurulmasında önemli bir işlevi olan mesleki hayata özel hayata ilişkin birtakım nedenlerle müdahalede bulunulması ya da özel hayata ilişkin unsurlar gerekçe gösterilerek kısıtlayıcı yönde tedbirler alınması, bu kapsamdaki uyuşmazlıkların özel hayat kapsamında ele alınması bakımından yeterlidir. Zira özel hayatlarına ilişkin nedenlerle kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahalenin ya da bu kişiler hakkında gerçekleştirilen eylem veya idari ya da adli işlemlerin onların özel hayat alanlarını etkileyeceği açıktır (C.A. (3), § 91).

41. Kaldı ki kişilerin sosyal hayatlarının önemli bir parçasını oluşturan mesleki hayatları hakkında özel hayata ilişkin nedenlerle müdahalelerde bulunulması veya tedbirler alınması hâli özel hayat kavramı içinde evleviyetle değerlendirilmeye uygundur. Kişinin dış aleme yansıtmadığı özel hayatına ilişkin davranışları esas alınarak atama işlemine tabi tutulması ya da meslekten çıkarılması hâlleri bu duruma örnek gösterilebilir. Bu çerçevede özel hayata dâhil bir unsura yani nedene dayalı olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir olacağı hususu tartışmasızdır (C.A. (3), § 92).

ii. Sonuca Dayalı Uygulanabilirlik

42. Öte yandan özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına yönelik müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçler özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olmalıdır. Mesleki hayata yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerekir. Ağırlığın

belirlenmesi ise her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve başvuruculaların ortaya koyacakları değerlendirilebilecek mahiyetteki iddia ve deliller irdelenerek gerçekleştirilebilir (C.A. (3), § 93).

43. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerine ciddi etkide bulunması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir. Bu türden bir meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesinde şu hususlar dikkate alınmalıdır (C.A. (3), § 94):

i. Kişinin iç dünyasında meydana gelen etkinin derecesi

ii. Kişinin sosyal çevresinde ve itibarında meydana gelen etkinin derecesi

iii. Kişinin mesleğine -ilişkin nesnel nitelikleri dikkate alındığında- muhatap olduğu müdahalenin ya da tedbirin neden olacağı etkinin ya da zararın derecesi

iv. Etkinin ya da zararın ne derecede ikna edici açıklamalarla ortaya konulduğu ve delillendirildiği

v. Mesleki hayata yönelik müdahalelerin ya da tedbirlerin nedenleri

44. Söz konusu ağırlık düzeyi belirlenirken muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu hususlarda yeterli, ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerektiği hususu, önemi dolayısıyla yeniden vurgulanmalıdır (C.A. (3), § 95).

45. Ayrıca her iki uygulanabilirlik ölçütü açısından da geçerli olacak şekilde, söz konusu iddiaların -uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi için- bireysel başvuru yolundan önce tüketilmesi gereken idari ya da yargısal süreçlerde ileri sürülmüş olması gerektiği de hatırlatılmalıdır (C.A. (3), § 96).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Başvurucu, başvuru formunda ve Bakanlık görüşüne cevabında kamu görevinden çıkarılmasının özel hayatına etkisi bağlamında bazı açıklamalar yapmıştır. Başvurucu; AİHM kararlarına atıf yaparak özel hayat kavramının sadece bireyin kişisel hayatını kendi seçtiği gibi ve dış dünyanın müdahalelerinden uzak yaşamayı kapsamadığını, aynı zamanda bireyin profesyonel ve mesleki ilişkileri dâhil olmak üzere mesleki faaliyetlerini de içerdiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda kamu görevinden çıkarılmasının özel hayatına müdahale teşkil ettiğini, özel sektörde iş bulmakta zorlandığını, geçici işlerde çalışmak zorunda kaldığını, kamudan çıkarılmasında olağanüstü hâl sürecinde yürürlüğe giren bir KHK'ya dayanılmasının yasa dışı örgütle ilişkilendirme anlamını taşıdığını vurgulayarak kamudan çıkarılması suretiyle daha iyi koşullarda çalışma koşullarından da mahrum kaldığını belirtmiştir. Başvurucunun benzer nitelikteki iddialarının derece mahkemelerinde de ileri sürdüğü görülmüştür.

47. İddialar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde somut olayda, göreve son verilme işleminin başvurucunun özel hayatına ilişkin bir nedene dayanmadığı söylenebilir. Bu durumda idari işlemin -sonuca dayalı yaklaşım kapsamında- başvurucunun özel hayatına etkisi önem kazanmaktadır. Öncelikle özellikle bazı kariyer mesleklerinde (avukatlık,

noterlik, doktorluk vb.) sosyal çevrenin, mesleki ilişkilerin ve dış dünyayla ilişki kurmanın mesleğin ifasının gereği önem arz ettiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda AİHM kararları da gözetildiğinde (bkz. §§ 26, 30) anılan meslek grupları yönünden getirilecek sınırlamanın özel hayata etkisinin tespitinde mesleğin açıklanan niteliği de gözetilerek değerlendirilme yapılması gerektiği anlaşılmıştır. Özellikle kişilerin mesleğin ifası bağlamında kariyer planlarına ilişkin iradelerinin anlaşıldığı ve bu iradeye müdahale edildiği durumlarda sonuca dayalı yaklaşım bağlamında -somut olayın kendine özgü koşullarına göre- aranan asgari eşiğin sağlandığının kabulü gerekebilir.

48. Bu açıklamalar kapsamında anılan kararda belirtilen ilkeleri de (bkz. §§ 39-45) dikkate alarak bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu bağlamda öncelikle doktorluk mesleğinin kendine özgü sosyal çevre ile mesleki ilişki gerektiren bir kariyer mesleği olduğu söylenebilir. Ayrıca tıp fakültesini bitirdikten sonra başvurucunun kamu görevlisi olmak için atama kurasına katıldığı, ataması iptal edilene kadar devlet memuru olarak görev yaptığı gözetildiğinde başvurucunun iradesinin mesleğini kamuda ifa etmek olduğu ve bu yönde bir kariyer planlaması yaptığı somut olaydan anlaşılmaktadır. İdarenin kamu görevlisi olarak atama yapması ile de başvurucunun anılan kariyer planına bağlı beklenti oluşturması, sahip olduğu statü çerçevesinde mesleki ilişkiler ve sosyal çevre oluşturması da hayatın olağan akışına uygundur.

49. Bununla birlikte başvurucunun eski bir mahkûmiyetine dayanılarak dâhil olduğu statünün sona erdirildiği ve mesleğini kamuda icra etmesinin süresiz olarak engellendiği dikkate alındığında çevresinde yasa dışı örgüt ile ilişkili görülmesi nedeniyle sosyal çevre ve mesleki ilişkilerinin olumsuz etkilenebileceğinin kabulü gerekir. Ayrıca başvurucunun daha iyi koşulları olduğunu kabul ettiği kamuda çalışmaktan süresiz olarak mahrum bırakıldığı, geçici işlerde çalışmak zorunda kaldığı yönündeki iddiaları gözetildiğinde mesleki hayata yönelik sınırlamanın başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşılmıştır. Bu açıklamalar kapsamında başvurucunun iddialarının bir bütün olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

50. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

51. Doktor olarak devlet memurluğuna atanan başvurucunun atamasının İdare tarafından iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

52. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

53. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

i. Kanunilik

54. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer Mahmutoğlu, § 103).

55. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104).

56. Nihayetinde söz konusu koşulların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek merci olan yargı organları, müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığını irdelemekle, en başta da ilgili kanuni düzenlemeleri önlerine gelen davalarda anılan çerçevede kalarak uygulamakla yükümlüdür (Tamer Mahmutoğlu, § 108).

57. Dolayısıyla bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Derece mahkemelerinin özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirdiği yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür. (ifade hürriyeti ve mahkemeye erişim hakkı yönünden benzer değerlendirme için bkz. Hüseyin Ercan, B. No: 2018/11352, 8/9/2021, § 36; Fevzi Kayacan (4), B. No: 2018/350, 27/7/2022, § 30; Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

58. Başvuru konusu olayda idari işlemin 657 sayılı Kanun'un 48. ve 98. maddelerine dayandığı yargı makamlarının 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesini de gözeterek anılan Kanun maddelerini yorumladığı görülmüştür. Derece mahkemesi kararı ve aynı konudaki Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararları birlikte değerlendirildiğinde belli suçlardan

mahkûm olmamanın 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde memurluğa alınacaklarda aranan genel bir şart olarak belirlendiği, memnu hakların iadesi kararının mahkûmiyeti değil mahkûmiyete bağlı hak yoksunluklarını geleceğe dönük olarak ortadan kaldırdığı yorumundan hareket edildiği anlaşılmıştır. Sonuç olarak anılan kararlarda uyuşmazlığın esasına ilişkin, memurluğa alımın bazı suçlardan mahkûm olmamak şartına bağlandığı, memnu hakların iadesinin bu şartı kaldıracak nitelikte bir hak doğurmadığı vurgulanmıştır.

59. Bu bağlamda 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde yer alan "Türk Ceza Kanununun 53. maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile;... ya da affa uğramış olsa bile... suçlarından mahkûm olmamak." şeklindeki düzenleme dikkate alındığında kanun koyucunun bazı suçlardan mahkûmiyeti doğrudan devlet memurluğuna engel hâl olarak düzenlediği, ayrıca mahkûmiyeti ortadan kaldırmayan durumların, hak yoksunluklarına bağlanan sürelere ve affa ilişkin vurgudan, bu şarta etkisinin olmayacağı da anlaşılmaktadır. Bu durum gözetildiğinde yargı makamlarının yorumlarının anılan Kanun'un lafzıyla çeliştiği, keyfilik içerdiği ve bireyler tarafından öngörülemez olduğu söylenemez.

60. Bu açıklamalar çerçevesinde somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu, yargısal kararların yeterli bir hukuki temele sahip olduğu görülmüştür.

ii. Meşru Amaç

61. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını, ilgili hak ve özgürlüğe ilişkin Anayasa maddesinde gösterilen özel sınırlandırma sebeplerinin bulunmasına bağlı kılmıştır. Anayasa’nın 20. maddesinin birinci fıkrası yönünden ise özel sınırlama nedeni düzenlenmemiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, birtakım sınırlama sebeplerine yer verilmiş olmakla beraber bu sebepler sadece arama ve elkoyma tedbirlerine yöneliktir. Dolayısıyla bu sebeplerin özel hayata saygı hakkının tüm boyutları yönünden uygulanması mümkün görünmemektedir (AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013; Ahmet Çilgin, B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 40).

62. Anayasa'nın 20. maddesinde özel hayata saygı hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte söz konusu hakkın hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Anayasa'nın 12. maddesinde düzenlendiği üzere temel hak ve hürriyetler kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder. Bu bağlamda özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Ayrıca Anayasa’nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlanması mümkün olabilmektedir. Buna göre Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; Ahmet Çilgin, § 39). Bir başka deyişle temel hak ve özgürlüklerin kapsamının objektif uygulama alanının her bir norm yönünden bağımsız olarak değil Anayasa’nın bütünü içindeki anlama göre belirlenmesi gerekir (AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 12).

63. Anayasa'nın 5. maddesinde ise "Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan

siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır." denilmektedir. Buna göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak devletin temel amaç ve görevlerindendir (Ö.N.M., B. No: 2014/14751, 15/2/2017, § 71). Kişinin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamanın ön koşulu millî güvenliğin ve kamu düzeninin tesisidir. Millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanmadığı bir ortamda hak ve özgürlüklerden gereği gibi yararlanılması, kişinin özel hayatına saygı gösterilmesi mümkün değildir. Bu kapsamda devletin hak ve özgürlükleri koruma ödevinin yanında millî güvenliği ve kamu düzenini sağlama görevi de bulunmaktadır (Ö.N.M., § 72).

64. Özellikle kamu gücünü kullanan kuruluşların millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacını taşıdıkları durumlarda takdir yetkilerinin daha geniş olduğu söylenebilir. Dolayısıyla özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir (Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 122). Bu bağlamda somut olayda bazı suçlardan mahkûm olanlar yönünden kamuda çalışma yasağının öngörülmesi ve bu kapsamda başvurucunun mesleğini kamu bünyesinde icra etmesine yönelik müdahalenin -başvurucunun hüküm giydiği suçun niteliği de gözetildiğinde- söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

65. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

66. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

67. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 46).

68. Buna göre özel hayata saygı hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

69. Kamu görevlilerinin atanma ve nakillerine ilişkin esasların belirlenmesi hususunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Kanun koyucuya tanınan takdir yetkisinin amacı kamu hizmetlerinin kesintisiz bir şekilde yürütülmesini temin etmektir. Öte yandan Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında "Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler." denilmiştir. Kamu görevlilerinin Anayasa'ya ve kanunlara sadakat yükümlülüğünün kamu hizmetlerinin devamlılığının ve belli bir disiplin içinde yürütülmesinin sağlanmasıyla yakından ilgili olduğu açıktır (Namet Sevinç, B. No: 2015/9155, 10/1/2019, § 42).

70. Kamu görevlilerinin sadakat, tarafsızlık ve devlete bağlılık yükümlülüğü çerçevesinde devleti temsil eden kişiler olduğu da gözetildiğinde kamu görevlerine atanacak kişiler bakımından bazı nitelikler aranması ve atama için aranan niteliklerin görev sırasında kaybedilmesi hâlinin yaptırıma bağlanmasının anılan takdir yetkisi kapsamında kaldığı ve kamu hizmetinin etkin, sağlıklı ve tarafsız bir biçimde yürütülmesi ile millî güvenliğin sağlanması amacına hizmet ettiği söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. A.K., B. No: 2015/10298,7/3/2019,§ 52).

71. Somut olayda memurluğa atanma ve memurluktan çıkarılma şartlarının düzenlendiği 657 sayılı Kanun'un devlet memurluğuna atanma şartlarına ve iptaline ilişkin 48. ve 98. maddeleri idari işlemlerin yapıldığı tarihteki hâli ile incelendiğinde; devlet memurluğuna alınacaklarda tahdidi olarak sayılan suçlardan mahkûm olmama şartı arandığı ve kişinin memurluğa alınma şartlarından herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması durumunda da memurluğunun sona ereceğinin düzenlendiği görülmüştür. Ayrıca kanun koyucunun 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde hak yoksunluğu için belirlenen sürenin geçmiş veya affa uğramış olsalar bile devlet memuru olamayacaklarını düzenleyerek sayılan suçlardan mahkûm olanlar yönünden süresiz hak yoksunluğu öngördüğü söylenebilir. Anılan düzenlemenin ve memur olma şartlarının kanun koyucunun kamu görevlilerinin atanma hususundaki takdir yetkisi kapsamında olduğu ve memur olarak atanmak isteyen kişilerin başvuru tarihi itibarıyla Kanun'da aranan nitelikleri sağlaması gerektiği anlaşılmıştır.

72. Bununla birlikte, anılan Kanun maddesinde memurluğa engel olarak görülen mahkûmiyetin sadece kamu hizmetinin niteliğini etkileyebilecek bazı suçlarla sınırlandığı ve genel bir yasak hâlinin söz konusu olmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucunun kamu görevlisi olarak atandığı tarihte meri kanun da aranan şartları sağlar nitelikte olması ve görevi süresince de bu nitelikleri kaybetmemesi kamu hizmetinin etkin ve tarafsız bir şekilde yürütülmesi amacının da bir gereğidir. Anılan mevzuatta devlet memuru olmaya engel olarak sayılan suçlar arasında anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçların da yer aldığı, başvurucunun da anılan suçtan mahkûm olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar başvurucu, hakkında memnu hakların iadesine karar verildiğini vurgulamış ise de memnu hakların iadesinin mahkûmiyet hükmüne etkisinin olmadığı ancak bir hak yoksunluğunu ortadan kaldırabileceği bununla birlikte doğrudan devlet memuru olma hakkı vermediği yargı kararlarında da belirtilmiştir.

73. Ayrıca başvurucunun da anılan Kanun maddesinde sayılan suçlardan mahkumiyetin, memnu hakların iade edilmesine rağmen özel sektörde de doktor olarak çalışmaya engel

olduğuna veya maruz kaldığı idari işlemin etkileri nedeniyle mesleki gelişimin engellediğine ya da özel sektörde çalışamadığına dair bir delillendirme yapmadığı görülmüştür. Bununla birlikte başvurucunun İdare tarafından özel sektörde çalışma yasağı içeren bir karar alındığına dair bir iddiasının bulunmadığı, somut olaya konu idari işlemin özel sektörde çalışmayı engelleyen bir içeriğinin olduğunu da ortaya koyamadığı vurgulanmalıdır. Bu durumda yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde başvurucunun doktor olarak atanmasından yaklaşık yedi ay sonra, atama tarihi itibarıyla geçerli olan Kanun'da belirlenen kamu görevlisi olarak atanma şartlarını taşımadığının tespit edilmesi üzerine atamanın iptal edilmesinin -başvurucunun devlet görevlisi olarak çalıştığı süre ve özel sektörde çalışma imkânının olması hususları da gözetildiğinde- demokratik toplum gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı söylenemez.

74. Bunun yanında mahkeme sürecinde başvurucunun katılımı ve savunması ile delillerini sunması sağlanmak suretiyle özel hayata saygı hakkının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmış olduğu görülmüştür. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/12/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun kamu görevlisi olarak atanması işleminin memuriyet şartlarını taşımadığı gerekçesiyle iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

2. Daha önce yasa dışı silahlı örgüt kurma veya katılma suçundan dolayı 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş olan başvurucu, 2003 yılında Cumhurbaşkanının özel affı üzerine memnu haklarının iadesi talebinde bulunmuştur. (Kapatılan) İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesi, 4/4/2016 tarihli kararıyla başvurucunun memnu haklarının iadesine karar vermiştir.

3. Başvurucu bu karardan bir süre sonra bir sağlık merkezine doktor olarak atanmış, ancak bu atama Türkiye Halk Sağlığı Kurumunun (İdare) kararıyla iptal edilmiştir. İdarenin kararında başvurucunun mahkûmiyet kararına atıfla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin (A) bendinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen şartların taşınmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun bu işlemin iptali amacıyla açtığı davanın reddine karar verilmiş, buna yönelik itiraz da Ankara Bölge İdare Mahkemesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

4. Çoğunluk tarafından da kabul edildiği üzere atama kararının iptaline yönelik işlem başvurucunun özel hayatına saygı hakkına müdahale teşkil etmektedir. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca bu müdahalenin öncelikle kanunilik şartını sağlaması gerekmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlandırılması, keyfiliği dışlayan, hukuki güvenliği ve belirliliği temin eden hukuk devletinin vazgeçilmez unsurlarından biridir (İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. [GK], B. No: 2015/941, 25/10/2018, §§ 50-51).

5. Kanunilik müdahalenin sadece şekli anlamda bir kanuna dayanması anlamına gelmemektedir. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır. Bu kapsamda kanunilik şartının gerçekleşmesi için ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması, bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan şartlar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânını tanıması gerekmektedir (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, §§ 62-64; B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022, §§ 54-56).

6. Diğer yandan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan hükümlerin yorumlanması yetkisi kural olarak derece mahkemelerine aittir. Bununla birlikte söz konusu yorumların kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı durumlarda özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşılması mümkündür (Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Fevzi Kayacan (4), B. No: 2018/350, 27/7/2022, § 30).

7. Mahkememiz çoğunluğuna göre, somut olayda müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde yer alan "…affa uğramış olsa bile… suçlarından mahkûm olmamak" hükmü gereğince kanun koyucunun bazı suçlardan mahkumiyeti devlet memurluğuna engel hal olarak düzenlediği, mahkumiyeti ortadan kaldırmayan durumların bu şarta etkisinin olmadığı dikkate alındığında "yargı makamlarının yorumlarının anılan Kanun'un lafzıyla çeliştiği, keyfilik içerdiği ve bireyler tarafından öngörülemez olduğu söylenemez" (§59).

8. Bu değerlendirmenin isabetli olduğunu söylemek zordur. Zira somut olayda müdahalenin dayanağı tartışılırken sadece 657 sayılı Kanun'un 48. maddesi değil, memnu hakların iadesi kurumuna yer veren 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesi de değerlendirilmelidir. Başvuruya konu uyuşmazlığın konusu, hakkında memnu hakların iadesi kararı verildikten sonra kamu görevine atanan başvurucunun atamasının 657 sayılı Kanun'un anılan hükmüne dayanılarak iptal edilmesidir. Dolayısıyla burada her iki hüküm birlikte değerlendirilerek bir sonuca ulaşılması gerekir.

9. 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesine göre, (a) cezanın infazının tamamlanmasından itibaren üç yıllık sürenin geçmesi ve (b) kişinin bu süre içinde yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü konusunda mahkemede bir kanaat oluşması kaydıyla, hak yoksunluklarının giderilmesine karar verilebilecektir. Kuralın gerekçesinde ifade edildiği üzere "kasıtlı bir suçtan dolayı belirli süreyle hapis cezasına veya belli suçlardan dolayı bir cezaya mahkûm olan kişilerin süresiz olarak kullanmaktan yasaklandıkları hakları tekrar kullanabilmelerine imkân tanıyan bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur".

10. Somut olayda kanuni şartların gerçekleştiği, başvurucunun talebi üzerine memnu haklarının iadesine karar verildiği ve bunun üzerine kamu görevine başladığı hususunda

tereddüt bulunmamaktadır. Buradaki mesele 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesiyle ilişkisini değerlendirmektir.

11. Derece mahkemeleri "affa uğramış olsa bile" ibaresinden hareketle memnu hakların iadesi kararı olsa dahi belli suçlardan mahkûm olanların bir daha asla memuriyete dönemeyeceği yorumunu yapmışlardır. Bu yorumu memnu hakların iadesi kurumunu düzenleyen kanun hükmünün lafzı ve amacıyla bağdaştırmak mümkün değildir. 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesinde belli suçlar bakımından bir sınırlama olmadığı gibi, yukarıda bahsedilen iki şartın dışında da bir şart öngörülmüş değildir. Dahası başka kanunlarda da memnu hakların iadesine yönelik istisnalara yer verilmemiştir.

12. Eğer kanun koyucu memnu hakların iadesi kurumunu belli suçlar yönünden sınırlamak istemiş olsaydı bunu doğrudan ve açık şekilde yapabilirdi. Tersine 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinde 2008 yılında yapılan değişiklikle de bu yola gidilmemiş, memnu hakların iadesine ilişkin bir istisnaya memuriyete giriş şartlarında yer verilmemiştir. Nitekim Danıştay On İkinci Dairesinin konuya ilişkin bir kararında vurgulandığı üzere "5352 sayılı Kanun'a 2006 yılında 13/A maddesinin eklenmesiyle getirilen yasaklanmış hakların geri verilmesi düzenlemesinden sonra, memnu hakların iadesi kararı alınsa dahi devlet memuru olunamayacağına ilişkin bir hüküm de getirilmemiştir" (E. 2018/4, K. 2018/4553, 23/10/2018).

13. Bu durumda başvurucunun özel hayatına saygı hakkına müdahalenin kanuni dayanağına ilişkin derece mahkemelerince yapılan yorumların kanunun lafzıyla uyumlu olduğu ve bireyler tarafından öngörülebilir olduğu söylenemez. Kaldı ki, kanunun lafzı birden fazla yoruma müsait olduğunda idari ve yargısal makamların hak ve özgürlükler lehine olan yorumu tercih etmeleri beklenir. Zira anayasal hükümler ancak "hak eksenli yorumlandıkları takdirde işlevlerini tam olarak yerine getirebilir" (Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021, § 50; Ali Kuş [GK], B. No: 2017/27822, 10/2/2022, § 50).

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini düşündüğümden aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Başkan Zühtü ARSLAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu hakkında yasadışı silahlı örgüt kurma veya katılma suçundan verilen ağır hapis cezası Cumhurbaşkanlığının 2/4/2003 tarihli özel affı kapsamında affedilmiş, bunu takiben başvurucunun yasaklanmış hakları talebi üzerine ilgili mahkeme tarafından iade edilmiştir.

2. Başvurucu 9/9/2016 tarihinde Devlet Hizmet Yükümlülüğü kurası sonucunda bir sağlık merkezine doktor olarak atanmıştır. İdare 7/4/2017 tarihinde atamayı iptal etmiştir. Kararda, daha önce aldığı cezaya atıf yapılarak başvurucunun 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin (A) bendinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranılan şartları taşımadığının tespit edildiği ifade edilmiştir.

3. Somut olayda mahkûmiyet hükmünden kaynaklanan memnu hakların yargı kararı ile iadesine karar verilmesine rağmen başvurucunun kamu görevine alınması engellenmiştir. Kamu görevlisi olarak doktorluk kariyer mesleğine başlayan başvurucunun atanmasını iptali kişi açısında önemli bir külfete neden olmuştur. Bu durum, maddi külfet yanında manevi olarak da saygınlığını, diğer kişilerle ilişki kurma ve bu ilişkileri geliştirme yeteneğini

önemli ölçüde zedelemektedir. Her ne kadar özel sektörde çalışma imkânı olsa da içinde bulunduğu durum itibarıyla bunun hiç de kolay olmadığı söylenebilir. İdarenin işlemi sonuçları yönünden başvurucunun özel hayatına saygı hakkı üzerinde ağır etkilere neden olmuştur.

4. Başvuru konusu olayda idari işlem 657 sayılı Kanun'un 48. ve 98. maddelerine dayanmaktadır. Bununla birlikte 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun yasaklanmış hakların geri verilmesini düzenleyen 13/A maddesinin de başvuru açısından dikkate alınması gerekmektedir. Bu maddede belli suçlardan mahkûm olmanın belli haklardan yararlanmama sonucu doğuracağına ilişkin istisnai bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

5. Başvurucu usulüne uygun şekilde yasaklanmış olan haklarının iadesine bir yargı kararı ile hak kazanmıştır. Başvurucunun infazı tamamlanmış, arşiv ve adli sicil kayıtları silinmiştir. Bu nedenle yasal haklarını tam olarak kullanacağı yönünde meşru bir beklentiye sahip olan başvurucu kamu görevlisi olmaya hak kazandığını düşünerek, başvuru yapmış ve atanmıştır.

6. Ancak 657 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri idare ve derece mahkemesi tarafından 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesini çok da göz önüne alınmadan yorumlanmıştır. Elbette bu derece mahkemesinin takdir yetkisi kapsamındadır ve bu yorumun isabetli olup, olmadığını denetlemek Mahkememizin görevi değildir. Yasaklanmış hakların iadesinin otomatikman memuriyete alınma hakkını tanıdığını da söyleyemeyiz.

7. Bunun beraber, olayımızda kamu görevlisi olarak atanma kararının idarece kaldırılması sonuçları açısından başvurucunun özel hayatını derinden etkilemiştir. Dolayısıyla, başvurucunun özel hayata saygı hakkına bir müdahalede bulunulmuştur.

8. Müdahalenin kanuniliğine baktığımızda ortada bir belirlilik ve öngörülebilirlik sorunu olduğunu kabul etmek gerekir, çünkü 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesi ile 657 sayılı Kanun'un 48/A-5 maddesi arasında bir uyumsuzluk olduğu, ya da en azından muhatapları nezdinde tereddütler yaratacağı söylenebilir. Kişi, 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesine bakarak yasaklanmış hakların iadesiyle ilgili yargı kararı aldığında bu hakları rahatlıkla kullanabileceğini düşünebilir ve bu onda haklı ve meşru beklenti doğurabilir.

9. Diğer taraftan, 657 sayılı Kanun'un 48/A-5 maddesi esas alınarak işlem tesis edilmesi 5352 sayılı Kanun'un 13/A maddesini bir anlamda işlevsiz hale getirmekte, ilgili kişi açısından yasaklanmış hakların iadesinin herhangi bir somut anlamı olmamaktadır. Kişinin yargı kararı ile yasaklanmış haklarının iadesi önümüzdeki başvuruda olduğu gibi bazı haklar yönünden kâğıt üstünde kalmaktadır.

10. Başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yapılan müdahale belirlilik ve öngörülebilirlik boyutuyla kanunilik şartını karşılamadığından aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu kamu görevlisi olarak atandıktan sonra memur olma şartlarını taşımadığından yapılan ataması iptal edilmiştir. Kesinleşen yargı süreçlerinden sonra özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla başvurucu mahkememize müracaat etmiştir. Anayasa Mahkemesinin genel kurulunca incelenen başvuru özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Somut olayda başvurucu hakkında yasa dışı silahlı örgüt kurma veya katılma suçundan verilen mahkûmiyet kararı 18/12/2000 tarihinde kesinleşmiştir. Süreçte ilgili mahkeme tarafından 4/4/2016 tarihinde memnu hakların iadesine karar verildikten sonra başvurucu doktor olarak atanmıştır. Ancak atamadan yaklaşık yedi ay sonra657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (A) bendinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranılan şartları taşımadığından bahisle yukarıda belirtilen mahkûmiyet kararına dayanılarak görevine son verilmiştir.

Başvurucunun görevine son verilmek suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi ve Anayasa Mahkemesinin içtihatları bağlamında kanuni dayanağının olup olmadığının incelenmesi gerekir. Öncelikle temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların şeklen bir kanunla öngörülmesinin yeterli olmadığı, aynı zamanda sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini de ihtiva etmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda somut olayda uygulamanın dayanağı olarak gösterilen657 sayılı Kanun'un 48. maddesi ile 5352 sayılı Kanun'un 13. maddesinde yer alan düzenlemelerin birlikte değerlendirilerek anılan ölçütü karşılayıp karşılamadığının tespiti gerekir. Bu değerlendirmenin özellikle yasaklanmış hakların geri verilmesi kurumunun düzenlenmesinde güdülen amaç çerçevesinde yapılması ise somut olay koşullarında elzemdir.

Memnu hakların iadesi müessesesi,765 sayılı (mülga) Türk Ceza Kanunu ile 1412 sayılı (mülga) Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu yer almış iken,5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda bu kurum düzenlenmemiştir. 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesinde kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak - kamu görevinin üstlenilmesi dahil- bazı hak yoksunlukları öngörülmüştür. Ancak bu hak yoksunluklarının hükmedilen hapis cezasının infaz edilinceye kadar geçerli olduğu anılan kanun maddesinde açıkça düzenlendiği de gözetildiğinde Kanun koyucunun bir cezaya ya da mahkûmiyet bağlı olarak süresiz hak yoksunluğu içeren bir ceza sistemi öngörmediği söylenebilir. Kanun koyucu bu iradesini, özel kanunlarda yer alan süresiz hak yoksunluklara karşı, yasaklanmış hakların geri verilmesi kurumunu 2006 yılında5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesinde yapılan değişiklikle yeniden düzenlenmesi ile de bir kez daha ortaya koymuştur. Zira anılan değişikliğin gerekçesinde (bkz.§19)5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki çeşitli kanunlardaki süresiz hak yoksunluğu doğuran hükümlerin yarattığı sakıncaları gidermek için kişilerin süresiz olarak kullanmaktan yasaklandıkları hakları tekrar kullanabilmelerine imkân tanıyan bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Bu durumda Kanun koyucunun kasıtlı bir suçtan dolayı belirli süreyle hapis cezasına veya belli suçlardan dolayı bir cezaya mahkûm olan kişilerin belirli hakları kullanmaktan süresiz olarak yasaklanmasını benimsemediği, özel kanunlardaki bu nitelikteki yasaklar karşısında ise yasaklanmış hakların geri verilmesi kurumunu düzenlediği açıktır. Kanun koyucu bu irade kapsamında özel Kanun niteliğinde olan 657 sayılı Kanun'a dair ise bir istisna öngörmemiştir. Bu halde anılan Kanun'un 48. maddesinde düzenlenen bazı suçlardan mahkûmiyete bağlı olarak süresiz hak yoksunluğunun, 5352 sayılı Kanunu' un 13/A maddesi ile yasaklanmış hakların geri verilmesi kurumunu yeniden düzenlenmesi amacı karşısında hükümsüz olduğu söylenebilir.

Öte yandan derece mahkemelerinin 657 sayılı Kanun 48. Maddesine "Türk Ceza Kanununun 53. maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile;... ya da affa uğramış olsa bile... suçlarından mahkûm olmamak." şeklindeki düzenleme dikkate alarak ortaya koyduğu

yorumun da, ne yukarıda belirtilen amaç ne de Kanun koyucunun iradesiyle uyumlu olduğu söylenemez. Zira anılan düzenlemede -madde gerekçesinden anlaşıldığı üzere- özel af ile 5237 sayılı Kanun'un 53. maddesindeki "belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma"ya yer verildiği ancak yasaklanmış hakların geri verilmesi kurumuna ilişkin bir ifadenin yer almadığı açıktır. 657 sayılı Kanun'da ve anılan maddesinde memurluğa giriş şartları arasında, 5352 sayılı Kanunu' un 13/A maddesinde vücut bulan anılan kuruma ilişkin bir istisna da açıkça belirtilmemiştir. Ayrıca anılan kurumların birbirlerini kapsamadığı, birinin diğerine alternatif olarak uygulanmasının söz konusu olmadığı, dolayısıyla nitelik olarak farklı kurumlar oldukları da söylenebilir. Zira memnu hakların iadesi müessesesinde anılan diğer kurumlardan farklı olarak, suç işlemiş kişilerin topluma intibaklarının sağlanması noktasında kişilerin iradesine önem verildiği, bu bağlamda öngörülen süre zarfında tekrar suç işlememesi ve iyi halli olduğu yönünde kanaat oluşması gerektiği açıktır.

Bu durumla birlikte 5352 sayılı Kanunu' un 13/A maddesiyle yasaklanmış hakların iadesi kurumunun yeniden düzenlenmesi de -somut olayda olduğu gibi- özel kanunlarda yer alan süresiz hak yoksunluklarının yarattığı sakıncalarının giderilmesidir. Kanun koyucunun süresiz hak yoksunluğu uygulamasının önüne geçmek için özel kanunlarda tek tek değişiklik yapmaktansa, Türk Ceza Kanun'u dışındaki özel kanunlar bağlamında öncelikle uygulanmak üzere -ilgili kanunda istisna öngörülmediği sürece- Adli Sicil Kanunu'nda yasaklanmış hakların geri verilmesi kurumunu düzenlediği açıktır. Ayrıca bir hapis cezasına veya mahkûmiyete bağlı olarak hak yoksunluklarının süreyle sınırlandırılmasının, işlediği suçtan dolayı kişinin etkin pişmanlık duymasını sağlayıp tekrar topluma kazandırılması amacına uygun olduğu da vurgulanmalıdır. Bu durumda derece mahkemelerinin yorumunun Kanun koyucunun açıklanan amacına uygun ve öngörülebilir olduğu söylenemez.

Yukarıda ifade edilen gerekçeler kapsamında 657 sayılı Kanun'un 48. maddesi ve 5352 sayılı Kanun'un 13. maddesinde yer alan düzenlemeler ile derece mahkemelerin Kanun yorumu birlikte değerlendirildiğinde, hakka yapılan müdahalenin öngörülebilirlik/belirlilik içeren bir kanuni dayanağının bulunmadığı anlaşılmakla özel hayata saygı hakkından ihlal kararı verilmesi gerektiği düşüncesiyle Sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye Selahaddin MENTEŞ

W.J.F.N.

B. No: 2019/35114 | Karar tarihi: 14.12.2022

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35114

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

W.J.F.N. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35114)

Karar Tarihi: 14/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 1/2/2023-32091

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Zühtü ARSLAN

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Basri BAĞCI

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : W.J.F.N.

Vekili : Av. Kemal Yener SARAÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ülkeye girişine izin verilmeyen yabancıyı kabul edilemez yolcu salonunda tutmanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/10/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon tarafından bu kararda incelenen şikâyet haricindeki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, bu şikâyet yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve adli yardım talebinin kabul edilmesine karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

4. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

6. Kamerun uyruklu olan başvurucu 3/9/2019 tarihinde Türk Hava Yollarının Kıbrıs (Ercan) uçağı ile İstanbul Havalimanı'na inmiş, sahte Belçika vizesi ile geldiği anlaşılınca kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınarak İstanbul Havalimanı'ndaki kabul edilmeyen yolcu salonuna yerleştirilmiştir.

7. Başvurucu 9/9/2019 tarihinde uluslararası koruma talebinde bulunmuştur.

8. Başvurucunun uluslararası koruma talebi hızlandırılmış değerlendirme usulü kapsamında incelenmiş ve 25/9/2019 tarihinde reddedilmiştir. Ret kararında başvurucunun sahte Belçika vizesiyle Türkiye'ye geldiğinin anlaşılması üzerine kabul edilemeyen yolcu kapsamına alındığı, uluslararası koruma başvurusunun hızlandırılmış değerlendirme usulü kapsamında değerlendirilerek reddine karar verildiği, davacının haklı nedene dayalı zulüm görme korkusu kapsamında olmadığı, ülkesine iade edildiği takdirde zulme uğrayacağına ilişkin somut bir verinin ve ikincil koruma statüsüne dair sebeplerin de bulunmadığı belirtilmiştir.

9. Uluslararası koruma başvurusunun reddedildiği hususu başvurucuya 8/10/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Bu tebliğde başvurucuya on beş gün içinde yetkili idare mahkemesine başvurmaması veya itiraz süresi içinde itiraz hakkından feragat ettiğine dair yazılı beyanının olması hâlinde Türkiye’de kalış hakkı bulunmayacağından sınır dışı işleminin yapılacağı, uluslararası koruma başvurusuyla ilgili son karar oluşuncaya kadar kabul edilemez yolcu salonunda kalışına izin verileceği, başvurunun her aşamasında kendi ülkesine veya üçüncü bir ülkeye gidebileceği bildirilmiştir.

10. Başvurucu 11/10/2019 tarihinde uluslararası koruma talebinin reddi işleminin iptali istemiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

11. Başvurucu aynı gün, hakkında uygulandığını iddia ettiği fiilî idari gözetimin kaldırılması talebiyle İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliğine başvurmuştur.

12. İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliği 17/10/2019 tarihinde başvurucu hakkında herhangi bir idari gözetim kararı bulunmadığı gerekçesiyle talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

13. Başvurucu 24/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurucu 28/3/2020 tarihinde İstanbul Havalimanı görevlilerince Göç İdaresi Müdürlüğüne teslim edilmiştir. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü 29/3/2020 tarihinde kamu düzeni ve kamu sağlığına tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun sınır dışı edilmesine, idari gözetim altına alınmasına karar vermiş ve başvurucu, Binkılıç Geri Gönderme Merkezine sevk edilmiştir. 29/3/2020 tarihinden önce başvurucu hakkında herhangi bir sınır dışı ve idari gözetim kararı bulunmamaktadır.

15. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü 10/4/2020 tarihinde başvurucu hakkındaki sınır dışı etme kararının geri alınmasına ve başvurucunun idari gözetiminin sonlandırılmasına karar vermiştir. Bu karar aynı tarihte başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu imza yükümlülüğü şartıyla salıverilmiştir.

16. Ankara 1. İdare Mahkemesi 8/4/2020 tarihinde uluslararası koruma başvurusunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlık konusu olayda davacının dava dilekçesi ve mülakat formundaki iddiaları, menşe ülke bilgisi, dosya içerisinde mevcut bilgi ve belgelerin uluslararası hukuki metinler ve ulusal mevzuat ışığında değerlendirilmesinden; davacının ülkesinde hiç gözaltına alınmadığı veya tutuklanmadığı, hayatı boyunca herhangi bir kötü muameleye maruz kalmadığı, ülkesinde yer değiştirme alternatifinin mevcut olduğu, ayrılıkçı Ambozonia isimli grup ve Kamerun Devleti Güçleri arasında bir çok çatışmanın olduğu Bamenda bölgesinde yaşamadığı, kendisinin anadilinin Fransızca olduğu, Douala'da hayatını idame ettirebildiği, nişanlısının yaşadığı olayla ilgili destekleyeci belgesinin olmadığı, kendisinin Kamerun'da yaşarken siyasi sebeplerle kötü muameleye maruz kalmadığı görüldüğünden; ulusal ve uluslararası mevzuat kapsamında yapılan değerlendirme sonucunda, davacının uluslararası koruma talebinin reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

17. Başvurucu bu karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi hızlandırılmış değerlendirme kapsamında incelenen uluslararası koruma başvurusunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın reddi yolunda verilen İdare Mahkemesi kararının 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 80. maddesi uyarınca kesin olduğunu, istinaf yoluna başvurulmasına, dolayısıyla da kararın hukuken incelenmesine olanak bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 6458 sayılı Kanun'un "Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"(1)Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış, sınır kapılarından, geçerli pasaport veya pasaport yerine geçen belgelerle yapılır."

19. 6458 sayılı Kanun'un "Belge kontrolü" kenar başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"(1) Yabancı, pasaport veya pasaport yerine geçen belge ya da belgelerini, Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkışlarda görevlilere göstermek zorundadır.

(2) Sınır geçişlerine ilişkin belge kontrolleri, taşıtlarda seyir hâlinde de yerine getirilebilir.

(3) Havalimanlarının transit alanlarını kullanan yabancılar, yetkili makamlarca kontrole tabi

tutulabilirler.

(4) Türkiye’ye girişlerde, yabancının 7 nci madde kapsamında olup olmadığı kontrol edilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasında, kapsamlı kontrole tabi tutulması gerekli görülenler en fazla dört saat bekletilebilir. Yabancı, bu süre içerisinde her an ülkesine dönebileceği gibi dört saatlik süreyle sınırlı kalmaksızın ülkeye kabulle ilgili işlemlerin sonuçlanmasını da bekleyebilir. Kapsamlı kontrol işlemlerine dair usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

20. 6458 sayılı Kanun'un "Türkiye’ye girişlerine izin verilmeyecek yabancılar" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"(1) Aşağıdaki yabancılar, kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınır ve Türkiye’ye girişlerine izin verilmeyerek geri çevrilir:

a) Pasaportu, pasaport yerine geçen belgesi, vizesi veya ikamet ya da çalışma izni olmayanlar ile bu belgeleri veya izinleri hileli yollarla edindiği veya sahte olduğu anlaşılanlar

b) Vize, vize muafiyeti veya ikamet izin süresinin bitiminden itibaren en az altmış gün süreli pasaport veya pasaport yerine geçen belgesi olmayanlar

c) 15 inci maddenin ikinci fıkrası saklı kalmak kaydıyla, vize muafiyeti kapsamında olsalar dahi, 15 inci maddenin birinci fıkrasında sayılan yabancılar

(2) Bu maddeyle ilgili olarak yapılan işlemler, geri çevrilen yabancılara tebliğ edilir. Tebligatta, yabancıların karara karşı itiraz haklarını etkin şekilde nasıl kullanabilecekleri ve bu süreçteki diğer yasal hak ve yükümlülükleri de yer alır.

(3) (Ek:6/12/2019-7196/70 md.) Bu madde kapsamındaki yabancılar, işlemleri sonuçlanıncaya kadar sınır kapılarında kendileri için belirlenen alanlarda bekletilir."

21. 6458 sayılı Kanun'un "Taşıyıcıların yükümlülükleri" kenar başlıklı 98. maddesi şöyledir:

" 1) Taşıyıcılar;

a) Ülkeye giriş yapmak veya ülkeden transit geçmek üzere sınır kapılarına getirmiş oldukları yabancılardan herhangi bir nedenle Türkiye’ye girişleri ve Türkiye’den transit geçişleri reddedilenleri, geldikleri ya da kesin olarak kabul edilecekleri bir ülkeye geri götürmekle,

b) Yabancıya refakat edilmesi gerekli görüldüğü durumlarda refakatçilerin gidiş ve dönüşlerini sağlamakla,

c) Taşıdıkları kişilerin belge ve izinlerini kontrol etmekle,

ç) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/170 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/164 md.) Kabul edilemeyen yolcunun taşınmasını engellemek için gerekli tedbirleri almakla,

d) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/170 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/164 md.) Kabul edilemeyen yolcuların geri gönderilene kadar beslenme, konaklama ve acil sağlık giderlerini karşılamakla,

e) (Ek: 15/8/2017-KHK-694/170 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/164 md.) Kabul edilemeyen yolculara ilişkin gerekli bildirimleri yapmakla,

yükümlüdür.

(2) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/37 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/32 md.) Genel

Müdürlük, sınır kapılarına yolcu getiren, sınır kapılarından yolcu götüren ve Türkiye içinde yolcu taşıyan taşıyıcılardan, hareketleri öncesi, hareketleri anı ve hareketleri sonrasında tüm yolcu ve mürettebat bilgilerini isteyebilir.

(3) Birinci ve ikinci fıkralarda yer alan yükümlülüklere ilişkin uygulanacak usul ve esaslar, Bakanlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."

22. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"a)İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

…

2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır…"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 14/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu; hakkında herhangi bir adli veya idari gözetim kararı bulunmaksızın fiilen gözetim altında tutulduğunu, hukuki durumu itibarıyla uluslararası koruma kapsamında olduğunu belirterek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

25. Başvurucunun tutulmakta olduğu kabul edilemez yolcu salonundan çıkışının sağlandığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda ihlal sonucuna varılsa bile başvurucunun serbest bırakılması nedeniyle bu sonucun mevcut durumuna bir etkisi mümkün görünmemektedir. Zira bu durumda bireysel başvuru kapsamında verilecek bir ihlal kararı ancak başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi sonucunu doğurabilecektir. Bu durumda tutulmanın hukuki olmaması nedeniyle başvurucunun tazminat elde edebileceği ve bireysel başvurudan önce tüketebileceği bir başvuru yolunun bulunup bulunmadığı önem taşımaktadır.

26. Anayasa Mahkemesi B.T., [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017 kararında, herhangi bir idari gözetim kararı olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakılanlar bakımından idari gözetim altına alınmış olmaktan doğan zararlar için doğrudan idari yargı mercilerinde tam yargı davası açılabileceğini belirtmiştir(B.T., § 74). Anılankararda2577 sayılı Kanun'un 2. Maddesinin idari işlem veya eylem türleri yönünden herhangi bir ayrım yapılmadığından idari fonksiyona giren her türlü işlem veya eylem sebebiyle oluşan zararın tazmininin bu kurala dayanılarak idari yargıda açılacak tam yargı davasıyla istenebilmesi için yeterli bir yasal zemin oluşturduğu, sırf -bilgi eksikliği nedeniyle- fiiliyatta bu yolun işletilmemesinin etkisiz olduğu biçiminde yorumlanamayacağı, hiçbir idari işlem ve eyleme dayanmadan hukuka aykırı biçimde tutulan yabancılar yönünden tam yargı davasının etkili hukuk

mekanizması olduğu belirtilmiştir (B.T. §§ 52, 54).

27. Somut olayda başvurucunun kabul edilemez yolcu statüsüyle transit bölgede tutulmasının idarenin bir tasarrufu olduğu açıktır. Nitekim somut başvuruya konu olayda olduğu gibi idari gözetim kararı olmaksızın kabul edilemez yolcu statüsüyle bekletilen yabancılara dair daha önce de Anayasa Mahkemesine bireysel başvurular yapılmış ve Anayasa Mahkemesince tutma hâli sona eren başvuruculların tam yargı davası yoluna başvurmadıkları gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları verilmiştir (birçok karar arasından bkz. Sonia Nasir, B. No: 2016/12585, 20/4/2020; Mohamed Abouel Yazıd Hamada, B. No: 2018/146, 2/2/2022; Mohammad Younes, B. No: 2019/21018, 15/3/2022; Sylvıa Tıfuh, B. No: 2019/8162, 15/3/2022).

28. Bu durumda 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesi dikkate alındığında somut olayda başvurucunun maddi ve manevi zararlarının karşılanması bakımından başarı şansı sunma, yeterli giderim sağlama kapasitesini haiz ve ulaşılabilir olduğu görülen tam yargı davası yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 14/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EVİN CAĞLI VE DİĞERLERİ

B. No: 2015/19955 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/19955

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EVİN CAĞLI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/19955)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ATEŞ

Başvurucular : 1. Evin CAĞLI

2. Halise KULJA

3. Nevroz YILMAZ

4. Osman KÜLTÜR

5. Sedat AYDIN

Başvurucular Vekili : Av. Oya AYDIN GÖKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sokağa çıkma yasağı uygulaması ve haksız gözaltı nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, sokağa çıkma yasağı sırasında düzenlenen güvenlik operasyonlarında orantısız güç kullanımı nedeniyle yaşam hakkının, sokağa çıkma yasağı sırasında temel ihtiyaçların karşılanamaması, sağlık hizmetlerine erişim bulunmaması ve gözaltında darbedilme nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayın gerçekleştiği tarihlerde kamuoyunda hendek olayları olarak tabir edilen PKK terör örgütünün silahlı ayaklanma girişimine karşı bazı yerleşim bölgelerinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Sokağa çıkma yasağı ilan edilen bölgelerde yoğun terörle mücadele

operasyonları yürütülmekte, terörist unsurlarla güvenlik güçleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmaktadır (hendek olayları ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ve ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 342). Başvuruya konu olayların gerçekleştiği tarihlerde ilk dört başvurucu, sokağa çıkma yasağı ilan edilen Cizre ilçesinde, beşinci başvurucu ise yine sokağa çıkma yasağı uygulanmakta olan Sur ilçesinde ikamet etmektedir. Birlikte bireysel başvuru yapan kişilerden M.Ö.nün 23/1/2017 tarihinde vefat ettiği anlaşıldığından M.Ö. bakımından ayırma kararı verilerek bu kişinin bireysel başvurusu B. No: 2022/101297 esasa kaydedilmiştir.

3. Somut başvuruda dile getirdikleri iddialara göre;

i. Başvuruculaların ikametgâhlarının yakınlarında terörist unsurlar ile güvenlik güçleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmaktadır.

ii. 1. ve 3. başvurucular hamiledir, sokağa çıkma yasağı ve çatışma ortamı nedeniyle sağlık hizmetlerine erişememekten endişe etmektedir.

iii. 2. ve 4. başvurucular felçlidir ve hayatlarını tek başlarına idame etme imkânı bulamadıkları gibi sağlık hizmetlerine de erişememektedir.

iv. 5. başvurucunun ikametgâhına ateşli silah mermileri isabet etmiştir. Bu başvurucunun tuvaleti ikametgâhının bahçesindedir ancak çatışma ortamı nedeniyle bahçeye dahi çıkamamaktadır. Ailesinin ve özellikle küçük yaştaki çocuğunun temel ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. 10/11/2015 tarihinde dışarı çıktığında kolluk görevlileri tarafından gözaltına alınarak darbedilmiş ve üç gün haksız yere tutulduktan sonra serbest bırakılmıştır.

4. 25/12/2015 tarihinde yapılan somut başvuruda başvurucular, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca yaşam ve fiziksel bütünlüklerinin korunmasına, ayrıca temel hizmetlere erişimlerinin sağlanmasına yönelik geçici tedbir kararı verilmesini talep etmiştir. Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümü, benzer nitelikteki tedbir başvurularını 2015/19907 numaralı bireysel başvuru üzerinden birlikte ele alarak 26/12/2015 tarihli ara kararıyla tedbir talebinin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"21. Somut olayda başvurucu Sedat Aydın, Sur'da yaşadığını, evde iki aylık bebek bulunduğunu, bebeğin aşı ve kontrollerinin yapılamadığını belirtmiştir. Sur Kaymakamlığından alınan yazıda, başvurucu ile yapılan görüşme neticesinde başvurucunun 11/12/2015 tarihinde yasak ilan edilen bölgeden ailesiyle birlikte ayrıldığının anlaşıldığı belirtilmiştir. Ayrıca nüfus kayıtlarına göre kardeşine ait olduğu anlaşılan bebeğin, aşılarının zamanında yapıldığı ve eksiksiz olduğu görülmektedir (bkz.§ 13). Sur Kaymakamlığınca sunulan bilgi ve belgelerden başvurucunun ve ailesinin sokağa çıkma yasağı ilan edilen bölgenin dışında olduğu ve somut olarak tehlike altında bulunmadığı anlaşıldığından tedbir talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

...

23. Somut olayda başvurucular Evin Çağlı, Osman Kültür, [M.Ö.], Halise Kulja, Nevroz Yılmaz ve [A.P.] sağlık hizmetlerine erişemediklerini, temel ihtiyaçlarının karşılanmadığını, aileleriyle iletişim kuramadıklarını ileri sürmüşlerdir. Şırnak Valiliği bölgede yaşayan insanların 112 Acil Yardım Hattı ve 155 Polis İmdat Hattını aramaları halinde sağlık hizmetlerine ve temel ihtiyaçlarına ilişkin taleplerinin karşılandığını, ancak yapılan araştırma neticesinde başvuruculara Valilik ve Kaymakamlık birimlerinden yardım talebinde bulunmadıklarını, ayrıca yasaklar üresince her türlü telefonla iletişim imkanlarının

bulunduğunu belirtmiştir (bkz.§ 12). Nitekim başvuruculaların da resmi makamları aramalarına rağmen kendilerine yardım ulaştırılmadığına dair iddiaları bulunmamaktadır. Bu durumda dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerden başvuruculaların sağlık hizmetlerine ve temel ihtiyaçlarına ilişkin taleplerinin karşılanmadığına dair derhal tedbir kararı verilmesini gerektirecek bir durum bulunmadığı anlaşılmıştır.

24. Açıklanan nedenlerle, başvuruculara yönelik derhal tedbir kararı verilmesini gerektiren ciddi bir tehlike bulunduğu dosya kapsamında bulunan bilgi ve belgelerden bu aşamada anlaşılamadığından koşulları oluşmayan tedbir taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir."

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucular; sokağa çıkma yasağı uygulamasının yasal bir temeli bulunmadığı gibi bu uygulamanın meşru bir amaç da taşımadığını, bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca güvenlik güçlerinin terörle mücadele operasyonlarında orantısız güç kullandıklarını ve silahlı çatışmalar nedeniyle yaşamlarının tehlikeye girdiğini, sağlık hizmetleri başta olmak üzere temel hizmetlere ulaşamadıklarını, bu nedenle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. 5. başvurucu ayrıca gözaltında darbedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, haksız yere gözaltına alınarak üç gün alıkonulması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

6. Bakanlık görüşünde özetle; Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için olağan başvuru yollarının tüketilmesi gerektiği oysa başvuruculaların hak ihlali iddialarıyla ilgili telafi sağlamaya elverişli idari ve adli yollara müracaat etmeksizin doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu, bu nedenle başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne verdikleri karşı beyanlarında ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

7. Başvuru; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, kötü muamele yasağı ve yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). İkincillik ilkesi gereği, iddia edilen hak ihlalleri nedeniyle oluşan zararın idari veya adli makamlarca giderilmesi imkânı bulunmakta iken, Anayasa Mahkemesinin ilk kez bireysel başvuru yoluyla dile getirilen bu iddiaları incelemesi mümkün değildir.

9. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında vurguladığı üzere kamu görevlilerinin güç kullanımı nedeniyle yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği konusunda savunulabilir bir iddia ortaya konulduğunda etkili soruşturma yükümlülüğü ortaya çıkmakta ve iddialarla ilgili olarak resen başlatılacak etkili bir ceza soruşturması yapılması gerekmektedir. Somut başvuruda ise soruşturma gerektiren hak ihlali iddialarıyla ilgili kamu makamlarına ihbar veya şikâyette bulunulduğuna, hak ihlali iddialarından haberdar olan soruşturma makamlarının resen soruşturma başlatmadıklarına ya da varsa yetkili makamlar tarafından başlatılan soruşturmaların aşama ve sonuçlarına dair bir açıklama yer almamaktadır.

10. Başvuruculaların idari karar ve işlemlerden ya da kamu görevlilerinin kasti veya ihmalî eylemlerinden kaynaklandığını düşündükleri yaşam hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak ceza soruşturması başlatılması ve uğradıkları zararların tazmini için adli ve idari makamlara başvuruda bulunma imkânları vardır. Benzer şekilde başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline neden olduğunu ileri sürdükleri işlem ve kararlara karşı ve aynı zamanda temel hizmetlere erişememe nedeniyle uğradıkları zararlarla ilgili iptal ve tazminat davaları açma hakkı da bulunmaktadır. Öte yandan başvuruculaların bu hak ihlali iddialarıyla ilgili potansiyel olarak yeterli giderim sağlama kabiliyeti olan idari ve adli yollara başvurduktan sonra somut başvuruda dile getirdikleri aynı iddialarını Anayasa Mahkemesi önünde yeni bir bireysel başvuru konusu yapmalarına engel bir durum bulunmadığı da vurgulanmalıdır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET İNAN

B. No: 2016/228 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/228

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET İNAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/228)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ATEŞ

Başvurucu : Mehmet İNAN

Vekili : Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sokağa çıkma yasağı uygulaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, bu dönemde düzenlenen güvenlik operasyonu sırasında meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının, ölen kişinin cesedinin uzun bir süre bulunduğu yerden alınamaması, bulunduğu yerden alındıktan sonra ise aile üyelerinin katılımıyla, dinî inançlara uygun bir törenle defnedilememesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Somut başvuruda dile getirilen iddialara göre başvurucunun yakını T.İ. 19/12/2015 tarihinde sokağa çıkma yasağı uygulanmakta olan Silopi ilçesindeki evinin yakınlarında ateşli silahla vurularak yaralanmış, bir süre vurulduğu yerde yaralı vaziyette kaldıktan sonra vefat etmiş, cenazesi bulunduğu yerden ancak bir hafta sonra alınabilmiştir. Olayın gerçekleştiği tarihlerde PKK terör örgütünün kamuoyunda hendek olayları olarak tabir edilen silahlı ayaklanma girişimine karşı bölgede yoğun olarak terörle mücadele operasyonları yürütülmekte, terörist unsurlarla güvenlik güçleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmaktadır (hendek olayları ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ve

ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 342).

3. 6/1/2016 tarihinde yapılan somut başvuruda başvurucu, devam eden sokağa çıkma yasağı ve çatışma ortamı nedeniyle cenazesine ancak 25/12/2015 tarihinde ulaşılan T.İ.nin cesedinin hâlen hastane morgunda bekletildiğini, cenazenin ve kendisinin güvenliği sağlanarak cenazeyi dinî vecibelerine uygun bir şekilde gömmesi için Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca geçici tedbir kararı verilmesini talep etmiştir. T.İ.nin cenazesinin 11/1/2016 tarihinde defnedildiği anlaşıldığından Birinci Bölüm İkinci Komisyonun 2/2/2016 tarihli kararıyla İçtüzük'ün 13. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca geçici tedbir talebinin Bölüme gönderilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu; somut başvuruda sokağa çıkma yasağı uygulamasının yasal bir temeli bulunmadığı gibi bu uygulamanın meşru bir amaç da taşımadığını, bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca T.İ.nin yaralandıktan sonra uzun süre sağlık yardımı sağlanmaması nedeniyle vefat ettiğini, ölümün güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanımı nedeniyle meydana geldiğini, ölüm olayıyla ilgili etkili bir soruşturma yapılmadığını belirterek yaşam hakkının maddi ve usul boyutlarıyla ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, son olarak cenazenin uzun bir süre sokakta kalması sebebiyle derin bir üzüntü yaşaması ve cenazeyi dinî inancına uygun törenle ve yakınlarının katılımı ile defnedememesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

5. Bakanlık görüşünde özetle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için olağan başvuru yollarının tüketilmesi gerektiği oysa başvurucunun hak ihlali iddialarıyla ilgili telafi sağlamaya elverişli idari ve adli yollara müracaat etmeksizin doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu, bu nedenle başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında özetlenen ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

6. Başvuru; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, kötü muamele yasağı ve yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

7. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). İkincillik ilkesi gereği, iddia edilen hak ihlalleri nedeniyle oluşan zararın idari veya adli makamlarca giderilmesi imkânı bulunmakta iken Anayasa Mahkemesinin ilk kez bireysel başvuru yoluyla dile getirilen bu iddiaları incelemesi mümkün değildir.

8. Başvurucunun kamu görevlilerinin güç kullanımından veya kasti eylemlerinden kaynaklandığını düşündüğü kötü muamele yasağı ile yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak ceza soruşturması başlatılması ve aynı zamanda uğradığı zararların tazmini için adli ve idari makamlara başvuruda bulunma imkânı vardır. Benzer şekilde başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlaline neden olduğunu ileri sürdüğü işlem ve kararlarla ilgili olarak iptal ve

tazminat davaları açma hakkı da bulunmaktadır. Öte yandan başvurucunun hak ihlali iddialarıyla ilgili potansiyel olarak yeterli giderim sağlama kabiliyeti olan bu idari ve adli yollara başvurduktan sonra somut başvuruda dile getirdiği aynı iddialarını Anayasa Mahkemesi önünde yeni bir bireysel başvuru konusu yapmasına engel bir durum bulunmamaktadır.

9. Nitekim Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) yapılan incelemede başvurucu ile birlikte T.İ.nin sekiz yakının daha aynı olaylara dayanarak Mardin İdare Mahkemesinde açtıkları tam yargı davasıyla zararlarının tazminini talep ettiği ve adli sürecin sona ermesinin ardından Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu, bu başvurunun 2021/3127 bireysel başvuru numarası üzerinden incelendiği görülmüştür. Aynı şekilde T.İ.nin ölümüyle ilgili Silopi Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmanın etkisizliği ve yaşam hakkının maddi boyutuyla ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesine yapılan 2022/39550 numaralı bir bireysel başvuru daha olduğu anlaşılmıştır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, özel ve aile hayatına saygı hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FETTAH DEMİRHAN

B. No: 2018/3226 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/3226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FETTAH DEMİRHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/3226)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Fettah DEMİRHAN

Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilgili mevzuat uyarınca hak sahibi olarak tespit edilen depremzedelere kalıcı konut tahsis edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 26/12/2017 tarihinde öğrendikten sonra 23/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Melle Malgir (B. No: 2014/11355, 15/2/2017) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede somut olayda bireysel başvuru tarihinden sonra başvuru süreci devam ederken 29/3/2021 tarihinde başvurucunun yaşamını yitirdiği ancak başvurucunun vekiline yapılan tebligata rağmen mirasçıların başvuruyu devam ettirmek istediklerine ilişkin taleplerini Anayasa Mahkemesine iletmediklerinden ve başvurunun incelenmesini devam ettirmeyi gerekli kılan ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında

öngörülen nedenlerden birinin de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KİBAR TEKTAŞ

B. No: 2018/3288 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/3288

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KİBAR TEKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/3288)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Kibar TEKTAŞ

Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilgili mevzuat uyarınca hak sahibi olarak tespit edilen depremzedelere kalıcı konut tahsis edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 26/12/2017 tarihinde öğrendikten sonra 23/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Ahmet Tektaş başvurunun devamı sırasında vefat etmiş, mirasçısı Kibar Tektaş başvuruya devam etmek istediğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sedat Şanlı (B. No: 2018/6812, 3/7/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede deprem sebebiyle 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un hükümlerine göre konut edinme yönünde bir meşru beklentisi bulunan başvurucu yönünden aradan kırk yılı aşkın bir süre geçtiği hâlde başvuru konusu konuta ait tapu kaydının düzenlenip

düzenlenmediğinin araştırılmadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2017/7001, K.2017/5696) iletilmesi için Diyarbakır 2. İdare Mahkemesine (E.2016/586, K.2016/1682) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİRSEL ÖZBİÇER VE SEVİM KARAPÜR

B. No: 2018/3936 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/3936

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİRSEL ÖZBİÇER VE SEVİM KARAPÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/3936)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Birsel ÖZBİÇER

2. Sevim KARAPÜR

Başvurucular Vekili : Av. İsmail BAŞAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük tespit edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 5/2/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2018/3964 sayılı başvurunun 2018/3936 sayılı başvuru ile konu yönünden hukuki irtibat bulunması sebebiyle 2018/3964 sayılı başvurunun kapatılmasına, incelemenin 2018/3936

sayılı başvuru üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, Hatay ili Dörtyol ilçesi Konaklı köyünde kâin 10.100 m² yüz ölçümündeki 94 parsel sayılı, başvuru konusu taşınmazın malikidir.

10. Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) söz konusu taşınmazın 3.474,31 m²lik kısmından yüksek gerilim enerji hatları geçirilmek suretiyle daimî irtifak hakkı tesisi kurulması amacıyla kamulaştırma kararı almıştır. TEİAŞ'ın belirlediği kamulaştırma bedeli üzerinde uzlaşılamaması üzerine 18/2/2009 tarihinde Dörtyol Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) acele elkoyma davası açılmıştır.

11. Mahkemece aldırılan bilirkişi raporunda, taşınmazın belediye sınırları içinde olmadığı ve imar görmediği belirtilerek zeytin bahçesi/tarla vasfında olduğu kabul edilmiştir. Buna göre taşınmazın m² maliyetinin 25 TL olduğu belirtilerek 30.047,50 TL kamulaştırma bedeli hesaplanmıştır. Bilirkişi raporu incelendiğinde açıklama kısmında ifade edilmemiş ise de hesap kısmında irtifak kamulaştırması bedelinin irtifaka konu sahanın arazilerde %35'ini geçemeyeceği yönündeki Yargıtay içtihadı nazara alınarak hesaplama yapıldığı anlaşılmıştır.

12. Mahkemece 26/3/2009 tarihinde 30.047,50 TL bedel üzerinden acele elkoyma kararı verilmiştir.

13. Ardından TEİAŞ tarafından başvurucular aleyhine 13/4/2010 tarihinde açılan kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili davasıyla başvuru konusu taşınmazın 3.474,31 m²lik kısmı üzerinde TEİAŞ adına daimî irtifak hakkı tesisinin tapuya tesciline karar verilmesi talep edilmiştir.

14. Mahkemece aldırılan 29/6/2010 tarihli bilirkişi raporunda belediye sınırları içinde arsa vasfındaki taşınmazın m² fiyatının 49 TL olduğu kabul edilerek ve irtifak kamulaştırması bedelinin irtifaka konu sahanın arsalarda %50'sini geçemeyeceği yönündeki Yargıtay içtihadı nazara alınarak taşınmazın irtifak kamulaştırması bedeli 85.073,31 TL olarak hesaplanmıştır.

15. Mahkemece bilirkişi raporunda hesaplama hataları olduğu belirtilerek rapor üzerinde resen düzeltmeler yapılmıştır. Bu çerçevede arsa vasfındaki taşınmazın m² fiyatının 76.131 TL olduğu kabul edilerek ve irtifak kamulaştırması bedelinin irtifaka konu sahanın arsalarda %50'sini geçemeyeceği yönündeki Yargıtay içtihadı dikkate alınarak taşınmazın irtifak kamulaştırması bedeli 132.177,88 TL olarak belirlenmiştir. Mahkemece bu hesaplama doğrultusunda 23/2/2011 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararda, taşınmazın 3.474,31 m²lik kısmı üzerine davacı TEİAŞ lehine daimî irtifak hakkı tesisiyle tapuya tesciline ve irtifak kamulaştırma bedelinin 132.177,88 TL olarak tespitine hükmedilmiştir.

16. Davacı TEİAŞ tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 18. Hukuk Dairesince 10/10/2011 tarihinde bozulmuştur. Kararın gerekçesinde;

i. Dörtyol Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 28/4/2010 tarihli yazısına göre

başvuru konusu taşınmazın belediye mücavir alanı içinde kaldığı, imar planı dışında olduğu, belediyenin hizmetlerinden yararlanmasına karşın etrafının meskûn olmadığı, yerleşim merkezine uzaklığının 7 km olduğu, beldenin gelişme istikametinde bulunmadığı ifade edilmiştir.

ii. Öte yandan Bakanlar Kurulunun Yargıtayca kısmen benimsenen 28/2/1983 tarihli kararı uyarınca, imar planında yer almayan bir taşınmazın arsa sayılabilmesi için belediyenin veya mücavir alan sınırları içinde olmakla beraber belediye hizmetlerinin tümünden yararlanması ve aynı zamanda etrafının meskûn olmasının zorunluluk arz ettiği vurgulanmıştır.

iii. Buna göre başvuru konusu taşınmazın belediye hizmetlerinden yararlanmakla birlikte meskûn mahal içinde bulunmadığı ve arsa olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

iv. Netice itibarıyla Mahkemece taşınmazın arazi olarak kabulüyle net gelir yöntemi esas alınarak ve arazide yetişmesi mutat münavebe ürünleri de dikkate alınarak bilirkişi kuruluna yaptırılacak değerlendirme sonucu saptanacak değer üzerinden kamulaştırma bedelinin tespiti gerektiği izah edilmiştir.

17. Mahkemece bozma ilamı doğrultusunda keşif yapılarak yeni bilirkişi heyetinden 20/3/2012 tarihli rapor aldırılmıştır. Raporda, taşınmazın kapama narenciye bahçesi olduğu ve m² fiyatının 35 TL kabul edilerek net gelir yöntemi üzerinden irtifak kamulaştırma bedeli 38.075,68 TL hesaplanmıştır. Bilirkişi raporu incelendiğinde irtifak kamulaştırması bedelinin irtifaka konu sahanın arazilerde %35'ini geçemeyeceği yönündeki içtihadının dikkate alınmadığı anlaşılmıştır. Başvurucular, taşınmazın arsa vasfında olduğunu belirterek bedelinin düşük tespit edildiği itirazında bulunmuştur.

18. Mahkemece bu bilirkişi raporu esas alınarak 12/7/2012 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararda, bu kez irtifak kamulaştırma bedelinin 38.075,68 TL olarak tespitine ve bozma öncesi karar ile fazladan alınan 94.102,20 TL'nin davacı idareye iadesine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde arsa vasfındaki taşınmazın m² fiyatının 35 TL olduğu kabul edilerek ve irtifak kamulaştırması bedelinin irtifaka konu sahanın arsalarda %50'sini geçemeyeceği yönündeki içtihadı nazara alınarak kamulaştırma bedelinin hesaplandığı belirtilmiştir.

19. Başvurucular temyiz dilekçesinde, arsa vasfında olan taşınmazın arazi olarak kabulünün ve irtifak nedeniyle olabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin %35'ini geçemeyeceğine ilişkin kuralın mülkiyet hakkını ihlal ettiğini vurgulamıştır. Ancak fazladan ödenen bedelin iadesine ilişkin hükme karşı temyiz itirazında bulunmamıştır. Taraflarca temyiz edilen karar, Dairece 10/12/2012 tarihinde bozulmuştur. Kararın gerekçesinde;

i. Kamulaştırılan taşınmazda hangi ürünler yetişiyorsa bu ürünler esas alınarak taşınmazın değerinin belirlenmesi gerekirken tarım ve hayvancılık ilçe müdürlüğü verileri getirtilmeden bedel tespiti yapıldığı belirtilmiştir.

ii. İrtifak hakkı tesis edilmesi amacıyla yapılan kamulaştırma işleminde kamulaştırma bedelinin taşınmazın irtifak hakkı tesisinden önceki değeri ile irtifak hakkı tesis edildikten sonraki değeri arasındaki farktan ibaret olduğu vurgulanmıştır. İrtifak kurulması nedeniyle taşınmazda meydana gelecek değer düşüklüğü oranının ise taşınmazın cinsi, niteliği, kullanım şekli, irtifak hakkının niteliği taşınmazda kapladığı alan ve yeri, istikameti dikkate alınarak belirleneceği açıklanmıştır.

iii. Öte yandan Yargıtay uygulamalarında, taşınmazın niteliğine uygun kullanımını önemli ölçüde etkileyen özel bir durum söz konusu olmaması hâlinde arazilerde irtifak nedeniyle oluşabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin %35'ini aşmaması gerektiğine işaret edilmiştir.

iv. Sonuç itibarıyla başvuru konusu taşınmaz üzerindeki irtifak hakkı tesisinde, irtifakın geçtiği yere ve alanına, taşınmazın yüz ölçümüne ve niteliğine göre değer kaybının %12 oranında olması gerektiğinin düşünülmemesi ve kamulaştırmadan arta kalan alana da ayrıca değer düşüklüğü hesaplayarak irtifak kamulaştırma bedeli belirleyen bilirkişinin raporunda belirlediği kamulaştırma bedeline hükmedilmiş olmasının doğru görülmediği izah edilmiştir.

v. Ayrıca idarece fazladan yatırılmış olan paranın başvurucu tarafça bankadan çekilmesine kadar varsa işlemiş olan mevduat faizi ile birlikte davacı idareye ödenmesine karar verilmesi gerektiği beyan edilmiştir.

20. Mahkemece bozma ilamı doğrultusunda 12/12/2013 tarihli ek bilirkişi raporu aldırılmıştır. Raporda enerji nakil hattının araziyi ortadan bölüp geçtiği izah edilerek arazideki değer kaybı oranı %35 kabul edilmiştir. Öte yandan arazi vasfındaki taşınmazın m^2 fiyatının 35 TL olduğu kabul edilerek irtifak kamulaştırma bedeli 42.420 TL hesaplanmıştır.

21. Mahkemece 12/12/2013 tarihli ek bilirkişi raporunun hükme esas alındığı belirtilerek 28/5/2014 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararda, bu kez irtifak kamulaştırma bedelinin 42.420 TL olarak tespitine ve bozma öncesi karar ile fazladan alınan 94.102,20 TL'nin bankaya yatırıldığı tarihten başvurucular tarafından çekilme tarihine kadar yasal faiziyle birlikte davacı idareye iadesine hükmedilmiştir.

22. Başvurucular temyiz dilekçesinde, arsa vasfında olan taşınmazın arazi olarak kabulünün ve irtifak nedeniyle olabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin %35'ini geçemeyeceğine ilişkin kuralın mülkiyet hakkını ihlal ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca fazladan ödenen bedelin iadesinin faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi de temyize konu edilmiştir. Taraflarca temyiz edilen karar, Dairece 21/4/2015 tarihinde bozulmuştur. Kararın gerekçesinde;

i. Yargıtayın yerleşmiş uygulamalarına göre özel ve dikkate alınması gereken haklı bir neden bulunmadıkça tarım arazilerinin olduğu gibi kullanılması hâlinde getireceği net gelir üzerinden bilimsel yöntemle yapılacak değerlendirmede münavebeye alınacak ürünler için dekar başına elde edilecek ortalama verim, üretim gideri ve toptan satış fiyatına ilişkin olarak ciddi istatistiki bilgilere dayalı olduğu bilinen o yerdeki gıda, tarım ve hayvancılık müdürlüğü verilerinin esas alınması gerektiği zikredilmiştir.

ii. Dörtyol Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü (Dörtyol İlçe Tarım Müdürlüğü) yazısında; daha önce 21/5/2012 tarihli yazı ile bildirilen verilerin il müdürlüğü rakamları dikkate alınarak istatistiki bilgi amaçlı hazırlandığı, bunun Dörtyol ilçesi açısından uygun olmadığı, asıl uygun olan verilerin 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 2014/103 Esas sayılı dosyaya gönderilen 16/4/2014 tarihli yazı ekinde sunulan asgari ve azami sınırları belirtilen veriler olduğu bildirilmiştir.

iii. Buna göre bu veriler dikkate alınarak taşınmazın yarısının mandalina, yarısının da limon bahçesi olduğu hususu da gözetilip her bölümün değerinin ayrı şekilde resmî veriler esas alınarak değerlendirilmesi gerektiğinin düşünülmemesinin doğru olmadığı izah edilmiştir.

iv. Ayrıca bozma öncesi taşınmazın değerinin tespiti için hazırlanan bilirkişi raporunda

objektif değer artış oranı uygulanmadığı ve bu husus bozma nedeni yapılmadığı hâlde bozma sonrası değer tespitinde objektif değer artışı uygulanmak suretiyle değerlendirme yapılmasının hatalı olduğu belirtilmiştir.

v. Öte yandan kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren faiz uygulanmasına ilişkin düzenleme uyarınca dava tarihinden dört aylık sürenin bittiği tarihten karar tarihine kadar tespit edilen kamulaştırma bedeline faiz uygulanması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

23. Mahkemece bir kez daha bozma ilamı doğrultusunda eksiklikler giderilerek 11/2/2016 tarihli ek bilirkişi raporu aldırılmıştır. Raporda, bozma ilamında belirtilen Dörtyol İlçe Tarım Müdürlüğü tarım verileri dikkate alınarak arazi niteliğindeki narenciye bahçesinin m² net gelir değerinin bir önceki ek rapordaki gibi 35 TL olduğu tespit edilmiştir. Yine önceki ek raporda olduğu gibi enerji nakil hattının araziyi ortadan bölerek geçmesi nedeniyle arazideki değer kaybı oranının %35 olduğu kabul edilerek irtifak kamulaştırma bedeli 42.420 TL olarak hesaplanmıştır.

24. Mahkemece bozma ilamına uyularak ve 11/2/2016 tarihli ek bilirkişi raporu esas alınarak 24/3/2016 tarihinde davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararda, bu kez irtifak kamulaştırma bedelinin 42.420 TL olarak tespitine ve bozma öncesi karar ile fazladan alınan 90,757,88 TL'nin davalı tarafından bankadan çekilmesine kadar varsa işlemiş mevduat faiziyle birlikte davacı idareye iadesine hükmedilmiştir. Ayrıca 42.420 TL kamulaştırma irtifak bedelinden acele elkoyma dosyasında ödenen 30.047,50 TL mahsup edildikten sonra kalan 12.372,50 TL'nin 14/8/2010 tarihinden ilk karar tarihi olan 23/2/2013'e kadar yasal faizi ile birlikte ödenmesine karar verilmiştir.

25. Başvurucular temyiz dilekçesinde, arsa vasfında olan taşınmazın arazi olarak kabulünün ve irtifak nedeniyle olabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin %35'ini geçemeyeceğine ilişkin kuralın mülkiyet hakkını ihlal ettiğini vurgulamıştır. Ancak fazladan ödenen bedelin iadesine ve faizine ilişkin hükme karşı temyiz itirazında bulunmamıştır. Başvuruculaların tarafından temyiz ettiği karar, bu kez Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 19/4/2017 tarihinde onanmıştır. Başvuruculaların karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

26. Nihai karar 17/1/2018 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucular 5/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

28. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun “İrtifak hakkı kurulması” kenar başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Taşınmaz malın mülkiyetinin kamulaştırılması yerine, amaç için yeterli olduğu takdirde taşınmaz malın belirli kesimi, yüksekliği, derinliği veya kaynak üzerinde kamulaştırma yoluyla irtifak hakkı kurulabilir."

29. 2942 sayılı Kanun’un “Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili” kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hakim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hakim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. … İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına … dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

(Ek fıkra: 11/04/2013-6459 S.K./6. md) Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılamaması halinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.

…”

30. 2942 sayılı Kanun’un “Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları” kenar başlıklı 11. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

“Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.

Kamulaştırma yoluyla irtifak hakkı tesisinde, bu kamulaştırma sebebiyle taşınmaz mal veya kaynakta meydana gelecek kıymet düşüklüğü gerekçeleriyle belirtilir. Bu kıymet düşüklüğü kamulaştırma bedelidir.”

2. Anayasa Mahkemesi Kararı

31. Anayasa Mahkemesinin 10/4/2019 tarihli ve E.2018/156, K.2019/22 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 4650 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle başlığıyla birlikte değiştirilen 11. maddesi şöyledir:

"Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları

Madde 11- (Değişik: 24/4/2001 - 4650/6 md.)

...

ı) (Değişik: 19/4/2018-7139/27 md.) Bu fıkrada belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek ve her bir ölçünün etkisi açıklanmak kaydıyla bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

...

IV. ESASIN İNCELENMESİ

...

18. Söz konusu maddenin birinci fıkrasının (ı) bendinde, bedel tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçülerin de bazı şartlarla kamulaştırma bedelinin belirlenmesinde esas alınacağı hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda kamulaştırmaya konu arazinin emsallerine göre pazarlama veya ulaşım kolaylıkları, ana yollara, il merkezlerine, yerleşim alanlarına yakınlık gibi değerini olumlu yönde etkileyecek birtakım özelliklerinin gözardı edilmemesi ve taşınmazın gerçek değerinin tespiti bakımından bilimsel yöntemle belirlenen bedelin anılan fıkranın (ı) bendi uyarınca belirli bir oranda artırılması mümkün olabilmektedir.

19. Bu itibarla bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüler bakımından her bir ölçünün değere etkisinin açıklanması gerektiği Kanun'da ifade edildiği gibi bu ölçülerin somut, araziye getirdiği katkı ve değer yönünden açık, objektif, gerekçeli, makul, arazi bedelinin belirlenmesinde etkili olabilecek diğer bir unsur içinde gözetilmemiş olmasının da uygulamada yargı içtihatlarıyla kabul edildiği anlaşılmaktadır.

20. İtiraz konusu kuralın yer aldığı madde gerekçesinde özellikle kamulaştırılan tarım arazilerinin değer takdirinde yöntemine göre hesap edilen bedeli anlamsız kılacak objektif değer artışlarının yapıldığı, objektif ölçüler gerekçe gösterilerek çoğu kez %50-200, hatta %300 oranında artış uygulandığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kural arazilerde diğer objektif ölçülerin uygulanması bakımından oransal bir sınırlama öngörmektedir.

21. Kuralla diğer objektif ölçüler sebebiyle uygulanacak olan artış oranı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin %50'si ile sınırlandırılmış olup bu oranın taşınmazın özelliklerine göre %50 ve daha az oranda uygulanması mümkün iken %50'nin üzerinde uygulaması mümkün olmayacaktır.

...

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

...

33. Arazilerde kamulaştırma bedeli, Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi uyarınca ve anılan fıkrada belirtilen bedel tespitine ilişkin diğer unsurlar da esas alınmak suretiyle belirlenmektedir. Bu kapsamda taşınmaz mal veya kaynağın mevkiine ve şartlarına

göre ve olduğu gibi kullanılması hâlinde getireceği net gelir üzerinden bilimsel yöntemle hesaplama yapılmakta; bu aşamaya kadar değerlendirmeye alınmamış, arazinin değerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek somut ve objektif birtakım özelliklerin bulunması hâlinde ise özellikle anılan fıkranın (ı) bendi kapsamında bunlar da dikkate alınarak kamulaştırma bedeli tespit edilmektedir.

34. İtiraz konusu kural, kamulaştırmaya konu arazinin değeri üzerinde olumlu etkileri bulunan birtakım ölçüler sebebiyle uygulanacak objektif değer artırıcı unsur oranını Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin %50'si ile sınırlandırmaktadır. Bu kapsamda kural doğrudan kamulaştırma bedelinin tespiti ile ilgili olup kuralla getirilen sınırlama tespit edilecek kamulaştırma bedelinin tutarını doğrudan etkileyecek niteliktedir.

35. Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlanabilir. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Arazilerde kamulaştırma bedelinin tespitinde diğer objektif ölçüler sebebiyle uygulanacak olan objektif değer artırıcı unsur oranını %50 ile sınırlandıran kuralın kamu yararı amacıyla gerçekleştirilen projelerde kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması, yatırım bedellerinin düşürülmesi ve bu suretle idarenin kaynaklarının korunması amacıyla düzenlendiği ve kamu yararı amacına dönük olduğu anlaşılmaktadır.

36. Arazilerde kamulaştırma bedelinin tespitinde asli değer biçme yönteminin taşınmaz mal veya kaynağın mevkiine ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması hâlinde getireceği net gelir üzerinden bilimsel olarak hesaplama yapılması olduğu gözetildiğinde bu şekilde belirlenecek bedel üzerinden diğer objektif ölçüler sebebiyle uygulanacak artış oranının makul, belirli ve öngörülebilir bir seviyede tutulabilmesi ile kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması bakımından diğer objektif ölçüler sebebiyle uygulanacak artırım oranına oransal bir üst sınır getirilmesinin itiraz konusu kuralın amacını gerçekleştirmeye elverişli olmadığı söylenemez.

37. Öte yandan itiraz konusu kuralla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülülük ilkesi kapsamında gerekli ve orantılı olup olmadığı da incelenmelidir. Kural, kamulaştırılan arazilerde değer artırıcı unsurlar sebebiyle uygulanacak objektif değer artırıcı unsur oranına bir üst sınır getirmek suretiyle bu oranı %50 ile sınırlamaktadır. 7139 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ve itiraz konusu kuralın yer aldığı madde gerekçesinde ifade edildiği üzere objektif değer artışı uygulamasıyla taşınmazın değerinde %100, %200 ve hatta %300'lere varan oranlarda artış yapılmasını gerektiren durumlara uygulamada sıklıkla rastlandığı görülmektedir. Bu durumda uygulanacak objektif değer artırıcı unsur oranının %50 ile sınırlandırılması kamulaştırmaya konu taşınmazın somut olarak sahip olduğu, daha önce arazi bedelinin belirlenmesinde etkili olabilecek diğer bir unsur içinde veya kapitalizasyon faiz oranının belirlenmesi sırasında değerlendirilmemiş, taşınmaza olumlu yönde katkı ve değer sağlayan unsurların olması gerektiği oranda ve ölçüde kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmaması sonucunu doğuracaktır. Kamulaştırmada gerçek karşılığın malike ödenmesi gerekliliği karşısında araziyi emsallerine göre daha değerli kılan olumlu özelliklerinin önemli ölçüde bedele yansıtılmasını engelleyebilecek şekilde oransal sınırlama öngörülmesinin gerekli olduğu söylenemeyeceği gibi öngörülen sınırlama olağan koşullarda %50'nin üzerinde objektif değer artışı uygulanması gereken taşınmazlar yönünden kamulaştırmada gerçek bedelin tam olarak tespitini ve malike ödenmesini

engelleyeceğinden kamu yararı ile malikin mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi malik aleyhine bozmaktadır. Bu yönüyle kural ölçülülük ilkesine aykırıdır.

38. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen anayasal ögelerden birinin bulunmaması kamulaştırma işlemini Anayasa'ya aykırı hâle getireceği gibi Anayasa'nın 35. maddesi ile korunan ve sınırları belirtilen mülkiyet hakkına da aykırılık oluşturur. Bu çerçevede kamulaştırma bedelinin tespitinde kamulaştırmanın anayasal ögelerinden biri olan gerçek karşılığa ulaşılmasını engelleyen, mülkiyet hakkının ölçüsüz biçimde sınırlandırılmasına neden olan kural Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırıdır.

39. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. ve 10. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

..."

3. Yargıtay Kararları

32. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 9/2/2021 tarihli ve E.2019/8304, K.2021/1117 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...arsa niteliğindeki İzmir ili, Karabağlar ilçesi, Uzundere mahallesi, 260 parsel sayılı taşınmaza 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 11/1-g maddesi uyarınca emsal karşılaştırması yapılarak, arazi niteliğindeki Uzundere mahallesi 793 parsel sayılı taşınmaza 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 11/1-f maddesi uyarınca net geliri esas alınarak değer biçilmesine ve aynı Kanunun 11/son maddesi uyarınca taşınmaz malın niteliği, tamamının yüzölçümü, geometrik durumu ve irtifak hakkına konu olan bölüm dikkate alınarak değer düşüklüğü oranı belirtilmek suretiyle irtifak hakkı karşılıklarının tespit edilmesine ve tespit edilen bedelin bloke ettirilerek davalı tarafa ödenmesine ilişkin ilk derece mahkemesinden verilen karara karşı yapılan istinaf başvurusunun kısmen kabulü ile;irtifak alanlarının fen bilirkişi raporuna atıf yapılmak suretiyle tesisine karar verilmesi gerektiğinden hükmün tescile ilişkin bendinin HMK'nun 353/1-b-2 maddesi uyarınca düzeltilerek yeniden esas hakkında hüküm kurulmasında bir isabetsizlik görülmemiştir..."

33. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 25/2/2013 tarihli ve E.2012/26091, K.2013/2963 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...1) 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 11/son maddesi uyarınca irtifak hakkı karşılıkları bu hak nedeniyle taşınmazın tamamında meydana gelecek değer kaybıdır. Bu itibarla dava konusu taşınmazların ayrı ayrı irtifak hakkı kurulmasından önceki zemin ve üzerindeki yapılar dahil tüm değerlerinin tesbit edilmesi ve bundan sonra enerji nakil hattı nedeniyle her bir taşınmazın tamamında meydana gelecek değer düşüklüğü oranının belirlenmesi ve bu oranla her bir taşınmazın tüm değerinin çarpılması sonucu her bir taşınmaz için irtifak hakkı karşılığının hesaplanması gerekir. Bilirkişi kurullarınca böyle bir inceleme ve işlem yapılmadığı gibi ayrıca kalan bölümde de değer azalması olacağı kabul edilmek suretiyle fazla bedele hükmedilmesi,

2) Arazi niteliğindeki taşınmazlardan geçen enerji nakil hatları nedeniyle değer düşüklüğü hesap edilirken taşınmazların yüzölçümü, geometrik yapısı enerji nakil hattının güzergahı ve salınım yüksekliği nazara alınarak bu oranın tüm taşınmazın en fazla % 35'i oranında olabileceği gözetilmeden, arsa niteliğindeki taşınmazlar için kabul edilen %50 oran

üzerinden hesap yapılması,

...

Doğru görülmemiştir."

34. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 9/3/2009 tarihli ve E.2009/377, K.2009/3600 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...2942 Sayılı Yasanın 4650 sayılı Yasayla değişik 11. maddesinin son fıkrası uyarınca ve Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamalarına göre; kamulaştırma yoluyla irtifak hakkı kurulmasında, bu kamulaştırma nedeniyle taşınmaz malda oluşacak değer düşüklüğü oranının (dolayısıyla kamulaştırma bedelinin) tesbitinde, taşınmaz malın cinsi (arsa veya arazi olması) ve yüzölçümü ile irtifak hakkının kurulduğu alanın yüzölçümü, irtifakın niteliği (akaryakıt boru hattı, elektrik enerji nakil hattı vb.) ve konumu gözönünde bulundurulur. Buna göre hesaplanacak değer düşüklüğü oranı (kanıtlanmış özel ve önemli bir durum sözkonusu olmadıkça) arsa niteliğindeki taşınmaz malda irtifak hakkının kurulduğu alanın mülkiyet değerinin % 50'sinden fazla olamaz. Dava konusu taşınmaz 917 m² yüzölçümlü olup 639 m²'lik kısmında davacı idare lehine irtifak hakkı kurulmuş bulunduğuna göre, bu taşınmaz malda irtifak hakkı kurulması nedeniyle oluşacak değer düşüklüğü oranının taşınmazın tüm değerinin % 35'i oranında olacağı düşünülmeden, irtifak geçen alanın mülkiyet değerinin % 60'ı oranında değer kaybı olacağının kabulü ile fazla bedele hükmedilmesi,

Doğru görülmemiştir."

B. Uluslararası Hukuk

35. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

36. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Kahyaoğlu ve diğerleri/Türkiye (B. No: 37203/05, 31/5/2016, §§ 4-19) kararına konu olayda, başvuruculaların taşınmazının bir bölümü üzerinden kamulaştırma yapılmaksızın veya kamu irtifakı tesis edilmeksizin enerji nakil hattı geçirilmiştir. Başvurucular tarafından kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında mahkeme, bilirkişi görüşüne başvurmuş ve bilirkişi, taşınmazın bir bölümünün üzerinden enerji nakil hattı geçirilmiş olması dolayısıyla değerinin %9 oranında azaldığını kabul ederek tazminat hesaplamıştır. Ancak mahkeme, Yargıtay kararlarında kamu irtifakı kurulması nedeniyle taşınmazda oluşacak değer düşüklüğünün taşınmazın toplam değerinin %2'sini geçemeyeceğinin belirtildiğini gerekçe göstererek zararın taşınmaz değerinin %2'siyle sınırlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme, bu görüşten yola çıkarak bilirkişi raporundaki tespite rağmen taşınmazın değerinin %7'sine isabet eden tazminat istemi yönünden davayı reddetmiş ve söz konusu karar Yargıtay tarafından onanmıştır.

37. AİHM; bilirkişi raporunda taşınmazda oluşan değer kaybı taşınmazın gerçek değerinin %9'u olarak tespit edildiği hâlde yerel mahkemenin Yargıtay içtihadından hareketle zarar miktarını taşınmaz değerinin %2'si ile sınırlandırdığına işaret ettikten sonra yargı mercilerince bunun gerekçesinin açıklanamadığını vurgulamıştır. AİHM, Yargıtayın farklı durumların gözönünde bulundurulmasını dışlayan katı yorumu nedeniyle başvuruculların taşınmazının değerinin %7'sine tekabül eden zararlarının karşılanamadığını belirtmiş ve bunun da kamu yararı ile bireysel yarar arasındaki adil dengeyi bozduğunu ifade ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Kahyaoğlu ve diğerleri/Türkiye, §§ 33-40).

38. Kutlu ve diğerleri/Türkiye (B. No: 51861/11, 13/12/2016) kararında da kamulaştırılan bir taşınmazın bilirkişi raporunda objektif değer artış oranının %40 olarak belirtilmesine rağmen derece mahkemelerince %25 olarak belirlenmesi mülkiyet hakkı bağlamında incelenmiştir. AİHM; derece mahkemelerinin bilirkişi raporundaki sonuçların gözardı edilmesinin nedenlerini somut ve yeterli gerekçelerle açıklaması gerektiğini, somut olayda ise gözönünde bulundurulacak ölçütlerin basit bir anlatımının -mahkemece değer düşüklüğü oranının %25 ile sınırlandırılmasına yol açan kriterlerin neden ve nasıl dikkate alındığı belirtilmediği için- yeterli bir gerekçe olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir. AİHM; sonuç olarak yeterli bir gerekçe gösterilmeden %25 olarak belirlenerek daha az tazminata hükmedilmesi adil dengeyi bozduğu için bu durumun mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (Kutlu ve diğerleri/Türkiye, §§ 62-76).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculların İddiaları

40. Başvurucular; yüksek gerilim enerji hatlarının taşınmazın tamamında önemli bir değer kaybına yol açmasına rağmen irtifak sebebiyle oluşabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin arazilerde %35'ini, arsalarda %50'sini geçemeyeceğine ilişkin Yargıtay içtihadı nedeniyle gerçek kamulaştırma bedeline hükmedilmemesinden yakınmaktadır.

41. Öte yandan başvurucular, taşınmazların arsa ve arazi sınıflandırılması kriterleri ile kamulaştırma bedelinin belirlenmesine yönelik kamulaştırma kanunundaki düzenlemelerin ve Yargıtay içtihatlarının mülkiyet hakkını kısıtladığını öne sürmektedir. Başvurucular ayrıca dava tarihindeki arazilerde ürün mübadele sistemi üzerinden bedel tespiti yapılmasının ve resmî satış sözleşmelerinde gerçek satış değerinin gösterilmemesinin taşınmazın gerçek değerinin altında kamulaştırma bedelinin belirlenmesine neden olduğunu ileri sürmektedir.

42. Bununla birlikte başvurucular, fazladan ödenen bedelin faiziyle iadesine dair hükümde paranın çekildiği tarihten itibaren idare lehine mevduat faizine karar verilmişken kamulaştırma bedeline ilişkin olarak lehlerine verilen hükümde karar tarihine kadar yasal faize karar verilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu iddia etmiştir.

43. Sonuç olarak başvurucular bu gerekçelerle eşitlik ilkesi ile adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

44. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

45. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır. "

46. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların şikâyetinin özünün kamulaştırma bedelinin miktarına ilişkin olduğu gözetildiğinde şikâyetlerin tümünün mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Değer Kaybının İrtifaktan Etkilenen Alanın Mülkiyet Değerinin Arazilerde %35'ini, Arsalarda %50'sini Geçemeyeceği Kuralına İlişkin Şikâyet Yönünden

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı ile Müdahalenin Varlığı ve Türü

48. Başvuru konusu olayda ilgili taşınmaz, başvurucular adına tapuda kayıtlı olduğundan mülkün varlığında bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu taşınmazın enerji nakil hattı geçirilen 3.474,31 m² yüz ölçümlük kısmı üzerinde TEİAŞ lehine daimî irtifak hakkı tesisiyle tapuya tesciline karar verildiğinden müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

49. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

50. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

(1) Kanunilik

51. Kamulaştırmanın usul ve esasları 2942 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Somut olayda, kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun'a göre sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

52. Başvuruya konu taşınmazdan enerji nakil hattı geçirilmesinde kamu yararı amacının bulunduğu açıktır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

53. Ölçülülük ilkesi; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

54. Mülkiyet hakkından yoksun bırakma biçimindeki müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenmek suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle mülkten yoksun bırakmalarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat, taşınmazın gerçek bedelidir. Bu itibarla taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna

ulaşılabilir (Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 59).

55. Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında kamulaştırmanın taşınmazın gerçek karşılığının ödenmesi şartıyla kullanılabilecek bir yetki olduğu hükme bağlanmıştır. Gerçek karşılığının ödenmesi Anayasa'nın 46. maddesiyle maliklerin lehine getirilen özel bir güvence mahiyetindedir. Dolayısıyla taşınmazın gerçek karşılığı ödenmeden yapılan kamulaştırma işlemleri Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasındaki gerçek karşılığın ödenmesi güvencesine aykırı olacaktır.

56. Öte yandan gerçek karşılığın ödenmesi aynı zamanda ölçülülük ilkesinin de bir gereğidir. İdari irtifak kurulmak suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenerek sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle idari irtifak kurulmak suretiyle mülkiyet hakkına müdahalede bulunulan durumlarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında, gerek kamulaştırmada gerekse idari irtifak kurulmasında taşınmazın gerçek karşılığının ödeneceği hükme bağlanmakla kamu yararı ile malikin menfaatleri arasındaki dengeyi kuracak bedelin taşınmazın gerçek karşılığı olduğu ifade edilmiştir. İdari irtifak kurulan hâllerde gerçek karşılık, idari irtifak kurulması nedeniyle taşınmazın değerinde meydana gelen azalmayı karşılayan tutardır. Bu itibarla idari irtifak kurulması nedeniyle taşınmazın değerinde meydana gelen azalmayı karşılayacak düzeyde bir tazminatın ödenmediği durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir (bazı farklarla birlikte bkz. Saadet Esin, B. No: 2014/18103, 26/10/2017, § 35).

57. Bununla birlikte bilirkişinin bilimsel veya teknik uzmanlık gerektiren ve objektif olarak bakıldığında mahkemenin vâkıf olmadığı meselelerde görüş beyan ettiği dikkate alındığında mahkemenin bilirkişi raporunu yetersiz görmesi durumunda bunun gerekçesini ortaya koyması gerekir. Mahkemenin gerekçesini açıklamadan bilirkişi raporunu hükme esas alınamaz bulması, raporun lehine olduğu kişi açısından yargılama adaletini olumsuz yönde etkileyebileceği gibi kamulaştırma veya idari irtifak bedelinin tespit edildiği davalarda taşınmazın gerçek bedelinin veya taşınmazda meydana gelen değer kaybının gerçek miktarının tespit edilmesini de engelleyebilir (Saadet Esin, § 47; benzer diğer değerlendirmeler için bkz. Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2019/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52).

58. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda sağlandığından söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Başvurucular aleyhine açılan irtifak kamulaştırması bedelinin tespiti ve tescili davasında Mahkeme, 10.100 m² yüz ölçümündeki taşınmazın 3.474,31 m²lik kısmı yönünden daimî

irtifak hakkı tesisine ve idare adına tapuya tesciline hükmetmiştir. Ayrıca Yargıtayca verilen üç bozma kararı doğrultusunda beş bilirkişi raporu aldırıldıktan sonra irtifak kamulaştırma bedelinin 42.420 TL olarak tespitine karar verilmiştir.

60. Başvurucular, tüm yargılama aşamalarında yüksek gerilim enerji hatlarının taşınmazın tamamının önemli bir değer azalışına sebebiyet vermesine rağmen irtifak sebebiyle oluşabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin arazilerde %35'ini, arsalarda %50'sini geçemeyeceğine ilişkin Yargıtay içtihadı nedeniyle gerçek kamulaştırma bedeline hükmedilmemesinden yakınmaktadır.

61. Acele elkoyma davasında aldırılan bilirkişi raporunda, taşınmazın tarla vasfında olduğu kabul edilerek ve açıklama kısmında ifade edilmemiş ise de hesap kısmında irtifak kamulaştırması bedelinin irtifaka konu sahanın arazilerde %35'ini geçemeyeceği yönündeki içtihat nazara alınarak hesaplama yapıldığı anlaşılmaktadır (bkz. § 11).

62. Başvuru konusu davada Mahkemece aldırılan 29/6/2010 tarihli bilirkişi raporunda taşınmazın arsa vasfında olduğu kabul edilerek ve irtifak kamulaştırması bedeli, irtifaka konu sahanın arsalarda %50'sini geçemeyeceği yönündeki içtihat nazara alınarak hesaplanmıştır. Söz konusu içtihat benimsenerek verilen karar, taşınmazın arsa değil arazi olduğu belirtilerek bozulmuştur. Mahkemece bozma ilamı doğrultusunda aldırılan 20/3/2012 tarihli raporda taşınmazın arazi olduğu kabul edilmiş ancak irtifaka konu sahanın arazilerde %35'ini geçemeyeceği yönündeki içtihat dikkate alınmamıştır. Buna mukabil Mahkeme gerekçesinde; hem taşınmazın arazi değil arsa vasfında olduğu hem de bilirkişi raporunda hesaplamada dikkate alınmamasına rağmen irtifak kamulaştırması bedelinin irtifaka konu sahanın arsalarda %50'sini geçemeyeceği yönündeki içtihat esas alınarak kamulaştırma bedelinin hesaplandığı belirtilmiştir. Taraflarca temyiz edilen karar, taşınmazın niteliğine uygun kullanımını önemli ölçüde etkileyen özel bir durum söz konusu olmaması hâlinde arazilerde irtifak nedeniyle oluşabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin %35'ini aşmaması gerektiği belirtilerek bozulmuştur. Mahkemece bozma ilamı doğrultusunda aldırılan 12/12/2013 tarihli ek bilirkişi raporunda enerji nakil hattının araziyi ortadan bölüp geçtiği izah edilmiş, arazideki değer kaybı oranı %35 kabul edilerek hesaplama yapılmıştır. Bu rapora göre verilen karar da tarım verilerine, objektif değer artışına ve faize ilişkin sebeplerle bozulmuştur. Neticede bir kez daha bozma ilamına uyularak enerji nakil hattının araziyi ortadan bölerek geçmesi nedeniyle arazideki değer kaybı oranının %35 olduğu kabul edilerek irtifak kamulaştırma bedeline hükmedilmiştir (bkz. §§ 12-24).

63. Kamulaştırma bedelini sınırlandıran söz konusu kural nedeniyle irtifak kamulaştırma bedellerinin hesabında arazilerde en az %65, arsalarda ise en az %50 oranında bedel indirimi yapılmaktadır. Buna göre derece mahkemesi kararlarına esas teşkil eden mezkûr kuralın doğrudan kamulaştırma bedelinin tespitiyle ilgili olduğunu ve kuralla getirilen sınırlama nedeniyle kamulaştırma bedelinde yüksek oranda indirim yapıldığını vurgulamak gerekir.

64. Hâlbuki kamulaştırmanın anayasal ögelerinden biri gerçek karşılık olduğundan kamulaştırılan taşınmazın bedeline dair yasal düzenlemelerin Anayasa’da öngörülen gerçek karşılık ölçütüne uygun olması gerekmektedir. Buna göre kamulaştırılan taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi, Anayasa’nın 13. ve 35. maddeleri kapsamında mülkiyet hakkına yönelik sınırlandırmalar bakımından ölçülülük ilkesinin de bir gereğidir.

65. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Saadet

Esin ile Celal Afşin ve diğerleri (B. No: 2015/18943, 19/9/2018) ve Ahmet Koca ve diğerleri (B. No: 2018/17345, 19/10/2021) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede söz konusu kararlarda, kamulaştırma bedelinin tespitinde kamulaştırmanın anayasal ögelerinden biri olan gerçek karşılığa ulaşılmasını sağlayan objektif değer artışına ilişkin olarak bilirkişi raporundaki somut tespitlere yönelik herhangi bir eleştiri getirilmeden, soyut olarak objektif değer artışının belli bir oranı geçemeyeceğinin kabul edilmesinin taşınmazın gerçek değerinin belirlenmesini engellediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

66. Nitekim objektif değer artışı oranına ilişkin benzer bir üst sınırlama getiren 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde yer alan "…arazi bedelinin yarısını geçmemek ve…" ibaresi, Anayasa Mahkemesince Anayasa'ya aykırı bulunarak 10/4/2019 tarihli ve E.2018/156, K.2019/22 sayılı kararla iptal edilmiştir. Kararda esasen objektif değer artışı uygulamasıyla taşınmazın değerinde %50'yi aşan oranlarda artış yapılmasını gerektiren durumlara uygulamada sıklıkla rastlanmasına rağmen bu oranın %50 ile sınırlandırılmasının gerçek kamulaştırma bedelinin tam olarak tespitini ve malike ödenmesini engelleyeceği ifade edilmiştir (bkz. § 31).

67. Başvuru konusu olayda uygulama alanı bulan ve arazilerde kamulaştırma bedelinin tespitinde arazilerde irtifak nedeniyle oluşabilecek değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerini %35 ile sınırlandıran mezkûr kuralın kamu yararı amacıyla gerçekleştirilen projelerde kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması, yatırım bedellerinin düşürülmesi ve bu suretle idarenin kaynaklarının korunması amacıyla düzenlendiği ve kamu yararı amacına dönük olduğu anlaşılmaktadır. Arazilerde kamulaştırma bedelinin tespitinde asli değer biçme yönteminin taşınmaz mal veya kaynağın mevkiine ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması hâlinde getireceği net gelir üzerinden bilimsel olarak hesaplama yapılması olduğu gözetildiğinde bu şekilde belirlenecek bedel üzerinden değer kayıp oranının makul, belirli ve öngörülebilir bir seviyede tutulabilmesi ile kamulaştırma maliyetlerinin azaltılması bakımından bir üst sınır getirilmesinin mezkûr kuralın amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. AYM, E.2018/156, K.2019/22, 10/4/2019, §§ 35, 36).

68. Kamulaştırma sebebiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde taşınmazın gerçek bedelinin ödenmesi gerektiği ancak somut olayda, derece mahkemelerince ilgili ve yeterli gerekçe gösterilmeden irtifak kamulaştırma bedeli olarak kabul edilen değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin irtifaka konu sahanın arazilerde % 35'ini geçemeyeceği yönündeki Yargıtay içtihadına atıf yapmakla yetinilmiştir. Diğer bir deyişle kamulaştırma bedelinin tespitinde kamulaştırmanın anayasal ögelerinden biri olan gerçek karşılığa ulaşılmasını engelleyen, mülkiyet hakkının ölçüsüz biçimde sınırlandırılmasına neden olan ve başvuru konusu davada uygulama alanı bulan mezkûr sınırlamanın gerekliliği ve dayanağı ile somut olayın özellikleri yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır.

69. Bu durumda mahkeme kararlarının başvurucunun davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyette olan iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte yeterli bir gerekçe içermediği anlaşılmaktadır. Nihayetinde başvuruya konu davada başvurucular, mezkûr kural sebebiyle gerçek kamulaştırma bedelinin ödenmemesinin Anayasa ve Sözleşme'ye aykırı olduğunu öne sürmüş ancak mahkemelerin kararlarında başvurucuların iddia ve itirazlarının dayandığı olgular karşılanmamıştır.

70. Sonuç olarak başvuruya konu yargısal sürecin bütününe bakıldığında mülkiyet hakkının

korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği, hükmedilen tazminatın hesaplanma yöntemi itibarıyla taşınmazda meydana gelen değer kaybının kamulaştırılan taşınmazın gerçek karşılığı olup olmadığı hususunun ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığı kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında yer alan gerçek karşılık güvencesi çerçevesinde ve Anayasa'nın 13. ile 35. maddelerinin gerektirdiği mülkiyet hakkının korunması gerekliliği ile müdahalenin dayandığı kamu yararı arasında olması gereken adil denge başvurucular aleyhine bozulmuş olup mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçüsüzdür.

71. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Şikâyetler Yönünden

72. Öte yandan yargısal sürecin bütününe bakıldığında irtifak kamulaştırma bedeli olarak kabul edilen değer kaybının irtifaktan etkilenen alanın mülkiyet değerinin %35'i ile sınırlandırılması yönündeki içtihada ilişkin olarak mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları yönünden bu aşamada değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

3. Giderim Yönünden

73. Başvurucular ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve tazminata hükmedilmesi taleplerinde bulunmuştur.

74. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan mülkiyet hakkı yönünden ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Dörtyol 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/119, K.2016/162) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 589,40 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.489,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYCAN DERE

B. No: 2018/6828 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/6828

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYCAN DERE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/6828)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Aycan DERE

Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilgili mevzuat uyarınca hak sahibi olarak tespit edilen depremzedelere kalıcı konut tahsis edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 31/1/2018 tarihinde öğrendikten sonra 1/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Saniye Polat başvurunun devamı sırasında vefat etmiş, mirasçısı Aycan Dere başvuruya devam etmek istediğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sedat Şanlı (B. No: 2018/6812, 3/7/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede deprem sebebiyle 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un hükümlerine göre konut edinme yönünde bir meşru beklentisi bulunan başvurucu yönünden aradan kırk yılı aşkın bir süre geçtiği hâlde başvuru konusu konuta ait tapu kaydının düzenlenip

düzenlenmediğinin araştırılmadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2017/11891, K.2017/9040) iletilmesi için Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2016/1279, K.2017/553) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ALMAS

B. No: 2018/6880 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/6880

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ALMAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/6880)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Murat ALMAS

Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilgili mevzuat uyarınca hak sahibi olarak tespit edilen depremzedelere kalıcı konut tahsis edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 31/1/2018 tarihinde öğrendikten sonra 1/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Ali Almas başvurunun devamı sırasında vefat etmiş, mirasçısı Murat Almas başvuruya devam etmek istediğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sedat Şanlı (B. No: 2018/6812, 3/7/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede deprem sebebiyle 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un hükümlerine göre konut edinme yönünde bir meşru beklentisi bulunan başvurucu yönünden aradan kırk yılı aşkın bir süre geçtiği hâlde başvuru konusu konuta ait tapu kaydının düzenlenip

düzenlenmediğinin araştırılmadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2017/11906, K.2017/8826) iletilmesi için Diyarbakır 2. İdare Mahkemesine (E.2016/1321, K.2017/923) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILMAZ ŞANLI

B. No: 2018/9824 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/9824

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ ŞANLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/9824)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Yılmaz ŞANLI

Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilgili mevzuat uyarınca hak sahibi olarak tespit edilen depremzedelere kalıcı konut tahsis edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 6/3/2018 tarihinde öğrendikten sonra 29/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Abdullah Şanlı başvurunun devamı sırasında vefat etmiş, mirasçısı Yılmaz Şanlı başvuruya devam etmek istediğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sedat Şanlı (B. No: 2018/6812, 3/7/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede deprem sebebiyle 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un hükümlerine göre konut edinme yönünde bir meşru beklentisi bulunan başvurucu yönünden aradan kırk yılı aşkın bir süre geçtiği hâlde başvuru konusu konuta ait tapu kaydının düzenlenip

düzenlenmediğinin araştırılmadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2017/12288, K.2017/11117) iletilmesi için Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2016/1254, K.2017/550) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR SOLAK

B. No: 2018/24539 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/24539

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR SOLAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/24539)

Karar Tarihi: 20/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 23/2/2023-32113

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Özgür SOLAK

Vekili : Av. Mustafa SOYLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; spor faaliyetlerinin kısıtlanması nedeniyle kötü muamele yasağının, yüksek lisans eğitimi için gerekli kaynakların temin edilmemesi nedeniyle eğitim hakkının, ceza infaz kurumu idaresinin buna yönelik işlemlerine karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliğince esas yönünden değerlendirilmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna verdiği 5/2/2018 tarihli dilekçe ile yüksek lisans öğrencisi olduğunu, tezini yazmak için gerekli kaynakların verilmediğini, bilgisayar kullanma imkânı sağlanmadığını, sportif faaliyetlere katılmasına izin verilmediğini belirterek kısıtlamaların kaldırılmasını talep etmiştir.

4. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu (Eğitim Kurulu) 24/11/2017 tarihli ve 2017/82 sayılı kararına dayanarak Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturmaları kapsamında tutuklananlara eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılma izni verilmemesine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü ve tutuklu sayısının kapasitenin üzerinde olması nedeniyle iş yoğunluğunun fazla olduğu, personel sayısı da gözönüne alındığında söz konusu faaliyetlerin tamamının yaptırılması durumunda olağanüstü hâl süreci de dikkate alındığında güvenlik zafiyeti oluşacağı belirtilmiştir.

5. Başvurucunun söz konusu karara karşı yaptığı şikâyet, Burhaniye İnfaz Hâkimliğinin 27/2/2018 tarihli kararıyla Eğitim Kurulunca verilen kararda herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

6. İnfaz Hâkimliği kararına karşı yapılan itiraz, kararın usule ve mevzuata uygun olduğu gerekçesiyle Burhaniye Ağır Ceza Mahkemesinin 18/5/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

7. Başvurucuya ailesi "İnfaz Hukuku" adlı kitabı kargo yoluyla göndermiştir. Ceza İnfaz Kurumu söz konusu kitabı başvurucuya teslim etmemiştir.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine 26/2/2018 tarihli dilekçe ile şikâyette bulunmuştur. Dilekçede başvurucu; ailesinin kargoyla gönderdiği "İnfaz Hukuku" adlı kitabın 2/2/2018 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna geldiğini, kitabın kendisine teslim edilmemesi üzerine 21/2/2018 tarihli dilekçe ile kitabın teslim edilmemesine ilişkin kararın ve gerekçesinin tebliğini talep ettiğini ifade etmiştir. Ceza İnfaz Kurumunun bu talebe yanıt vermediğini belirterek kitabın tarafına verilmemesine dair ret kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

9. İnfaz Hâkimliği 15/3/2018 tarihli kararı ile başvurucunun kitabın tarafına verilmesi talebinin öncelikle Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu ile İnfaz Kurumunun ilgili birimleri tarafından değerlendirilmesi, değerlendirme sonucu verilen bu karara karşı başvurucunun itiraz etmesi hâlinde talebin Hâkimliğe gönderilmesi gerektiği gerekçesiyle başvurucunun talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

10. Başvurucu, Hâkimlik kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. İtiraz dilekçesinde; kargoyla gelen kitabın Kurum tarafından kendisine teslim edilmemesinin ve memur tarafından sözlü olarak teslim edilmeyeceğinin bildirilmesinin bir ret işlemi olduğunu, Hâkimliğin Kurumdan bilgi sormadan, araştırma yapmadan karar verdiğini belirtmiştir. İtirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi mahkeme kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek itirazı 18/5/2018 tarihinde reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararları 26/6/2018 tarihinde öğrendikten sonra 25/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Sportif Faaliyetlere Katılımın Sınırlandırıldığına İlişkin İddia

13. Başvurucu, tutuklu olarak bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda eğitim ve spor faaliyetlerinin kısıtlanması nedeniyle spor hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Başvurucunun ihlal iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi; söz konusu ihlal iddiasına ilişkin temel ilkeleri ortaya koyduğu ve değerlendirmelerde bulunduğu kararında, bu türden bir kısıtlamanın ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklere dayandığını belirtmiştir. Öte yandan; başvurucunun günde en az bir saat açık havada gezinme imkânına sahip olduğunu, bu süre zarfında açık havada egzersiz yapma gibi sportif faaliyetlerde bulunabileceğini, kitap ve dergi dâhil sakıncalı olmayan her türlü süreli ya da süresiz yayına erişme ve bilgi edinme konusunda herhangi bir engellemeyle karşılaşmadığını, söz konusu uygulamanın geçici nitelikte olduğunu, ayrıca başvurucunun hastalıklarının tedavisi ile ruh ve beden sağlığının korunması hususunda tıbbi destek alamadığına ve dış dünya ile makul ölçüde ilişki kuramadığına dair herhangi bir iddiasının bulunmadığını tespit etmiştir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Anayasa Mahkemesi, makul gerekliliklere dayanan geçici tedbir mahiyetindeki uygulamanın niteliğinden kaynaklanan ve tutukluluğa ilişkin kaçınılmaz olarak ortaya çıkan elemin ötesinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden asgari ağırlık derecesini aşmadığı sonucuna ulaşarak kötü muamele yasağına yönelik bir ihlalin olmadığına karar vermiştir (İbrahim Kaptan, B. No: 2017/30510, 18/7/2018, §§ 49-65).

16. Somut olayda, başvurucunun şikâyeti yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine yönelik birtakım engellemelerin ayrımcılık saikiyle FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında tutuklanan kişilere uygulandığını, diğer tutuklu ve hükümlülere ayrımcı bir müdahalede bulunulmadığını belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa Mahkemesi, söz konusu ihlal iddiasına ilişkin temel ilkeleri ortaya koyduğu ve değerlendirmelerde bulunduğu kararında bu yöndeki şikâyeti kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesi kapsamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, yalnızca FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında tutuklanan kişilerin eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katılmasına izin verilmemesine karar verildiğini ve terör suçlarından tutuklu ya da hükümlü olanlar dâhil diğer mahpuslar hakkında bu yönde bir kısıtlamaya gidilmediğini belirterek öncelikle başvurucuya farklı muamelede bulunulduğunu tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, her ne kadar başvurucuya farklı bir muamelede bulunulduğu açık olsa da somut olaya konu muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığını, kullanılan yöntemin ölçülü olduğunu değerlendirerek kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak ele alınan eşitlik ilkesine ilişkin bir ihlalin olmadığı sonucuna ulaşmıştır (İbrahim Kaptan, §§ 66-82).

20. Somut olayda, başvurucunun şikâyeti yönünden anılan karardan ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin Diğer İddia

22. Başvurucu; Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tezli yüksek lisans öğrencisi olduğunu, tezini hazırlamak için gereken kaynakların temin edilmediğini ve bilgisayar kullanma izni verilmediğini, bu nedenle eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

24. Bununla birlikte Anayasa'nın 42. maddesi, devlete ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülere eğitim ve öğrenim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklememiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 71).

25. Tutuklu ve hükümlülerin eğitim hakkına yönelik değerlendirmelerde tutuklu ve hükümlüler açısından ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçları gözönünde tutulmalıdır. Zira tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların tutuklu ve hükümlüler için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında değerlendirilmemelidir. Ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında tutuklu ve hükümlülerin hakları ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmıştır. Eğitim hakkı için de aynı değerlendirme mümkündür (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 73).

26. Başvuru konusu olayda tutuklu olan başvurucu, olağanüstü hâlin devamında ve Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu süre boyunca yükseköğrenim faaliyetlerini sürdüremediğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesinin önceki içtihadında da belirtildiği üzere kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların tam zamanlı eğitime erişimlerinin engellenmesi, başka bir ifadeyle kapalı ceza infaz kurumunda tutuldukları süre zarfında tam zamanlı eğitim faaliyetlerine devam edememeleri Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası kapsamında eğitim hakkından yoksun bırakılma olarak değerlendirilemez (Seyran Çakmakcı, B. No: 2014/16310, 19/4/2018, § 23; Müjdat Gürbüz, B. No: 2017/36529, 23/5/2018, § 133).

27. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun eğitim hakkına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, ailesinin ambalajlı olarak gönderdiği "İnfaz Hukuku" adlı kitabın Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine teslim edilmemesi üzerine başvurduğu İnfaz Hâkimliğince dilekçenin öncelikle Ceza İnfaz Kurumu idaresince değerlendirilmesi gerektiğinden bahisle işin esası hakkında karar verilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ailesi tarafından ambalajlı olarak kargo yoluyla Ceza İnfaz Kurumuna gönderilen "İnfaz Hukuku" adlı kitabın 16/8/2018 tarihinde Kuruma ulaştığı ve aynı gün başvurucuya teslim edildiği, ayrıca bu hususun Ceza İnfaz Kurumu tarafından Üzerine Yayın Teslim Etme Tutanağı ile kayıt altına alındığı belirtilerek başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı yönünden değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiştir. Bakanlık, başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

30. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiş; şikâyetlerinin İnfaz Hâkimliği ve itiraz makamınca değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu 9/2/2018 tarihinde gelen kitabın Eğitim Kurulunun 16/2/2018 tarihli kararıyla depoya kaldırıldığını ve ilgili yazıdan da anlaşıldığı üzere kendisine kitabın teslim edilmediğini belirtmiştir. Yapılan uygulamalar nedeniyle yüksek lisans eğitimi ile ilgili de mağduriyet yaşadığını ifade etmiştir.

31. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nda tutuklu ve hükümlüler hakkında ceza infaz kurumlarınca tesis edilen idari işlemlere ilişkin şikâyetlerin infaz hâkimliklerince sonuca bağlanması öngörülmüştür. Anılan Kanun'un 1. maddesinde infaz hâkimliklerinin kuruluş amacı; ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere yönelik şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak olarak belirtilmiştir. Madde gerekçesinde işlem kavramı hükümlü ve tutuklular hakkında yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre hukuki sonuç doğurmaya yönelik her türlü karar, önlem ve irade açıklamasını, faaliyet kavramı ise hükümlü ve tutukluların konumlarında değişiklik yapan her türlü eylemler ile iyileştirme ve eğitim programlarına uygun olan çalışmaları ifade etmektedir (Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 55).

32. 4675 sayılı Kanun'un infaz hâkimliklerinin görevini düzenleyen 4. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde; hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, burada barındırılmaları, ısıtılmaları, giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemenin ve karara bağlamanın infaz hâkimliklerinin görevleri arasında olduğu belirtilmiştir.

33. Somut olayda başvurucu "İnfaz Hukuku" kitabının Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine teslim edilmediğini, buna dair bir karar alınmış ise kararın kendisine tebliğini istemesine rağmen talebine yanıt verilmediğini belirterek İnfaz Hâkimliğine şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun infaz hâkimliğine şikâyette bulunabilmesi için Ceza İnfaz Kurumu tarafından gerçekleştirilmiş bir işlem ya da faaliyet olması gerektiği, doğrudan infaz hâkimliğinden talepte bulunmanın mümkün olmadığı, öncelikle Ceza İnfaz Kurumu idaresine başvuru yapılması gerektiği gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

34. Başvuru konusu olayda İnfaz Hâkimliğine yapılan şikâyetin başvurucunun ailesi tarafından ambalajlı olarak gönderilen "İnfaz Hukuku" adlı kitabın kendisine teslim

edilmemesiyle ilgili taleplerinin Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından dikkate alınmaması, başka bir ifadeyle başvurucunun şikâyetlerine karşı Kurum tarafından herhangi bir işlem tesis edilmemesi hususuna dayandığı açıktır. İnfaz Hâkimliği, Ceza İnfaz Kurumu idaresinin söz konusu taleplere cevap vermemesini 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yer alan herhangi bir işlem ya da faaliyet kapsamında değerlendirmemiştir.

35. Ceza İnfaz Kurumu tarafından kitabın herhangi bir gerekçe sunulmadan başvurucuya verilmemesine ilişkin eylemlerin de bir tür işlem ya da faaliyet olarak değerlendirilmesi söz konusu olabilir. Başka bir ifadeyle başvurucunun talebine kurumun cevap vermemesinin 4675 sayılı Kanun'un infaz hâkimliğinin görevlerini düzenleyen 4. maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumuna yerleştirilmesi, burada barındırılması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması konularıyla ilgili işlem ve faaliyet olarak kabul edilmesi mümkündür.

36. Dolayısıyla başvurucunun şikâyet konusu taleplerine Kurum tarafından cevap verilmemesi suretiyle gerçekleştirilen işlemlerin 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında infaz hâkimliği tarafından denetlenebilir olduğu dikkate alındığında İnfaz Hâkimliğinin kendi görev ve yetki alanında bir işlem tesis edilmediğinden bahisle şikâyeti esas yönünden incelemeksizin reddetmesi mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bırakmaktadır (aynı mahiyetteki karar için bkz. Ziya Özden, §§ 61, 62).

37. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Hasan Çift (B. No: 2017/39367, 12/1/2021) başvurusu ile ilgili verdiği kararda, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşulları ile ilgili taleplerini inceleyerek çözüm bulma konusunda daha elverişli şartlara sahip olan idare ve gözlem kuruluna başvurmaksızın doğrudan infaz hâkimliğine yapılan başvuruların infaz kurumuna yönlendirilmesinde mahkemeye erişim hakkı yönünden başvurucu üzerinde aşırı bir külfet meydana getirmediği, yapılan müdahalenin orantılı olduğu belirtilmiş ise de somut başvuruda başvurucunun ilgili kurula başvurmasına rağmen talebi hakkında değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

38. Bakanlık görüşünde söz konusu kitabın başvurucuya teslim edildiği ileri sürülmüş ise de şikâyetin esasına etki eden bu konuda İnfaz Hâkimliğince herhangi bir değerlendirme ve araştırma yapılmamıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM YÖNÜNDEN

40. Başvurucu ihlalin tespiti, 50.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

42. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi

ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Sportif faaliyetlere katılmanın sınırlandırıldığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 13.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Burhaniye İnfaz Hâkimliği (E.2018/571, K.2018/493) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHSİN SELÇUK

B. No: 2018/24721 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/24721

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHSİN SELÇUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/24721)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Tahsin SELÇUK

Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilgili mevzuat uyarınca hak sahibi olarak tespit edilen depremzedelere kalıcı konut tahsis edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 5/7/2018 tarihinde öğrendikten sonra 1/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Hasan Selçuk başvurunun devamı sırasında vefat etmiş, mirasçısı Tahsin Selçuk başvuruya devam etmek istediğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sedat Şanlı (B. No: 2018/6812, 3/7/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede deprem sebebiyle 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısiyle Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un hükümlerine göre konut edinme yönünde bir meşru beklentisi bulunan başvurucu yönünden aradan kırk yılı aşkın bir süre geçtiği hâlde başvuru konusu konuta ait tapu kaydının düzenlenip

düzenlenmediğinin araştırılmadığı gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 2. İdare Mahkemesine (E.2017/2293, K.2017/3447) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE KAYA

B. No: 2018/26675 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/26675

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/26675)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Emre KAYA

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisi olan başvurucunun bir mesajlaşma grubunda paylaştığı afiş ve yazı nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte İstanbul'da bir ilkokulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, öğrenci velileri için açtığı WhatsApp sınıf grubunda "Barış şehitlerimiz için yaşamı durduruyoruz. 12-13 Ekim'de grevdeyiz! Faşizme inat, savaşa inat barış" ifadelerini içeren afişi "Pazartesi ve salı günleri ders olmayacak" notuyla paylaşmıştır.

3. Söz konusu paylaşımı nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması yapılmıştır. Soruşturma raporunda, başvurucunun anılan tarihlerde ders olmayacağına ilişkin paylaşımıyla katılacağı grevi velilere duyurmasının ötesinde derslerin yapılmayacağını belirterek grev çağrısını veliler aracılığıyla okula yayma çabasında olduğu kanaatine ulaşıldığı belirtilmiştir. Nihayetinde paylaşımın 4/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet

Memurları Kanunu'nun toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı ile grev yasağını düzenleyen 26. ve 27. maddelerine aykırı olduğu sonucuyla aynı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (ı) alt bendi uyarınca "hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" kapsamında aylıktan kesme cezası ile cezalandırılması teklif edilmiş ve başvurucunun savunması istenmiştir.

4. Başvurucu; savunmasında, paylaşımı sendikanın aldığı grev kararı nedeniyle okulda bulunamayacağını bildirerek velilerin mağdur olmasını önlemek amacıyla yaptığını ifade etmiştir. Sonuç olarak teklif edilen cezanın kabulüne karar verilmiş ve anılan karara itiraz edilmemesi üzerine disiplin cezası kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme kullanılan ifadelerin "veliler üzerinde güven ve itibar duygusunun kaybına yol açtığını, ilköğretim kurumlarının ve öğretmenlik mesleğinin amacına uygun nitelikte olmadığını, öğrenciler üzerinde doğru rol model davranış oluşturmadığını" belirterek davanın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf talebiyle bölge idare mahkemesine başvurmuştur. İstinaf değerlendirmesinde mahkeme kararının kaldırılması için gerekli nedenlerin bulunmadığı belirtilerek kesin olarak istinaf istemi reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 10/7/2018 tarihinde öğrendikten sonra 9/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; paylaşımının velilerin ve öğrencilerin mağdur olmamasını sağlamak adına sendikal etkinliğin velilere haber verilmesinden ibaret olduğunu, bu paylaşım nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü, eşitlik ilkesini ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

10. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan, 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (ı) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla

müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

13. Somut olayda, başvurucunun WhatsApp veli grubundaki paylaşımının hizmet içinde devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak davranışlardan olduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır (bkz. §§ 3, 4). Yargılama sürecinde ise Mahkemece uyuşmazlığa konu edilen paylaşımın memurun veliler karşısındaki güven ve itibar duygusunu zedelediği ve eğitim hizmetinin amacına uygun düşmediği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Anılan karar, istinaf yolunda kesinleşmiştir. (bkz. §§ 5, 6).

14. İdare disiplin cezası gerekçesinde, paylaşılan afişte yer alan ifadelerden ziyade özellikle "Pazartesi ve salı günleri ders olmayacak" ifadesini değerlendirmiştir. Buna göre mazeret üzerine derse gelmeyen öğretmenin yerine nöbetçi öğretmen veya idarecilerin refakat edeceğinin bilinen bir uygulama olduğunu belirterek başvurucunun kullandığı ifadeyle bahse konu grevi veliler nezdinde okula yaymayı amaçladığı sonucuna ulaşmıştır. Başvurucu ise yalnızca soyut olarak anılan bildirimin öğrenci ve velileri mağdur etmemeyi amaçladığını ileri sürmüştür. Dolayısıyla olaylar bir bütün olarak değerlendirildiğinde idarece başvuru konusu eyleme yüklenen anlamın objektif bir yoruma dayanmadığı veya başvurucunun verdiği anlamın ötesine geçtiği kabul edilmemiştir (ifadelerin nitelendirilmesine ilişkin çok sayıda karar içinden bkz. Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014 § 100; Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 50; Cafer Seçer, B. No: 2018/30939, 29/6/2021,§ 34).

15. Somut olayda başvurucu, grev nedeniyle ders olmayacağını velilerle paylaşarak hizmet içi işleyişi etkileyecek bir ifade açıklamasında bulunmuştur. Başvurucu, anılan açıklamayı öğretmeni olduğu sınıfın velilerini bilgilendirmek için oluşturduğu Whatsapp grubunda yapmıştır. Dolayısıyla başvurucu ile grup üyeleri arasındaki ilişkinin öğretmen-öğrenci velisi konumlarından kaynaklandığı, başvurucunun söz konusu açıklamayı kamu görevlisi sıfatını -öğretmenlik- kullanarak yaptığı tartışmasızdır (kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47; Sinan Akbulut, B. No: 2019/1396, 2/11/2022, § 34).

16. Başvurucu, ifadesinde eylemiyle öğrenci ve veliler nezdinde doğabilecek bir mağduriyeti engellemeye çalıştığını beyan etmiştir. Ancak kullandığı "...ders olmayacak" ifadesiyle, ilgili tarihlerde eğitim ve öğretim hizmetine ara verileceğine ilişkin bir yönlendirmeye sebebiyet vererek bir anlamda öğrencilerin okula gönderilmemesi çağrısında bulunmuştur. Dolayısıyla başvurucunun tabi olduğu kamu görevlisi statüsünün kendisine sağladığı güven ve itibar duygusunu kullanarak gerçekleştirdiği eylemle başlıca kamu hizmetlerinden biri olan eğitim ve öğretim hizmetlerinin sürekliliği ve gereği gibi yerine getirilmesini sekteye uğratabilecek şekilde hareket ettiğini kabul etmek gerekir (eylemin memuriyeti etkilediğinin gösterilmesine ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 61, 63; Levent Tunçel, B. No: 2017/34185, 16/3/2022, §§ 42, 44; kamu görevlisine duyulan güven ve itibara ilişkin değerlendirmeler için bkz. Remzi Önel, B. No: 2018/7606, 3/11/2022, § 25; kamu hizmetinin unsurları için bkz. Samet Çelikçapa, B. No: 2018/14878, 26/5/2022, § 39).

17. Yukarıda yapılan tüm açıklamalar ışığında Anayasa Mahkemesi, başvurucunun eylemiyle tabi olduğu devlet memurluğu statüsünün sağladığı itibar ve güvene aykırı davranarak kamu görevlisinin hakkında disiplin cezasına hükmedilmesini gerektirecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmediği ve bu itibarla uygulanan disiplin

cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği sonucuna ulaşmıştır (disiplini etkileyen davranışlardan kaçınma yükümlülüğüne ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri, § 63; Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 38; disiplin hukukunun amaçları için bkz. Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, § 53).

18. Hiç şüphesiz disiplin cezaları memurların kariyerleri üzerinde bir tesir bıraktığı gibi kanunlarda yazılı hâllerde memur statüsünün sona ermesine de neden olabilir. Nitekim başvuru konusu eylemin ilişkilendirildiği grev yasağı da kanunen bu kapsamda değerlendirilmektedir. Somut olayda ise eylemin hizmet içi işleyişe etki ettiği kabul edilerek başvurucunun eyleminin konusu bağlamında görece en hafif ceza olan aylıktan kesme cezası ile cezalandırıldığı gözetildiğinde müdahalenin orantısız olmadığı değerlendirilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE EMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/36463 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36463

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE EMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36463)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Emre EMİR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN TORUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/65 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/65

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN TORUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/65)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : Hakan TORUN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VOLKAN GEDİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/892 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VOLKAN GEDİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/892)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Volkan GEDİK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEYLA YILMAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/1260 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1260

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEYLA YILMAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1260)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : Leyla YILMAZ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL TEKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/1305 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1305

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL TEKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1305)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucular : Erdal TEKİN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bazıları, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaın iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculaın temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculaın uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B.1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KARDEŞGİDEN

B. No: 2019/4066 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4066

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KARDEŞGİDEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4066)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Ahmet KARDEŞGİDEN

Vekili : Av. Canan CEYRAN BEKTAŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davada gerekçeli kararın geç yazılması sebebiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bir bankanın Ankara şubesinde çalışmakta iken sendikal nedene dayalı olarak başvurucunun iş akdi sonlandırılmıştır.

3. Bunun üzerine başvurucu, Ankara 11. İş Mahkemesinde (Mahkeme) 28/6/2016 tarihinde işe iade talebiyle dava açmıştır. Mahkeme 6/9/2017 tarihinde davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine karar vermiştir.

4. Başvurucu geçen süreye rağmen gerekçeli kararın yazılmadığını belirterek kararın yazılması için 18/5/2018 tarihinde Mahkemeye dilekçe vermiştir.

5. Mahkeme, gerekçeli kararı 7/1/2019 tarihinde yazmıştır. Karar davalı banka tarafından istinaf edilmiştir.

6. Başvurucu gerekçeli kararı 9/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra gerekçeli kararın geç

yazıldığı iddiasıyla 7/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Davalı işverenin istinaf talebi, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 30/4/2019 tarihli kararıyla tazminat yönünden kabul edilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesinin gerekçesinde, davalı işverenin iş sözleşmesinin performans yetersizliği sebebiyle geçerli nedenle feshedildiğini ispat edemediği belirtilerek feshin geçersiz olduğuna ve başvurucunun işe iadesine yönelik yeniden hüküm kurulmuştur.

8. Tarafların temyiz talepleri, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) 12/9/2019 tarihli kararıyla reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, Mahkeme tarafından 6/9/2017 tarihinde işe iade kararı verilmesine rağmen gerekçeli kararın bir yılı aşkın süredir yazılmaması nedeniyle kararın icra kabiliyeti kazanamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Eldeki başvuruda yer alan iddialara benzer iddialar Anayasa Mahkemesince daha önce Hatice Akgül (B. No: 2018/35900, 25/2/2021) kararında ele alınmıştır. Söz konusu kararda; işe iade kararının icra kabiliyeti kazanabilmesi için kesinleşmesinin gerektiği, gerekçeli kararın geç yazılması hâlinde hükmün kesinleşmesinin gecikeceği ve lehine karar tesis edilenin mağdur olacağı ifade edilmiştir. Kararda; mahkeme hükmünün icra kabiliyetinin ancak kesinleşme ile söz konusu olabileceği dikkate alındığında kararın kesinleşmesinin en önemli aşamalarından birinin gerekçeli kararın yazılması olduğu, bu yükümlülüğün ise derece mahkemeleri tarafından yerine getirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Hatice Akgül, §§ 33-37).

11. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; yargılama süresinin toplamda 2 yıl 5 ay olmakla birlikte ilk derece mahkemesinin kararı tefhiminden gerekçeli kararı yazmasına kadar geçen 1 yıl 3 ay 29 günlük sürenin makul olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığını, bu durumun tek başına yargılama süresinin uzamasına neden olduğunu belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

12. Somut başvuruda da başvurucunun işe iade talebiyle açmış olduğu davanın sonuçlarından yararlanabilmesinin, başka bir deyişle kararın kesinleşmesinin en önemli aşamalarından biri gerekçeli kararın yazılması olup bu yükümlülük başvurucunun talebine, tutumuna veya sorumluluğuna bağlı olmaksızın mahkemeye aittir.

13. Başvuruya konu olayda 28/6/2016 tarihinde açılan davanın 12/9/2019 tarihinde kesinleştiği yani yargılamanın üç dereceli yargılama sisteminde yaklaşık 3 yıl 2 ay 14 gün sürdüğü anlaşılmıştır. Başvuruya konu davanın hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi ölçütler dikkate alındığında karmaşık olmaktan uzak olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında yargılamada yedi duruşma neticesinde davanın açılmasından 1 yıl 2 ay 8 gün sonra kısa karar tefhim edilmiş ise de tefhim tarihinden gerekçeli kararların yazılmasına kadar 1 yıl 4 ay 1 günlük süre geçmiş olup bu durum tek başına yargılama sürecinin uzamasına neden olmuştur.

14. Bu açıklamalar çerçevesinde somut başvuruda yargılamanın uzamasına gerekçeli kararın geç yazılmasının sebep olduğu ve başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti, 100.000 TL maddi ve 100.000 manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

17. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 8.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden başvurucuya net 8.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 11. İş Mahkemesine (E.2016/784, K.2017/395) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZAFER ONUR

B. No: 2019/8025 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZAFER ONUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8025)

Karar Tarihi: 20/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2023-32125

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Zafer ONUR

Vekili : Av. Ebru VARNALI ONUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, tedbir kararlarının uzun süredir devam etmesi, temyiz incelemesi sonunda makul bir gerekçeye yer verilmemesi, talep sonucunun aşılması, dava kısmen kabul ile sonuçlandığı hâlde lehe vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedilmemesi ve hatalı bilirkişi raporunun esas alınarak karar verilmesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/3/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun eşi olan T.M.O., başvurucu aleyhine boşanma, maddi ve manevi tazminatın ödenmesi ile evlilik birliği içinde edinilmiş mallarının yarısının verilmesi talebiyle 7/4/2009 tarihinde Bursa 2. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava sırasında 12/10/2009 tarihinde 16 BPE ... plakalı araç üzerine, 28/4/2010 tarihinde de 16 RT ... plakalı araç üzerine ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur.

6. Mahkeme 12/10/2010 tarihinde tarafların boşanmasına ve T.M.O.nun katkı payına ilişkin davasının bu davadan ayrılmasına karar vermiştir. Karar, Yargıtay 2. Hukuk Dairesince 28/12/2011 tarihinde onanmış, yapılan karar düzeltme istemi de 2/4/2012 tarihinde reddedilmiştir. Kararın kesinleşmesinden sonra bu dosya üzerinden 16 BPE ... plakalı araç üzerine konulan ihtiyati tedbir 17/6/2015 tarihinde, 16 RT ... plakalı araç üzerine konulan ihtiyati tedbir de 16/7/2020 tarihinde kaldırılmıştır.

7. Başvurucu, katkı payı alacağının tahsili istemiyle T.M.O. aleyhine 4/2/2013 tarihinde ayrı bir dava açmıştır. Bu dava ile boşanma davasından ayrılmasına karar verilen katkı payına ilişkin davalar 4/2/2013 tarihinde birleştirilmiş ve davaların boşanma davasından ayrılmasına karar verilen katkı payına ilişkin dava dosyası üzerinden devamına karar verilmiştir. Dava sırasında 16 RT ... ve 34 TZ ... plakalı araçlar üzerine 4/2/2013 tarihinde ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur.

8. T.M.O. mal rejiminin tasfiyesine ilişkin talepleri hakkında 21/9/2010 tarihli dilekçe ile fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla dava değerini 30.000 TL olarak bildirmiş ve harcı yatırmıştır. T.M.O. 1/4/2013 tarihli dilekçe ile harcını yatırmak suretiyle katkı payı ve katılma alacağı olarak toplam 520.000 TL'nin, 10/11/2014 tarihli dilekçesinde ise 240.160 TL katkı payı, 142.790,21 TL (31.000 TL'si 34 TZ ... plakalı aracın hediye olması dolayısıyla bedelinin tamamı) katılma alacağının faiziyle birlikte tahsilini talep ettiğini açıklamıştır.

9. Başvurucu ise mal rejiminin tasfiyesi ile fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak toplam 28.000 TL alacak talebinde bulunmuş olup 16/10/2015 tarihli harcını yatırarak sunduğu dilekçe ile fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla talep miktarını 149.952,52 TL'ye çıkarmıştır.

10. Mahkeme 19/2/2016 tarihinde davaların kısmen kabulüne karar vermiştir.

11. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 8. Hukuk Dairesi (Daire) 25/10/2016 tarihinde, katılma payının hangi hesaplama yöntemi ile belirlendiğinin tüm dosya kapsamından anlaşılmadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur.

12. Bozma kararına uyan Mahkeme 6/4/2017 tarihinde davayı kısmen kabul etmiş, başvurucunun kefalet alacağı ve banka hesabı ile ilgili olarak boşanma davasından sonra gerçekleşen talebi hakkında Mahkemenin görevsizliğine, talep hâlinde dosyanın görevli ve yetkili nöbetçi Bursa Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

13. Başvurucu, icranın geri bırakılması amacıyla 2/5/2017 tarihinde 305.544,91 TL'lik banka teminat mektubu sunmuş; teminat mektubu 3/5/2017 tarihinde icra kasasına alınmıştır.

14. Yapılan temyiz talebi üzerine Daire 20/9/2017 tarihinde kararı bozmuştur.

15. Karar düzeltme talebi Daire tarafından 18/12/2018 tarihinde reddedilmiştir.

16. Mahkeme bozma kararına uymuş ve yargılamaya devam etmiştir. T.M.O. 27/12/2019 tarihinde fazlaya ilişkin talep hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik 22.500 TL katılma

alacağının hüküm altına alınması talebiyle dava açmıştır. Bu dava 30/4/2020 tarihinde asıl dava dosyası ile birleştirilmiştir. Ayrıca başvurucu 27/3/2022 tarihinde Yargıtay ilamı doğrultusunda artık değer üzerinden katılma alacağı için eksik kalan bakiye yönünden ek dava açmıştır. Bu dava 28/3/2022 tarihinde asıl dava dosyası ile birleştirilmiştir.

17. Yargılama sırasında Mahkeme, ihtiyati tedbir şerhi konulmasına karar verilen 16 RT ... plakalı araç üzerindeki tedbir şerhini 16/7/2020 tarihinde kaldırmıştır. Ayrıca yargılama sırasında başvurucuya ait 16 AJ ... plakalı araç üzerine de bireysel başvuru dosyası ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) belirlenemeyen bir tarihte ihtiyati tedbir konulduğu ve tedbirin kaldırılması için Mahkeme tarafından 3/9/2020 tarihinde Trafik Tescil Şube Müdürlüğüne yazı yazıldığı anlaşılmıştır.

18. Başvurucunun 34 TZ ... plakalı araç üzerindeki ihtiyati tedbirin kaldırılması talebi son olarak Mahkemece 12/4/2021 tarihinde reddedilmiştir.

19. Başvurucuya ait olan ve İstanbul ili Kadıköy ilçesi Osmaniye Mahallesi 626 ada 16 parselde bulunan taşınmaza bireysel başvuru dosyası ve ekleri ile UYAP'tan belirlenemeyen bir tarihte ihtiyati tedbir konulduğu ve tedbirin 28/5/2020 tarihinde kaldırıldığı görülmüştür.

20. Bireysel başvuru dosyası ile eklerinde yer verilen belgeler ile UYAP'tan yapılan incelemede başvurucunun banka hesaplarına tedbir konulup konulmadığına ilişkin bir tespit yapmak mümkün olmamıştır.

21. UYAP'tan yapılan inceleme neticesinde yargılamanın devam ettiği ve duruşmanın 7/3/2023 tarihine bırakıldığı anlaşılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. İlgili hukuk için bkz. Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, §§ 23-39; İbrahim Geçer, B. No: 2014/19056, 19/2/2019, §§ 17-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

26. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği

tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

27. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

28. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 13 yılı aşan yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. İhtiyati Tedbir Kararları Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu; yargılama sürecinde teminat mektubu sunduğu hâlde taşınmazları, araçları ve ortak hesapları üzerindeki tedbir kararının on yıldır kaldırılmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

32. Anayasa Mahkemesi daha önce benzer bir şikâyeti Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. başvurusunda incelemiş ve sonuca bağlamıştır.

33. Anayasa Mahkemesi, muhtemel bir alacağın güvence altına alınarak etkisizleşmesinin önüne geçilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması ve bu tedbirler kapsamında kamu makamlarının mülk üzerinde belirli bir süreyle hukuki tasarruflarda bulunulmasının sınırlandırılması bakımından geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Ancak söz konusu tedbirlerin uygulanmasının mülk sahibine kaçınılmaz olandan aşırı bir külfet de yüklememesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda hukuki ilişkinin diğer tarafının haklarını korumak için tedbiri uygulayan kamu makamlarının söz konusu tedbirin başvurucunun mülkiyet hakkına etkilerini de gözetmesi ve ölçüsüz bir müdahaleye yol açmaması gerekmektedir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti., § 79).

34. Buna göre mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerekmektedir. Mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirler uygulanması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de

devam etmesi ancak bireye şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediği takdirde ölçülü görülebilir. Diğer bir deyişle mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirlerin söz konusu olduğu durumlarda tedbiri uygulayan kamu makamlarının ivedi olarak ve özenli bir biçimde davranma yükümlülükleri bulunmaktadır. Aksi durumda yani tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesi, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklemiş olur (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 73-80).

35. Benzer nitelikteki somut olay bakımından da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Somut olayda başvurucunun banka teminat mektubu sunduğu görülmekle birlikte -yargılamanın sürdüğü ve yargılama sonunda kabul veya reddedilecek miktarların bu aşamada belirsiz olduğu dikkate alındığında- tedbirin elverişli ve gerekli olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Bu nedenle tedbir süresinin uzunluğu bağlamında inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

36. Yargılama sırasında başvurucuya ait olan ve İstanbul ili Kadıköy ilçesi Osmaniye Mahallesi 626 ada 16 parselde bulunan taşınmaz ile başvurucuya ait 16 AJ ... plakalı araç üzerine belirlenemeyen bir tarihte ihtiyati tedbir konulduğu, taşınmaz üzerindeki tedbirin 28/5/2020 tarihinde, araç üzerindeki tedbirin de 3/9/2020 tarihinde kaldırıldığı anlaşılmıştır. Ancak hangi tarihte tedbir kararı verildiği belirlenemediğinden tedbir süresinin uzunluğunu değerlendirmek mümkün olmamıştır. Ayrıca başvurucu banka hesaplarına da tedbir konulduğunu ileri sürmüş ise de bireysel başvuru dosyasında ve eklerinde yer verilen belgeler ile UYAP'tan yapılan incelemede başvurucunun banka hesaplarına tedbir konulup konulmadığına ilişkin bir tespit yapılamamıştır.

37. Başvurucuya ait 16 RT ... ve 34 TZ ... plakalı araçlar üzerine 4/2/2013 tarihinde ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur. 16 RT ... plakalı araç üzerindeki tedbir şerhi 7 yıl 5 ay 12 gün sonra 16/7/2020 tarihinde kaldırılmıştır. 34 TZ ... plakalı araç üzerindeki tedbir kararının ise dokuz yılı aşkın zamandır kaldırılmadığı ve tedbir kararının devam ettiği görülmüştür. Dolayısıyla tedbir süreci bir bütün olarak ele alındığında söz konusu sürelerin makul olmadığı kuşkusuzdur. Bu durumda mülkiyet hakkını sınırlandıran tedbirin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

39. Başvurucu, temyiz itirazı yapmadığı hususlar hakkında değerlendirme yapılırken temyiz sebeplerinin incelendiğini gösteren makul bir gerekçenin ortaya konulmadığını iddia etmiştir. Davanın karşı tarafının 6/11/2012 tarihli dilekçesinde talep bulunmamasına rağmen aleyhine 223.551,36 TL'ye hükmedildiğini belirten başvurucu, yargılama sonunda dava kısmen kabul edildiği hâlde lehine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmedilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, üst düzey yönetici olarak sürekli çalıştığını ve yılda yirmi bir maaş aldığını, karşı tarafın ise sürekli çalışmadığı ve yüksek gelir elde etmediği dikkate alınmadan gelirleri eşit kabul eden bilirkişi raporuna göre karar verildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma, gerekçeli karar, mahkemeye erişim, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının yanında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun bu başlık altındaki tüm iddialarının mülkiyet hakkı ve usul güvenceleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

41. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, § 26).

42. Başvuruya konu edilen ihlal iddialarına ilişkin yargılama süreci devam etmektedir. Mahkeme kararındaki hangi hususların bozma kapsamı dışında kaldığını tespit etme görevi ve yetkisi de Anayasa Mahkemesine ait değildir. Bu kapsamda yargılama sürecinin bir bütün olduğu ve tamamlanması gerektiği açıktır. Dolayısıyla başvurucunun devam eden yargılama süreci tamamlanmadan bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından ihlal iddialarının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

43. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

44. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

45. Makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmemiştir. Bununla birlikte ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararın giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebi dikkate alınarak toplamda net 50.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. a. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ihtiyati tedbir kararları yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

b. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki

makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bursa 2. Aile Mahkemesine (E.2019/110) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEYLA KÜRTÜL VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/8193 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8193

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEYLA KÜRTÜL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8193)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Hilmi Can TURAN

Başvurucular : Leyla KÜRTÜL ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHANETTİN SADIK GÜL VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/10270 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10270

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHANETTİN SADIK GÜL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10270)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : Burhanettin Sadık GÜL ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMDİYE GÜNDÜZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/13626 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/13626

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMDİYE GÜNDÜZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/13626)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Hilmi Can TURAN

Başvurucular : Hamdiye GÜNDÜZ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALPASLAN SONUÇ

B. No: 2019/13730 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/13730

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPASLAN SONUÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/13730)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Alpaslan SONUÇ

Vekili : Av. Nükhet TEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sicilin düzeltilmesi davasına konu taşınmaza uygulanan tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Devam eden yargılamada başvurucu 18/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin, mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde

ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın yaklaşık 25 yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 50.000 TL, mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle 50.000 TL manevi tazminat, ayrıca 50.000 TL de maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında makul sürede yargılanma hakkı ihlali yönünden taleple bağlı kalınarak 50.000 TL, mülkiyet hakkı ihlali yönünden ise 15.000 TL olmak üzere toplam 65.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 65.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/250) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİM ERCAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/13865 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/13865

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİM ERCAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/13865)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucular : Salim ERCAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bazıları, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaın iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculaın uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKSAL ŞAHİN

B. No: 2019/14456 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14456

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKSAL ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14456)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucu : Göksal ŞAHİN

Vekili : Av. Mehmet YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; irsen intikal, taksim ve kazandırıcı zamanaşımı zilyetliğine dayanarak açılan kadastro tespitine itiraz davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 19/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 17/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede yargılama süresinin makul olmadığı gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da yargılamanın 11 yıl 6 ay 9 gün sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan

sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi (B. No: 2012/636, 15/4/2014) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvence olduğu ve bununla birlikte belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklentinin de mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabileceği vurgulanmıştır. Bununla birlikte bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerektiği ancak başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değer veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama ve 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için -taleple bağlı kalınarak- başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat talebinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİLİZ FREİFRAU VON THERMANN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/14470 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/14470

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİLİZ FREİFRAU VON THERMANN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/14470)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Filiz FREİFRAU VON THERMANN

2. İnci SİEBER

3. Melahat ALTIN

Başvurucular Vekili : Av. Erman PAZARBAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; özel koleksiyona kayıtlı olan taşınmaz kültür varlıklarının bedelsiz olarak müzeye tesliminin istenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, uzun yargılamayla ilgili şikâyetlerin ileri sürülebileceği bir başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/4/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Filiz Freifrau Von Thermann ve İnci Sieber sırasıyla 1955 ve 1958 doğumlu olup Almanya Federal Cumhuriyeti'nin München şehrinde ikamet etmektedir. Başvurucu Melahat Altın ise 1930 doğumlu olup Balıkesir'de ikamet etmektedir.

6. Birinci ve ikinci başvurucular 10/7/2009 tarihinde ölen T.A.nın çocukları, üçüncü başvurucu ise T.A.nın eşidir.

7. Koleksiyonculuk belgesine sahip olan T.A.nın 1988 yılında Balıkesir Müze Müdürlüğünde (Müze Müdürlüğü) koleksiyona işlenen yirmi dokuz parça kültür varlığı bulunmaktadır. Bunlardan 28'inin gerçekte taşınmaz kültür varlıklarından kopan parçalar niteliğinde olduğu Müze Müdürlüğü tarafından iddia edilmektedir. Sözü edilen kültür varlıkları yine 1965 yılından beri T.A.ya ait olan ve "Altınkamp" olarak tabir edilen turistik tesisin çeşitli alanlarında sergilenmektedir. Eserlerin on beş parçası çalınma riskine karşı tesisteki yapıların duvarlarına monte edilmiş vaziyettedir.

8. T.A.nın koleksiyonuna kayıtlı olan kültür varlıkları, ölümünden sonra 20/10/2009 tarihinde başvuruculara zimmetlenmiştir. T.A.nın koleksiyonuna kayıtlı kültür varlıklarının on üçü, diğer iki mirasçının şikâyeti üzerine Müze Müdürlüğü tarafından 11/12/2009 tarihinde yerlerinden sökülerek götürülmüştür. Tesisteki yapıların duvarlarına monte edilmiş hâldeki on beş eser ise yerlerinde bırakılmıştır.

9. Müze Müdürlüğü 25/5/2010 tarihli işlemle, tesisteki yapıların duvarlarına monte edilmiş hâldeki on beş eserin on beş gün içinde Müze Müdürlüğüne teslim edilmesini başvuruculara ihtar etmiştir. Anılan işlemde, taşınmaz kültür varlıklarının koleksiyona dâhil edilemeyeceği belirtilmiştir.

10. Başvurucular, bu işlemin iptali istemiyle 7/6/2010 tarihinde Balıkesir İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucular; 24/11/2009 tarihinde Müze Müdürlüğünce yerinde yapılan incelemede hiçbir eksikliğin bulunmadığı tespit edildiği hâlde kültür varlıklarının bir kısmının yerlerinden alınarak Müzeye götürülmesinin, bir kısmının ise monte edildikleri duvarlardan sökülerek Müzeye tesliminin istenmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Dava dilekçesinde başvurucular ayrıca 27/1/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na 4/2/2009 tarihli ve 5835 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen geçici 8. maddenin kültür varlıklarının müzeye teslim edilmesini zorunlu kılmadığını, duvara monte edilmiş olan eserlerin zarar görmemesi için yerinde bırakılması gerektiğini savunmuştur.

11. Davalı Kültür ve Turizm Bakanlığının savunma yazısında, kültür varlıklarının devlet malı niteliğinde olduğu belirtilmiş; 2863 sayılı Kanun'a 5835 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen geçici 8. madde dikkate alındığında taşınmaz kültür varlıklarının özel koleksiyonculuk faaliyetine konu edilemeyeceği ifade edilmiştir. Savunma yazısında, vefat eden bir koleksiyoncunun koleksiyonuna kayıtlı kültür varlıklarının mirasçılarına intikal edebilmesi için onların da koleksiyonculuk izin belgesi alması gerektiği vurgulanmıştır. Savunma yazısında ayrıca mirasçılar arasındaki veraset ihtilaflarının çözülemediği, mirasçıların henüz koleksiyonculuk belgesi almadığı ve başvuruculların elinde bulunan

kültür varlıklarının, özel koleksiyona konu edilmesi kanunen yasaklanmış taşınmaz kültür varlığı niteliğinde olduğu hususları dikkate alındığında kültür varlıklarının yediemin olarak Müzeye teslimi yolunda tesis edilen dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu açıklanmıştır. Savunma yazısında son olarak varislerin koleksiyon izin belgesi alması hâlinde kültür varlıklarının varislere iade edileceğinin tabii olduğu belirtilmiştir.

12. İdare Mahkemesi 2/3/2011 tarihinde idari işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 2863 sayılı Kanun'un 1., 5., 26. ve geçici 8. maddelerine yer verildikten sonra taşınmaz kültür varlıklarının bir şekilde envantere kaydedilmesi durumunda bu eserlerin koleksiyonerler arasında satılamayacağı ve el değiştiremeyeceğinin hükme bağlandığı ifade edilmiş ancak Kültür ve Turizm Bakanlığının bedelsiz alım yetkisinin yalnızca anılan taşınmaz kültür varlıklarının ören yerlerinde ve müzelerdeki eski eserlerin bütünleyicisi olduğunun tespiti hâlinde kullanılabileceği vurgulanmıştır. Kararda, ihtilaf konusu eserlerin ören yerlerinde ve müzelerde bulunan eski eserlerin bütünleyici parçası niteliğinde olup olmadığı ortaya konulmadan ve bunların yerlerinden sökülmesi hâlinde orijinal özelliklerini yitirip yitirmeyeceği belirlenmeden tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı açıklanmıştır.

13. Kararı temyizen inceleyen Danıştay Ondördüncü Dairesi (Daire) 10/4/2014 tarihinde kararı bozmuştur. Bozma kararında, ilgili mevzuat hükümlerine yer verildikten sonra söz konusu mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesinden, taşınmaz kültür varlıklarının koleksiyonculuk faaliyetine konu olamayacağının, envantere kaydedilmemesi gerekmesine rağmen bir şekilde envantere kaydedilen taşınmaz kültür varlıklarının devlet müzelerine devri gerektiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir. Bozma kararında; duvara monte edilmiş hâlde olduğu için alınamayan dava konusu eserlerin taşınmaz niteliğinde olduğu ve taşınmaz eserlerin koleksiyonculuk faaliyetine konu olamayacağı vurgulanmıştır. 2863 sayılı Kanun'un geçici 8. maddesindeki hükmün, ölmüş olan murise ait koleksiyonculuk faaliyetine devam edebilmesi için yeniden koleksiyon izin belgesi almak ve yeni envanter kaydı yaptırmak zorunda olan başvurucular yönünden herhangi bir hak teşkil etmeyeceğine işaret edilen bozma kararında, başvuruculaların yeni alacağı izin belgesi sonrasında envantere kaydettirecekleri eserlerin taşınmazlardan oluşmasına imkân bulunmadığının altı çizilmiş, dolayısıyla başvuruculaların murisine ait koleksiyonda kayıtlı olan ancak duvarda monte edilmiş hâlde olduğu için alınamayan eserlerin on beş gün içinde Müze Müdürlüğüne teslimine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

14. Bozma kararına uyan İdare Mahkemesi 26/6/2015 tarihinde, Dairenin bozma kararındaki gerekçeyi benimseyerek davayı reddetmiştir. Başvuruculaların temyiz talebi Dairenin 13/12/2017 tarihli kararıyla reddedilmiş ve İdare Mahkemesi kararı onanmıştır. Karar düzeltme talebi Dairenin 7/3/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 17/4/2019 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Alexandra Liana ve diğerleri, B. No: 2018/20732, 13/1/2022, §§ 25-40.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

17. Başvurucular, dönemin belediye yönetimi tarafından tahrip edilecekken muris T.A. tarafından satın alınarak korunan ve topluma açık bir turistik tesiste teşhir edilen kültür varlıklarının bedelsiz bir biçimde Müzeye tesliminin istenmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucular, Müzenin izni ve denetimi altında duvara monte edilen eserlerin zarar görmeden duvardan sökülmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Tarihî eserlere bedelsiz olarak el konulmasını öngören kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılık oluşturduğunu savunan başvurucular; tarihî eserleri korumayı amaçlayan bir kanunun somut olayda amacından saptırılarak uygulandığını, dava konusu idari işlemin kültür varlıklarını korumak yerine onlara zarar verilmesi sonucunu doğurduğunu iddia etmiştir. Başvurucular, 1988 yılında koleksiyona kaydedilen kültür varlıklarının taşınmaz kültür varlıklarının bütünleyici parçası niteliğinde olduğuna dair idarece veya yargı organlarınca yapılmış bir tespitin bulunmadığından yakınmıştır.

2. Değerlendirme

18. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

20. Anayasa Mahkemesi kültür varlıklarının özel mülkiyete konu olmasının mümkün olup olmadığını Alexandra Liana ve diğerleri kararında tartışmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda şu tespiti yapmıştır (Alexandra Liana ve diğerleri, § 62):

"62. 2863 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasında devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlarda varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının devlet malı niteliğinde olduğu hükme bağlanmıştır. Belirtilmelidir ki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının devlet malı niteliğinde olması bunların özel mülkiyete konu olmasına engel teşkil etmemektedir. Nitekim 2863 sayılı Kanun'un çeşitli maddelerinde taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarıyla ilgili olarak maliklerin yetkilerini kısıtlayan, devlete gözetim ve denetim yetkisi veren birtakım hükümler sevk edilmekle birlikte bunların hâlihazırda özel mülkiyette bulunanların üzerindeki özel mülkiyetin kalkmasını öngören veya kamu mülkiyetinde bulunanların özel mülkiyete geçmesini engelleyen açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kanun koyucu kültür varlıklarının daha iyi korunabilmesi için bunlara devlet malı statüsü vermiş ise de özel mülkiyeti yasaklamış değildir. Devlet malı niteliği özel bir statü olup kamu mülkiyetini zorunlu kılmamaktadır. Devlet malı niteliğindeki varlıklara ilişkin olarak birçok kanunda

devlete geniş gözetim ve denetim yetkisi bahşeden hükümler sevk edilmiştir. Devlet malı niteliğinde olma devletin denetim ve gözetim yetkisini genişleten bu hükümleri harekete geçiren bir statüden ibarettir. Dolayısıyla Türk hukuk sisteminde taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının özel mülkiyete konu edilmesinin yasaklanmadığı anlaşılmıştır."

21. İkinci olarak başvuruculaın bireysel başvuruya konu kültür varlıkları üzerinde mülkiyet haklarının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir. Kamu makamlarının temel iddiası taşınmaz kültür varlıklarından bir şekilde koparılan parçaların da taşınmaz kültür varlığı niteliğinde olduğu, mevzuatın sadece taşınır kültür varlıklarıyla ilgili olarak özel koleksiyonculuk faaliyeti yapılmasına müsaade ettiği, bu durumda koleksiyona dâhil edilmesi mümkün olmayan taşınmaz kültür varlıklarının Müzeye teslimi gerektiği yolundadır. Başvurucular ise öncelikle bu eserlerin taşınmaz kültür varlığı niteliğinde olduğunun ortaya konulmadığını ileri sürmekte, bir an için aksi kabul edilse bile taşınmaz kültür varlıklarının koleksiyonculuk envanterine kaydedilmesinin önünde kanuni bir engel bulunmadığını iddia etmektedir.

22. Başvurucular, eserlerin taşınmaz niteliğinde olduğunun kamu makamlarınca ortaya konulamadığını ileri sürmekte ise de bunların taşınmaz kültür varlıklarından bir şekilde kopan veya koparılan parçalar olmadığı yolunda bir iddiası bulunmamaktadır. Başvurucular bu hususun idarece veya mahkemeler tarafından ortaya konulmadığını soyut olarak belirtmektedir. Başvuruculaın soyut nitelikteki bu iddiası kültür varlıkları konusunda uzman olan kamu makamlarınca ulaşılan kanaatin keyfî ve temelsiz olduğundan kuşkulanılması için yeterli görülmemiştir. Bu durumda öncesinde T.A.nın koleksiyonuna kayıtlı eserlerin taşınmaz kültür varlığı olduğunun kabulü gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya konu olayla aynı mahiyette olan Alexandra Liana ve diğerleri başvurusunda taşınır kültür varlığı olarak özel koleksiyona kaydedilen taşınmaz kültür varlıklarının mülk teşkil edip etmediğini incelemiştir. Anılan kararda 2863 sayılı Kanun'un 26. maddesinin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkraları gözetildiğinde taşınmaz kültür varlıklarının koleksiyonculuk faaliyetine konu edilmesinin mümkün olamayacağı belirtilmiş ancak 11/3/2005 tarihinden önce taşınır kültür varlığı gibi kabul edilerek özel koleksiyonlara kaydedilmiş bulunan taşınmaz kültür varlıklarının koleksiyon sahipleri veya bunların mirasçıları yönünden mülk teşkil ettiği kabul edilmiştir (Alexandra Liana ve diğerleri, §§ 66-68).

24. Somut olayda ihtilaf konusu eserlerin 11/3/2005 tarihinden önce T.A.nın koleksiyonuna kayıtlı olduğu konusunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Taşınmaz kültür varlığı niteliğindeki söz konusu eserlerin kamu makamlarınca taşınır kültür varlığı olarak işlem gördüğü ve özel koleksiyona kaydedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkün varlığına ilişkin olarak Alexandra Liana ve diğerleri kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

25. Başvuruculaın, ihtilaf konusu kültür varlıklarını Müze Müdürlüğüne teslim etmekle yükümlü kılınması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Başvuruculaın murisinin koleksiyonunun Müzeye devredilmesi mülkten yoksun bırakılmalarına yol açmaktadır. Bireysel başvuruya konu işlemin başvuruculaın fiillerinin bir yaptırımı olarak tesis edilmediği de gözetildiğinde müdahalenin mülkten yoksun bırakma biçimindeki ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Alexandra Liana ve diğerleri, § 74).

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

27. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

(1) Kanunilik

28. Başvuruculların murisinin koleksiyonuna kayıtlı eserlerin Müzeye teslimi yolunda tesis edilen idari işlemin dayanağı olarak 5835 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 2863 sayılı Kanun'a eklenen geçici 8. madde gösterilmiştir. Anılan kural 11/3/2005 tarihinden önce bir şekilde koleksiyoncular tarafından edinilmiş ve bağlı bulunduğu müzedeki envanter defterine kaydı yaptırılmış taşınmaz kültür varlıklarından ören yerleri ve müzelerdeki eserlerin bütünleyicisi olduğu tespit edilen parçalar ile müze koleksiyonlarını tamamlar nitelikte olanlarının bedelsiz olarak alınması konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığına yetki tanımaktadır. Dolayısıyla başvuruculların murisinin envanterine kayıtlı olan ve taşınmaz nitelikte olduğu kabul edilen kültür varlıklarının bedelsiz olarak Müzeye teslim edilmesi yönündeki işlemin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Alexandra Liana ve diğerleri, § 78).

(2) Meşru Amaç

29. Başvuruculların, murisinin envanterindeki taşınmaz kültür varlıklarını Müzeye teslim etmekle yükümlendirilmesinin amacı bu varlıkların korunmasıdır. Anayasa'nın 63. maddesinde devletin tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlama ödevi düzenlenmiştir. 2863 sayılı Kanun'un taşınmaz kültür varlıklarından koparılan parçaların koleksiyonculuk faaliyetinde kullanılmasını yasaklayan hükümlerinin Anayasa'nın 63. maddesi kapsamında kamu otoritelerine yüklenen ödevden bağımsız olduğu düşünülemez. Dolayısıyla başvuru konusu kültür varlıklarının Müzeye teslimi mecburiyeti getirilmesinin kamu yararına yönelik bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Alexandra Liana ve diğerleri, § 80).

(3) Ölçülülük

30. Ölçülülükle ilgili genel ilkeler için bkz. Alexandra Liana ve diğerleri, §§ 82-89.

31. Alexandra Liana ve diğerleri kararında 5835 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 2863 sayılı Kanun'a eklenen geçici 8. maddenin 11/3/2005 tarihinden önce bir şekilde koleksiyoncular tarafından edinilmiş ve bağlı bulunduğu müzedeki envanter defterine kaydı yaptırılmış

taşınmaz kültür varlıklarının her durumda müzelere aktarılması mecburiyeti getirmediği, bu konuda kamu makamlarına takdir yetkisi tanıdığı vurgulanmıştır. Anılan kararda, özel mülkiyette bulunan kültür varlıklarının bedelsiz olarak müzelere teslim edilmek suretiyle özel mülkiyetin ortadan kaldırılması şeklindeki bir müdahalenin müstahak görülebilmesi için son derece zorlayıcı nedenlerin bulunması gerektiğine işaret edilmiş, salt kültür varlıklarının korunması ihtiyacının -bunların başvuruculardа kalması hâlinde daha az korunacağı ortaya konulmadıkça- özel mülkiyetteki bir kültür varlığının tazminatsız olarak kamu mülkiyetine geçirilmesini haklı hâle getirmeyeceğinin altı çizilmiştir. Önceki mevzuatın aslında bunların mülk edinilmesine müsaade etmediği ancak memurların bilgi eksikliği sebebiyle sehven özel koleksiyonların envanterlerine kaydedildiği düşüncesinin de tazminatsız nakli haklılaştırmadığının belirtildiği kararda, kamu makamlarının taşınmaz kültür varlıklarının bütünleyicisi olup bunlardan kopan parçaların özel koleksiyoncuların envanterine kaydedilebileceği yolunda bir inancın oluşmasına kendi tutum ve davranışlarıyla neden olduğu, kamu makamlarının eylemsizliği ve hatta aktif katkısı sebebiyle oluşan hukuksal duruma güvenerek söz konusu kültür varlıklarını edinen kişilerin bu güvenlerinin korunması gerektiği ifade edilmiştir (Alexandra Liana ve diğerleri, §§ 94, 95).

32. Alexandra Liana ve diğerleri kararında açıklandığı üzere bu durum taşınmaz kültür varlıklarının parçasını oluşturan eserlerin kamu mülkiyetine geçirilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Ancak bunların tazminatsız olarak müzeye teslim edilebilmesi için çok daha güçlü nedenlere ihtiyaç vardır (Alexandra Liana ve diğerleri, § 96). Somut olayda kamu makamları başvuruculаrın ihtilaf konusu kültür varlıklarını gereği gibi korumadığını ve bunların müzeye teslimi hâlinde daha iyi korunacağını iddia etmemiştir. Bu koşullarda idarenin başvuruculаrın murisinin envanterine kayıtlı olan kültür varlıklarının tazminatsız olarak Müzeye teslim edilmesini haklılaştıran bir sebep ortaya koyabildiğini kabul etmek güçtür.

33. Öte yandan Daire kararında açıklanan, ihtilaf konusu eserlerin taşınmaz kültür varlığı niteliğinde olması nedeniyle koleksiyonculuk faaliyetine konu edilmesinin mümkün olmadığı görüşünün de -ilgili mevzuat karşısında- sorunlu olduğu görülmektedir. 5835 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 2863 sayılı Kanun'a eklenen geçici 8. madde dahi 11/3/2005 tarihinden önce koleksiyoncuların envanterlerine kaydedilenlerle ilgili olarak oluşan mülkiyet durumunu kendiliğinden ortadan kaldırmamakta, bu konuda idareye takdir yetkisi tanımaktadır. Dolayısıyla mevzuatın taşınmaz kültür varlığının koleksiyonculuk faaliyetine imkân sağlamadığı yönündeki gerekçenin ilgili ve yeterli olarak kabul edilmesi mümkün değildir (Alexandra Liana ve diğerleri, § 97).

34. Bu koşullarda başvuruculаrın murisinin koleksiyonuna dâhil olan taşınmaz kültür varlıklarının tazminatsız olarak müzeye teslim edilmesi biçiminde başvuruculara ağır külfet yükleyen bir aracın kültür varlığının korunması amacına ulaşılması için en hafif müdahale teşkil eden araç olduğu sonucuna ulaşılamamıştır. Bu durumda başvuruculаrın mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin gereklilik kriterini karşılamadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Alexandra Liana ve diğerleri, § 98).

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculаrın İddiaları

36. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45-47).

39. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

40. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 8 yıl 9 ay devam eden yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ileri sürülebileceği bir başvuru yolunun bulunmaması sebebiyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; bu konudaki sistemik sorunun pilot karar usulüyle tespiti ile yasama organına çağrıda bulunulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

43. Makul sürede yargılanma hakkıyla ilgili olarak yukarıda ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu şikâyetin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

D. Giderim Yönünden

44. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

45. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

46. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini

başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. Öte yandan makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 36.000 TL manevi tazminatın başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Balıkesir İdare Mahkemesine (E.2015/554, K.2015/879) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 36.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSEL PİRİLDAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/15370 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/15370

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSEL PİRİLDAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/15370)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucular : Veysel PİRİLDAR ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve yakın tarihli Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL KARANFİL (3)

B. No: 2019/16064 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16064

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL KARANFİL BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2019/16064)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Kemal KARANFİL

Vekili : Av. Cahit ÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir mahpusun infaz koruma memurlarınca darbedilmesi ve bu olay bakımından etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/4/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu hâkim olarak görev yapmakta iken 16/7/2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında gözaltına alınıp tutuklanmış ve Kocaeli 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) alınmıştır.

11. Başvuru formuna göre 18/8/2016 tarihinde başvurucu, avukat görüşü sonrası infaz koruma memurlarının şiddet ve iftirasına maruz kalmıştır. Arama yapıldıktan sonra itelenen başvurucunun kolları tutularak sıkılmış, sonrasında başvurucu beton zemine atılmıştır. Eylemler sebebiyle başvurucunun kollarında, omzunda ve dizlerinde ekimozlar oluşmuştur. Darp sonrasında başvurucu, Kurum hekimine götürülmeyip boş bir odaya kapatılmış, beş saat boyunca başvurucuya ilacı verilmemiş, başvurucu getirilen yemeği kaşık ve çatal verilmediği için yiyememiştir. Olaydan altı saat sonra Kurum hekimine götürülen başvurucunun sağlık raporuna darp iddiasıyla ilgili bir not yazılmamıştır. İnfaz koruma memurları tarafından başvurucu hakkında suç uydurularak infaz koruma memurlarını darbettiğine ilişkin gerçek dışı tutanak tutulmuş, Ö. isimli infaz koruma memuru tarafından darbedildiğine ilişkin olarak olaydan dokuz saat sonra Kurum dışından hileli yollarla sağlık raporu alınmıştır.

12. Kurum tarafından düzenlenen 18/8/2016 tarihli tutanakta özet olarak başvurucunun 18/8/2016 günü saat 09.30'da avukat C.Ç. ile görüşmeye başladığı anda görevli memurlara “CMK'ya göre siz burada bizi dinleyemezsiniz çıkın gidin buradan.” diyerek avukat görüşme yerinin kapısını kapatmaya ve görevli memurların görevini yapmasına engel olmaya çalıştığı, yapılan uyarılardan sonra olağan avukat görüşünün devam ettiği, görüşten sonra başvurucunun üst aramasına itiraz ettiği, görevli memurlara rencide ve tahrik edici sözler söylediği, 19... sicil numaralı infaz koruma memurunun göğsüne eliyle sertçe vurduğu, ardından görevlilerin müdahalesinden kurtulmak için görevlileri tekmeyle ve tırnaklayarak yaralamaya çalıştığı, yeteri kadar kuvvet uygulanarak müşahede odasına alındığı, burada agresif hâl ve hareketlerini sürdürerek “Hepinizin Allah belasını versin!” diye bağırdığı ifade edilmiştir.

13. Kurum Hekimliğinin 18/8/2016 tarihli adli muayene raporunda; başvurucunun "görüş dönüşünde görevlilerden biriyle sözlü sonra fiziki tartışma olduğu" biçimindeki şikâyeti rapora yazılarak fizik muayene bulgularının “sağ dirsek ön iç kısımda 3x0,2 cm uyluğunda yüzeysel sıyrık, her iki kolda ve boyunda ağrı olduğu ancak harici bulgu bulunmadığı, sağ omuz üstünde 2x2 hiperemik alan mevcut” şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

14. İzmit Seka Devlet Hastanesinin 18/8/2016 tarihli adli raporu ile Ö.Ş.nin darp ve cebir şikâyeti belirtilerek fizik muayene bulgularının “sol el bileği iç lateral bölgede 0,5 cm sıyrık, sağ el bileği iç lateral bölgede 3x0,5 cm yüzeysel sıyrık, sol meme ... 3x2 cm ekimoz” biçiminde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca raporun durum bildirir geçici hekim raporu niteliğinde olduğu ve kati raporun adli hekim tarafından verileceği belirtilmiştir.

15. Başvurucu hakkında Kurum tarafından başvuruya konu olaylar sebebiyle 29/8/2016

tarihinde 11 gün süre ile hücreye koyma cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Disiplin Kurulu Başkanlığınca kararda özet olarak Olay Tutanağı, savunma, kamera görüntüleri ve sağlık raporlarının değerlendirilmesi neticesinde başvurucunun infaz koruma memurunun önce göğüs bölgesine sert bir şekilde vurduğu, ardından tekmeleme ve tırnaklama suretiyle onu yaraladığı ifade edilerek başvurucunun cezalandırıldığı açıklanmıştır. Kararda; kamera görüntülerinde başvurucunun görevli memura agresif ve sert bir şekilde uzakta durmasını söylediği, "Yasaya aykırı, siz burada bizi dinleyemezsiniz." diyerek kapıyı sert bir şekilde kapatmaya çalıştığı, "Tutanağımı tut!" dediği, kendinde olmadığını beyan ettiği, sağlık raporunda başvurucunun ve görevli infaz memurunun yaralanmasının olduğunun belirtildiği ifade edilmiştir.

16. Başvurucu; gıyabında tutulan tutanak ile olayın tek ve asıl suçlusu olarak gösterildiğini, olayın tüm ayrıntılarının kamera kayıtlarından tespitinin mümkün olduğunu belirterek disiplin cezası uygulanması kararına itiraz etmiştir.

17. Başvurucunun itirazını inceleyen Kocaeli İnfaz Hâkimliğince 13/12/2016 tarihinde disiplin cezasının iptaline karar verilmiştir. Karar gerekçesinde özetle kamera kayıtları incelendiğinde başvurucu ile görevliler arasında avukat görüş mahallinin önünde bir konuşma yaşandığı, bu sırada görevlilerin ani bir şekilde olaya müdahale ederek başvurucuyu yere yatırdıkları ve kontrol altına aldıkları, başvurucunun görevlilere vurduğuna ya da tekme attığına dair görüntü tespit edilemediği belirtilmiştir.

18. Başvurucu, başvuruya konu olaya ilişkin olarak kötü muamelede bulunan infaz koruma memurlarının tespit edilerek cezalandırılması talebiyle 19/8/2016 tarihinde Kandıra Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç ihbarında bulunmuştur. Başvurucu, ihbar dilekçesinde özetle 18/8/2016 günü avukat görüşmesi sonrası yapılan üst aramasında infaz koruma memurunun çıkarmasını söylediği ayakkabısını daha sonra ters çevirmesini istemesi üzerine "Sen ara." dediğini, kendisini iteleyerek kenara geçmesini istediğini, neden itelediğini sorunca yanındaki iki görevliyle birlikte kolunu çevirmeye başladıklarını, infaz koruma başmemuru ve yanındaki beş altı infaz koruma memurunun üzerine çullandığını, nefessiz kalınca "İmdat işkence var!" diye bağırdığını, kollarını ve boynunu sertçe kıvırarak kendisini boş bir koğuşa aldıklarını, doktora gitmek istediğini söylediği hâlde olaydan beş altı saat sonra doktora götürüldüğünü, kolundaki sıyrıkları gösterdiğini, üzerindeki giysileri çıkarmadan doktorun muayene etmesi sebebiyle ekimozları sonradan aynaya baktığında fark ettiğini, koğuşta tek başına kaldığı sırada sabah kullandığı ilacının öğle üzeri verildiğini ancak su verilmediği için ilacını vaktinde alamadığını, gelen öğle yemeğini temiz tabak kaşık ve temizlik malzemesi bulunmadığı için yiyemediğini belirtmiştir.

19. Kurum Müdürü, aynı olaya ilişkin olarak başvurucu hakkında adli işlem başlatılması talebiyle 22/8/2016 tarihinde suç ihbarında bulunmuştur. Dilekçede 18/8/2016 tarihli tutanak (bkz. § 12) içeriği aktarılarak olayla ilgili adli işlem yapılması talep edilmiştir.

20. Başvurucu; başvuru konusu olaya ilişkin olarak 25/11/2016 tarihinde infaz koruma memuru Ö.Ş. ile 73..., 13..., 19... sicil numaralı infaz koruma memurları ve infaz koruma memuru Ö.Ş.nin yaralanmasına ilişkin adli rapor tanzim eden Seka Devlet Hastanesinde görevli hekim M.Ç. hakkında iftira, resmî belgede sahtecilik ve suç uydurma suçlarından ceza soruşturması başlatılması için ihbarda bulunmuştur. Yine aynı olaya ilişkin olarak başvurucu 29/12/2016 tarihinde İnfaz Koruma Başmemuru S. hakkında tehdit ve görevi kötüye kullanma suçlarından ceza soruşturması başlatılması için şikâyette bulunmuştur.

21. Başsavcılık tarafından başvuruya konu olaya ilişkin soruşturmaların birleştirilmesine

karar verilmiştir.

22. Birleştirme işlemi sonrasında soruşturma kapsamında olay yeri inceleme uzmanı polis memuru bilirkişiden alınan 11/7/2017 havale tarihli bilirkişi raporunda (6) numaralı kameranın kaydettiği görüntülerde“kamera saatine göre 08:48:47'de, kamera açısına göre koridor sonu sol taraftaki bir kapıdan kıyafetinden infaz koruma memuru olduğu anlaşılan bir görevlinin koridora çıktığı ve yönünü kapıya doğru döndüğü, aynı kapıdan sivil giyimli bir şahsın çıktığı, görevli memurun sivil şahsı el ile üst aramasını yaptığı esnada koridorun sağ tarafındaki açık olan kapıdan çıkan bir görevlinin yanlarına geldiği, sivil şahsın daha sonra ayakkabısını giyerek üç görevli memur ile birlikte yürüyerek koridor sonuna doğru yürüyerek gittiği, koridor sonuna yakın saat 08:49:22'de sivil şahıs ile görevli memurların koridorda durarak konuşmaya başladıkları, konuşma esnasında görevli memurların sivil şahsın her iki koluna girmeye çalıştığı esnada şahıs ile görevliler arasında küçük çaplı bir arbede yaşandığı, görevli memurların şahsı koridora yüzüstü yatırmak suretiyle etkisiz hale getirdikleri, ellerini arkada birleştirip şahsı ayağa kaldırarak koridor sonuna doğru yürüyerek götürdükleri, kamera saatine göre 08:50:40 itibarı ile kaydın son bulduğu” ve “izlenilen altı adet görüntü dosyasında görevli memurların veyahut üçüncü bir şahsın görüntülerdeki sivil şahıs olarak tarif edilen şahsa veyahut başka bir şahsa herhangi bir vurma, çarpa, dövme vb darp konusu olduğunu gösterir herhangi bir görüntüye rastlanılmadığı” tespit edilmiştir.

23. Başsavcılık tarafından alınan 28/12/2018 havale tarihli ek bilirkişi raporunda (6) numaralı kameranın kaydettiği görüntülere göre “08:49:22'de sivil şahıs ile görevli memurların koridorda durarak konuşmaya başladıkları, konuşma esnasında görevli memurların sivil şahsın her iki koluna girmeye çalıştığı, sivil şahıs görevli personellerden birini göğüs bölgesine eli ile iteklemesi neticesinde görevli personelin geriye doğru sendelediği, bunun üzerine diğer görevlilerinde şahsın etrafını çevirmek suretiyle hareketlerini kontrol altına almaya çalıştığı, sivil şahsın saldırgan tutumundan kaynaklı hareketlerinin devam etmesi üzerine görevli memurların şahsı koridora yüz üstü yatırmak suretiyle etkisiz hale getirdikleri, sivil şahsın ellerini arkada birleştirip ayağa kaldırarak koridor sonuna doğru yürüyerek götürdükleri, kamera saatine göre 08:50:40 itibarı ile kaydın son bulduğu” tespit edilmiştir.

24. Başvurucu 24/11/2016 tarihinde Başsavcılık tarafından alınan ifadesinde özet olarak olay günü avukatı ile görüş esnasında kamera kaydının da yapıldığı ortamda yanlarına infaz koruma memurunun oturduğunu, infaz koruma memuruna uzakta durmasını söylediğini ve sinirlenerek dinlememesi için kapıyı hafifçe ittiğini, bu tavrına sinirlendiklerini, bu şekilde görüşmeye razı olduğunu, görüşmeden sonra yanlarında bulunan infaz koruma memurunun agresif şekilde kendisini aramaya çalıştığını, ayakkabısını çıkarıp ters çevirmesini söylediğini, ayakkabısını çıkarıp memura “Kontrol et!” dediğini, memurun sinirlenerek “İleri geç!” dediğini, kendisini iteklemesi üzerine bunu yapmaması gerektiğini söylediğini, bunun üzerine infaz koruma memurlarının kollarından sıkıca tutmaya ve sıkmaya başladıklarını, başmemurdan talimat alarak kendisini yere yatırdıklarını, kafa, kol ve vücuduna ayakları ve dizleriyle bastırdıklarını, kollarını ters çevirip çok sert şekilde kıvırdıklarını belirtmiştir. Başvurucu, “İşkence var!” diye bağırmaya başladığını, kendisini kaldırıp kolları arkadan kıvrılmış biçimde götürerek boş bir koğuşa aldıklarını, doktora götürülmesini istediği hâlde altı saat sonra götürdüklerini, doktorun yanında dört tane infaz koruma memuru olması sebebiyle işkenceye ilişkin beyanlarının tutanağa geçirilmediğini, doktorun üstünü çıkartmadan muayene ettiğini, kollarındaki sıyrık ve morarmaları söylediğini ve

söylediklerin infaz koruma memurlarından birinin yazdığını, banyo yaparken vücudundaki morlukları gördüğünü, ertesi gün boynunun ağrıması üzerine doktorun boyun fıtığından şüphelenerek kendisine bir beyin cerrahına acilen gitmesini söylediğini, üç ay sonra sevkinin yapıldığını ifade etmiştir.

25. Soruşturma kapsamında infaz koruma memuru Ö.Ş. Başsavcılık tarafından 27/10/2016 tarihinde müşteki sıfatıyla alınan ifadesinde özet olarak olay günü Kurumda infaz koruma memuru arkadaşı O.K. ile birlikte başvurucu ile avukatı arasındaki konuşmaları dinlemek üzere onların yanında bulunan sandalyelere oturduğunu, başvurucunun "CMK'ya göre burada duramazsınız." diyerek demir kapıyı oturduğu sandalyeye çarptığını, avukatın başvurucuyu yatıştırdığını, görüşmeden sonra üst araması yaptıklarını, ayakkabılarının aranacağı sırada başvurucunun ayakkabısını çıkarıp kendisine fırlattığını, tedirgin olduğu için eğilip ayakkabının içine bakmadığını, ayakkabıya yukarıdan bakarak giyebileceğini söylediğini, gideceği sırada beklemesini, dedektör ile arama yapacağını söylediğini ve"bir saniye" diyerek omzuna dokunduğunu, o arada başvurucunun "Sen beni arayamazsın!" diyerek avucunun içi ile göğsüne sert bir şekilde vurduğunu belirtmiştir. Ayrıca, infaz koruma memuru O.nun başvurucunun koluna girdiğini, başvurucunun bu defa kolunu bilek kısmından sıkı bir şekilde tekrar tutarak kanattığını ve tekme attığını, sesler üzerine Başmemur S.K.nın geldiğini, başvurucuyu normal kuvvet kullanarak etkisiz hâle getirdiklerini, başvurucunun yürürken "İşkence var!" diye bağırmaya başladığını, ağzını kapatarak müşahedeye götürdüklerini, "Hepinizin Allah belasını versin!" diye bağırdığını ifade etmiştir. Başsavcılık tarafından 12/11/2018 tarihinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde Ö.Ş. özet olarak başvurucunun ittirmesi ve fiziki müdahalede bulunması nedeniyle orantılı ve kademeli olarak sınırı aşmadan başvurucuya karşı zor kullandığını, başvurucunun sözleri ve davranışlarıyla tahrik edici bir üslup takındığını, buna rağmen yetki aşımı ile sonuçlanan herhangi bir eylem gerçekleştirmediğini, olay sebebiyle yaralandığı için önce Kurumda, sonra Kurum dışında muayene olarak rapor aldığını, olaydan birkaç gün sonra başvurucunun helallik istediğini belirtmiştir.

26. Soruşturma kapsamında infaz koruma memuru O.K. Başsavcılık tarafından 27/10/2016 tarihinde müşteki sıfatıyla alınan ifadesinde özet olarak olay günü Kurumda infaz koruma memuru arkadaşı Ö.Ş. ile birlikte başvurucu ve avukatı arasındaki konuşmaları dinlemek üzere hazır bulundukları sırada başvurucunun "Burada duramazsınız!" diyerek demir kapıyı Ö.Ş.nin oturduğu sandalyeye çarptığını, başmemura haber verdiğini, başvurucu sakinleşince görüşün devam ettiğini, görüşten sonra arama sırasında başvurucunun Ö.Ş.nin göğsüne sert bir şekilde vurduğunu ve onu kolundan tuttuğunu, başvurucuyu kollarından tutarak etkisiz hâle getirmeye çalıştıklarını, bu sırada Ö.ye iki tane, başmemura bir tane tekme salladığını, başvurucuyu yere yatırdıklarını ve müşahedeye götürdüklerini, başvurucunun "Hepinizin Allah belasını versin!" diye bağırdığını ifade etmiştir.

27. Soruşturma kapsamında İnfaz Koruma Başmemuru S.K. Başsavcılık tarafından 27/10/2016 tarihinde tanık sıfatıyla alınan ifadesinde özet olarak olay günü kurul toplantısında olduğunu, başvurucunun kamera kaydı ve memur refakatine karşı çıktığının bildirilmesi üzerine avukat görüşme odasına geldiğini, durumu avukat ile birlikte izah edince görüşmenin devam ettiğini, toplantıya döndüğünü, tekrar görüşme yerine doğru gittiğinde başvurucunun üst aramasına itiraz ettiğini, ayakkabısını fırlatarak Ö.Ş.ye yumruk ve tekme attığını, Ö.Ş.nin kolunu tırnakladığını, kollarını arkasına alarak müşahede odasına götürülen başvurucunun burada "Hepinizin Allah belasını versin!" diye bağırdığını ifade etmiştir.

28. Adli Tıp Kurumu Kocaeli Şube Müdürlüğünün 19/12/2016 tarihli raporunda başvurucunun yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

29. Adli Tıp Kurumu Kocaeli Şube Müdürlüğünün 6/9/2017 tarihli raporunda Ö.Ş.nin yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

30. Soruşturma sonucunda Başsavcılık tarafından 6/2/2019 tarihinde başvurucu hakkında kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçundan; infaz koruma memurları Ö.Ş., O.K. ve S.K. hakkında zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama, işkence, iftira, resmî belgede sahtecilik suçundan ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. İnfaz koruma memuru Ö.Ş.nin yaralanmasına ilişkin adli rapor tanzim eden hekim M.Ç. hakkında ise işleme konmama kararı verilmiştir. Aynı soruşturma kapsamında 12/2/2019 tarihinde tanzim olunan iddianame ile başvurucunun görevi yaptırmamak için direnme suçundan cezalandırılması istemi ile Kandıra Asliye Ceza Mahkemesinde başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır.

31. Ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...olayda dosyaya alınan görev belgelerine göre infaz ve koruma personeli oldukları anlaşılan müşteki şüpheliler [S.K.], [Ö.Ş.] ve [O.K.nın] zor kullanma yetkilerini kullanma koşullarının oluşup oluşmadığının, oluşmuş ise gerekenden fazla kuvvet kullanıp kullanmadıklarının, dolayısıyla üzerlerine atılı zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunun unsurları itibariyle oluşup oluşmadığının irdelenmesi gerekmektedir:

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesinde düzenlenen zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçunun oluşabilmesi için her şeyden önce failin zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisi olması, zor kullanma yetkisinin kullanılmasını gerektirecek bir nedenin bulunması, kullanılan zorun kamu görevlisinin görevi sırasında ve görevinin gereği olması, görevin gerektirdiği ölçünün dışında zor kullanılması ve bu zor kullanımının kasta dayanması şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Zor kullanma, kişilerin kendilerine düşen belirli bir yükümlülüğün gereklerine uygun davranmamaları halinde, bu yükümlülüğün gereklerine uygun davranmalarını sağlamak amacıyla güç kullanılmasıdır. Ancak zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinde, direnen kimseye zarar verme, onu ızdıraba, acıya sevk etme gibi bir kast bulunmamalıdır. Zor kullanandaki kast, sadece zor kullanmaya neden olan fiilleri orantılı bir şekilde etkisiz hale getirme amacına yönelik olmalıdır. Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, kanun ve diğer mevzuatın tayin ettiği hallerde görevin yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçü ve oranda kişilere karşı zor kullanması hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, kamu görevlisinin görevinin gerektirdiği ölçüde kullandığı zor nedeniyle bir kişi yaralanmış olsa dahi, eylem hukuka uygun sayılacağı için suç teşkil etmeyecektir. Konuya ilişkin yukarıda yazılı bulunan düzenlemeler, açıklanan hususlar ve soruşturma dosyasında yer alan tüm bilgi belgeler ile hassaten yukarıda zikredilen bilirkişi tespit tutanağı ile hekim raporları içeriği birlikte değerlendirildiğinde, müşteki şüpheliler [S.K.], [Ö.Ş.] ve [O.K.ya] atılı zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suretiyle kasten yaralama suçu bakımından; adı geçenlerin 5237 sayılı TCK’nun 24/1-2. maddesinde düzenlenen kanunun bir hükmünü veya yetkili merciden verilen, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan emri icra ettikleri ve bu icra sırasında aşırılığa kaçmadıkları, görevlerini yaptıkları esnada kamu görevinin gerektirdiği ölçüde kuvvet kullandıkları, bu anlamda zor

kullanma yetkisine ilişkin sınırı aştıklarının düşünülemeyeceği, dolayısıyla TCK'nun 256/1 delaleti ile TCK'nun 86/2 ve 86/3-d maddesinde düzenlenen suçun unsurları itibariyle oluşmadığı ve dosya içerisindeki hekim raporlarına göre basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte yaralandığı anlaşılan müşteki şüpheli Kemal Karanfil'de meydana gelen yaralanmanın şüphelilerin kanun tarafından verilen zor kullanma yetkisini yukarıda izah edilen çerçeve içerisinde kullandıkları sırada gerçekleştiğinin kabulü gerektiği ve adı geçenin yaralanmasının mahiyeti göz önüne alındığında zor kullanma yetkisinin kullanılması sırasında herhangi bir sınır aşımı ve orantısızlık bulunmadığı, açıklanan nedenlerle ve müşteki şüpheli Kemal Karanfil'in olay sırasındaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurulduğunda olayda hukuka uygunluk sebebinin bulunduğu, dolayısıyla müşteki şüpheliler [S.K.], [Ö.Ş.] ve [O.K.] tarafından tanzim olunan olay tutanağının maddi gerçek ile uyumlu olduğu ve bu nedenle adı geçenlere atılı iftira ve resmi belgede sahtecilik suçlarının unsurları itibariyle oluşmadığı, müşteki şüpheliler [S.K.], [Ö.Ş.] ve [O.K.nın] eylemlerinin yukarıda izah edildiği üzere zor kullanma yetkisinin kullanılması kapsamında gerçekleştirilen hukuka uygun eylemler olduğunun kabul edilmesi karşısında adı geçenlere atılı işkence suçunun oluştuğundan da söz edilemeyeceği, kaldı ki müstekar Yargıtay içtihatlarına göre işkence suçunun oluştuğundan söz edebilmek için işkence suçunun hareket unsuru olarak gösterilen eylemlerin sistematik ve belli bir süreç içinde işlenmesi gerektiği, vaki olayın ise her şeyden önce belirtilen koşulları taşımadığı, yine müşteki şüpheli Kemal Karanfil'in diğer müşteki şüphelilere yönelik olarak söylediği iddia edilen “Allah belanı versin” şeklindeki beddua niteliğinde olan sözlerin, muhatabın onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta olmaması nedeniyle hakaret suçunun unsurlarının oluşmadığı,son olarak müşteki şüpheli Kemal Karanfil'in şikayet edilen [M.Ç.] hakkındaki iddialarının 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 3. fıkrasında yer alan koşulları taşımadığı, müştekinin iddialarının suç işlendiği varsayımından ibaret olduğu, ayrıca iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanmadığı anlaşılmak ve değerlendirilmiş olmakla...”

32. Başvurucu; ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapmış olduğu itirazında şüphelilerin beyanlarının gerçeğe aykırı olduğunun kamera görüntüleri ile ispatlandığını, eksik inceleme ile karar verildiğini belirtmiştir.

33. Başvurucunun ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararına itirazını inceleyen Kocaeli 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 14/3/2019 tarihinde dört şüpheli hakkında verilen ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar yapılan itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde “dosya içeriği itibari ile şikâyetçi vekilinin itiraz dilekçesinde soruşturmadaki iddialarını tekrar ettiği ancak kamu davasının açılmasının gerektirebilecek olaylar ve delilleri birlikte gösteremediği, buna dayalı olarak ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın da usul ve yasaya uygun bulunduğu” ifade edilmiştir. Karar başvurucu vekiline 1/4/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

34. Başvurucu 30/4/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

35. Başvurucu hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan Kandıra Asliye Ceza Mahkemesinde açılan kamu davasında yapılan yargılama neticesinde 19/12/2019 tarihinde başvurucunun 3.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde her ne kadar sanık savunmasında, iddianame ile üzerine atılı görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediğini inkar etse de

katılan anlatımlarını doğrulayan tanık beyanlarına dikkat edildiğinde, infaz koruma memuru olan katılanın eline aldığı dedektör ile sanığın üzerini aramak amacıyla sanığa yöneldiğinde, sanığın eliyle müştekinin göğüs bölgesine sert bir şekilde vurmak suretiyle görevini yapmasına engel olduğu sabit olmuştur.

Sanık savunmasında, hakkında olay nedeniyle cezaevi idaresi tarafından kendisine yönelik olarak uygulanan disiplin kararının olaya ilişkin kamera görüntülerinin net olmadığı nedeniyle Kocaeli İnfaz Hakimliğinin 2016/4200 Esas 2016/5746 Karar ve 13/12/2016 tarihli kararı ile kaldırıldığını beyan etmiş olsa da kararın incelenmesinde Hakimliğin gerekçesinin sanığın görevli memurlara vurduğuna veya tekme attığına dair herhangi bir görüntü tespit edilemediğine dayandığı anlaşılmıştır.

İnfaz Hakimliklerince verilen kararlar iddianameye konu suçun işlenip işlenmediğine yönelik ve işin esasına ilişkin olmayıp suçun gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda olaya ilişkin tüm deliller ayrıntılı olarak değerlendirilip incelenmediğinden maddi ceza hukuku anlamında kesin hüküm teşkil etmediğinden sanığın bu yöndeki savunmasına mahkememizce itibar edilmemiştir.

Mahkememizce olaya ilişkin kamera görüntülerini içerir CD hakkında bilirkişi raporu tanzim ettirilmiş, düzenlenen raporda her ne kadar olayın oluş şeklini gösteren ayrıntılı görüntülere rastlanılmamış ise de sanığın İKM'lere yönelik olarak direnç gösterdiği şeklindeki belirlemenin dinlenen tanık anlatımları ile uyumlu olduğu anlaşıldığından TCK'nın 265. maddesinde 'görevi yaptırmamak için direnme' başlığıyla 'seçimlik hareketli' ve 'amaçlı bir fiil' olarak düzenlenen ve görevin yapılmasını önleme maksadıyla kamu görevlisine karşı gelinmesi eylemleri cezalandırılan suç tipinde; hareketin 'cebir veya tehdit' şeklindeki icrai davranışlarla işlenebileceğinin öngörüldüğü göz önüne alındığında; sanığın iddianame kapsamında, üzerinin aranmasını engellemeye yönelik olarak katılanın göğüs bölgesine vurduğunun tanık anlatımları, doktor raporu ve tüm dosya kapsamı ile sabit olduğundan üzerine atılı suçu işlediğine yönelik mahkememizde tam bir vicdani kanı oluşmakla eylemine uyan ve TCK'nın 265/1 maddesinde düzenlenen görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediği sabit olduğundan cezalandırılmasına karar verilmiş, cezanın sanığın geleceği üzerindeki olası etkileri lehine takdiri indirim nedeni sayılarak TCK'nın 62. maddesine göre cezasında indirim yapılmış, CMK'nın 231/5-6 maddelerinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair hükümlerin hakkında uygulanmasını talep etmediğinden sanık hakkında CMK'nın 231/5-6 maddesi uygulanmamış ardından sanık hakkında hükmedilen kısa süreli hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesine karar verilerek mahkememizce aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur. ”

36. Başvurucunun mahkûmiyet hükmüne yaptığı itiraz Sakarya Bölge Adliye Mahkemesince “kararda usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu, eylemlerin doğru olarak nitelendirildiği ve kanunda öngörülen suç tiplerine uyduğu” gerekçesiyle 2/11/2020 tarihinde esastan kesin olarak reddedilmiş ve hüküm kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

37. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kasten yaralama" kenar başlıklı 86. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin

bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (Ek fıkra: 31/3/2005 - 5328 S.K./4.mad) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

İşlenmesi hâlinde, şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

38. 5237 sayılı Kanun'un "Zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması" kenar başlıklı 256. maddesi şöyledir:

"Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması hâlinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

39. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kurumların iç güvenliği" kenar başlıklı 33. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kurumların iç güvenliği, Adalet Bakanlığına bağlı infaz ve koruma görevlileri tarafından sağlanır. İç güvenlik görevlileri, gerektiğinde dış güvenlik görevlileri ile işbirliği yapar."

B. Uluslararası Hukuk

40. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

"Madde 3 - İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

41. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamış; terörle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerin Sözleşme'yle yasaklandığını belirtmiştir. AİHM, kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediğine ilişkin içtihatlarını da hatırlatmıştır (Selmouni/Fransa, B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

42. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunu söyleyebilmek için eylemin minimum ağırlık eşiğini aşması beklenir (Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30; Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; Erdoğan Yağız/Türkiye, B. No: 27473/02, 6/3/2007, §§ 35, 37; Gafgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88, 90).

43. AİHM, sağlıklı olarak gözaltına alınan bir kişinin serbest bırakıldığı sırada yaralanmış olması hâlinde bu yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda geçerli bir açıklama getirmenin devletin yükümlülüğünde olduğunu belirtmiştir (Selmouni/Fransa, § 87). AİHM aynı

prensibin özgürlüğünden yoksun olan ve ceza infaz kurumu yönetiminin kontrol ve sorumluluğunda bulunan ceza infaz kurumunda tutulan kişiler için de uygulanacağını belirtmektedir. AİHM'e göre ceza infaz kurumundaki bir kişi üzerinde fiziksel güce başvurulması -bu kişinin kendi eylemi kesinlikle gerekli kılmadığı sürece- insan onuruna zarar verir ve prensip olarak Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal eder (Satık ve diğerleri/Türkiye, B. No: 31866/96, 10/10/2000, § 54).

44. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (Labita/İtalya, § 131; Tepe/Türkiye, B. No: 31247/96, 21/12/2004, § 48). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olmasını, yetkili makamların titizlikle ve süratli biçimde çalışmasını gerektirmektedir (Mammadov/Azerbaycan, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; Çelik ve İmret/Türkiye, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

45. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

46. Başvurucu; avukat görüşü sonrası infaz koruma memurlarının şiddet ve iftirasına maruz kaldığını, kollarının tutularak sıkıldığını ve beton zemine atıldığını, beş saat boyunca ilacının verilmediğini, kaşık ve çatal verilmediği için yemek yiyemediğini, olaydan altı saat sonra Kurum hekimine götürüldüğünü ancak sağlık raporuna darp iddiasının yazılmadığını, infaz koruma memurları tarafından hakkında suç uydurularak gerçek dışı tutanak tutulduğunu, soruşturma kapsamında alınan son bilirkişi raporunun tebliğ edilmediğini belirterek kötü muamele yasağı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

47. Bakanlık görüşünde; başvurucunun 15 Temmuz darbe girişiminin ardından 16/7/2016 tarihinde görevden uzaklaştırılan, sonrasında ise meslekten çıkarılan eski bir hâkim olduğu, Ankara 20. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/10/2017 tarihli kararı ile FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan hakkında tahliye kararı verildiği ve aynı gün başvurucunun tahliye edildiği, 18/8/2016 tarihinde avukatı ile görüştüğü esnada görüş odasında bulunan infaz koruma memuruna görüşü takip etmesinin hukuka aykırı olduğunu söyleyerek avukat görüş odasının kapısını kapatmaya çalıştığı, sonrasında sakinleşerek görüşmeye devam ettiği, görüş bitiminde üst aramasının yapıldığı esnada arama işlemine karşı çıktığı, kendisine ve çevresine zarar vermemesi için infaz koruma memurlarının orantılı güç kullanarak başvurucuyu tedbir amaçlı olarak müşahede odasına yerleştirdiği, başvurucunun sakinleştikten sonra odasına alındığı, olay sebebiyle başvurucu hakkında uygulanan disiplin cezasının İnfaz Hâkimliğince iptal edildiği, infaz koruma görevlileri hakkında başlatılan idari soruşturma neticesinde disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar verildiği belirtilmiştir.

48. Bakanlık görüşünde; infaz koruma memurları hakkında görevi kötüye kullanma suçundan, başvurucu hakkında ise görevi yaptırmamak için direnme suçundan ceza soruşturması başlatıldığı, başvurucunun kötü muameleye ilişkin iddialarının Başsavcılık tarafından araştırıldığı, başvurucunun iddialarını destekler nitelikte dosyada başvurucuya işkence ve kötü muamelede bulunulduğuna dair delil bulunmadığı, görevli infaz koruma

memurlarının başvurucuya yasal zor kullanma sınırları içinde müdahalede bulunduğu gerekçeleriyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme yetkisinin ikincilliği bağlamında soruşturma neticesinde varılan kanaatten ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmadığının değerlendirildiği ifade edilmiştir.

49. Bakanlık görüşünde ayrıca kötü muamele iddiasının gerçekliğini tespit için soruşturma kapsamında delil kaybı yaşanmaksızın bütün deliller toplanıp incelendikten sonra kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, Cumhuriyet savcısının başvurucunun iddiaları üzerine kendisinden beklenen oranda büyük bir titizlikle ve süratle hareket ettiği, atılması gereken her türlü adımı attığı, iddiaların gerçekliğini ortaya çıkartmak hedefiyle her türlü ve objektif delillerin temini cihetine gittiği, başvurucunun soruşturmaya dahlinin sağlandığı, elde edilen delil ve bilgilerin kapsamlı ve nesnel bir analizi ile neticeye ulaşıldığı ve usul yükümlüğünün gereğinin özenle yerine getirildiğinin düşünüldüğü bildirilmiştir.

B. Değerlendirme

50. Anayasa’nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

51. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Genel ilkeler

52. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış; üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

53. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

54. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğinin tespit edilebilmesi için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelerden oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da dikkate alınmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 95).

55. Aynı şekilde bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında

olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 83).

56. Tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabidir. Özgürlüklerinden yoksun olan bu kişilerin kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia etmeleri durumunda vücutlarında bir yaralanma tespit edilmişse söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu konusunda makul bir açıklama getirme yükümlülüğü devlete aittir. Özellikle iddiaların doktor raporlarıyla desteklendiği hâllerde kötü muamele yasağının ihlali bakımından açık sorunlar ortaya çıkabilir (S.D. B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89-91; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95; Serdar Avci, B. No: 2015/19474, 9/1/2020, § 56).

57. Anayasa'nın 17. maddesi ceza infaz kurumunda güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımını yasaklamamaktadır. Ancak bu kapsamda sınırları belli bazı durumlarda, mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller prensip olarak kötü muamele yasağını ihlal edecektir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

58. Başvurucu 18/8/2016 tarihinde infaz koruma memurlarınca darbedildiğini, bu hususta etkisiz bir şekilde yürütülen ceza soruşturmasından netice alınamadığını ileri sürmektedir.

59. Somut olayda Kurumunda avukat görüşü sonrasında yapılmak istenen üst arama işlemine direnen başvurucuya infaz koruma memurları tarafından zor kullanılmak suretiyle müdahale edilmiştir. Başvurucunun müdahale neticesinde basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek biçimde yaralandığı hekim raporu ile tespit edilmiştir. İnfaz koruma memurlarının fiziksel müdahalesinin varlığı Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda da açıkça belirtildiğinden bu hususta herhangi bir tereddüt yoktur.

60. Başvurucunun infaz koruma memurlarının müdahalesi sonucu yaralandığı Başsavcılık tarafından kabul edilmek suretiyle soruşturma yürütülmüş ancak kuvvet kullanımının gerekli ve orantılı olması nedeniyle suç unsurunun tespit edilmediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda güç kullanımının gerekli ve orantılı olduğu değerlendirilerek hukuka uygunluk gerekçesine dayanılmış, güç kullanmak için bir haklı (hukuka uygun) neden bulunduğu ve bu güç kullanımının da orantısız olmadığı değerlendirilmiştir.

61. Başvuruya konu olayda üst arama işleminin gerçekleştirilmesi sırasında direnç gösteren başvurucuya bedenî kuvvet kullanılarak fiziksel müdahalede bulunulmuştur. Kurum içinde disiplinin sağlanmasına yönelik her türlü tedbirin alınması gerektiği konusunda şüphe yoktur. Başvurucunun arama işlemine gösterdiği direnç ortadan kaldırılarak geçici süreliğine müşahede odasına alınması şeklinde uygulanan tedbir bu bağlamda makul görünmektedir. Ayrıca başvurucunun üst aramasına direnmesi nedeniyle somut olayda infaz

görevlilerince zor kullanmanın kaçınılmaz hâle geldiği kamu makamlarınca ortaya konulmuştur.

62. Müdahalenin gerekli olduğu ortaya konulduktan sonra ikinci aşamada olayın niteliğine göre müdahalenin orantılı olup olmadığı ele alınmalıdır. İnfaz koruma memurlarınca yapılmak istenen üst aramasına direnen başvurucunun fiziki müdahale neticesinde basit tıbbi müdahale ile giderilecek düzeyde yaralandığı, yaralanmasının ağırlığı da dikkate alındığında koridorda yüzüstü yatırılarak kontrol altına alınması ve ayağa kaldırılarak elleri arkada birleştirilmek suretiyle götürülmesi şeklinde uygulanan gücün orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

63. Açıklanan gerekçelerle başvurucuya yapılan müdahaleyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

64. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde sorumluların belirlenmesini ve gerekirse cezalandırılmasını sağlamaya elverişli, etkili bir soruşturmanın yapılması gerekir.

65. Kurumda meydana gelen olaya ilişkin olarak başvurucu hakkında adli muayene raporları alınmış, başvurucunun yaralanması tespit edilmiştir. Başvuruya konu olayda, gerektiği hâlde Başsavcılıkça toplanmayan herhangi bir delilin varlığı başvurucu tarafından ortaya konulamamıştır. Başvurucunun suç ihbarı üzerine infaz koruma memurları hakkında derhâl ceza soruşturması başlatılmıştır. Dolayısıyla Başsavcılık tarafından makul özenle delillerin toplandığı, olayın aydınlatılması bakımından ciddiyetle araştırma yapıldığı söylenebilmektedir. Bu bağlamda yukarıda yapılan ayrıntılı değerlendirmeler doğrultusunda Başsavcılıkça elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında korunan hakkı zedeleyecek mahiyette bir değerlendirme yapılmadığı ve soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini gösterir herhangi bir bulguya rastlanmadığı açıkça anlaşılmıştır.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

67. Diğer taraftan başvurucu, müşahede odasında yemek yiyemediğini ve ilacını kullanamadığını ileri sürmüş ancak soruşturma ve bireysel başvuru aşamasında somut açıklamalarda bulunmamıştır. Başvurucu bunun gibi iddialarını destekleyen herhangi bir veriyi soruşturma mercileri ve Anayasa Mahkemesine iletmeyip bireysel başvuru dosyasına da sunmamıştır. Bu durumda en nihayetinde varılan sonuca göre diğer ihlal iddiaları ile ilgili olarak ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH FESLİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/16204 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16204

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH FESLİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16204)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mahmut ALTIN

Başvurucular : 1. Abdullah FESLİ

2. Ali ÇALAR

3. Mevlüt KAN

4. Mehmet YILDIRIM

5. Mustafa YILDIRIM

6. Mümüne YILDIRIM

7. Osman YILDIRIM

8. Selvi VURAL

9. Mustafa ÇİFT

10. Necati ESER

Başvurucular Vekilleri : 1. Av. Adil AKTAY

2. Av. Utku Çağrı AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasında aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Komisyonca 2019/16212, 2019/16264, 2019/16310, 2019/16590 ve 2019/26302 başvuru numaralı dosyalar 2019/16204 başvuru numaralı dosya ile birleştirilmiştir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Sadettin Ekiz (B. No: 2016/9364, 9/5/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucu aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesi neticesinde kamulaştırma bedelinde önemli ölçüde azalma meydana gelmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurularda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hadim Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/81, K.2016/594; E.2016/139, K.2017/144; E.2017/109, K.2018/193; E.2018/18, K.2018/350; E.2017/253, K.2018/194; E.2015/536, K.2016/339) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harcın birleştirilen 2019/16212 numaralı başvurunun başvuruculları Mehmet YILDIRIM, Mustafa YILDIRIM, Mümüne YILDIRIM, Osman YILDIRIM ve Selvi VURAL'a MÜŞTEREKEN, diğer başvuruculara AYRI AYRI; 9.900 TL vekâlet ücretinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin

sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF SEZGİN (2)

B. No: 2019/17089 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17089

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF SEZGİN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/17089)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Arif SEZGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilerek cezanın kaldırılmasının ardından Cumhuriyet savcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 2/5/2019 tarihinde öğrendikten sonra 14/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Başvurucunun şikâyeti üzerine yapılan inceleme sonucunda infaz hâkimliğince ceza infaz kurumu tarafından verilen 10 gün hücreye koyma disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine itiraz makamınca infaz hâkimliği kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu; Cumhuriyet savcısının itirazının kendisine bildirilmediğini ve infaz hâkimliği

kararıyla kabul edilen sayıma karşı çıkmadığı hususunun dikkate alınmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının, lehine olan emsal kararların kendi davasında uygulanmaması nedeniyle eşitlik ilkesinin, ceza infaz kurumunda hükümlülerin ayakta sayım yapılmaya zorlanılması nedeniyle kötü muamele yasağının ayrıca aldığı disiplin cezası nedeniyle ailesiyle ve yakınlarıyla görüşemediğini belirterek haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurunun tüm iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiası yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, İnan Gök (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) kararında Cumhuriyet savcısının itirazının tebliğ edilmemesi ile ilgili iddiaları değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 49-53). Somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/677 D.İş) iletilmesi için Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/35, K.2019/795) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİT AKBULUT

B. No: 2019/18013 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18013

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİT AKBULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18013)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Ferit AKBULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilerek cezanın kaldırılmasının ardından Cumhuriyet savcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Başvurucunun şikâyeti üzerine yapılan inceleme sonucunda infaz hâkimliğince ceza infaz kurumu tarafından verilen 3 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine itiraz makamınca infaz hâkimliği kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu, ağır ceza mahkemesi tarafından Cumhuriyet savcısının itirazının kendisine bildirilmediğini ve bu nedenle savunma hakkının yok sayıldığını, kamera kayıtları olmaksızın ve deliller toplanmadan karar verildiğini, üst sınırdan ceza verildiğini, bu cezalar nedeniyle tahliyesinin geciktiğini belirterek adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, suç ve cezaların şahsiliği ve kanuniliği ilkelerinin; "İnsanlık onuru işkenceyi yenecek" şeklindeki slogan nedeni ile disiplin cezası ile cezalandırılması nedeni ile haberleşme ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki iddiaları silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, İnan Gök (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) kararında Cumhuriyet savcısının itirazının tebliğ edilmemesi ile ilgili iddiaları değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 49-53). Somut olayda, anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

6. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından haberleşme ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 12.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Haberleşme ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelenmesine GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/590 D.İş) iletilmesi için Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/67, K.2019/684) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR ÇELİK (4)

B. No: 2019/18315 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18315

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR ÇELİK BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2019/18315)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Özgür ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilerek cezanın kaldırılmasının ardından Cumhuriyet savcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 22/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Başvurucunun şikâyeti üzerine yapılan inceleme sonucunda infaz hâkimliğince ceza infaz kurumu tarafından verilen 3 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine itiraz makamınca infaz hâkimliği kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu; Cumhuriyet savcısının itirazının kendisine bildirilmediğini ve infaz hâkimliği kararıyla kabul edilen sayıma karşı çıkmadığı hususunun dikkate alınmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının, lehine olan emsal kararların kendi davasında uygulanmaması nedeniyle eşitlik ilkesinin, ceza infaz kurumunda hükümlülerin ayakta sayım yapılmaya zorlanılması nedeniyle kötü muamele yasağının ayrıca verilen ceza nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurunun tüm iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiası yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, İnan Gök (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) kararında Cumhuriyet savcısının itirazının tebliğ edilmemesi ile ilgili iddiaları değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 49-53). Somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/587 D.İş) iletilmesi için Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/71, K.2019/687) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR ÇELİK (3)

B. No: 2019/18348 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18348

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR ÇELİK BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2019/18348)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Özgür ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilerek cezanın kaldırılmasının ardından Cumhuriyet savcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 22/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Başvurucunun şikâyeti üzerine yapılan inceleme sonucunda infaz hâkimliğince ceza infaz kurumu tarafından verilen 3 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine itiraz makamınca infaz hâkimliği kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu; Cumhuriyet savcısının itirazının kendisine bildirilmediğini ve infaz hâkimliği kararıyla kabul edilen sayıma karşı çıkmadığı hususunun dikkate alınmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının, lehine olan emsal kararların kendi davasında uygulanmaması nedeniyle eşitlik ilkesinin, ceza infaz kurumunda hükümlülerin ayakta sayım yapılmaya zorlanılması nedeniyle kötü muamele yasağının ayrıca verilen ceza nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurunun tüm iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiası yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, İnan Gök (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) kararında Cumhuriyet savcısının itirazının tebliğ edilmemesi ile ilgili iddiaları değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 49-53). Somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/592 D.İş) iletilmesi için Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/70, K.2019/688) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR ÇELİK (2)

B. No: 2019/18370 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18370

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR ÇELİK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/18370)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa Eyyub DEMİRBAŞ

Başvurucu : Özgür ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin infaz hâkimliği tarafından kabul edilerek cezanın kaldırılmasının ardından Cumhuriyet savcılığınca yapılan itirazın başvurucuya bildirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 22/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Başvurucunun şikâyeti üzerine yapılan inceleme sonucunda infaz hâkimliğince ceza infaz kurumu tarafından verilen 3 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilmiştir. Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine itiraz makamınca infaz hâkimliği kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvurucu; Cumhuriyet savcısının itirazının kendisine bildirilmediğini ve infaz hâkimliği kararıyla kabul edilen sayıma karşı çıkmadığı hususunun dikkate alınmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının, lehine olan emsal kararların kendi davasında uygulanmaması nedeniyle eşitlik ilkesinin, ceza infaz kurumunda hükümlülerin ayakta sayım yapılmaya zorlanılması nedeniyle kötü muamele yasağının ayrıca verilen ceza nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun tüm iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiası yönünden incelenmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, İnan Gök (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) kararında Cumhuriyet savcısının itirazının tebliğ edilmemesi ile ilgili iddiaları değerlendirmiştir. Söz konusu kararda; başvurucu lehine verilen infaz hâkimliği kararına karşı Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan itirazda savcının itiraz dilekçesinin hükümlüye tebliğ edilmeyip hükümlünün itiraza karşı beyanları alınmadan disiplin cezasının iptaline ilişkin infaz hâkimliği kararının kaldırılması nedeniyle başvurucunun iddia makamına karşı önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürüldüğü, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı belirtilerek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (İnan Gök, §§ 49-53). Somut olayda anılan kararda belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/589 D. İş) iletilmesi için Manisa İnfaz Hâkimliğine (E.2019/324, K.2019/689) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UMUT DENİZ YORULMAZ

B. No: 2019/19019 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UMUT DENİZ YORULMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19019)

Karar Tarihi: 20/12/2022

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2023-32125

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mustafa İlhan ÖZTÜRK

Başvurucu : Umut Deniz YORULMAZ

Vekili : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öğrencisi olduğu üniversitenin rektörüne hitaben sarf ettiği sözler ve sergilediği davranışlar nedeniyle başvurucuya bir ay uzaklaştırma disiplin cezası verilmesinin eğitim hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. 1998 doğumlu olan başvurucu, Ankara Üniversitesi (Üniversite) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (Fakülte) Sümeroloji Bölümü öğrencisidir. E.İ. ise olayların yaşandığı tarihte Ankara Üniversitesi rektörüdür.

7. Başvurucu 17/10/2017 tarihinde E.İ.nin Fakülte binasına geldiğini fark etmesi üzerine E.İ.ye yaklaşarak "Yüzlerce akademisyeni ihraç ettiniz utanmıyor musunuz buraya gelmeye, yüzünüz kızarmıyor mu hala, ne yüzle Üniversiteye geliyorsunuz?" şeklinde sözler sarf etmiştir. 18/10/2017 tarihinde ise E.İ.nin fotoğrafının bulunduğu bir karton maketi Fakülte içinde gezdirmiş ve "Gördük ki biz de bir hevesi var okulumuzu gezmek istiyor bu arkadaş, gezemiyor korkudan galiba, dün biz sorduk yüzlerce akademisyen ihraç edildi siz bu okulda nasıl gezebiliyorsunuz dedik cevap veremedi dili tutuldu, biz de onun bu hevesini karşılayabilmek adına maketini yaptık okulda Rektörümüz Sayın [E.İ.yi] gezdireceğiz, öğrenciler çok fazla görmediği için birazcık gezdirelim okulumuzu." şeklinde ifadeler kullanmıştır.

8. Anılan söz ve davranışları nedeniyle Üniversite yönetimi tarafından başvurucu hakkında disiplin soruşturması açılmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda Dekanlığın 22/11/2017 tarihli kararı ile yükseköğretim kurumu personelinin kurum içinde ya da dışında şeref ve haysiyetini zedeleyen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle başvurucuya bir ay yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma disiplin cezası verilmiştir.

9. Başvurucu 26/12/2017 tarihinde söz konusu idari işlemin iptali istemiyle idare mahkemesinde dava açmıştır. Davayı inceleyen Ankara 14. İdare Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun sarf ettiği sözlerin Üniversite Rektörü'nün şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette olduğu gerekçesiyle davaya konu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiş ve davanın reddine karar vermiştir.

10. Başvurucunun istinaf talebi üzerine dava dosyasını inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdare Dava Dairesi (Daire) 27/3/2019 tarihinde Mahkemenin kararının hukuka uygun olduğunu belirterek oyçokluğuyla istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Muhalif görüşte; bir sözün tahkir edici olup olmadığının zamana, yere ve duruma göre değişebileceği vurgulandıktan sonra dava konusu sözlerin onur, şeref ve saygınlığı rencide edici değil rahatsız edici, eleştirel nitelikte olduğu değerlendirmesinde bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Öğrencilerin disiplin işleri" kenar başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma, yetkiler ve cezalar:

a. Yükseköğretim kurumları içinde veya dışında yükseköğretim öğrenciliği sıfatına, onur ve şerefine aykırı harekette bulunan, öğrenme ve öğretme hürriyetini, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kısıtlayan, kurumların sükün, huzur ve çalışma düzenini bozan, boykot, işgal ve engelleme gibi eylemlere katılan, bunları teşvik ve tahrik eden, yükseköğretim mensuplarının şeref ve haysiyetine veya şahıslarına tecavüz eden veya saygı dışı davranışlarda bulunan ve anarşik veya ideolojik olaylara katılan veya bu olayları tahrik ve teşvik eden öğrencilere; eylem başka bir suçu oluştursa bile ayrıca uyarma, kınama, bir

haftadan bir aya kadar veya bir veya iki yarıyıl için kurumdan uzaklaştırma veya yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları verilir."

12. 18/8/2012 tarihli Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Dayanak" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelik 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 54 üncü maddesi ile 65 inci maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı bendine dayanılarak hazırlanmıştır."

13. Yönetmelik'in "Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasını gerektiren disiplin suçları" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yükseköğretim kurumundan bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezasını gerektiren eylemler şunlardır;

...

d) Yükseköğretim kurumu personelinin, kurum içinde ya da dışında, şeref ve haysiyetini zedeleyen sözlü veya yazılı eylemlerde bulunmak,

..."

B. Uluslararası Hukuk

14. Eğitim hakkı hususunda ayrıntılı uluslararası hukuk bilgisi için bkz. Özcan Özsoy, B. No: 2014/5881, 15/2/2017, §§ 22-28; İlknur Uyan, B. No: 2019/14617, 14/4/2022, §§ 12, 13.

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Eon/Fransa (B. No: 26118/10, 14/3/2013) kararına konu olayda başvurucu, Fransa Cumhurbaşkanı korteji geçmek üzereyken üzerinde “Casse toi pov’con” (Kaybol, seni beş para etmez dingil) yazılı bir pankart sallamıştır. Bu, Cumhurbaşkanı tarafından dile getirilen ve bolca reklamı yapılan bir ifadeyi ima etmektedir. Daha önce yaygın olarak yorumlanan ve medyada geniş şekilde yer alan, internette de çokça dolaşan ve gösterilerde slogan olarak kullanılan söz konusu ifadeden dolayı başvurucu derhâl durdurulmuş ve kendisine Cumhurbaşkanı’na hakaret etmekten dolayı 30 avro para cezası verilmiş ancak bu ceza ertelenmiştir. Başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası üzerine AİHM, bir ifadenin özellikle hitap edilen kişinin statüsü, başvuranın konumu, geçmişte kullanılan bir cümlenin tekrarlanma biçimi ve bağlamı dikkate alınarak davanın bütünselliği içinde incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. AİHM; Cumhurbaşkanı tarafından dillendirilen bu ifadenin tekrar edilmesinin ne Cumhurbaşkanı’nın yaşamını veya onurunu hedef aldığını ne de basit bir biçimde kendisi aleyhinde karşılıksız bir şahsi saldırı anlamına geldiğini belirtmiştir. AİHM'e göre davacı tarafından kullanılan ve medyada geniş şekilde yer alan kaba bir ifadeyi kendi hesabına kullanan başvurucunun eleştirisi de nezaketsiz sayılabilecek bir hiciv olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda AİHM, hicvin gerçekliği abartılı ve bozulmuş bir şekilde sunan sanatsal bir ifade ve sosyal bir yorumlama şekli olduğunu ve doğal olarak tahrik etme ve kışkırtma amacı güttüğünü vurgulamıştır. Sonuç olarak AİHM, toplumsal tartışmaların demokratik toplumlarda çok önemli rol oynadığını vurgulayarak hicvin cezalandırılmasının caydırıcı bir etki doğuracağı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Eğitim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; Rektör E.İ.nin birçok akademisyenin Üniversite ile ilişiğinin kesilmesinden sorumlu olduğunu belirterek demokratik eleştiri hakkını kullandığını, barışçıl şekilde yaptığı protesto sırasında hakaret içeren herhangi bir sözünün olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, E.İ.nin öğrencilerin Üniversitede vakit geçirdikleri alanlara gitmemesi ve öğrencilerle görüşmemesi nedeniyle arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları maketi Fakülte içinde öğrenciler arasında gezdirdiğini, güvenlik görevlilerinin maketi almasıyla protestosuna son verdiğini beyan etmiştir. Başvurucu, E.İ.nin yurt içinde ve yurt dışında çeşitli organizasyonlar sırasında Üniversiteden ilişikleri kesilen akademisyenlerin işten çıkarılmasından sorumlu tutularak protesto edildiğini beyan etmiş; kendisinin de E.İ.nin yönetici olarak akademisyenlere ve öğrencilere karşı tutumunu eleştirdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, içeriği hakaret oluşturmayan sözleri ile barışçıl şekilde yapılmış bir protesto nedeniyle disiplin cezası verilerek bir ay süreyle üniversiteden uzaklaştırılmasının ifade özgürlüğü ile eğitim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

19. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede ilgili Anayasa hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatlarının ve diğer tespitlerin dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Öğrencilere tatbik edilen okuldan uzaklaştırma yahut eğitimden çıkarma gibi eğitim kurumundan süreli yahut süresiz olarak uzaklaştırma şeklindeki uygulamalar eğitim hakkına müdahale teşkil eder. Bununla birlikte başvurucu, söz konusu cezayı bazı düşünce açıklamalarının Üniversite Rektörü'nü tahkir edici bulunması dolayısıyla almıştır. Bu nedenle başvurucunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü ışığında ve eğitim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Özcan Özsoy, § 44).

21. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şu şekildedir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

22. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" kenar başlıklı 42. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir."

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

24. Eğitim hakkı, belirli bir zamanda mevcut bulunan eğitim kurumlarına erişimi koruma altına almaktadır. Mevcut veya hâlihazırda desteklenen eğitim kurumlarına etkili bir şekilde erişimi sağlama eğitim hakkının koruması altındadır (Ahmet Batur, B. No: 2018/20182, 14/9/2021, § 34). Başvurucuya öğrencisi olduğu Üniversitenin Rektörü'ne sarf ettiği sözler nedeniyle yükseköğretim kurumundan bir ay uzaklaştırma disiplin cezası verilmiştir. Başvurucunun bu süre zarfında kayıtlı olduğu yükseköğretim kurumunda eğitimine devam edemediği gözetildiğinde söz konusu disiplin cezası ile başvurucunun eğitim hakkına bir müdahalede bulunulmuştur (İlknur Uyan, § 21).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Yukarıda anılan müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler,... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar,... demokratik toplum düzeninin... gereklerine... aykırı olamaz."

(1) Kanunilik

26. Anılan Kanun'un 54. maddesinin (a) bendinde yükseköğretim öğrencileri açısından disiplin suçu teşkil eden eylemleri ve uygulanabilecek disiplin cezaları düzenlenmiş, 65. maddesinin (a) fıkrasının (9) numaralı alt bendi yer alan “…ile öğrencilerin…” ibaresi ile de öğrencilerin disiplin işlemlerine ilişkin hususların Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Nitekim bu konudaki Yönetmelik 18/8/2012 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

27. Somut olayda yükseköğretim öğrencisi olan başvurucu eylemleri nedeniyle 2547 sayılı Kanun'un verdiği yetki kapsamında çıkarılan Yönetmelik uyarınca disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu Yönetmelik hükümlerinin dayanağı Kanun maddelerinin yukarıda yer verilen kısımlarının Anayasa’ya aykırılık iddiasıyla iptaline karar verilmesi itirazını incelemiştir.

28. Anayasa Mahkemesi; inceleme neticesinde öncelikle mevcut kuralda -Kanun'un 54. maddesinin (a) bendi- yükseköğretim öğrencileri bakımından disiplin suçu teşkil eden

eylemler ile uygulanabilecek disiplin cezaları arasında herhangi bir ilişki kurulmadığını ve bu bağlamda kuralın muhatapları açısından belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamadığını belirterek şu hâliyle yeterli bir hukuki güvence oluşturmadığını değerlendirmiştir. Ayrıca belirlilik ve öngörülebilirliğin sağlanamadığı bir alanda idareye öğrencilerin disiplin ile ilgili işlerini yönetmelikle düzenleme yetkisinin verilmesinin -Kanun'un 65. maddesinin ilgili kısmı ile- mümkün olmadığını da vurgulamıştır. Sonuç olarak bahse konu kuralların iptal edilmesine karar vermiştir. Bununla birlikte söz konusu iptal kararının yürürlüğe girmesini Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay süreyle ertelemiştir (AYM, E.2022/54, K.2022/99, 8/9/2022). Anılan karar 20/9/2022 tarihli ve 31959 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış ancak yürürlüğe girmemiştir.

29. Dolayısıyla bu bağlamda da müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı açıktır. Öte yandan somut olayın koşulları dikkate alındığında müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesine de ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir.

(2) Meşru Amaç

30. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir." ifadesi ile devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Eğitim hakkının Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar" bölümünde düzenlendiği hususu da gözetildiğinde devlete tanınan bu takdir hakkı, özünde bir sınırlama yetkisi de içermektedir. Öte yandan Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 53; İlknur Uyan, § 24).

31. Somut olayda başvurucu, öğrencisi olduğu Üniversitenin Rektörü'ne sarf ettiği sözler nedeniyle yükseköğretim kurumu personelinin şeref ve haysiyetini zedeleyen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle yükseköğretim kurumundan bir ay uzaklaştırma disiplin cezası ile tecziye edilmiştir. Başvurucunun eğitim hakkına yapılan bu müdahalenin eğitim kurumunun disiplin ve düzeninin korunması amacıyla gerçekleştirildiği görülmekle ilgili müdahalenin meşru bir amacının bulunduğu sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

32. Eğitim geniş sosyal fonksiyonları olan bir kamu hizmetidir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkı vazgeçilmezdir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66). Taşıdığı öneme karşın eğitim hakkı, niteliği gereği bazı düzenlemelere tabidir. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir (Ünal Yıldırım, B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 42; Savaş Yıldırım, B. No: 2013/6258, 10/6/2015, § 42).

33. Eğitim hakkına müdahaleyi haklı kılan sebeplerden biri de eğitim kurumlarının işleyişinin bozulmasıdır. Eğitim kurumlarının azami verimlilikte çalışabilmesi için kurumun

insicamının bozulmaması veya bozulma tehlikesinin doğmaması gerekir. Bu amaçla eğitim ve öğretimin sunulduğu kurumlar olan okullarda düzenin sağlanması ve eğitimin en verimli şekilde aktarılması için eğitimin alıcısı durumunda olan öğrencilere yönelik öngörülen disiplin kurallarıyla öğrencilerin eğitim hakkı da dâhil olmak üzere birtakım temel hak ve özgürlüklerine karşı sınırlamalar getirilebilir (Ahmet Batur, § 35). Şüphesiz disiplin cezaları gerek öğrencilerin gelişiminin gerekse de bir okulun amaçlarına ulaşmasını sağlayacak araçların önemli bir parçasıdır. Ancak bu tip tedbirlere başvurmanın demokratik toplum düzeninin gereklerinden olduğu açıkça ortaya konmalı ve uygulama, Anayasa'da yer alan diğer haklarla ters düşmemelidir (Özcan Özsoy, § 49).

34. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Somut olayda başvurucunun öğrencisi olduğu Üniversitenin Rektörü'ne sarf ettiği sözlerle ve sergilediği davranışlarla yükseköğretim kurumu personelinin şeref ve haysiyetini zedeleyen eylemlerde bulunduğu gerekçesiyle hakkında yükseköğretim kurumundan bir ay uzaklaştırma disiplin cezası tesis edilmiştir. Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, başvurucunun söz ve eylemleri sebebiyle ilgili ceza ile tecziye edilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığıdır. Bu bağlamda yapılacak inceleme açısından idarenin ve derece mahkemelerinin gerekçesi büyük önem arz etmektedir.

35. Eğitim hakkına yönelik olarak getirilecek kısıtlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönündeki bir değerlendirmede nazara alınması gereken hususlardan biri de eğitim hakkına yönelik getirilen kısıtlamanın bireyin eğitim hakkı ile birlikte ifade özgürlüğü, din ve vicdan hürriyeti, özel hayata saygı hakkı gibi Anayasa ile teminat altına alınan diğer hak ve özgürlüklerine de tesiri olup olmadığıdır (Ahmet Batur, § 37). Somut olayda başvurucunun eğitim hakkına yönelik müdahale ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle başvurucunun eğitim hakkına yönelik müdahaleye başvurucunun davranışları ve kullandığı ifadeler sebep olmuştur. Başvurucu, öğrencisi olduğu Üniversitenin Rektörü'ne sarf ettiği sözlerle ve sergilediği davranışlarla üniversite rektörünün şeref ve haysiyetini zedelediği gerekçesiyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İfade özgürlüğünün kullanılması ile ilintili olarak eğitim hakkına yönelik müdahalelerde müdahaleye konu düşünce açıklamasının eğitim kurumunun düzeni üzerindeki olası yahut mevcut olumsuz etkisinin de mutlaka gösterilmesi gerekir. Kuşku yok ki eğitim kurumunun disiplininin sağlanması meşru bir amaç olmakla birlikte söz konusu amacı gerçekleştirmek için bireyin ifade özgürlüğünü ortadan kaldıracak yahut kullanılmasını aşırı zorlaştıracak müdahaleler kabul edilemez (Ahmet Batur, § 40).

36. Öğrencilerin ifade özgürlüğüne yönelik olarak getirilen düzenlemeler açısından eğitimin derecesi büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda disipliner kısıtlamaya maruz kalan bireyin hangi derecede eğitim aldığı ehemmiyet taşır. Eğitimin derecesi arttıkça öğrencinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler azalmalıdır. Somut olayda başvurucunun yükseköğretim öğrencisi olduğu, bu bağlamda ifade özgürlüğüyle bağlantılı eğitim hakkına yönelik müdahale alanının ilk ve orta öğretim seviyelerine göre daha dar olması gerektiği açıktır. Bu bağlamda özgür düşüncenin ve eleştirel aklın beşiği olarak görülen üniversitelerde farklı düşüncelere sahip üniversite öğrencilerine daha fazla hoşgörü gösterilmesi gerekmektedir. Söz konusu görüş ve fikirler tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi ifade etme özgürlüğünün sıkı korumasından yararlanmalıdır (Ahmet Batur, §

43).

37. Başvurucu, birçok akademisyenin Üniversite ile ilişiğinin kesilmesinden sorumlu olduğunu belirterek Rektör'e karşı demokratik eleştiri hakkını kullandığını, barışçıl şekilde yaptığı protesto sırasında hakaret içeren herhangi bir sözünün olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, Rektör'ün öğrencilerin Üniversitede vakit geçirdikleri alanlara gitmemesi ve öğrencilerle görüşmemesi nedeniyle arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları maketi Fakülte içinde öğrenciler arasında gezdirdiğini, güvenlik görevlilerinin maketi almasıyla protestosuna son verdiğini beyan etmiştir.

38. Mahkemeler, akademisyenlerin üniversite ile ilişiğinin kesilmesi gibi oldukça sert tedbirlere başvurduğu iddia edilen bir rektörle ilgili olarak meşru eleştiri hakkı ile hakaret arasındaki sınırın nerede olduğu meselesine hiç değinmemiştir. Anayasa Mahkemesi, kamu otoritelerine veya kamu politikalarına yönelik eleştirilerde gözönüne alınması gerekli bazı ilkeler benimsemiştir.

39. İlk olarak sarf edilen bazı görüş ve ifadeler kamu gücünü kullanan organlar nazarında kabul edilemez görülse bile hukukun üstünlüğüne dayanılarak oluşturulan demokratik bir toplumda kurulu düzene, politikalara ve uygulamalara karşı çıkan veya kamu gücünü kullanan organların eylemlerini eleştiren, onları kabul edilemez bulan fikirler serbestçe açıklanmalıdır (Mehmet Ali Aydın, § 69; Ayşe Çelik, B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 53; İlknur Uyan, § 33). Bu bağlamda Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan ifade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel dayanaklarından ve demokratik toplumun gelişiminin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin başlıca şartlarından birini oluşturur. Toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Yaman Akdeniz ve diğerleri, B. No: 2014/3986, 2/4/2014, § 25). Başvuruya konu protesto biçimi ile dile getirilen düşüncelere müdahale edilmesi, bu tür düşünceleri destekleyenlerin şu veya bu sebeplerle cezalandırılması özgür tartışma ortamında ulaşılmasını ve dolayısıyla çoğulculuğun sağlanmasını imkânsız hâle getirir.

40. İkinci olarak kamu otoritelerinin -kamu gücünü kullandıkları için- kabul edilebilir eleştiri sınırlarının özel bireylere nazaran çok daha geniş olduğu unutulmamalıdır. Demokratik bir sistemde, kamu otoritelerinin eylemlerinin ve ihmallerinin yalnızca yasama ve yargı organlarının değil aynı zamanda kamuoyunun da sıkı denetimi altında olduğu her zaman gözönünde bulundurulmalıdır (Bekir Coşkun, § 66; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 69). Başvurucunun gerçekleştirdiği eylemin kamuoyunun üniversite idaresinin politikalarına karşı denetiminin bir parçası olarak kabul etmemek için hiçbir neden bulunmamaktadır (İlknur Uyan, § 35).

41. Üçüncü olarak kamu otoriteleri kendilerine yönelik eleştirilere farklı araçlarla cevap ve tepki verme imkânına sahiptir. Nitekim üniversite idaresi bahse konu protesto sırasında dile getirilen iddiaları yalanlayabilir, yanlış olduğunu düşündüğü açıklamalara karşı kamuoyunu bilgilendirebilir ve bir kısım isnatlara delilleri ile karşı çıkabilir. Bu imkânlarının varlığı nedeniyle rektörün ve üniversite idaresinin haksız olduğunu düşündükleri sözel saldırılar karşısında -şiddete teşvik içermedikçe- somut olayda olduğu gibi disiplin soruşturmasına veya ceza soruşturma ve kovuşturmasına başvurma hususunda kendilerini sınırlandırmalıdır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 107; İlknur Uyan, § 36).

42. Dördüncü olarak ise başvurucu tarafından kullanılan ifadeler üniversite yönetimi

tarafından sert ve incitici olarak nitelendirilse bile ifade özgürlüğünün sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız ya da ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu yinelenmelidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35). Anayasa Mahkemesi, birçok kararında devlet yetkililerini veya toplumun bir bölümünü rahatsız eden düşüncelerin demokratik bir toplum için şart olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereklerinden olduğunu teyit etmiştir (Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 94; Bejdar Ro Amed, B. No: 2013/7363, 16/4/2015, § 63; Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 95).

43. Kaldı ki protesto sırasında kullanılan ifadelerin esas itibarıyla Rektör'ü keyfî olarak hedef göstermediği, birçok kişiyi yakından ilgilendiren bir konuda toplumsal bir tartışmaya yönelik olduğu açıktır. Anayasa, kamu yararına ilişkin sorunları kapsayan alanlarda ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına çok az yer bırakmaktadır (diğerleri arasından bkz. Ali Kıdık, B. No: 2014/5552, 26/10/2017, § 53, 77; Abdullah Öcalan, §§ 99, 108). Somut olayda başvurucu, bazı akademisyenlerin üniversiteden ilişiklerinin kesilmesine ve disiplin cezalarıyla cezalandırılmasına ilişkin belirli bir bakış açısıyla eleştirilerde bulunmuştur. Söz konusu ifadelerin kamu yararına ilişkin sorunlara dair olduğu konusunda hiçbir tereddüt bulunmamaktadır. O hâlde böyle bir düşünce açıklamasına yapılan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğinin oldukça titiz değerlendirmelerle gösterilmiş olması gerekir.

44. Başvuruya konu söz ve davranışlarda Rektör'e karşı alaycı bir dil kullanıldığı ve hiciv içeren bir eylemde bulunulduğu açıktır. İlk bakışta başvuru konusu ifadelerin rahatsız edici olduğu iddia edilse bile başkaları için -temelsiz biçimde- yaralayıcı, saldırgan ve yakışıksız olduğu söylenemez. Oysa ilk derece mahkemesi, kullanılan ifadelerin kişilerin şeref ve haysiyetini zedeleyecek mahiyette olduğu kanaatine varmış; buna karşın hangi sözlerin Rektör'ün şeref ve haysiyetini zedeleyecek nitelikte olduğunu ve başvurucunun hangi sebeplerle ifade özgürlüğünün korumasından faydalanamayacağını tartışmamıştır. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre başvuruya konu açıklamada -idare tarafından yanlış olduğu ileri sürülmeyen bazı olgulara dayalı olarak- Rektör'ün icraatları alaycı bir biçimde eleştirilmiştir.

45. Bu bağlamda AİHM de Eon/Fransa kararında, hicvin gerçekliği abartılı ve bozulmuş bir şekilde sunan sanatsal bir ifade ve sosyal bir yorumlama şekli olduğunu, doğal olarak tahrik etme ve kışkırtma amacı güttüğünü vurgulamıştır. Bu bağlamda AİHM, demokratik toplumlarda çok önemli bir rol oynayan toplumsal tartışmalara ilişkin hiciv yoluyla yapılan çıkışlar üzerinde caydırıcı bir etki doğurma ihtimali olduğu gerekçesiyle başvurucunun cezalandırılmasını ifade özgürlüğünün ihlali olarak değerlendirmiştir (bkz. § 15). AİHM'e göre başvurucunun kullandığı dilin kaba olduğunun değerlendirilebilmesi için dilin sadece ağır, tartışma yaratmaya yönelik veya alaycı olması yeterli değildir; normal, medeni ve meşru eleştiri sınırlarını aşması da gerekir (Di Salvo/İtalya (k.k.), B. No: 16098/05, 11/1/2007; Apinis/Letonya (k.k.), B. No: 46549/06, 20/9/2011).

46. Öte yandan idare ve mahkemelerin üniversite öğrencilerine verilecek disiplin cezalarına ilişkin kararlarında müdahaleye konu eylemin eğitim kurumunun düzeni üzerindeki olası yahut mevcut olumsuz etkilerini de mutlaka göstermeleri gerekir (Ahmet Batur, § 41; İlknur Uyan, § 40). Somut olayda ise mahkeme gerekçelerinde başvurucunun cezalandırılmasına konu söz ve davranışların Üniversitenin düzenini hangi derecede etkilediğine, ne şekilde bozduğuna veya bozma tehlikesi meydana getirdiğine ilişkin hiçbir değerlendirilmede

bulunulmadığı görülmüştür. Diğer bir ifade ile kararlarda, verilen disiplin cezasının hangi zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık geldiği ortaya konulamamıştır.

47. Sonuç olarak başvurucu, ifade özgürlüğünü kullanması nedeniyle okuldan uzaklaştırma disiplin cezası ile cezalandırılmış ve eğitim hakkından yararlanamamıştır. Açıktır ki derece mahkemeleri başvuruya konu ifadelerin kullanılma nedenini, içeriğini, hangi ifadelerin kurum düzenine ne şekilde tesir ettiğini, başvurucunun almakta olduğu eğitimin seviyesini ve eylemin yapıldığı mecrayı değerlendirmemiştir. Davanın koşulları ışığında ve yukarıda belirtilen nedenler birlikte değerlendirildiğinde ifade özgürlüğünü kullanan başvurucuya verilen bir ay okuldan uzaklaştırma disiplin cezasının zorunlu bir ihtiyacı karşılamadığı gibi orantılı olduğu da kabul edilmemiştir. Bu kapsamda mahkemelerin ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun eğitim hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli görülmemiştir.

48. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğünü kullanması nedeniyle üniversiteden uzaklaştırılmasının Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlali niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerekir.

İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile birlikte 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

50. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

51. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin eğitim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2017/3546, K.2018/1883) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam yargılama giderinin başvurucuya

ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucu; öğrencisi olduğu üniversitenin rektörüne hitaben sarf ettiği sözler ve sergilediği davranışlar nedeniyle bir ay uzaklaştırma disiplin cezası verilmesinin eğitim hakkını ihlal ettiği ileri sürmüştür.

2. Başvurucu, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Sümeroloji Bölümü öğrencisi olduğu sırada, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Öğrencilerin disiplin işleri" başlıklı 54. maddesine dayalı olarak çıkarılan Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 6/d maddesi uyarınca 26/2/2018 tarihinden itibaren uygulanmak üzere "Yükseköğretim Kurumundan Bir Ay Uzaklaştırma" cezası ile cezalandırılmasına ilişkin kararın iptali istemiyle dava açmıştır.

3. İptal davasını inceleyen Ankara 14. İdare Mahkemesince;

“Olayda; dava dosyasında mevcut soruşturma raporu ve ekli CD kaydının birlikte değerlendirilmesinden; davacının, 17.10.2017 tarihinde Üniversite Rektörü Prof. Dr. Erkan İbiş'in yanına yaklaşarak "utanmıyor musunuz buraya gelmeye, yüzünüz kızarmıyor mu hala, ne yüzle Üniversiteye geliyorsunuz" ve 18.10.2017 tarihinde Üniversite Rektörü Prof. Dr. Erkan İbiş'in kartondan maketini yapıp Üniversite orta bahçesine gelerek" dün biz sorduk yüzlerce akademisyen ihraç edildi siz bu okulda nasıl gezebiliyorsunuz dedik cevap veremedi dili tutuldu, bizde onun bu hevesini karşılayabilmek adına maketini yaptık okulda Rektörümüz Sayın Erkan İbiş'i gezdireceğiz" şeklinde Üniversite Rektörünün haysiyetine, bu kapsamda saygınlığına ve itibarına yönelik sözler sarfettiği davacının ifadesi ile kamera kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Bu durumda; davacıya, Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin 6/d maddesi uyarınca fiiline uygun olarak yükseköğretim kurumundan "bir ay uzaklaştırma" cezası verilmesine ilişkin davaya konu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.” Gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

4. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir." ifadesi ile devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Eğitim hakkının Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar" bölümünde düzenlendiği hususu da gözetildiğinde devlete tanınan bu takdir hakkının özünde bir sınırlama yetkisi de içerdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (Adem Öğüt ve diğerleri, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 53)

5. Başvurucu hakkında öğrencisi olduğu üniversitenin rektörüne karşı sarf ettiği sözler nedeniyle yükseköğretim kurumundan bir ay uzaklaştırma disiplin cezası verilmiştir. Başvurucunun bu süre zarfında kayıtlı olduğu yükseköğretim kurumunda eğitimine devam edemediği gözetildiğinde söz konusu disiplin cezası ile başvurucunun eğitim hakkına yönelik bir müdahale olduğu açıktır.

6. Anayasa’nın 13. maddesine göre bu müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

7. Yükseköğretim öğrencisi olan başvurucu, eylemleri nedeniyle 2547 sayılı Kanun'un verdiği yetki kapsamında çıkarılan Yönetmelik uyarınca disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu Yönetmelik hükümlerinin dayanağı Kanun maddelerinin yukarıda yer verilen kısımlarının Anayasa’ya aykırılık iddiasıyla iptaline karar verilmesi itirazını incelemiştir.

8. Anayasa Mahkemesi; inceleme neticesinde öncelikle mevcut kuralın -Kanun'un 54. maddesinin (a) bendi- yükseköğretim öğrencileri bakımından disiplin suçu teşkil eden eylemler ile uygulanabilecek disiplin cezaları arasında herhangi bir ilişkilendirme kurmadığını ve bu bağlamda muhatapları açısından belirlilik ve öngörülebilirliği sağlamadığını belirterek kuralın şu haliyle yeterli bir hukuki güvence oluşturmadığını değerlendirmiştir. Ayrıca belirlilik ve öngörülebilirliğin sağlanamadığı bir alanda idareye öğrencilerin disiplin ile ilgili işlerini yönetmelikle düzenleme yetkisinin verilmesinin -Kanun'un 65. maddesinin ilgili kısmı ile- mümkün olmadığını da vurgulamıştır. Sonuç olarak bahse konu kuralların iptal edilmesine karar vermiştir. Bununla birlikte söz konusu iptal kararının yürürlüğe girmesini Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay süreyle ertelemiştir (AYM, E. 2022/54, K.2022/99, 8/9/2022). Anılan karar 20/9/2022 tarihli ve 31959 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış, ancak henüz yürürlüğe girmemiştir.

9. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin Anayasa’nın 13. ve 42. maddelerine açıkça aykırılık teşkil eden tespiti de dikkate alınarak müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı açıktır.

10. Başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının kanuni dayanağının Anayasa’nın 13. ve 42. maddesine aykırı olduğunun saptanması nedeniyle bu kanuna dayalı olarak verilen disiplin cezasının da kanuni dayanağının olmadığı bu nedenle müdahalenin “kanunilik” şartını sağlamadığı anlaşıldığından bu yönden ihlal kararı verilmesi gerekir.

11. Müdahalenin “kanunilik” şartı gerçekleşmediği için meşru amaç, demokratik toplumda gereklilik ve ölçülülük ilkeleri yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle, çoğunluk tarafından verilen ihlal kararının gerekçesine katılmıyoruz. Başvuru konusu olayda başkaca bir inceleme yapılmaksızın “kanunilik” şartı oluşmadığı için ihlal kararı verilmesi kanaatiyle, farklı gerekçeyle ihlal kararına katılıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

S.T.

B. No: 2019/19052 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19052

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19052)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : S.T.

Vekili : Av. Perihan MEŞELİ YÜCE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; cinsel saldırı suçu isnadıyla yapılan yargılamanın uzun sürmesi ve etkili soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının, yargılamada dinlenen tanık nedeniyle özel hayata saygı hakkının, mağdur sıfatıyla pek çok defa ifade alınması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 26/1/2009 tarihinde A.A. tarafından zorla alıkonularak cinsel istismar eylemine maruz kaldığı iddiasıyla Gebze Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur.

9. Adli Tıp Kurumu Kocaeli Şube Müdürlüğünün 28/1/2009 tarihli raporu ile başvurucunun vücuduna vajina ve anüsten organ veya sair bir cisim sokulduğu, eylem sebebiyle beden ve ruh sağlığının bozulmamış olduğu kanaati bildirilmiştir.

10. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı Başkanlığının 17/12/2010 tarihli raporu ile başvurucuya travma sonrası stres bozukluğu teşhisi konulduğu, hastalığın iddia edilen ruhsal travmatik olay ile ilişkili olduğu, olayın başvurucunun ruh sağlığını bozduğu kanaati bildirilmiştir.

11. Başsavcılık 1/1/2011 tarihli iddianame ile A.A. hakkında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve cinsel saldırı suçlarını işlediği isnadıyla Gebze 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

12. Adli Tıp Kurumu 6. İhtisas Dairesinin 28/11/2011 tarihli raporu ile olay sebebiyle başvurucunun ruh sağlığının etkilendiği ancak bozulmadığı, adli tahkikat sonucu cinsel saldırının gerçekleştiğinin sübutu ve tespiti hâlinde ruh sağlığındaki mevcut etkilenmenin cinsel saldırıya bağlı geliştiğinin kabulünün uygun olacağı kanaati bildirilmiştir.

13. Mahkeme 8/1/2013 tarihinde A.A.nın nitelikli cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından mahkûmiyetine karar vermiştir. Karar gerekçesinde özetle başvurucu ile A.A.nın müşterek arkadaşları vasıtasıyla tanıştığı, birlikte yemek yedikten sonra A.A.nın başvurucuyu evine bırakabileceğini söylediği, beraberce bir müddet dolaştıkları, vaktin geç olması üzerine A.A.nın evine gittikleri, A.A.nın burada tehdit ile başvurucuya yönelik cinsel saldırıda bulunduğu, Adli Tıp Kurumu Kocaeli Şube Müdürlüğünün 28/1/2009 tarihli raporunda belirtildiği şekilde eylemin gerçekleştiği ifade edilmiştir.

14. Kararda; mağdurenin aşamalardaki değişmeyen, tutarlı ve samimi beyanları, Adli Tıp Kurumunun bunu doğrulayan, cinsel saldırının gerçekleştiğini gösteren raporunun içeriği karşısında mağdurenin sanığa iftira etmesi için bir neden olmaması ve olaydan hemen sonra şikâyette bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde sanığın atılı suçları işlediği kanaatine varıldığı belirtilmiştir. Sonuç olarak sanığın nitelikli cinsel saldırı suçundan 10 yıl hapis cezası, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. Mahkûmiyet hükmü, temyiz üzerine Yargıtayca 6/6/2016 tarihinde cezalandırmaya yeter, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle bozulmuştur.

16. Yargıtay bozma ilamından sonra yürütülen yargılamada Mahkemece Adli Tıp Kurumu Adli Tıp Birinci Üst Kurulundan alınan 30/1/2018 tarihli raporda başvurucuda depresif

bozukluk denilen psikiyatrik bozukluğun tespit edildiği, ruh sağlığını bozacak mahiyette ve derecede olan bu psikiyatrik durumun cinsel saldırıya bağlı olarak gelişebileceği gibi cinsel saldırı olmaksızın, başka olaylara bağlı olarak gelişen psikososyal stres ve çatışmalar sonucu da ortaya çıkabileceği, bunlar arasında ayrım yapılamadığı, Mahkemece cinsel saldırının gerçekleştiğinin tespiti hâlinde ruh sağlığındaki mevcut bozulmanın cinsel saldırıya bağlı geliştiğinin kabulünün uygun olacağı, kişide vajinismus (vajina girişindeki kasların istemsizce kasılması sonucu cinsel birlikteliğin gerçekleşememesi) olup olmadığı hususunda eldeki verilerle bir kanaate ulaşılamadığı bildirilmiştir.

17. Mahkemece 26/4/2018 tarihinde yeni deliller ortaya çıktığı tespit edilerek sanığın nitelikli cinsel saldırı eylemi sebebiyle 10 yıl ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma eylemi sebebiyle 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

18. Karar, temyiz incelemesi neticesinde Yargıtayca 5/3/2019 tarihinde onanmıştır. Yargıtay onama ilamı başvurucu vekili tarafından 4/4/2019 tarihinde UYAP evrak işlem kütüğünden okunmak suretiyle öğrenilmiştir.

19. Başvurucu 29/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 1/3/2022 tarihinde “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının değişik gerekçeyle kabulüne, (kapatılan) Yargıtay 14. Ceza Dairesince 05.03.2019 tarihli ve 7031-7833 sayılı onama kararının oy çokluğuyla kaldırılmasına” karar vermiş olup Mahkeme, infazın durdurulması için Başsavcılıktan ilamat evraklarının işlemsiz olarak iade edilmesini istemiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

21. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun başvuru konusu olayların gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan hâliyle 106. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Cinsel saldırı

(1) Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikayeti üzerine, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi durumunda, yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikayetine bağlıdır.

...”

B. Uluslararası Hukuk

22. Bir eylemin kötü muamele olduğunun söylenebilmesi için fiilin asgari eşiği aşmasını bekleyen (Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; Erdoğan Yağız/Türkiye, B. No: 27473/02, 6/3/2007, §§ 35-37; Gafgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) çocuklara karşı işlenen cinsel istismarlarda eşik değerlendirmesi yapılmaksızın 3. madde kapsamında inceleme yapmaktadır (birçok karar arasından bkz. Y./Slovenya, B. No: 41107/10, 28/5/2015; M.C./Bulgaria, B. No: 39272/98, 4/12/2003).

23. Devletin bireylerin maddi ve manevi varlıklarını koruma yükümlülüğü sadece esasa

ilişkin olmayıp usule ilişkin boyutu da içermektedir. Usule ilişkin yükümlülükler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) düzenlenen hakların teorik veya hayali olmayıp etkili ve uygulanabilir olmasının zorunlu bir sonucudur (Assenov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 102; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, §§ 131-136).

24. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (Labita/İtalya, § 131; Tepe/Türkiye, B. No: 31247/96, 21/12/2004, § 48). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar soruşturmanın bağımsız, tarafsız olmasını, kamu denetimine açık olmasını, yetkili makamların titizlikle ve süratli biçimde çalışmasını gerektirmektedir (Mammadov/Azerbaycan, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; Çelik ve İmret/Türkiye, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu; maruz kaldığı cinsel saldırı eylemi sonrasında çok uzun süren yargılamanın yaşadığı ruhsal ve fiziksel rahatsızlıkları artırdığını, vajinismus rahatsızlığına yakalandığını, maddi ve manevi varlığı ile kişisel bütünlüğünün ihlal edildiğini, sanığın yargılamanın hiçbir aşamasında tutuklanmaması nedeniyle delillerin karartıldığını, cinsel şiddet konusunda uzmanlaşmış kişilerle görüştürülerek tek seferde ifadesi alınmak yerine yeni mağduriyet oluşmasına sebebiyet verecek şekilde defalarca ifadesinin alındığını, etkili soruşturma yürütülmediğini, Yargıtay bozma ilamı sonrasında eşini tanık olarak dinletmek zorunda kaldığını, devlet kurumlarındaki yaklaşım nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, §16). Başvurucunun şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması hakkı ile Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

28. Başvurucu; cinsel saldırı suçu sebebiyle yürütülen soruşturmanın uzun sürmesi ve delillerin karartılması nedeniyle etkili soruşturma yürütülmediğinden, eşin tanık olarak dinlenilmesi ve yeni mağduriyet oluşturacak şekilde beyanların birden fazla defa tespit edilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

29. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

30. Bir devlet görevlisi ya da üçüncü kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir

iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi -5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir (Tahir Canan, § 25). Ancak yürütülen bu soruşturma, belirli bir kişinin sorumlu olup olmadığıyla sınırlı olmamalı; olayın tüm yönlerini ortaya koyacak kapsamda ve nitelikte olmalıdır. Nitekim soruşturmanın etkili olup olmadığına ilişkin değerlendirme -somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak- belirli bir kişi hakkında verilen kararla sınırlı olarak değil yürütülen soruşturma bir bütün olarak incelendikten sonra yapılabilecektir (Gülcan Keleş ve diğerleri, B. No: 2014/797, 22/3/2017, § 30).

31. Somut başvuru incelendiğinde bireysel başvuru tarihinden sonra Yargıtay onama ilamına yönelik olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı itirazı Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kabul ettiği ve onama ilamını kaldırdığı, bu durumda cinsel saldırı olayıyla ilgili yargılamanın devam ettiği anlaşılmıştır.

32. Başvuruya konu sürecin henüz tamamlanmayıp olağanüstü kanun yolunun işletilmeye başlandığı dikkate alınarak başvurucunun iddiaları ve olayla ilgili soruşturmanın etkili yürütülüp yürütülmediği hususlarının başvuruya konu olayın sebep ve koşulları yani gerçekleşme şartları adli makamlarca netleştirilmeden Anayasa Mahkemesince bir bütün olarak değerlendirilmesi bu aşamada mümkün görülmemiştir. Dolayısıyla bütün bu hususların olay hakkında görülmekte olan yargılama sürecinde elde edilen veriler bir bütün olarak incelenmek suretiyle değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABUZAR HIZYOLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/19873 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABUZAR HIZYOLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19873)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Abuzar HIZYOLU

2. Mustafa ARSU

3. Abuzer HIZYOLU

4. Elif OVAYOLU

5. İbrahim KOLUMAN

6. Mustafa HIZYOLU

7. Vakkas HIZYOLU

8. Zöhre KOLUMAN

Başvurucular Vekili : Av. Kamber SOYPAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; zilyetlik hükümlerine göre başvurucular adına tespit edilen taşınmazların orman vasfıyla Hazine adına tesciline karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Kahramanmaraş ili Pazarcık ilçesi Tilkiler köyünde kâin 114 ada 588, 590, 592, 593, 594, 600, 602, 604, 605, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 616, 617, 645, 649, 650, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 659, 660, 1022, 1137, 1138, 1139, 1140, 1172, 1178, 1179, 1180, 1189, 1198 parsel numaralı taşınmazlar 1999-2000 yıllarında yapılan kadastro çalışması sonucu başvurucular veya murisleri adına tespit edilmiştir.

6. Orman idaresi tarafından bu tespitlere karşı Pazarcık Kadastro Mahkemesinde (Kadastro Mahkemesi) 2000 yılında davalar açılmıştır. Kadastro Mahkemesinin 21/3/2006 tarihinde verdiği kararların Yargıtay 20. Hukuk Dairesince (Daire) 8/3/2012 tarihinde bozulması üzerine bozma kararına uyularak yeniden yapılan yargılama sırasında davalar birleştirilmiştir.

7. Kadastro Mahkemesi 19/2/2015 tarihinde, başvurucular veya murisleri adına tespit edilen taşınmazların orman vasfıyla Hazine adına tesciline karar vermiştir. Mahkeme, fen ve orman bilirkişilerince düzenlenen raporlara dayanarak ihtilaf konusu taşınmazların orman içi açıklık niteliği taşıdığı, bu nedenle orman vasfında olduğu kanaatine varmıştır.

8. Kadastro Mahkemesinin kararı, Dairenin 26/10/2017 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme istemi aynı Dairenin 6/3/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 12/4/2019 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, taşınmazların orman niteliğinde olmadığını ve yetersiz bilirkişi raporlarına dayanılarak hüküm kurulduğunu belirtmiş; uzun yıllardan beri zilyetlik hükümlerine göre kullandıkları taşınmazların koşulları oluştuğu hâlde adlarına tescil edilmemesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

11. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441,

1/2/2017, § 60).

12. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

13. Diğer taraftan derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi, B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

14. Somut olayda ihtilaf konusu taşınmazlar zilyetlik olgusuna istinaden başvurucular veya murisleri adına tespit edilmiş ancak Orman İdaresi tarafından açılan dava sonucunda bu tespitler iptal edilerek taşınmazların orman vasfıyla Hazine adına tesciline karar verilmiştir. Kadastro Mahkemesi, bilirkişi raporlarına dayanarak taşınmazların orman içi açıklık niteliğinde olduğu ve zilyetlik hükümleri uyarınca kazandırıcı zamanaşımına konu edilemeyeceği kanaatine varmıştır.

15. Bireysel başvuruya konu mahkeme kararı incelendiğinde, Kadastro Mahkemesince delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında açık ve bariz bir takdir hatasının bulunmadığı ve yargılama sonucunda ihtilaf konusu taşınmazların orman içi açıklık vasfını haiz olduğu yolunda ulaşılan kanaatin keyfîlik içermediği sonucuna ulaşılmaktadır. Mahkemenin söz konusu taşınmazın orman içi açıklık olduğu yolundaki kabulünün aksini düşünmeyi gerektirecek başkaca bir neden de bulunmamaktadır. Dolayısıyla orman içi açıklık vasfında olduğu tespit edilen taşınmazlar üzerinde imar ve ihya yoluyla mülkiyet tesisi hukuken olanaklı olmadığından ihyanın, başvuruculara bu taşınmazların maliki olabilecekleri yolunda meşru bir beklentiye sevk ettiği sonucuna ulaşılması mümkün değildir.

16. Belirtilen çerçevede orman içi açıklık niteliğinde olduğu tespit edilen taşınmazlara zilyet olan başvurucular, hiçbir zaman bu taşınmazlara malik olmadığı gibi mülk edinecekleri yolunda meşru bir beklentiye de sahip bulunmadıklarından olayda mülkün varlığından söz edilemez.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları

18. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

21. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

22. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 19 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Giderim Yönünden

24. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılamaya ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

25. Makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında Abuzar Hızyolu, Mustafa Arsu, Abuzer Hızyolu, Elif Ovayolu, Mustafa Hızyolu ve Vakkas Hızyolu'nun her birine ayrı ayrı 87.750 TL, -mirasçı sayısı dikkate alıranak- İbrahim Koluman'a 8.750 TL, Zöhre Koluman'a ise 14.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Abuzar Hızyolu, Mustafa Arsu, Abuzer Hızyolu, Elif Ovayolu, Mustafa Hızyolu ve Vakkas Hızyolu'nun her birine AYRI AYRI net 87.750 TL, İbrahim Koluman'a net 8.750 TL, Zöhre Koluman'a ise net 14.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Pazarcık Kadastro Mahkemesine (E.2012/32, K.2015/3) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CELAL AYDIN

B. No: 2019/25530 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25530

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELAL AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25530)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Celal AYDIN

Vekili : Av. Enver Erdal ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Tunceli Belediyesi (İşveren/Belediye) bünyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette taşeron işçi olarak çalışmaktadır. Tunceli Valiliği Olağanüstü Hal Bürosunca başvurucunun PKK terör örgütü ile irtibat veya iltisak içinde olduğu yönünde İşverene bildirimde bulunulmuştur. İşveren, güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle 10/3/2017 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesini feshetmiştir.

4. Başvurucu, üyesi olduğu Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası aracılığıyla feshin

geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 5/4/2017 tarihinde (iş mahkemesi sıfatıyla) Tunceli Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; fesih işleminin usule ve yasaya uygun şekilde yapılmadığı, fesih nedenlerinin bildirilmediği ve savunma alınmadan sözleşmenin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5. Mahkeme, PKK terör örgütü ile irtibatlı ya da iltisaklı olabileceği hususunda şüphenin bulunduğunu belirterek 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesi kapsamında gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 20/12/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar da, Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesi ile Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen yazılara göre başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçu kapsamında kamu davası açıldığı ve Ağır Ceza Mahkemesince anılan suçtan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı belirtilmiştir. Söz konusu tespit ile dava dosyasının içinde yer alan emniyet ve istihbarat kaynaklı bilgiler birlikte değerlendirildiğinde İşveren bakımından iş sözleşmesinin devamının katlanılmaz derecede yük oluşturacağı ve taraflar arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği ifade edilmiştir.

6. Başvurucu; söz konusu karara karşı sunduğu istinaf dilekçesinde, açıklanması geri bırakılan bir hükme dayanılarak sözleşmesinin feshedilmesinin vicdana uygun olmadığını, mahkemenin kararının masumiyet karinesine aykırı ifadeler içerdiğini ve usule açıkça aykırı işleme karşı açtığı davada verilen ret kararının kaldırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi, davada başvurucunun cezai sorumluluğunun olup olmadığının değil fesih tarihi itibarıyla iş ilişkisinin devamı için gerekli olan uygunluğun ortadan kalkıp kalmadığının incelendiğini ve başvurucunun kamu işverenine ait işyerinde çalışması nedeniyle taraflar arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini belirterek 30/5/2019 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 21/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucu hakkındaki işe iade davasında verilen ret kararlarının gerekçesinde yer alan ve Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen ceza yargılamasında başvurucunun PKK terör örgütü elebaşısı Abdullah Öcalan'ın posterini asma eylemi, anılan Mahkemece sabit görülmüş ve başvurucu hakkındaki hükmün açıklanmasının ertelenmesine 30/10/2014 tarihinde karar verilmiştir.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; açtığı işe iade davasında verilen kararların tutarsız ve hukuka aykırı olduğunu, üzerine atfedilen ve PKK ile iltisaklı olduğu yönündeki şüpheye dayanak olarak gösterilen eylemlere ilişkin savunma yapma imkânından mahrum edildiğini ve ikna edici olmayan gerekçelerle sonuca gidildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, istihbarata dayalı bazı bilgilerin hakkında tesis edilen işleme esas alındığını, söz konusu bilgilerin kim tarafından nasıl elde edildiğinin şüpheli olduğunu, fişleme usulü ile elde edilen bilgilerin kullanılamayacağını da ileri sürmüştür. Mali ve sosyal haklarının haksız şekilde elinden alındığını belirten başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete uygun şekilde yürütülmediğini belirterek adil yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının, çalışma hakkının ve

özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; süreçte verilen kararlara, konuyla alakalı içtihada ve yargılamaların tarafı olan işveren tarafından sunulan görüş ile ilgili belgelere yer verilmiştir. Ayrıca başvuruya konu olan kararın OHAL döneminde alınması nedeniyle inceleme esnasında Anayasanın 15. maddesinin de dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Başvurucunun Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru dilekçesinde yer verilen hususlar tekrar edilmiştir.

12. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuru öncelikle Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında incelenecek ve müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelere aykırılık oluşturması durumunda Anayasa'nın 15. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi de ayrıca dikkate alınacaktır (benzer şekilde uygulanan yöntem için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 343-359; C.A. (3), §§ 80-83; Ayla Demir İşat, §§ 88-91).

15. Belediyelerin kamu gücünü kullanan kurumlardan olduğu ve somut olayda kamu gücünü kullanan idarenin müdahalesinin bulunduğu açık olduğundan sözleşmenin feshedilmesine ilişkin alınan kararla başvurucunun özel hayatına saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Söz konusu müdahalenin 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi dayanak alınarak 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri çerçevesinde gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca C.A. (3) ve Ayla Demir İşat kararlarında özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması hakkın doğasından kaynaklanan sınırlandırma nedenleri olarak kabul edilmiştir. Anılan sınırlama nedenlerine dayanan müdahale meşru amaç unsurunu taşımaktadır (C.A. (3), §§ 109-113; Ayla Demir İşat, §§ 118-122).

16. Anayasa Mahkemesi, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ölçütü yönünden yaptığı değerlendirmelerde millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalan devlet organlarınca arındırma işlemlerinin yapılmasının haklı gerekçelere dayandığını vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, arındırma işlemleri kapsamında atılan adımlarda anayasal güvencelerin yerine getirilip getirilmediğinin belirlenmesinde dikkate alınacak önemli hususları ise şöyle sıralamıştır (C.A. (3), § 117; Ayla Demir İşat, § 126):

i. Kamudan arındırma tedbirleri kapsamında -ceza davalarında olduğu gibi- katı ispat koşullarının aranmasının gerekli görülmeyebileceği dikkate alındığında kamu gücünü

kullanan makamların takdir yetkisi genişlemekle birlikte alınan tedbirlerde durumun gerektirdiği ölçünün korunması ve takdir yetkisinin aşılmaması gerekir.

ii. Süreç içinde verilen kararlarda tedbirin bireyselleştirildiğinin gösterilmesi gerekir.

iii. Alınan tedbirin başvurulabilecek en son çare olması, bu yönüyle zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve ölçülü olması gerekir. Arındırmanın nispeten daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon yönünden gerekliliği için daha güçlü nedenler ortaya konulması gerekse de unvan veya pozisyonun önem derecesinin düşük olması kamu makamlarının bu kapsamdaki kişileri arındırmaya tabi tutamayacağı anlamına gelmez. Kamu makamlarının ikna edici gerekçeler ortaya koymak şartıyla nispeten önemsiz unvan veya pozisyonlarda görev yapan/çalışan kişilere yönelik olarak da arındırma işlemi uygulamak konusunda takdir yetkisini haiz oldukları kabul edilmelidir. Bu konuda yapılacak değerlendirmelerde kamunun menfaati ile müdahalenin süjesi olan bireyin menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı belirlenmelidir.

iv. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir.

v. Yine söz konusu tedbirlerin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul bir süre içinde tamamlanması önemlidir.

17. Somut olaydaki feshin gerekçesi, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkinin ortadan kalkmasıdır. PKK ile irtibatı veya iltisakı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphenin, PKK terör örgütünün propagandasını yapma suçundan yargılanan ve hakkındaki hükmün ertelenmesine karar verilen başvurucunun eylemlerine dayandığı anlaşılmaktadır.

18. İş ilişkilerinde taraflar arasındaki güven ilişkisinin ortadan kalktığını söyleyebilmek için şüphenin mutlak bir kesinliğe ulaşması şart değildir. Önemli olan husus işçiden duyulan şüphenin güven ilişkisini zedelediği konusunda objektif nedenlerin bulunması ve bunların ikna edici şekilde ortaya konulmasıdır. Somut olayda başvurucunun PKK terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olduğu yönünde elde edilen ve derece mahkemelerince açıklanan bilgiler dikkate alındığında, güven ilişkisinin zedelendiği konusunda başvurucudan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif bir şüphe olarak nitelendirilmeye uygun hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda tedbirin taraflar arasındaki güven ilişkisini ortadan kaldırmaya elverişli olduğu ve iş sözleşmesinin feshedilmesini gerekli kıldığı konusunda başvurucu özelinde bireyselleştirmenin yapıldığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla somut başvurunun koşullarında benimsenen yaklaşımın kamu gücüyle donatılan Belediyenin takdir yetkisinin kapsamında olduğu, keyfîlik içermediği ve gerçekleştirilen müdahaleyle takdir yetkisinin sınırlarının aşılmadığı değerlendirilmektedir.

19. Bu açıklamalar doğrultusunda başvurucunun devlete sadakat bağının zayıfladığının işareti olan PKK ile irtibatlı veya iltisaklı olma olgusunun işçi-işveren arasındaki güven ilişkisini zedeleyen bir unsur olarak kabul eden idari ve yargısal kararların müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçeleri içerdiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşulunu sağlamadığı söylenemeyecektir.

20. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesinde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasına, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik meşru amacın olduğu açık olsa da alınan tedbirin amaçla ölçülü olması şarttır. Bu hususta başvurucunun mesleğinin niteliği, başka bir işte çalışma imkânının bulunup bulunmadığı ve başvurucuya düşen fedakârlığın ağırlığı bir bütün olarak ele alınmalıdır.

21. Somut olayda başvurucu bir kariyer mesleği niteliğinde olan mesleki faaliyetten alıkonulmadığı gibi özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya da tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmemiş olması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin öngörülen meşru amaçla ölçülü şekilde gerçekleştirildiği ve kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil dengenin kurulduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle başvurucu ile Belediye arasında doğan uyuşmazlığın çözümüne olanak sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu görülmektedir. Yine başvuruya konu edilen yargılama süreci incelendiğinde başvurucunun derece mahkemeleri önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı ve yargılamanın makul bir süre içinde tamamlandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber başvurucunun istihbarata dayalı bazı bilgilerin fişleme usulü ile elde edildiğine, söz konusu bilgilerin kim tarafından nasıl elde edildiğinin şüpheli olduğuna ilişkin iddiasını derece mahkemeleri önünde ileri sürmediği anlaşıldığından bu hususta ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

24. Başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerinde yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucu işveren ile güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesinin fesih edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Mahkememizin sayın çoğunluğu özel hayata saygı hakkını ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Olay ve olgular mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

Başvurucu Tunceli Belediyesinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında iş gören özel bir şirkette taşeron işçi olarak çalışmaktayken PKK terör örgütü ile irtibat ve iltisak nedeniyle iş hakkı feshedilmiştir. Feshe dayanak olarak hakkında Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen ceza yargılaması sonucu verilen HAGB kararı nedeniyledir.

Başvurucu kamuda iş akdi ile çalışmaktadır. Kamudaki iş akitlerinin ve çalışma düzeninin genel uygulamaları göz önüne alındığında iş akdi ile çalışılsa bile genel uygulamalar tıpkı memurlarda olduğu gibi süreklilik arz ettiği bilinen bir durumdur.

Başvurucunun iltisak ve irtibatını gösteren delil hakkında verilen HAGB kararıdır. HAGB kararının hukuki görünümünün irdelenmesi gerekmektedir.

5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine göre HAGB, ceza yargılaması sonucunda verilecek mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının belirli şartlara bağlı olarak ertelenmesini ifade etmektedir. HAGB durumunda sanık, beş yıl denetim süresine tabi tutulmakta; denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemediği takdirde hakkında verilen mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilmektedir.

HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında HAGB kurumunun niteliği değerlendirilmiş, HAGB kararı ile kurulan hükmün belirli bir süre sanık hakkında hüküm ifade etmediği ve herhangi bir sonuç doğurmadığı belirtilmiştir. Yine sanığın bulunduğu hâl üzere bırakıldığı, aynen yargılanan kimsenin durumunda kaldığı ve yapılan yargılamanın geçici bir süre askıda kaldığı vurgulanmıştır. Yargılanan kimsenin askı süresi boyunca sanık sıfatı devam etmekte ise de hiçbir şekilde bu kimsenin hükümlü sayılamayacağı değerlendirmesinde bulunulmuştur (bkz. §§ 21, 22).

5271 sayılı Kanun'da HAGB'nin kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade ettiği belirtilmiştir. Yargıtayın içtihadında da HAGB kararı ile kurulan hükmün belirli bir süre sanık hakkında hüküm ifade etmediği, yapılan yargılamanın geçici bir süre askıda kaldığı ve herhangi bir sonuç doğurmadığı hususlarına yer verilmiştir.

HAGB, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı mahkûmiyeti bulunmayan kişilerin toplumda suçlu olarak damgalanmaması ve yararlı bir birey olarak tekrar topluma kazandırılması amacıyla belli koşullara bağlı olarak tanınan bir imkândır (AYM, E.2015/23, K.2915/56, 17/6/2015).

Nitekim Anayasa Mahkemesinin birçok kararında (örneğin bkz. Ali Gürsoy, B. No: 2012/833, 26/3/2013); HAGB'nin -sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde- hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına geldiği belirtilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine göre, yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza iki yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezası ise HAGB kararı verilebileceği, anılan maddenin (5) numaralı fıkrasında HAGB'nin kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade ettiği, öte yandan aynı Kanun'un 223. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen hüküm niteliğindeki kararlar arasında HAGB kararının sayılmadığı vurgulanmıştır. HAGB'nin uyuşmazlığın esasını karara bağlamadığı, yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar

niteliğinde olmadığı ve bu kapsamda nihai bir sonuç da doğurmadığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi HAGB kararının suçluluğu tespit eden bir karar olarak kabul edilmesinin başta masumiyet karinesi olmak üzere temel hakları ihlal edebileceğine dikkat çekmiştir.

Başvuruya konu uyuşmazlıkta ise HAGB ile kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeye karşın HAGB hükmü esas alınarak başka bir durum değerlendirilmeden bu gerekçe ile iltisak ve irtibatlı olarak kabul edilmiştir. Başvurucu hakkında mahkemelerce ve idarece başka bir değerlendirme yapılmadan sadece HAGB hükmüne dayanılarak iltisak ve irtibatın kabul edilmesi başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleri yönünden belirleyici bir nitelik taşıyan kamu hizmetinde bulunma hakkını doğrudan etkileyeceği açıktır.

Açıklanan gerekçelerle başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

BEBEK AYA HARALAMBOS KİLİSESİ VE BEBEK AYA YANİ MEZARLIK DOVA KİLİSESİ VE MEZARLIĞI VAKFI

B. No: 2019/26485 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/26485

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEBEK AYA HARALAMBOS KİLİSESİ VE BEBEK AYA YANİ MEZARLIK DOVA KİLİSESİ VE MEZARLIĞI VAKFI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/26485)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Bebek Aya Haralambos Kilisesi ve Bebek Aya Yani Mezarlık Dova Kilisesi ve Mezarlığı Vakfı

Vekili : Av. Hülya BENLİSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, cemaat vakfının taşınmazın iadesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/8/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda

bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 3. maddesinde tanımı yapılan cemaat vakfı niteliğindedir.

A. Cemaat Vakıflarının Taşınmaz Edinme Yetkileriyle İlgili Tarihsel Süreç

6. Boyacıköy Panayia Evangelistra Kilisesi ve Mektebi Vakfı (B. No: 2015/17575, 1/2/2017, §§ 34-43) kararında, cemaat vakıflarının taşınmazları ve taşınmaz edinme yetkileriyle ilgili tarihsel süreç açıklanmıştır.

7. Osmanlı Dönemi'nde ilk defa 16 Şubat 1328 (1912) tarihli "Eşhası Hükmiyenin Emvali Gayrimenkuleye Tasarruflarına Mahsus Kanun-u Muvakkat" ile tüzel kişilere taşınmaz mal edinebilme olanağı tanınmıştır. Bu nedenle gayrimüslim cemaat vakıflarının tasarruflarında bulunan taşınmazlar, söz konusu düzenlemenin yürürlüğe girdiği 1912 yılına kadar üçüncü kişiler adına tescil edilmiş olup bu işleme de nam-ı müstear veya nam-ı mevhum denilmiştir. Anılan Kanun'la tüzel kişilere bu tarihten sonra taşınmazlarda temellük ve tasarruf imkânı sağlanmış, ayrıca tüzel kişilerin bu tarihte fiilen tasarrufları altında olup başkaları adına tapuya tescil ettirdikleri mallarının da kanunda öngörülen koşullar dâhilinde kendi adlarına tescil edilmesine olanak sağlanmıştır.

8. Cumhuriyet Dönemi öncesinde geniş bir uygulamaya sahip olan vakıf müessesesi, 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nin kabulünden sonra da varlığını sürdürmüştür. 29/5/1926 tarihli ve 864 sayılı mülga Kanunu Medeninin Sureti Mer’iyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun'un 8. maddesinde 743 sayılı mülga Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce kurulan vakıflar için ayrı bir tatbikat kanunu çıkarılması gerektiği, yeni kurulan vakıfların ise 743 sayılı Kanun'a tabi olacağı belirtilmiştir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 80).

9. Bu doğrultuda 5/6/1935 tarihinde kabul edilen 2762 sayılı mülga Vakıflar Kanunu'nun 1. maddesinde gayrimüslim cemaatlerce idare edilen vakıflar, mütevellileri veya seçilmiş heyetleri tarafından idare olunmak üzere mülhak vakıflar arasında sayılmış; bu Kanun'un 44. maddesinde de vakıfların tasarruflarında bulunan taşınmazların vakıf kütüğüne ve tapu siciline tescil edilmesi öngörülmüştür. Ayrıca aynı Kanun’un geçici 1. maddesinde de gayrimüslim cemaat vakıflarını idare eden kişilerce bu vakıflara ait bütün malların, gelirlerin ve bunları sarf ettikleri yerlerin birer beyanname ile Vakıflar İdaresine bildirilmesi gereği düzenlenmiştir. Uygulamada "1936 Beyannamesi" olarak adlandırılan bu bildirimler, Yargıtay tarafından vakıf senedi olarak kabul edilmiştir.

10. Osmanlı Dönemi'nde 1912 yılına kadar tüzel kişilerin taşınmazlarını kendi adlarına tapuya tescil ettirememeleri sebebiyle çoğunlukla bir nam-ı müstear ya da nam-ı mevhum adına kaydedilen taşınmazlar bakımından Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 2/12/1942 tarihli ve 3/25 sayılı içtihadı birleştirme kararı ile 2762 sayılı Kanun'un 44. maddesine göre bu tür taşınmazların vakıf adına idari yoldan tapuya tescil edilebilmesi için kayıt sahibinin muvafakatine ihtiyaç olduğu belirtilmiştir.

11. Buna karşılık 2762 sayılı Kanun’un 44. maddesine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) 2/7/1956 tarihli ve 1972 sayılı tefsir kararında nam-ı müstear veya nam-ı mevhum adına kaydedilen taşınmazların kayıt malikinin rızası aranmaksızın cemaat vakıfları

adına tapuya tescil edilebileceği belirtilmiştir. Bu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Şu halde yukarda izah edildiği veçhile kanun vazu gerek 16 Şubat 1328 tarihli kanun ve gerekse 2762 sayılı kanunun 44 üncü maddesinde koyduğu hükümlerle ondan evvel hükmi şahısların gayrimenkule tasarruf hakkının memnu olmasından doğan ıztırar ile tapuda cemaatlerle münasebeti olan mevcut veya mevhun hakikî şahıslar üzerinde kaydedilmiş ve fakat fiilî tasarruf ve intifaı cemaat vakıflarına ait olduğu 44 üncü maddede yazılı karinelerle bir hakikat olarak kabul edilmiş bulunan gayrimenkullerin cemaat hükmi şahısları namına kayıtlarının tashihi için tapuca bu mallar kendi uhdelerinde mukayyet görünen şahısların rıza ve muvafakatlerine ihtiyaç olmadan tescili kanun vazıının matlûp ve maksudu olduğuna şüphe edilemez..."

12. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 8/5/1974 tarihli ve E.1971/2-820, K.1974/505 sayılı kararıyla cemaat vakıflarının 1936 yılında verdikleri beyannamelerin vakıfname olarak kabulünün zorunlu olduğu, vakıfnamelerinde mal ya da bağış kabul edebilecekleri yönünde açıklık bulunmayan vakıfların ise gerek doğrudan gerekse vasiyet yoluyla taşınmaz mal iktisap edemeyecekleri belirtilmiştir. Benzer yaklaşım, Danıştay tarafından da benimsenmiştir (Danıştay Onuncu Dairesinin 26/5/1982 tarihli ve E.1982/3285, K.1982/1413 sayılı; 26/3/1992 tarihli ve E.1991/1596, K.1992/1144 sayılı kararları).

13. 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 2762 sayılı Kanun'un 1. maddesine eklenen fıkralarla yapılan değişiklikle, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın cemaat vakıflarının Bakanlar Kurulunun izniyle dinî, hayri, sosyal, eğitsel, sıhhi ve kültürel alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere taşınmaz mal edinebilmelerine ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilmelerine olanak sağlanmıştır. Bu kanun değişikliğinin iptali için Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru da Anayasa Mahkemesinin 27/12/2002 tarihli ve E.2002/146, K.2002/201 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Anılan karardan sonra da 2/1/2003 tarihli ve 4778 sayılı Kanun'la yapılan düzenleme ile Bakanlar Kurulu yerine Vakıflar Genel Müdürlüğünün izninin yeterli olacağı hükmü getirilmiştir.

14. 27/2/2008 tarihinde yürürlüğe giren 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 80. maddesi ile 2762 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. 5737 sayılı Kanun'un 3. maddesinde cemaat vakıfları, vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı mülga Kanun gereğince tüzel kişilik kazanmış ve mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıflar olarak tanımlanmıştır. Bu Kanun'un 12. maddesiyle de önceki yasal düzenlemelerden farklı olarak cemaat vakıflarına herhangi bir makamdan izin almaksızın ve vakıf amacıyla öngörülen hizmetleri gerçekleştirme koşulu aranmaksızın mal edinebilme olanağı tanınmıştır. Anılan maddenin iptali için yapılan başvuru ise Anayasa Mahkemesinin 17/6/2010 tarihli ve E.2008/22, K.2010/82 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

15. Bunun yanı sıra 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi ile 1936 Beyannamesi'nde kayıtlı olup hâlen bu vakıfların tasarruflarında bulunan nam-ı müstear veya nam-ı mevhumlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar ile 1936 Beyannamesi'nden sonra cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği ya da bağışlandığı hâlde mal edinememe gerekçesiyle Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü ya da vasiyet edenler veya bağışlayanlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazların tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on sekiz ay içinde müracaat edilmesi hâlinde Vakıflar Meclisinin olumlu kararından sonra ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescil edilmeleri hükme bağlanmıştır.

16. 5737 sayılı Kanun'a 22/8/2011 tarihli ve 651 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 17. maddesiyle eklenen geçici 11. maddenin birinci fıkrası ile cemaat vakıflarının 1936 Beyannamesi'nde kayıtlı olup malik hanesi açık olan taşınmazları, 1936 Beyannamesi'nde kayıtlı olup kamulaştırma, satış ve trampa dışındaki nedenlerle Hazine, Vakıflar Genel Müdürlüğü, belediye ve il özel idaresi adına kayıtlı taşınmazları ve 1936 Beyannamesi'nde kayıtlı olup kamu kurumları adına tescilli olan mezarlıkları ile çeşmelerinin tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on iki ay içinde müracaat edilmesi hâlinde Vakıflar Meclisinin olumlu kararından sonra ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescil edilmesine olanak tanınmıştır. Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında da cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği ya da bağışlandığı hâlde mal edinememe gerekçesiyle Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına tapuda kaydedilen taşınmazlardan üçüncü şahıslar adına kayıtlı olanların Maliye Bakanlığınca tespit edilen rayiç değerinin Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ödeneceği düzenlenmiştir.

B. Başvurucuya İlişkin Süreç

17. Vakıflar Genel Müdürlüğü 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinin uygulanmasına ilişkin olarak 13/5/2008 tarihli ve 2008/6 sayılı Genelge'yi (Genelge) yayımlamıştır. Anılan Genelge'nin ilgili kısmı şöyledir:

"...

B - Maddenin (b) bendi gereğince tescili talep edilen taşınmazlarla ilgili ekteki başvuru formuna ilaveten aşağıdaki belgelerin eklenmesi gerekmektedir:

1) Talebe ilişkin gerekçeli yönetim kurulu kararı,

2) Taşınmazın vakıf tarafından talep edilme gerekçesini (bağış - vasiyet) gösterir belge,

...

- Talep gerekçesi vasiyet ise; vasiyetname, var ise tenfiz kararı,

3) Taşınmazın iktisabına ilişkin varsa yönetim kurulu kararı,

4) Var ise, iktisap edilen taşınmazın kaydına dair belge (gayrimenkul envanter defterinin ilgili sayfasının vakıf yönetim kurulunca onaylanmış sureti veya eşdeğer bir belge),

5) Taşınmazın herhangi bir davaya konu olup olmadığı, kesinleşmiş mahkeme kararı, devam eden dava var ise dava dilekçesi,

..."

18. Başvurucu 5737 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra Vakıflar Genel Müdürlüğüne müracaat ederek -diğer 14 taşınmazla birlikte- İstanbul ili Beşiktaş ilçesi Bebek Mahallesi'nde bulunan 568 ada 6 parsel numaralı ve hâlihazırda Hazine adına tapuda tescilli olan taşınmazın 5737 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca iadesini talep etmiştir. Başvuru dilekçesine; Vakıf mütevelli heyeti tarafından 20/10/1964 tarihinde Beşiktaş Kaymakamlığına sunulan ve 1936 Beyannamesi'nde belirtilenlerin dışında edinilen taşınmazların listesini gösterir beyanname, İstanbul Valiliğince düzenlenen 1964 tarihli tespit ve yoklama fişi, Vakıf mütevelli heyeti tarafından Beşiktaş Kaymakamlığına sunulan ve cemaate ait ahşap binanın yanmış olması sebebiyle vergi mükellefiyetinin terkin edilmesi talebini içeren 19/12/1964 tarihli dilekçe ile bu dilekçeye cevap teşkil eden tadilat

komisyonu kararı, 1966 ve 1968 yıllarına ait vergilendirme işlemleri, evin kilise tarafından kiraya verildiğini gösteren Hazineye ait ecrimisil talepli dava dilekçesi eklenmiştir.

19. Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıflar Meclisi, tescile dayanak teşkil edebilecek belgelerin iki ay içinde tamamlanmasının, aksi takdirde talepten vazgeçilmiş sayılacağının başvurucuya ihtar edilmesine 28/12/2009 tarihinde karar vermiştir. Söz konusu süre daha sonra 20/4/2010 tarihli yazıyla 16/7/2010 tarihine kadar uzatılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü 11/1/2011 tarihli işlemle de taşınmazın vakıf adına tesciline dayanak teşkil edecek nitelikte belgelerin ibraz edilmediği gerekçesiyle talebi reddetmiştir.

20. Başvurucu 28/12/2009 tarihli işleme karşı İstanbul 5. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) 24/5/2010 tarihinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde özetle şunlar ifade edilmiştir:

i. Vakıflar Genel Müdürlüğü 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinin uygulanması hakkında 2008/6 sayılı Genelge doğrultusunda değerlendirme yapmıştır. Söz konusu Genelge 5737 sayılı Kanun'a aykırı ve kanunun kapsamını daraltıcı bir düzenlemedir. 5737 sayılı Kanun'un amacı cemaat vakıflarına ait olup tapuda başkaları adına kayıtlı görünen taşınmazların iadesini sağlamaktır. Oysa Genelge'de istenen belgeler bu hakkın kullanımını imkânsız kılmaktadır.

ii. İadesi istenen taşınmazların bazılarının iktisabı yıllar öncesine dayanmakta olup bu belgeleri temin etmek mümkün değildir. Cemaat vakıfları 1936 tarihinden sonra Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetimine girdiğinden Genelge'de istenen belgelerin çoğu, anılan Müdürlüğün arşivlerinde bulunmaktadır. İdarenin kendi arşivlerini incelemesi hakkaniyet gereğidir.

iii. Başvuru sırasında idareye sunulan belgelerin mülkiyetin vakfa ait olduğunu ispatlamaya yettiği hâlde Vakıflar Genel Müdürlüğü bunları incelemeden karar vermiştir. Söz konusu belgelerden anlaşılacağı üzere dava konusu taşınmaz, mal edinememe gerekçesiyle Yorgi Meymaridis nam-ı müstear adıyla tapuda tescil edilmiştir. Taşınmazın Vakfa vasiyet edildiğine ilişkin belge sunulamamış ise de Vakfın tasarrufunda bulunduğunu gösteren birçok belge idareye sunulmuştur. Özellikle 20/10/1964 tarihli listede 1936 Beyannamesi'nden sonra edinilen taşınmazlar arasında dava konusu taşınmaza da yer verilmiştir. Ayrıca tadilat komisyonu tarafından hazırlanan raporda ve vergi idaresi tarafından düzenlenen ihbarnamede taşınmazın maliki olarak başvurucu vakıf gösterilmiştir. Hâlihazırda Hazine adına kayıtlı olan taşınmazın tapu kaydı daha öncesinde Yorgi Meymaridis nam-ı müstear adına kayıtlı olup, taşınmazın ne zaman Hazine adına tescil edildiğinin araştırılması gerekmektedir.

21. Davalı Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından sunulan savunma yazısında, başvurucunun tek taraflı beyanına istinaden taşınmazın başvurucu adına tescil edilmesinin mümkün olmadığı, başvurucunun iddiasını ispatlayacak bilgi ve belgeleri sunma yükümlülüğünün bulunduğu belirtilmiştir. Savunma yazısında ayrıca Genelge'nin 5737 sayılı Kanun'un kapsamını daraltmasının söz konusu olmadığı iddia edilmiştir.

22. İdare Mahkemesi 17/2/2011 tarihinde davayı süre aşımı gerekçesiyle usulden reddetmiştir. Karar, Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 26/3/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur.

23. Bozma kararına uyan İdare Mahkemesi, işin esasını incelemiş ve 18/3/2014 tarihinde idari işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde, Anayasa ile güvence altına alınan mülkiyet

hakkının ancak Kanun ile sınırlandırılabileceği hatırlatıldıktan sonra 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinde, 18 aylık başvuru süresinin öngörüldüğü ve başvuru için gerekli olan belgeler konusunda açıklama yapılmadığı gibi eksikliklerin giderilmemesi hâlinde talepten vazgeçilmiş sayılacağı yolunda da bir düzenlemeye yer verilmediği belirtilmiştir. Kararda, eksikliklerin yerine getirilmemesi hâlinde talepten vazgeçilmiş sayılacağına ilişkin kuralın, mülkiyet hakkı iddiasının ortaya sürülmesine engel bir sonuç doğurması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinin amir hükmü uyarınca Genelge ile düzenlenmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu tarafından elindeki tüm belgelerin idareye sunulduğuna dikkat çekilen kararda, idarece tespit edilecek eksiklerin davacı vakfa bildirilmesi gerekirken, tüm yükümlülüğün Vakfa yüklenmesinin, Vakfın belgelere ulaşım imkânının kısıtlılığı da gözetildiğinde hakkaniyete aykırı olacağı vurgulanmıştır. Kararda sonuç olarak dava konusu taşınmazın tesciline dayanak olabilecek belgelerin davalı idareye sunulması için 2 ay süre verilmesine, bu süre içinde eksiklikler giderilmediği takdirde talepten vazgeçilmiş sayılmasına dair işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı açıklanmıştır.

24. İdare Mahkemesi kararı Dairenin 10/12/2014 tarihli kararıyla onanmıştır. Buna karşılık, Daire karar düzeltme aşamasında verdiği 21/6/2018 tarihli kararıyla onama kararını kaldırarak İdare Mahkemesi kararını bozmuştur. Bozma kararında, söz konusu Genelge'de Kanun'un geçici 7. maddesindeki şartların var olup olmadığının incelenmesi için gerekli olan belgelerin istenilmesinin öngörüldüğü, bu hâliyle Genelge'de hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. Bozma kararında, Genelge'nin iptali istemiyle açılan davanın Dairenin 11/12/2014 tarihli kararıyla reddedildiği ve bu kararın da Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 7/12/2017 tarihli kararıyla onandığı hatırlatılmıştır.

25. İdare Mahkemesi bozma kararına uyarak 3/10/2018 tarihinde bozma kararındaki gerekçeyle davayı reddetmiştir. Karar, Dairenin 12/3/2019 tarihli kararıyla onanmıştır. Nihai karar 1/7/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. 5737 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında;

...

Cemaat vakfı: Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıfları,

...

ifade eder."

27. 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi şöyledir:

"Cemaat vakıflarının;

a) 1936 Beyannamelerinde kayıtlı olup, halen tasarruflarında bulunan nam-ı müstear veya nam-ı mevhumlar adına tapuda kayıtlı olan taşınmazlar,

b) 1936 Beyannamesinden sonra cemaat vakıfları tarafından satın alınmış veya cemaat vakıflarına vasiyet edildiği veya bağışlandığı halde, mal edinememe gerekçesiyle halen; Hazine veya Genel Müdürlük ya da vasiyet edenler veya bağışlayanlar adına tapuda kayıtlı

olan taşınmazlar,

tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren onsekiz ay içinde müracaat edilmesi halinde, Meclisin olumlu kararından sonra, ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescilleri yapılır."

28. TBMM 9/11/2006 tarihli ve 5555 sayılı Vakıflar Kanunu'nu kabul etmiş ancak anılan Kanun'un Cumhurbaşkanı tarafından bir kere daha görüşülmek üzere iade edilmesi üzerine Kanun 5737 sayı numarasını alarak aynen kabul edilmiştir. 5555 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi ile 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi tıpatıp aynıdır. Cumhurbaşkanı tarafından iade edilen 5555 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinin gerekçesi şöyledir:

"Madde ile, mazbut vakıf taşınmazlarının herhangi bir hüküm ve karar alınmaksızın vakfı adına tescil edilmesi sağlanmıştır."

29. İlgili diğer ulusal hukuk ile mahkeme kararları için bkz. Boyacıköy Panayia Evangelistra Kilisesi ve Mektebi Vakfı, §§ 12-24.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu, Vakıflar Genel Müdürlüğünün 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinin uygulanması hakkında 2008/6 sayılı Genelge doğrultusunda değerlendirme yaparak talebi reddettiğini, Genelge'nin 5737 sayılı Kanun'a aykırı ve kanunun kapsamını daraltıcı bir düzenleme olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, Genelge ile vakıflarca temini mümkün bulunmayan belgelerin istendiğini, böylece kanunla tanınan iade hakkından yararlanılmasının imkânsız hâle getirildiğini iddia etmiştir. Başvuru sırasında idareye sunulan belgelerin mülkiyetin Vakfa ait olduğunu ispatlamaya yettiği hâlde Vakıflar Genel Müdürlüğünün bunları incelemeden karar verdiğini belirten başvurucu, tapu kayıtlarının ve idarenin arşivlerinin araştırılmasından sonra bir karar verilmesi gerektiğini savunmuştur. Başvurucu sonuç olarak mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

32. Bakanlık görüşünde, idare tarafından talep olunan ve verilen ek sürelere rağmen tamamlanmayan eksikliklerin varlığı karşısında başvuru yollarının usulüne uygun tüketilip tüketilmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık, başvuru yollarının tüketilmesi kuralı bağlamında son olarak başvurucunun tapu iptali ve tescil davası açmadığına dikkat çekmiştir. Bakanlık ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünün 11/1/2011 tarihli ret işlemine karşı dava açılmaması sebebiyle söz konusu işlemin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlamasından önce kesinleştiğini belirtmiştir. Taşınmazın tapuda başkaları adına kayıtlı olması sebebiyle başvurucunun mağdur statüsünün bulunmadığını savunan Bakanlık, başvurucunun mevcut mülkünün ya da taşınmazı iade alacağına dair meşru bir beklentisinin de bulunmadığını ileri sürmüştür. Esasa ilişkin olarak ise Bakanlık; Danıştayın Genelge'nin kanunun uygulanması niteliğinde olduğuna dair tespitinde bariz takdir hatası ve keyfîlik bulunmadığını ifade etmiştir.

33. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında Daire kararının 1/7/2019 tarihinde kesinleştiği gözetildiğinde başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin kapsamında kaldığı ileri sürülmüştür. Başvurucu, derece mahkemelerinin meselenin esasını incelediği gözetildiğinde Bakanlığın başvuru yollarının tüketilmediği iddiasının dayanaksız

olduğunun anlaşıldığını ifade etmiştir. 1936 yılından sonra edindiği taşınmazından kanuna aykırı olarak yoksun bırakılması sebebiyle mağdur statüsünün bulunduğunu vurgulayan başvurucu, mülkiyetinin mevcut olduğunu gösteren belgeleri idareye sunduğu hâlde bunların incelenmemesinden yakınmıştır.

B. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Zaman Bakımından Yetki

35. Başvurunun niteliği dikkate alındığında öncelikle zaman bakımından yetki meselesinin tartışılması gerekmektedir. Nitekim Bakanlık da zaman bakımından yetki meselesinin tartışılması gerektiğine işaret etmiştir.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında herkesin, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükmüne yer verilmiştir. Anayasa'nın geçici 18. maddesinde uygulama kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bireysel başvuruların kabul edileceği, 6216 sayılı Kanun'un 76. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise Kanun'un 45. ila 51. maddelerinin 23/9/2012 tarihinde yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.

37. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

38. Anayasa ve 6216 sayılı Kanun'un anılan hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Anayasa Mahkemesi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisine ilişkin bu düzenlemelerin kamu düzenine ilişkin olmaları nedeniyle bireysel başvurunun tüm aşamalarında resen dikkate alınması gerekir (Ahmet Melih Acar, B. No: 2012/329, 12/2/2013, § 15; G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

39. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini doğru olarak belirleyebilmek için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia olunan müdahalenin zamanını da doğru tespit etmek gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia olunan hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

40. Başvuru konusu taşınmazın hangi tarihte ve hangi sebeple Hazine adına tescil edildiği

dosya kapsamından anlaşılamasa da başvurucunun iddiasına göre taşınmaz 1936 yılından sonra Vakfa vasiyet edilmiş, ancak mal edinememe gerekçesiyle Yorgi Meymaridis nam-ı müstear adıyla tapuda tescil edilmiş daha sonra Hazine adına -dosyadan anlaşılamayan bir tarihte- tapuya kaydedilmiştir. Kamu makamlarının taşınmazın Hazine adına tescilinden önce Yorgi Meymaridis müstear adıyla tapuya kayıtlı olduğunun aksine bir iddiası bulunmamaktadır. Esasen idare ve mahkemeler taşınmazın Hazine adına tescil edilmeden önce kimin adına kayıtlı olduğu ve Yorgi Meymaridis adına kayıtlı ise bunun nam-ı müstear olup olmadığı yönünde bir inceleme yapmamıştır. Taşınmazın Hazine adına kaydedilmesinden önce Yorgi Meymaridis adına kayıtlı olup olmadığı ve bu kişinin nam-ı müstear olup olmadığı başvurucunun mülkünün varlığı noktasında önem taşısa da bu mesele işin esasıyla yakından bağlantılıdır. Kamu otoritelerinin başvurucuyu malik olarak tanımadıkları gözetildiğinde başvurucunun mülkünü 2012 yılından önce kaybettiğinin kabulü gerekir.

41. Anayasa Mahkemesi Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri (B. No: 2014/4715, 15/6/2016) kararında bireysel başvurunun yürürlüğe girdiği 23/9/2012 tarihten önce mülkiyeti kaybedilen taşınmazlarla ilgili olarak hangi durumlarda mülkiyet hakkı şikâyetiyle bireysel başvuruda bulunulabileceğini tartışmıştır (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, §§ 96-119). Söz konusu kararda AİHM kararlarına da atıfta bulunularak müdahalenin anlık bir eylem olması ile devam eden bir durum olması arasında ayrım yapılmıştır. Anılan karardaki ilkelerin şu şekilde toparlanması mümkündür:

i. Anlık bir eylem şeklinde gerçekleşen müdahalelerde zaman bakımından yetki açısından dikkate alınacak tarih, iddia edilen ihlal durumunu oluşturan olayın meydana geldiği veya ihlalin ortadan kaldırılması için dava açılmış ise bu davada nihai kararın verildiği tarihtir.

ii. Buna karşılık 23/9/2012 tarihinden önce başlayan ve ihlal oluşturan eylem ya da olay bu tarihten sonra da devam etmekte ise bu hâlde "devam eden bir durum" söz konusu olduğundan Anayasa Mahkemesinin başvuruya bakma yetkisi bulunmaktadır.

iii. Mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki müdahaleler, anlık bir eylem mahiyetinde olup bu gibi hâllerde müdahale teşkil eden işleme karşı başlatılan yargısal sürecin 23/9/2012 tarihinden önce kesinleşmesi durumunda kural olarak müdahalenin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin dışında kaldığı kabul edilir.

iv. Bununla birlikte mülkiyetin yitirildiğinin kesinleştiği tarihten sonra aynen iade veya bunun yerine ikame olmak üzere tazminat ödenmesini öngören yeni bir başvuru yolunun ihdas edilmesi hâlinde malikin bireysel başvuru hakkı canlanır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi yeni ihdas edilen hukuk yolunun tüketilmesi üzerine verilen nihai kararın tarihine bakılarak tespit edilir. Buna göre nihai kararın 23/9/2012' tarihinden sonraki bir tarihe tesadüf etmesi hâlinde bu karara karşı yapılacak bir bireysel başvuru Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin kapsamına girmiş olur.

42. 27/2/2008 tarihinde yürürlüğe giren 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesiyle 1936 Beyannamesi'nden sonra cemaat vakıflarına vasiyet edildiği hâlde, mal edinememe gerekçesiyle hâlen Hazine adına tapuda kayıtlı olan taşınmazların cemaat vakıflarına iadesi imkânı getirilmiştir.

43. Başvurucunun bir cemaat vakfı olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Başvurucu, iadesini talep ettiği taşınmazın Vakfa vasiyet edildiği hâlde mal edinememe

gerekçesiyle nam-ı müstear adla tapuya tescil edildiğini ileri sürerek iade talebinde bulunmuştur. Öte yandan başvurucu, bu taşınmazın kendi tasarrufunda bulunduğuna işaret eden bazı belgeleri idareye sunmuştur. Bu durumda yüzeysel bir değerlendirmeyle bakıldığında başvurucunun durumunun 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi kapsamına girdiği ve taşınmazların iadesi gerektiği iddiasının bu manada savunulabilir bir temele sahip olduğu söylenebilir. Başvurucunun bu maddeye istinaden açtığı davanın Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı dönemden sonra kesinleştiği izahtan varestedir.

44. Kamu makamları tescile dayanak belgelerin sunulmadığı gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiş iseler de bu meselenin başvurunun esasıyla bağlantılı olması ve başvurucunun açtığı davadaki temel tartışma noktasının da bu mesele etrafında toplanması sebebiyle bu hususun esasla birlikte değerlendirilmesinin daha uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Bu itibarla başvurunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir.

b. Olağan Başvuru Yollarının Tüketilmesi

45. Bakanlık, başvurucunun iddialarının ancak adli yargıda açılacak bir davada çözüme kavuşturulabileceğini ileri sürmüştür.

46. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

47. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuk yolunun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuk yolunun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte norm düzeyinde makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36).

48. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33). Öte yandan başvuru yollarının tüketilmesi, çok katı olarak uygulanması gereken mutlak bir kural değildir. Teorik düzeyde var olan bir başvuru yolunun tüketilmesinin somut olayın koşullarında başvurucuya aşırı külfet

yüklemesi hâlinde bu yolun tüketilmesinin gerekli olmadığına karar verilebilir (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 38).

49. Taşınmaz mülkiyetiyle ilgili uyuşmazlıklar kural olarak ancak adli yargı tarafından çözümlenebilir. Dolayısıyla taşınmazın başvurucu adına tescil edilebilmesi için kural olarak adli yargıda tapu iptali ve tescili davası açılması gerekir. Ancak 5737 sayılı Kanun'la cemaat vakıflarına ait olduğu değerlendirilen taşınmazların idari yoldan vakıflar adına tescili olanağı getirilmiştir. Gerçekten 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinde 1936 Beyannamesi'nden sonra cemaat vakıflarına vasiyet edildiği hâlde, mal edinememe gerekçesiyle hâlen Hazine adına tapuda kayıtlı olan taşınmazların talepte bulunan cemaat vakıfları adına idari yoldan tesciline imkân tanınmıştır. Maddenin gerekçesinde açıkça maddeyle "mazbut vakıf taşınmazlarının herhangi bir hüküm ve karar alınmaksızın vakfı adına tescil edilmesi sağlanmıştır" denilmiştir.

50. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Boyacıköy Panayia Evangelistra Kilisesi ve Mektebi Vakfı kararında tescil talebinde bulunulan taşınmazların nam-ı müstear veya nam-ı mevhumlar adına tapuya kayıtlı olmaması ya da hâlihazırda Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü dışındaki kişiler adına tescilli olması durumunda 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinin uygulanamayacağını tespit etmiştir (Boyacıköy Panayia Evangelistra Kilisesi ve Mektebi Vakfı, §§ 44-53). Somut olayda başvurucunun 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi kapsamında yaptığı başvuruda tescilini talep ettiği taşınmaz hâlihazırda Hazine adına kayıtlıdır. Ayrıca somut olaydaki taşınmazın Vakfın kullanımında olduğunu gösteren bazı belgeler başvurucu tarafından Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve İdare Mahkemesine sunulmuştur. Dolayısıyla 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinde öngörülen başvuru yolunun somut olayda etkili olmadığı sonucuna ulaşılabilmesi için hiçbir neden bulunmamaktadır.

c. Sonuç Olarak

51. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

52. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

53. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31). Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının

kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

54. Somut olayda başvurucu 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesi kapsamında yaptığı başvurunun mevcut bireysel başvuruya konu kısmında bir adet taşınmazın tescilini talep etmiştir. Başvurucunun talebi tescile dayanak bilgi ve belgelerin sunulmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu tarafından açılan davada verilen kararda bu taşınmazın 1936 Beyannamesi'nden sonra başvurucuya vasiyet edilen taşınmazlardan olmadığı yolunda bir tespit yapılmamış ve dava bu temelde reddedilmemiştir. Bireysel başvuruya konu kararda başvurucunun 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesiyle getirilen imkânlardan yararlanabilmesi için gerekli olan tescile dayanak belgeleri sunmadığı tespit edilerek taşınmazın mülkiyet durumunun incelenmesi aşamasına geçilememiştir. Başvurucu tarafından başlatılan sürecin temel amaçlarından biri de hak iddia ettiği taşınmazın başvurucuya ait olup olduğunu tespit ettirmektir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun belirttiği taşınmazın başvurucuya ait olup olmadığı tam olarak yargılamanın sonucunda anlaşılabilecektir. Cemaat vakıflarının taşınmazının nam-ı müstear adına kayıtlı olabileceği gözetildiğinde mülkün varlığının tam olarak ispatlamasının beklenmesi hakkaniyete uygun olmaz. Bu durumda başvurucunun belirtilen taşınmazın kendisine ait olduğuna işaret eden belgeler sunmuş olması mülkün varlığının kabulü için yeterli görülmelidir. Somut olayda başvurucu derece mahkemelerine bu yönde belgeler sunmuştur. Dolayısıyla tüm bu hususlar gözetildiğinde başvurucunun mülkünün bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

55. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ondan tasarruf etme ve onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

56. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

57. Somut olayda başvurucunun ihtilaf konusu taşınmaza ilişkin olarak malik sıfatı kamu otoritelerince tanınmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin mevcut olduğunun kabulü gerekir. Diğer taraftan niteliği ve amacı

gözetildiğinde müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

58. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

59. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62). Bu durumda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

61. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, TBMM tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

62. Bununla beraber Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği üzere kanunla düzenleme zorunluluğu, hakka yapılacak müdahalenin uygulamasının kanunun çerçevesini aşmayacak şekilde tüzük, yönetmelik, tebliğ ve genelge gibi yürütme organının çıkaracağı ikincil düzenlemelerle yapılmasına mâni değildir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin konularda temel esaslar, ilkeler ve genel çerçeve kanunla belirlendikten sonra uzmanlığa ve idare tekniğine ilişkin hususların yürütme organınca çıkarılacak düzenleyici işlemlerle tanzim edilmesi mümkündür (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

63. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini

sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, § 60). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

64. Bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Derece mahkemelerince, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çelişki içinde olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (mahkemeye erişim hakkı yönünden benzer değerlendirme için bkz. Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

65. Somut olayda başvurucunun 5737 sayılı Kanun'un 7. maddesi kapsamında yaptığı iade başvurusu Genelge'de belirlenen tescile elverişli belgelerin ibraz edilmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun talebinin reddedilmesinin temel sebebi tescile dayanak belgelerin sunulmadığının düşünülmesidir. Bu durumda tescile dayanak belge eksikliği gerekçesiyle başvurucunun talebinin reddedilmesinin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

66. Öncelikle incelenecek olan mesele mülkiyet hakkına müdahalenin şeklî manada bir kanuna dayanıp dayanmadığıdır. Başvurucunun talebinin 5737 sayılı Kanun'un 7. maddesine dayanılarak çıkarılan Genelge'ye istinaden reddedildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu Genelge'de; talebe ilişkin gerekçeli yönetim kurulu kararının, taşınmazın vakıf tarafından talep edilme gerekçesini (bağış-vasiyet) gösterir belgenin, talep gerekçesi vasiyet ise vasiyetnamenin ve varsa tenfiz kararının, taşınmazın iktisabına ilişkin varsa yönetim kurulu kararının, varsa iktisap edilen taşınmazın kaydına dair belgenin, taşınmazın herhangi bir davaya konu olması hâlinde kesinleşmiş mahkeme kararının, dava devam ediyorsa dava dilekçesinin ibrazı gerektiği belirtilmiştir.

67. Genelge'nin kanuna uygunluğunu incelemek kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte Genelge'nin veya uygulanma tarzının kanunilik ölçütünü karşılayıp karşılamadığının denetlenmesi Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme görevi kapsamında bir zorunluluktur. Mülkiyet hakkının ilk elden doğrudan genelge ve benzeri nitelikteki ikincil mevzuatla sınırlandırılması mümkün olmasa da genelgenin -kapsamını aşmaması kaydıyla- kanunun uygulanmasına açıklık getirmesine anayasal bir engel bulunmamaktadır. Bu durumda incelenecek mesele Genelge'nin veya uygulanma tarzının kanunun kapsamını aşıp aşmadığı, kanunda öngörülmeyen birtakım biçim koşulları getirerek iade hakkından yararlanılmasını zorlaştırıp zorlaştırmadığıdır.

68. 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinde 1936 Beyannamesi'nden sonra cemaat vakıflarına vasiyet edildiği hâlde, mal edinememe gerekçesiyle hâlen Hazine adına tapuda kayıtlı olan taşınmazların tapu kayıtlarındaki hak ve mükellefiyetleri ile birlikte bu Kanun'un

yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on sekiz ay içinde müracaat edilmesi hâlinde Meclisin olumlu kararından sonra ilgili tapu sicil müdürlüklerince cemaat vakıfları adına tescillerinin yapılacağı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere anılan maddede iade başvurusu yapılabilmesi için sunulması gereken belgelerin türü ve niteliğiyle ilgili olarak sınırlayıcı bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte iadesi istenen taşınmazın cemaat vakfına vasiyet edildiği hâlde mal edinememe gerekçesiyle Hazine adına tescil edildiğini ispata yarayan belgelerin istenmesi işin doğası gereğidir. İspata yarayan belgelerin istenmesi kanunun kapsamının aşıldığı anlamına gelmez. Bu yönüyle Genelge'nin kanunun sınırlarını aştığı ya da iade hakkının kullanılmasını aşırı zorlaştırdığı söylenemez.

69. Ne var ki somut olayda Vakıflar Genel Müdürlüğü ve akabinde İdare Mahkemesi, Genelge'de belirtilen tescile dayanak belgelerin ibraz edilmediğini ve idari yolla tescilin koşullarının oluşmadığını kabul etmiştir. İspat vesikalarının belli tür ve nitelikle sınırlandırılması hakkın kullanımının kanunun öngördüğünün ötesinde zorlaştırılması sonucunu doğurabilir.

70. İdari işlem ve mahkeme kararında başvurucunun ibraz ettiği belgelerin neden tescile dayanak teşkil etmediğiyle ilgili olarak bir açıklama yapılmamıştır. Başvurucunun sunduğu belgelere bakıldığında bunların taşınmazın mülkiyet ve kullanım durumunu ispatlamaya elverişli olduğu görülmektedir. Başvurucu; Vakıf mütevelli heyeti tarafından 20/10/1964 tarihinde Beşiktaş Kaymakamlığına sunulan ve 1936 Beyannamesi'nde belirtilenlerin dışında edinilen taşınmazların listesini gösterir beyannameyi, İstanbul Valiliğince düzenlenen 1964 tarihli tespit ve yoklama fişini, Vakıf mütevelli heyeti tarafından Beşiktaş Kaymakamlığına sunulan ve cemaate ait ahşap binanın yanmış olması sebebiyle vergi mükellefiyetinin terkin edilmesi talebini içeren 19/12/1964 tarihli dilekçe ile bu dilekçeye cevap teşkil eden tadilat komisyonu kararını, 1966 ve 1968 yıllarına ait vergilendirme işlemlerini, evin kilise tarafından kiraya verildiğini gösteren Hazineye ait ecrimisil talepli dava dilekçesini vs. ibraz etmiştir. Başvurucunun ibraz ettiği bu belgelerin taşınmazın başvurucuya ait olduğunu tam olarak ispatlayıp ispatlamadığı ancak detaylı bir incelemeden sonra anlaşılacak olmakla birlikte bunlar hiç incelenmeden Genelge'ye atıfla talebin reddedilmesi, kanunla öngörülmeyen sınırlandırmanın uygulayıcı makamlar tarafından ihdas edildiği izlenimi yaratmıştır. Gerçekten kanunda herhangi bir delil sınırlandırması yapılmamıştır. Esasen Genelge'de de Genelge içeriğinde sayılanların dışındaki belgelerin ibrazı hâlinde talebin değerlendirilmeyeceği anlamına gelecek bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak Vakıflar Genel Müdürlüğünün İdare Mahkemesi tarafından da hukuka uygun bulunan somut olaydaki uygulaması başvurucunun sunabileceği ispat araçlarını sınırlayıcı bir yöne kaymıştır.

71. Vakıflar Genel Müdürlüğünün başvurucunun sunabileceği delilleri sınırlandırıcı bu uygulamasının kanuni bir temeli bulunmamaktadır. 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesinde ispat araçları bakımından herhangi bir sınırlama yapılmamıştır. Başvurucu, taşınmazın kendisine ait olduğunu ispatlama konusunda delil sunma serbestîsine sahiptir. İdarenin başvurucunun sunduğu belgeleri taşınmazın mülkiyetinin başvurucuya ait olduğunu ispatlayıp ispatlamadığı yönünden incelemekten kaçınması başvurucuya tanınan idari yolla tescil imkânından yararlanılmasını aşırı derecede zorlaştırmıştır. Dahası idarenin kendi arşiv kayıtlarını araştırmasının, özellikle somut olaydaki taşınmazın hangi gerekçeyle Hazine adına tescil edildiğine yönelik olarak hiçbir inceleme yapılmasının önünde bir engel bulunmazken idareyi kendi arşiv kayıtlarını inceleme yükümlülüğünden kurtaran yorumun öngörülebilir olduğunun kabulü de güçtür. İdarenin ve Mahkemenin başvurucunun belge sunma konusundaki serbestîsini sınırlandıran ve idareyi kendi arşiv kayıtlarını araştırma

yükümlülüğünden azade kılan yorumunun kanuni dayanağa sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

72. Öte yandan kanunun gerekçesinden de anlaşılacağı üzere kanun koyucunun amacı, cemaat vakıflarının Hazineye geçmiş taşınmazlarının adli yargıda dava açılmasına gerek kalmadan idari yoldan cemaat vakıflarına iade edilmesinin temin edilmesidir. Ancak Vakıflar Genel Müdürlüğünün ve İdare Mahkemesinin ispat araçlarını sınırlandırıcı ve idareyi kendi arşiv kayıtlarını araştırma yükümlülüğünden kurtaran yorumu başvurucunun taşınmazın idari yoldan iadesi imkânından yararlanmasını kanunun öngördüğünün ötesinde güçleştirmiştir.

73. Sonuç olarak başvurucunun 5737 sayılı Kanun'un geçici 7. maddesiyle getirilen iade imkânından yararlanmak amacıyla yaptığı başvurunun Genelge'de öngörülen belgelerin ibraz edilmediği gerekçesiyle reddedilmesinin kanuni bir temeli bulunmamaktadır. Varılan sonuca göre müdahalenin meşru bir amacının veya ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

74. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

75. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesini ve yeniden yargılama yapılmasına hükmedilmesini talep etmiştir.

76. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

77. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. İdare Mahkemesine (E.2018/1797, K.2018/1619) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 9.900 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 10.264,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.Y.

B. No: 2019/27389 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/27389

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/27389)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Berrak YILMAZ

Başvurucu : K.Y.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından verilen kayıt sorgulama belgesinde "Kamu kurumundan ihraç edilmiş bulunmaktadır." ibaresinin bulunması ve buna yönelik bilgi edinme talebinin kabul edilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/8/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 5/9/2016 tarihinde, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmış olup hâlen Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunmaktadır.

6. Başvurucu 13/12/2016 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumundan (SGK) kayıt sorgulama belgesi almıştır. Belgede bulunan "Emekli Sandığı" başlığı altında, "01/09/2016 tarihinde kamu kurumundan ihraç edilmiş bulunmaktadır." ibaresi yer almaktadır. Başvurucu 6/1/2017 tarihinde SGK'dan bilgi edinme talebinde bulunmuştur. Talepte kayıt sorgulama belgelerinde kamudan başka gerekçelerle ihraç edilen kamu görevlileri hakkında benzer bir kayda yer verilip verilmediği, tazminatsız olarak işten çıkarılan bir işçi için de benzer şekilde işten çıkarılmaya dair bir kaydın bulunup bulunmadığı, ayrıca uygulamanın yasal dayanağı, bu şekilde bir ifadeye yer verilmesinin gerekçesi ve kurumun hangi göreviyle ilgili olduğu, uygulama ile ne amaçlandığı, bu uygulamanın ne kadar süre devam edeceği, yeni bir işe girilmesi hâlinde de benzer bir kayda yer verilip verilmeyeceği sorulmuştur.

7. Başvurucu, SGK tarafından süresi içinde cevap verilmediğinden 16/2/2017 tarihinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna (BEDK) talebinin uygunluğunun değerlendirilmesi ve uygun görüldüğü takdirde SGK tarafından talebinin karşılanması için bildirimde bulunulması için başvurmuştur.

8. BEDK 16/3/2017 tarihinde talebi reddetmiştir. Kararda, itiraz sahibinin talebinin 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nun 25. ve 27. maddeleri (bkz. §§ 18, 19) uyarınca Kanun'un kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir.

9. Başvurucu 9/5/2017 tarihinde BEDK kararının kaldırılması ve SGK'ya bilgi edinme talebine cevap verilmesi için bildirimde bulunulması talebiyle Ankara 10. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

10. SGK 1/7/2017 ve 11/7/2017 tarihli yazılarıyla başvurucunun bazı sorularına cevap vermiştir.

11. Mahkeme 9/3/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda; bilgi edinme isteminin bireyler için bir hak, kendisinden bilgi talep edilen kamu kurum ve kuruluşları bakımından ise kanuni bir yükümlülük olduğu, kurum ve kuruluşların bu yükümlülüklerini yerine getirmemelerinin ancak kanunun istisna saydığı durumlardan birinin bulunması hâlinde mümkün olduğu ifade edilmiştir. Bilgi edinme hakkının kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya bulunması gereken bilgi ve belgelere ilişkin bir hak olduğundan henüz kurumların uhdesinde bulunmayan bir bilgi ve belgenin istenemeyeceği belirtilmiştir. Bu anlamda kurumun yerine getiremeyeceği bir talebin ileri sürülemeyeceği, tavsiye ve mütalaa talebi niteliğindeki başvuruların bilgi edinme hakkı çerçevesinde cevaplandırılmayacağı vurgulanmıştır.

12. Kararda ayrıca 4982 sayılı Kanun'un amacının açık ve şeffaf bir idare ile sivil toplum örgütleri ve bireylerce kamu kurumlarının kolayca denetlenmesinin sağlanması olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte idarenin kimi tasarruflarını kamuyla paylaşmasının doğuracağı sonuçlar bakımından kamunun genel güvenliği, işleme yönelik özel durumlar gözönüne alınarak başvurucunun talebinin reddedildiği belirtilmiştir. Başvurucunun bilgi edinme talebinin 4982 sayılı Kanun'da belirtilen bilgi ve belgelere ilişkin olmadığı, mütalaa talebi niteliğinde olduğu ve anılan Kanun kapsamında cevaplandırılmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır.

13. Başvurucu 14/11/2018 tarihinde Ankara 12. İdari Dava Dairesine istinaf talebinde

bulunmuş, Daire 19/2/2019 tarihinde kararın usule ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle talebi reddetmiş ve hüküm kesinleşmiştir.

14. Nihai karar 9/7/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili hukuk için bkz. Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, §§ 42-50; Ümit Eyüpoğlu, B. No: 2018/6161, 28/6/2022, §§ 13-28.

16. 4982 sayılı Kanun'un "Bilgi edinme hakkı" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir.

Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu Kanun hükümlerinden yararlanırlar.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır."

17. 4982 sayılı Kanun'un "Bilgi verme yükümlülüğü" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler.

Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz."

18. 4982 sayılı Kanun'un "Kurum içi düzenlemeler" kenar başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır."

19. 4982 sayılı Kanun'un "Tavsiye ve mütalaa talepleri" kenar başlıklı 27. maddesi şöyledir:

"Tavsiye ve mütalaa talepleri bu Kanun kapsamı dışındadır."

20. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Sigortalı sayılanlar" kenar başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından;

...

c) Kamu idarelerinde;

1) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar,

2) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86 ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atananlar,

sigortalı sayılırlar. ..."

21. 5510 sayılı Kanun'un "Sigortalı bildirimi ve tescili" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İşverenler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan kişileri, 7 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıç tarihinden önce, sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdür.

...

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılan kişileri çalıştıracak işverenler, bu kapsamda ilk defa veya tekrar çalıştırmaya başlattıkları kişileri, 7 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıcından itibaren, onbeş gün içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdürler. Aynı kamu idaresinin farklı birimleri arasındaki naklen tayin ve görevlendirmelerde bildirim yapılmaz."

22. 5510 sayılı Kanun'un "Sigortalılığın sona ermesi" kenar başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından sigortalılık;

...

c) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılanların;

1) (Değişik: 17/4/2008-5754/7 md.) Ölüm veya aylık bağlanmasını gerektiren hallerde görev aylıklarının kesildiği tarihi, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinde belirtilen yaş hadleri ile sıhhi izin sürelerinin doldurulması halinde ise bu süre ve hadlerin doldurulduğu tarihleri takip eden aybaşından,

2) (Değişik: 17/4/2008-5754/7 md.) Diğer hallerde ise görevden ayrıldıkları tarihten,

...

itibaren sona erer.

...

Birinci fıkranın (a), (c) ve (d) bentlerine göre sigortalılığı sona erenlerin durumları işverenleri tarafından, (b) bendinde belirtilen şekillerde sona erenlerin durumları ise kendileri ve sözü edilen bentte belirtilen faaliyetin sona erme halinin bildirildiği kuruluşlar veya vergi daireleri tarafından, en geç on gün içinde Kuruma bildirilir. Bu kişilerin meslek kuruluşlarına ya da vergi dairelerine olan yükümlülüklerini yerine getirmemiş olmaları, sigortalılığın sona ermesine ilişkin belge ya da bilginin verilmesine engel teşkil etmez. (Ek cümle: 13/2/2011-6111/28 md.) Vergi dairelerince vergi mükellefiyetinin sona erdiğine ilişkin yapılacak bildirimlerde bu süre vergi mükellefiyeti terk işleminin tesis tarihinden itibaren iki ayı geçmemek üzere vergi mükellefinin işi bırakma işlemlerinin vergi dairelerince tekemmül ettirildiği tarihten başlar."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 20/12/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

24. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu, SGK tarafından verilen kayıt sorgulama belgesindeki "Kamu kurumundan ihraç edilmiş bulunmaktadır." ibaresi nedeniyle eşitlik ve ayrım gözetmeme ilkesinin, adil yargılanma hakkının, özel hayatı ve aile hayatının, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

26. Bakanlık görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra başvurucunun cevaplanmasını istediği sorularla umduğu bilgiye erişememesinin özel hayatına saygı hakkını ne şekilde etkilediğini yeterince ortaya koyamadığı, idari ve yargısal makamların başvurucunun talebini reddetmesinin demokratik toplum gerekliliklerine uygun ve orantılı bir müdahale olduğu belirtilerek somut olayda başvurucunun özel hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediğinin Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiştir.

C. Değerlendirme

27. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

...

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

28. Özel hayata saygı hakkı Anayasa'nın 20. maddesinde koruma altına alınmıştır. Devlet, kişilerin özel ve aile hayatına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin haksız saldırılarını önlemekle yükümlüdür. Özel hayata saygı hakkı kapsamında korunan hukuksal çıkarlardan biri de bireyin mahremiyet hakkıdır. Ancak mahremiyet hakkı sadece yalnız kalma hakkından ibaret olmayıp bu hak, bireyin kendisiyle ilgili bilgileri kontrol edebilme hukuksal çıkarını da kapsamaktadır. Bireyin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası hilafına kullanılamaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması konusunda menfaati bulunmaktadır. Bu husus, bireyin kendisiyle ilgili bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir (Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31, 32). Özel hayata saygı hakkının kapsamında olan bireylerin kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkı, Anayasa'nın 20. maddesinde açık olarak düzenlenmiştir (Nurcan Belin, B. No: 2014/14187, 10/1/2018, § 38).

29. Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu hakkın kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilmeyi, bu verilere erişmeyi, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etmeyi ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı

ifade edilmiştir. Maddede ayrıca kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, kişinin insan onurunun korunmasının ve kişiliğini serbestçe geliştirebilmesi hakkının özel bir biçimi olarak bireyin hak ve özgürlüklerini kişisel verilerin işlenmesi sırasında korumayı amaçlamaktadır (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, §§ 19, 20; Nurcan Belin, § 45).

30. Anayasa Mahkemesi kararlarında da belirtildiği üzere kişisel veri -belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla- bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade etmekte olup bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi sadece kimliğini ortaya koyan bilgileri değil telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, öz geçmişi, fotoğrafı, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, sağlık bilgileri, genetik bilgileri, IP adresi, e-posta adresi, alışveriş alışkanlıkları, hobileri, tercihleri, etkileşimde bulunduğu kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri kapsamındadır (AYM, E.2014/74, K.2014/201, 25/12/2014; E.2014/180, K.2015/30, 19/3/2015).

31. Öte yandan Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden inceleme yapılabilmesi için öncelikle anılan hak kapsamında korunması gerekli bir kişisel verinin olup olmadığı belirlenmelidir. Anayasa hükmünün lafzı, konuya ilişkin uluslararası belgeler ve karşılaştırmalı hukuk dikkate alındığında belirli veya belirlenebilir bir gerçek veya tüzel kişi hakkındaki her türlü bilgi kişisel veri olarak değerlendirilir. Ancak her dava ya da başvuruda Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında bir kişisel veri bulunup bulunmadığı davanın ve başvurunun kendine özgü koşulları dikkate alınarak otonom şekilde tespit edilir. Bir kişisel verinin bulunduğu tespit edildiğinde bu veriye yönelik her türlü sınırlama ve müdahale Anayasa’nın anılan hükmü kapsamındaki güvenceleri harekete geçirir (E.Ü. [GK], B. No: 2016/13010, 17/9/2020, § 59).

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucunun SGK tarafından verilen kayıt sorgulama belgesindeki "Kamu kurumundan ihraç edilmiş bulunmaktadır." ibaresi belirli bir gerçek kişi hakkındaki bilgi kapsamında olduğu anlaşılmakla bu bilginin kanuni dayanağı hakkında bilgi edinme talebinin özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun SGK kayıt sorgulama belgesindeki söz konusu kaydı hakkında bilgi edinme talebi kişinin kendisiyle ilgili kişisel verileri hakkında bilgilendirilme hakkıyla sınırlı olarak incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

34. Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde genel olarak herkesin

kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci cümlesinde kişisel veriler bağlamında bazı özel güvenceler sayılmış, üçüncü cümlesinde kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hâllerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği düzenlenmiş, dördüncü cümlesinde ise kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre lafzı dikkate alındığında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında sadece işleme şeklindeki sınırlama ya da müdahalelere karşı değil kişisel verilere yönelik her türlü müdahale ve sınırlamalara karşı güvence getirdiği anlaşılmaktadır (E.Ü., § 63; Bestami Eroğlu, § 101).

35. Bunun yanında Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının, kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı belirtilmiştir (Ümit Eyüpoğlu, § 45).

36. Kişilerin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme ve bu verilere erişim hakkı veri işlemenin şeffaflığı veya açıklığı ilkesinin bir uzantısıdır. Kişilerin kendisi hakkında hangi verilerin kim tarafından, ne zaman ve hangi nedenle işlendiğini bilmesi bu verileri düzeltme, sildirme, engelleme gibi haklarını kullanmasını da mümkün kılmakta ve söz konusu anayasal güvencelerin hayata geçirilmesini sağlamaya yönelik tamamlayıcı bir özellik taşımaktadır (Ümit Eyüpoğlu, § 46).

37. Bu ilkeler ışığında demokratik bir toplumda kişisel verilerin işlenmesi süreci şeffaf bir şekilde gerçekleştirilmeli, bunun bir gereği olarak veri sahiplerine kişisel verilerine erişim imkânı tanınmalı ve bu imkânın kolayca kullanılması için gerekli tedbirler alınmalıdır (Ümit Eyüpoğlu, § 47). Bu anlamda anılan anayasal güvenceleri gözeten bir yargılama süreci yürütülmesi ve neticede ulaşılan sonucun konuyla ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Başvuru özetle başvurucunun SGK kayıt sorgulama belgesinde yer alan kişisel verisine yönelik bilgilendirilme talebinin karşılanmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

39. Kişilerin kişisel verileri hakkında bilgilendirilme ve bu verilere erişme hakkı kapsamında devlete yüklenen pozitif yükümlülükler, bu hakkın kapsamında kişilere tanınmış olan güvencelerden etkili bir şekilde yararlanılmasını temin için devlete mevzuat oluşturma ve özellikle de güvencelere aykırılıkları yaptırıma bağlama yükümlülüğü yüklemektedir. Ayrıca Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinin "Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir." şeklindeki hükmü uyarınca mevzuat oluşturma yükümlülüğü gereklerinin çerçevesi kanunla belirlenmelidir.

40. Bu çerçevede Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına ilişkin güvenceler ile 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun ve hukuk sistemimizde mevcut olan düzenlemelerin mevcut başvuruya konu uyuşmazlıkta uygulanması yönünde bir engel olmadığı gözetildiğinde yasal altyapı oluşturmak bağlamında pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmiş olduğu söylenebilir (bkz. §§ 15-22).

41. Somut olayda başvurucu, SGK'dan istediği bilgi edinme talebinin reddi üzerine BEDK'ya

başvurmuş ve SGK tarafından talebinin karşılanması için SGK'ya bildirimde bulunulmasını talep etmiştir. BEDK tarafından talebin 4982 sayılı Kanun'un 25. ve 27. maddeleri kapsamında reddedilmesi üzerine başvurucu, idari yargıda BEDK kararının kaldırılması ve SGK'ya bilgi edinme talebine cevap vermesi için bildirimde bulunulması talebiyle dava açmıştır. Yargılama sonucunda bireyler için bir hak olarak nitelendirilen bilgi edinme isteminin aynı zamanda kendisinden bilgi talep edilen kamu kurum ve kuruluşları bakımından kanuni bir yükümlülük olduğu, kurum ve kuruluşların bu yükümlülüklerini yerine getirmemelerinin ise ancak kanunun istisna saydığı gerekçelerin bulunması durumunda mümkün olduğu, bilgi edinme hakkının kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya bulunması gereken bilgi ve belgelere ilişkin bir hak olduğundan, henüz kurumların uhdesinde bulunmayan bir bilgi ve belgenin istenemeyeceği, dolayısıyla kurumun yerine getiremeyeceği bir talebin bu kapsamda ileri sürülemeyeceği, bu nedenle tavsiye ve mütalaa talebi niteliğindeki başvuruların bilgi edinme hakkı çerçevesinde cevaplandırılmayacağı belirtilmiştir.

42. Bu yorumun başvurucunun kişisel verilerine ilişkin bilgilendirilme talebini karşılamadığı açıktır. Nitekim başvurucu bu verilere erişme yönündeki talebi reddedildiği için bu davayı açmıştır. Yukarıda da değinildiği üzere kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme ve bu verilere erişme hakkı Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça öngörülmüş olan güvencelerdir. Kişisel verilerin şeffaflığı ilkesi de bu güvencelerin sağlanmasını gerektirmektedir.

43. Mevcut davada Mahkeme tarafından sadece 4982 sayılı Kanun kapsamında bir değerlendirme yapıldığı ancak başvurucunun kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme hakkı yönünden 6698 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı, özenli bir yargılama yürütülerek anayasal standartları karşılayan nitelikte ilgili ve yeterli gerekçelere yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda derece mahkemesi tarafından başvurucunun kişisel veriler hakkında bilgilendirilme yönündeki talebinin ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı bağlamında kamusal makamların üzerine düşen pozitif yükümlülükleri yerine getirmediği sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Giderim Yönünden

45. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2017/1182, K.2018/534) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi (E.2019/153, K.2019/270) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DOĞAN ATEŞ

B. No: 2019/27894 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/27894

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞAN ATEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/27894)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Dr. Berrak YILMAZ

Başvurucu : Doğan ATEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) hitaben yazdığı 16/5/2019 tarihli dilekçesinde, belirlediği üç kişilik ziyaretçi listesinin kabulünü talep etmiştir. Kurum 28/5/2019 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, ilgili mevzuat hükümleri hatırlatıldıktan sonra başvurucunun ziyaretçi listesinin düzenlenmesi için altmış günlük süreyi geçirdiği belirtilmiştir.

3. Başvurucu Kurum kararının kaldırılması talebiyle İzmir 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuş, İnfaz Hâkimliği 26/6/2019 tarihli kararıyla başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun Ceza İnfaz Kurumuna nakledildikten sonra 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 9. maddesi gereğince Kurum kararının yasa ve yönetmeliklere uygun olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiş, İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi 19/7/2019 tarihinde kararda usul ve

yasaya aykırı bir yön bulunmadığından itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu nihai hükmü 25/7/2019 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 9/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddedilmesi nedeniyle yakınları ve arkadaşları ile görüşemediğini ileri sürerek anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

7. Bakanlık görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Ceza infaz kurumlarında bulunan mahpusların ziyaretçi listesinde değişiklik yapma ve ziyaretçi listesi oluşturma taleplerinin reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (benzer kararlar için bkz. Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, §§ 33-37; Mehmet Sevik, B. No: 2017/24068, 18/7/2019, §§ 31-34).

11. Somut olayda başvurucunun ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddedilmesi suretiyle ortaya çıkan müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve infaz kurumunun güvenliğinin ve disiplinin sağlanmasına yönelik meşru amacın bulunduğu açıktır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

12. Somut olayda başvurucunun üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturma talebi Yönetmelik'te belirtilen altmış günlük süre içinde sunulmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, mahpusların ziyaretçi listesinde değişiklik yapılmasına ilişkin taleplerinin üç kişilik ziyaretçi formunun altmış günlük süre içerisinde doldurulmadığı gerekçesiyle reddedilmesinin mahpusun ceza infaz kurumunda kaldığı süre boyunca ziyaretçi belirleme ve kabul etme hakkından yararlanamaması sonucunu doğurabileceğine dikkat çekmiştir. Anayasa Mahkemesi, Ziyaret Yönetmeliği'nde belirtilen sürenin hak düşürücü değil düzenleyici süre olarak yorumlanabileceğini ve ziyaret hakkına getirilen kısıtlamanın hükümlü ve tutukluların dış dünyayla iletişim kurması ve sosyalleşmesi suretiyle iyileştirilmesi ilkelerine uygun düşmeyeceğini vurgulamıştır.

13. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, gerekli görülmesi hâlinde bildirilen ziyaretçilere yönelik

ziyarette bulunmalarında sakınca bulunup bulunmadığı hakkında kolluk aracılığıyla araştırma yaptırılabileceğini ve bu konuda kamu makamlarının takdir yetkisinin olduğunu da belirtmiştir. Bu gerekçelerle Mahkeme, üç kişilik ziyaretçi listesi oluşturma talebinin reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin ilgili ve yeterli gerekçelere dayandırılmadığı, müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale olmadığı sonucuna ulaşarak ihlal kararı vermiştir (Mehmet Sevik, §§ 36, 37; Mehmet Zahit Şahin, §§ 65-68). Mevcut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini ve 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. 14/9/2021 tarihli ve 31598 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren düzenleme ile Ziyaret Yönetmeliği'nin 5. maddesinin (h) fıkrası değiştirilmiş ve altmış günlük süre şartı kaldırılmıştır. Dolayısıyla ihlale neden olan düzenleme ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde sonradan revize edildiğinden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar kalmamıştır.

17. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 2. İnfaz Hâkimliği (E.2019/4030, K.2019/4035) ile İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/1175 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RİFAT YENER YARDIMCI VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/33837 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/33837

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RİFAT YENER YARDIMCI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/33837)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Rifat Yener YARDIMCI ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN OKUYAN

B. No: 2019/38259 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38259

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN OKUYAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38259)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Osman OKUYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkûmiyete esas alınan dijital verilerin mahkeme huzuruna getirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan ilkelere ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvurucu, Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başlatılan soruşturma kapsamında gözaltına alınmıştır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 2/11/2016 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede; başvurucunun diğer şüphelilerden S.K. vasıtasıyla örgütün para tahsil sistemi olan şifreli çeklerle üç adet tahsil işlemi gerçekleştirdiği, örgütün çok sayıda kuruluşunun mali müşavirliğini yaptığı, mali müşavirliğini yaptığı şirketler arasında S.K.ya muvazaalı olarak devredilen örgüte ait öğrenci yurdunun da bulunduğu iddialarına yer verilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2016/258 sırasına kaydedilerek görülmeye başlanmıştır. Başvurucunun da dâhil olduğu 22 sanık hakkında açılan davada ilk oturum 4/1/2017 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Başvurucu, anılan oturumda örgüte ait olduğu ileri sürülen şirketlerle sözleşme ilişkisi bulunduğunu beyan ederek isnat edilen suçu reddetmiştir.

6. Mahkeme duruşmanın 6/1/2017 tarihli oturumunda tüm sanıklara ilişkin olarak ByLock programı kullanıcısı olup olmadıklarının araştırılması için İl Emniyet Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Emniyet Müdürlüğü tarafından verilen 25/1/2017 tarihli cevabi yazı ekindeki tutanakta başvurucunun iki farklı GSM numarası üzerinden ilk tespit tarihi 23/10/2014 olacak şekilde ByLock kullandığı ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, duruşmanın 17/4/2017 tarihli 8. oturumunda ByLock kullanıcısı olduğu iddiasını reddetmiştir. Başvurucu müdafii beyanında müvekkilinin ByLock kullanıcısı olduğuna ilişkin kayıtların hatalı olduğunu ileri sürmüştür. Derece mahkemesi aynı tarihli 9. oturumda sanık müdafilerinin "ByLock uygulaması ile ilgili MİT ve Emniyet Müdürlüğünden yazı yazılarak indirme kullanım şekline yönelik bilgi alınmasına yönelik ve ayrıca ana sağlayıcı olup Litvanya'da bulunduğu belirtilen serverin temini ve mahkeme kararı ile bunlar üzerinde inceleme yaptırılmasına, ayrıca ByLock tespit listesinin excel ortamında olduğu ve bu listeye ekleme yapılıp yapılamayacağına yönelik araştırma yapılması ile birden fazla kişiye aynı ip kullandırılıp kullandırılmadığının tespiti hususundaki" taleplerinin reddine karar vermiştir.

8. Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığınca (EGM-KOM) başvurucu hakkında düzenlenip 3/11/2017 tarihli 15. oturum öncesinde dosyaya sunulan 30/6/2017 tarihli ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'na göre başvurucu adına kayıtlı olup başvurucunun kullanımında olan GSM hattı kullanılarak ByLock sunucusuna yapılan bağlantı sonucunda oluşturulduğu belirtilen verilerde;

i. User-ID numarası "231871", kullanıcı adı "edr22", şifre "Tr145321@", son çevrim içi tarihi "19/02/2016, saat: 14.26.24", tespit edilebilen ilk log tarihi "9/11/2014" şeklindedir.

ii. "231871 ID'ye Bağlı İstatistik" başlığı altında "veri" ve "log" olarak kategorize edilen tespitlere göre yazışma ve e-posta durumunun aktif olduğu, gönderilen e-posta sayısının 1 veri ve 2 log, toplam mail sayısının 380 veri, gelen arama sayısının 6 veri, giriş sayısının 213 log, alınan e-posta sayısının 32 veri ve 89 log, giden arama sayısının 4 veri ve 1 log, eklenen arkadaş sayısının 4 log, alınan mesaj sayısının 226 veri ve 290 log, okunan e-posta sayısının 176 log, gönderilen mesaj sayısının 312 veri ve 528 log ve silinen e-posta sayısının da 2 log olduğu görülmüştür.

iii. "231871 ID'yi Ekleyenlerin Verdikleri İsimler (Roster)" başlığı altında 4 veri bulunduğu, gerçek kullanıcıları tespit edilen ve bu ID'yi listesine ekleyenlerden bir kısmının O.A., M.A. ve Y.A. isimli kişiler olduğu, bu kişiler haricinde kimliği tespit edilemeyen 276804 ID numaralı kullanıcının da başvurucuyu eklediği, söz konusu user-ID'ye bir kısım kullanıcı tarafından başvurucunun soyadı olan "okuyan" isminin verildiği gözlemlenmiştir.

iv. "231871 ID'nin Eklediklerine Verdiği İsimler (Roster)" başlığı altında 6 veri bulunduğu, bu bölümde de user-ID numarası kendileriyle eşleştirilen kişilere ait user-ID, ad-soyadı, T.C. kimlik numarası ve meslek bilgileri ile henüz kime ait olduğu belirlenemeyen user-ID numaralarına yer verildiği görülmüştür.

v. "231871 ID'ye Bağlı Yazışmalar" başlığı altında 111444 user-ID numaralı kullanıcıyla

(O.A.) 6/9/2015 tarihiyle (saat 20.55.39'dan itibaren) 19/2/2016 tarihi (saat 14.37.12'ye kadar) arasında, 176153 user-ID numaralı kullanıcıyla (M.A.) 8/1/2016 tarihinde ve 18.53.38 ile 18.54.07 arasında yapılan mesajlaşma içeriklerine yer verilmiştir.

vi. "231871 ID'ye Bağlı Mailler" başlığı altında 111444 user-ID numaralı kullanıcıyla (O.A.) yapılan iletişime ilişkin 31 e-posta içeriğine, 280726 user-ID numaralı kullanıcıyla (Y.A.) yapılan iletişime ilişkin 2 e-posta içeriği tespit edilmiştir.

vii. "231871 ID'nin Arama Kayıtları" başlığı altında söz konusu program kullanılarak farklı ByLock kullanıcılarıyla yapılan 10 arama kaydına dair tespitlere, "231871 ID'ye Bağlı IP Log Tablosu" başlığı altında Android işletim sistemli cihaz kullanılarak 11/11/2014 ile 19/2/2016 tarihleri arasında ByLock iletişim sistemine yapılan 213 adet "login" işlemine, "231871 ID'ye Bağlı Tüm Log Tablosu" başlığı altında da 9/11/2014 ila 19/2/2016 tarihlerinde ByLock iletişim sistemine yapılan toplam 1427 "login" işlemine yer verilmiştir.

9. Başvurucu söz konusu oturumda Bylock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'na ilişkin olarak savunmasında özetle O.A. tarafından kendi telefonuna Whatsapp görünümlü bir program yüklendiğini, O.A.nın kendisine gönderdiği hiçbir e-postayı okumadığını, ByLock tespiti yapılan telefon cihazını tespit tarihinden iki ay sonra satın aldığını, bu program üzerinden herhangi bir grup kurmadığını, herhangi bir gruba da katılmadığını beyan etmiştir.

10. Duruşmanın 10/11/2017 tarihli oturumunda iddia makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuştur. Başvurucu 15/11/2017 tarihli son oturumda yaptığı esas hakkında mütalaaya karşı savunmasında ByLock programını O.A.nın kurduğunu, Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'ndaki görüşme içerikleri incelendiğinde suç unsuru bulunmadığının görüleceğini, programı örgütsel amaçla kullanmadığını, programa ilişkin kayıtların delil olarak kabulünün mümkün olmadığını ve isnat edilen suçu kabul etmediğini beyan etmiştir. Başvurucu müdafii de tespit edilen ByLock içeriklerinde suç teşkil eden herhangi bir ifade bulunmadığını, O.A.nın sadece mesleki sorular sorduğunu, programın çok seyrek kullanıldığını ve isnat edilen suçun yasal unsurları itibarıyla oluşmadığını ileri sürmüştür. Anılan oturumda hüküm açıklanmıştır. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

''Sanık Osman OKUYAN'ın FETÖ/PDY terör örgütünün para tahsil sistemi olan ve özellikle Bank Asya üzerinden gerçekleştirilen himmet, bağış ve buna benzer isimler ile gönderilen her çekte şifre bulunan (sadece Bank Asya'dan tahsil edilen ve örgüt ile bağlantılı olan çeklerde şifre bulunmaktadır) üç adet şifreli çeki diğer sanık [S.K.ya] vererek tahsil ettirdiği, sanık [S.K.nın] bunu açıkça ifade ettiği, ancak bütün sorulara verdiği cevaplar gibi çekler ile ilgili olarakta inkar yöntemini benimsediği, FETÖ/PDY örgütünün yan kuruluşları olan [A.], [M.], [G.], [M.] ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI ile yine FETÖ/PDY örgütünün yan kuruluşu olan [İ.Y.] isimli firmanın mali müşaviri olmasına rağmen herhangi bir konuda sorulan soruya bilmiyorum şeklinde cevaplar verdiği, örgüt ve faaliyetlerini gizlediği, özellikle Keşan'da bulunan [M.], Uzunköprü'de bulunan [G.] ÖZEL EĞİTİM KURULUŞUNUN mali müşaviri olması hususu da birlikte değerlendirildiğinde, örgüt içerisinde, örgüte bağlı ticari işletmelerin mali işlerini takip ile görevli olduğunun anlaşılması gerektiği, zira Edirne'ye gelmesinin de tek bu sebeple kendisi tarafından dolaylı olarak belirtildiği, öte yandan 2010 yılından şirketlerin hazineye devir edildiği, 2016 yılına kadar yani oluşumun terör örgütü olarak tanımlanmasından sonra bile örgüte bağlı ticari işletmelerin mali müşavirliğini yaptığı, hatta 22/03/2016 tarihinde [S.K.nın] muvazalı olarak devir aldığı

örgüte bağlı [Y.] ÖĞRENCİ YURDUNUN mali müşavirinin de kendisi olduğunu beyanında açıkça belirttiği, bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, sanığın hala örgüt ile fiili ve organik bağının olduğu ve bu bağın sürdürdüğü, sanığın FETÖ/PDY terör örgütü üyelerinin gizli haberleşme aracı olarak kullanmış oldukları ve sadece örgüt üyelerinin kendi aralarında kullandığı [ByLock] programını adına kayıtlı 0532 [...] 41 nolu GSM hattı üzerinden kullandığı, mahkememizde sanık olarak yargılanan ve yargılamanın devam ettiği sırada etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak isteyen sanık [F.G.Y.] etkin pişmanlık kapsamında verdiği beyanlarında; sanık Osman Okuyan'ın örgütün hisse devir işlemleri ile ilgilenen mali müşavir olduğunu bildirdiği, bu şekilde sanığın üzerine atılı FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği tanık beyanları, savunma, [ByLock] içerikleri ve dosya kapsamından anlaşılmıştır."

11. Söz konusu hüküm istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek 20/6/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Başvurucu nihai hükmü 23/10/2019 tarihinde öğrendikten sonra 20/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; ByLock uygulamasına ait olduğu iddia edilen hard disk ve flash belleğin Mahkeme huzuruna getirilmediğini, savunmaya bir kopyasının verilmediğini, bu veriler üzerinde inceleme yapılmasına imkân tanınmadığını ve bilirkişi incelemesi yaptırılmadan karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde;

i. Yargısal makamlarca ByLock iletişim sisteminin FETÖ/PDY mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle örgüt talimatı ile bu ağa dâhil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti hâlinde kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğunun kabul edildiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla yargılamanın sonucuna, delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumuna ve uygulanmasına ilişkin olduğu, Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasına göre kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği ifade edilmiştir.

iii. Mahkemenin başvurucunun FETÖ/PDY mensuplarınca haberleşme amacıyla kullanılan ByLock programını telefon hattı üzerinden kullandığı, böylece başvurucunun silahlı terör örgütüyle organik bağ kurup örgütün hiyerarşik yapısı içinde yer alarak örgüt üyesi olduğunu belirtmek suretiyle mahkûmiyet kararı verdiği ileri sürülmüştür.

iv. Ayrıca başvurucunun, hakkında Bylock iletişim sistemine ilişkin taleplerinin karşılanmayarak mahkûmiyetine karar verildiği, bu nedenle hükmün hukuki delillere dayanmadığı iddiasının temelsiz ve soyut nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

16. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

17. Başvuru silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmiştir.

18. Bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesi, kamu gücü eylem ve işlemleri ile mahkeme kararlarının Anayasa'ya uygunluğunun ve müdahale gerekçelerinin denetimini kendiliğinden yapmaz. Bu sebeple başvurucunun başvurusunun esasını ve bu kapsamda kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını Anayasa Mahkemesine inceletebilmesi için öncelikle kendisinin ihlal iddialarını gerekçelendirmesi, buna ilişkin olay ve olguları açıklaması ve delillerini sunması zorunludur (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 12/1/2021, § 24).

19. Ancak başvurucu, bireysel başvuru formunda söz konusu iddia hakkında yeterli açıklamada bulunmamış ve iddiasını temellendirmemiştir. Bu kapsamda başvuru formunda incelemeye konu iddiayı desteklediği ifade edilen tek sayfalık belgenin Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Mahkemeye hitaben yazılan 28/6/2017 tarihli üst yazı olduğu ve ByLock dijital verilerinin Mahkeme huzuruna getirilmesi talebi ya da bu talebin reddi ile ilgisinin bulunmadığı görülmektedir. Başvuru formunda hangi tarihli dilekçeyle veya hangi tarihli oturumda dijital verilerin Mahkemeye getirtilmesi yönünde talepte bulunduğuna ilişkin deliller Anayasa Mahkemesine sunulmamış, Mahkemenin anılan taleple ilgili olarak verdiği karar da başvuru formuna eklenmemiştir. Öte yandan başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap dilekçesi ekinde derece mahkemesinin 17/4/2017 tarihli duruşma tutanağının yalnızca sekizinci sayfasını ibraz ederek bilirkişi incelemesi talebinin Mahkeme tarafından kabul edilmediğini beyan etmiştir. Başvurucunun oturuma ait tek bir sayfasını ibraz ettiği tutanağın tamamının UYAP üzerinden incelenmesi sonucu başvurucu veya müdafiinin anılan oturumda dijital verilerin Mahkeme huzuruna getirilmesine ilişkin bir talepte bulunmadığı anlaşılmıştır. Derece mahkemesinin söz konusu oturumda verdiği ret kararının çok sayıdaki sanıklardan hangisinin talebine ilişkin olarak verildiği anlaşılamamıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucunun ByLock verilerinin kendisiyle ilgili yargılamada kullanılmasının ortaya çıkardığı somut sorunları derece mahkemeleri önünde dile getirip bu kapsamda gerekli araştırma ve incelemelerin yapılmasını istediğine ancak derece mahkemelerinden yanıt alamadığına dair bir bilgi ve belge bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun dijital verilerin mahkeme huzuruna getirilmediğine dair iddiasının temellendirilmemiş olduğu anlaşıldığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSAMEDDİN ÖZER VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/41618 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41618

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSAMEDDİN ÖZER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41618)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucular : Hüsameddin ÖZER ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA YAĞIZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/41885 | Karar tarihi: 20.12.2022

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41885

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA YAĞIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41885)

Karar Tarihi: 20/12/2022

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Hilmi Can TURAN

Başvurucular : İsa YAĞIZ ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvurular bu başvuru ile birleştirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, hukuk davalarında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Güher Ergun ve diğerleri (B. No: 2012/13, 2/7/2013), idari davalar yönünden Selahattin Akyıl (B. No: 2012/1198, 7/11/2013), ceza davaları yönünden de B.E. (B. No: 2012/625, 9/1/2014) ve Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararlarında bütün ilkeleri ortaya koymuş; makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

3. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculardan iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvuruculardan temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat talebinde bulunmuştur. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararları karşılığında başvuruculara talepleri dikkate alınarak ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculardan uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculardan adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli tablonun (D) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.